د خدای (ج) ترکوره

(د حج یو نلیک)

Ketabton.com

محمد اسمعیل یون

۱۳۹۴ لمریز کال

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خدای ﷻ تر کوره

(د حج یونلیك)

لیکوال

محمد اسمعیل یون

۱۳۹۴ ل کال

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

کتاب پېژندنه

کتابنوم:	د خدای ﷻ تر کوره
لیکوال:	محمد اسمعیل یون
خپرندوی:	د ملي تحریک فرهنګي څانګه
د خپرونو لړ:	۹۲
د لیکوال د خپرونو لړ:	۳۸
وېبپاڼه:	www.meltahrik.com
چاپکال:	۱۳۹۴ل کال
چاپشمېر:	۱۰۰۰ ټوکه
کمپوز:	ضیاءالرحمن ضیاء
پښتی ډیزاین:	فیاض حمید

یادونه: د چاپ حقوق له ملي تحریک سره خوندي دي او د کتاب د محتوا مسولیت لیکوال پورې اړه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تحريك يادښت

د افغانستان ملي تحريك د (۱۳۹۳ ل) كال په پيل كې له خپلو ګرانو هېوادوالو سره ژمنه كړې وه چې د دې كال په بهير كې به (شل عنوانونه) بېلا بېل ديني، علمي، ادبي او ټولنيز اثار خپلې ټولنې ته وړاندې كوي. ملي تحريك دا ژمنه د ياد كال د كب پر (۲۸)مه نېټه پوره او د يوې پرتمينې غونډې په ترڅ كې يې شل عنوانونه علمي اثار هېوادوالو ته وړاندې كړل. ملي تحريك په ياده غونډه كې ژمنه وكړه چې د (۱۳۹۴ ل)كال په بهير كې به انشاء الله د خداى (ج) په نصرت ټول ټال سل (۱۰۰) عنوانه بېلابېل علمي اثار ټولنې ته وړاندې كوي. طبيعي خبره ده چې دا اسانه كار نه دى، ډېر زيات زيار او زحمت ته اړتيا لري، خو ملي تحريك ټينګ هوډ كړى چې خپله دا ژمنه به هم د تېرې ژمنې په څېر عملى كوي. دا اثر چې ستاسو په لاس كې دى د همدې (سل عنوانونو) ژمنه كړو اثارو له جملې څخه دى، چې د چاپ جامه اغوندي. ملي تحريك هيله لري چې له دې اثر څخه به زمور هېوادوال په زړه پورې ګټه پورته كړي. ملي تحريك له ټولو هغو ليكوالو، ژباړونكو، سمونچارو، مالي او معنوي مرستندويانو او چاپ چارو څخه چې ددې اثارو د چاپ په دې ټول بهير كې يې يو بل سره مرسته او ملګرتيا كړې او دا فرهنګي بهير يې بريالى كړى، د زړه له كومې مننه كوي او كور ودانى ورته وايي.

د هېواد د فرهنګ د ښېرازې په هيله

د افغانستان ملي تحريك فرهنګي څانګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښاغلی استاد يې غوښتی و...

زه لاکوچنی وم چې په زړه کې مې د بیت الله شریف او مدینې منورې د زیارت مینه راټوکېدلې وه، هغه مهال مې د بیت الله شریف او د اسلام د ستر لارښود د روضې د انځورونو په لیدلو سره خپله مینه ماتوله او دا مینه مې هغه وخت لاپسې زیاته شوله، کله چې مې پلار پر (۱۳۶۲ل) کال بیت الله شریف ته لاړ او د ببرته راتګ پرمهال یې له ځان سره یو ډول سرې کمرې راوړې، چې په هغو کې به مو د همغو ځایونو عکسونه لیدل او زړه به مو درزا کوله چې خدایه کله به وي چې دا ځایونه له نږدې وګورو. یو وخت داسې راغی چې د (اروابناد استاد الفت نثري کلیات) چې د استاد یون په زیار راټول شوي وو، هغه مې ولوستل او له یو شمېر په اصطلاح روښنفکره دوستانو سره مې ناسته ولاړه شوه، نو بیا به مې داسې انګېرله چې حج خو له شك پرته فرض دی، خو د غریبو او بېوزلو لاسنیوی هم یوه وجیبه ده، هغه خلك چې حج ته ځي یو شمېر یې هغه ډول خلك دي چې په تکراري ډول حج ته ځي، باید له بېچاره وو او نادارو خلکو سره مرسته وکړي. د الله تعالی کارونه داسې وو چې پر (۱۳۸۵ل) کال مې مورجانه ناروغه وه، نو زړه مې وغوښتل چې باید حج ته یې بوځم خو لاس مې تش و، بیا مې هم خپل او د مورجانې نومونه ثبت کړل، د الله تعالی پېرزوینه داسې وه چې زموږ نومونه راووتل، دا مهال نو اوس پیسې نه شته، زړه نا زړه کېدم، خو (ساجد صیب) چې دغه مهال د ننګرهار د حج او اوقافو رئیس و، هر وخت به چې راسره مخ شو، ویل به یې چې څنګه شو، بالاخره یوه ورځ یې راته وویل، لکه چې زړه دې نه کېږي که څنګه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

بس د مولوي صيب دې خبرې په حرکت راوستم او له دوستانو مې مرسته وغوښته او له امکاناتو پرته حج ته لاړو، نو هغه خبره راته په زبات ورسېده چې حاجيانو صاحبانو به ويل: هغه څوك چې الله تعالى غوښتى وي، حتماً حج ته ځي، زما يقين په دې خبره پوره پوخ شو چې دا يو واقعيت دى، خبره مې ولې تر دې ځايه راورسوله، دا ځكه چې زمونږ استاد ښاغلى (يون صيب) هم يو له هغو اشخاصو څخه و چې د ببوزلو او غريبو د لاسنيوى لپاره يې همېشه خپلو هېوادوالو ته توصيه كوله او ويل به يې چې د غريبو او ببوزلو لاسنيوى كېدى شي زيات ثواب ولري، نسبت دې ته چې د تظاهر او نوم پيداكولو په خاطر يوځوك حج ته لاړ شي، خو كله چې د الله تعالى اراده وشوه، نو له ښاغلي استاد څخه يې دا ټولې خبرې له يادە وكښلې، سيده يې د بيت الله شريف په زيارت مشرف كړ او حاجي شو، الله تعالى دې د ښاغلي استاد حج قبول كړي.

رابه شم اصلي موضوع ته؛ د ښاغلي استاد يون د حج سفر (يونليك) مې له سره ترپايه ولوست، داسې څه مې په كې پيدا نه كړل، چې هغه دې زه اصلاح كړم، ځينې ځاى كې كه كمپيوټري تېروتنه شوې وي يا هم كومه كوچنۍ باريكي چې هغه هم د نشت برابره وه، دا ځكه چې ښاغلى استاد يون خو د هېواد نه، بلكې د سيمې په كچه يو ستر استاد، ليكوال او ستر مبارز شخصيت دى، د هغه په ليكنه كې تېروتنې پيداكول اسانه كار نه دى.

مونږ ګورو چې هر څوك حج ته ځي، خو له حج څخه چې راوګرځي، يوازې د حاجي نوم له ځانه سره راوړي، هغه بيا يوازې يو شمېر محدودو دوستانو ته د حج ځينې خاطرې وايي چې هغه هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

سمې ورته یادې نه وي، نو ځکه خو د خاطرو لیکل په کار وي او زمونږ ډېری هېوادوال خو یا ببسواده دي او یا هم د لیکلو له فن سره اشنا نه دي، له نېکه مرغه چې استاد یون دغه تشه ډکه کړه، په دې مانا چې د حج د سپېځلي سفر یو بشپړ یونلیک یې ولیکه. زمونږ په هېواد کې په ټولیز ډول ممکن د حج د روحاني سفر یو یا دوه یونلیکونه لیکل شوي وي، چې هغه هم په دې کچه نه دي. په دې برخه کې مونږ ډېرو اثارو ته اړتیا لرو.

ښاغلي استاد یون دغه یونلیك په ډېره ښکلې طریقه لیکلی؛ نه یوازې دا چې د خپل سفر خاطرې یې لیکلي، بلکې د حاجیانو صاحبانو لپاره یې د حج د سپېځلي سفر یو ډېر په زړه پورې لارښود کتاب هم ګڼلی شو.ده خپلې خاطرې په ساده، کلیوالې ژبه او کیسه ییژ ډول لیکلي او هم یې خپلو هېوادوالو ته په خپله خوږه ژبه د حج د مناسکو او ارکانو د اداکولو لارې چارې ورښودلي دي. په دغه یونلیك کې د حج همغه اصلي تصویر او پیغام وړاندې شوی دی. دا یونلیك هم د حج عادي بهیر ترسیموي، هم د حج دیني فلسفه بیانوي او هم د حج مدني او ټولنیزه فلسفه ټول په کې بیان شوي دي. زه په ډاډ سره ویلی شم که څوك دا یونلیك ولولي، نو یو خو به یې له حج سره بې کچه مینه پیدا شي او بل به د حج مراسمو د اداکولو په برخه کې هر څه ورته په ډېره اسانه توګه مخې مخې ته راشي، دا د ښاغلي استاد لپاره د زیات ثواب موجب کېدی شي. زه په دې باوري یم چې که څوك دا یونلیك یو څو مخه ولولي، نو راکښون یې دومره زیات دی چې بیا یې نه پرېږدي؛ ضرور به یې ترپایه لولي، د حج د سفر یوه مهمه موخه داده چې هلته یو څوك له

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلو مسلمانو وروڼو سره له نړۍ ګوري او په لويه کې د يو بل له ټولنيزو، اقتصادي او سياسي مسايلو څخه خبرېږي. استاد يون هم په دې اثر کې دا پيغام په ډېر ښه ډول عملي کړی او ځای کړی دی.

دا د ښاغلي استاد لومړنی يونليك يا کتاب نه دی، بلکې تر دې وړاندې يې په لسګونو سياسي، فرهنګي، ټولنيز او ادبي کتابونه ليکلي چې د هېواد او سيمې په کچه يې خپلو خلکو او نورو ته نوی فکر، نوې روحيه او بالاخره د هېواد مينه او د انسانانو ترمنځ د متقابل احترام پر اساس د ژوند تېرولو لارې چارې ورپه ګوته کړې دي. استاد تل د محرومو او بېوزلو خلکو غږ پورته کړی دی، د ظالم پر وړاندې، لکه د غره په شان ودرېدلی او د بشريت د ستر لارښود حضرت محمد مصطفی صلی الله عليه وسلم دا لارښوونه چې: ((غوره جهاد د ظالم چارواکي پروړاندې د حق کلمه ويل دي.)) نه يوازې په خپله عملي کړې ده، بلکې نورو ته يې هم دا جرئت ورکړی چې د خپلو انساني او ملي حقوقو ننګه او ملاتړ وکړي او د زورور پر وړاندې ودرېږي، ظالم چارواکي او د هغوی عملونه د عدالت منګولو او د تاريخ پاڼو ته وسپاري.

ددې يونليك په لوستلو راته دا جوته شوه چې استاد يون د خپل سفر پرمهال د نړۍ له مسلمانانو او په ځانګړې ډول له خپلو هېوادوالو سره چې يا له دې ځايه دحج په نيت تللي وو او يا هم په سعودي کې مسافر دي، د روزګار ګرميو ته ناست دي، له هغوی سره کتلي، هم يې د هغوی ستونزې يې اورېدلي، هم يې هغوی سره د خپل هېواد د پرمختګ او له خپل هېواد سره د مينې ملي او اسلامي درسونه او جذبات شريك کړي او هم يې د حج ددې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سپېځلي سفر پرمهال د هغه ځای مېشت افغانان یو له بل سره د غونډو په واسطه یووالي او ورورګلوی ته رابللي دي. خبره ډېره نه اوږدوم یوازې دومره وایم چې د استاد یون په برکتي ګوتو لیکل شوی دا یونلیك به نه یوازې دا چې د هېوادوالو لپاره ډېر ګټور ثابت شي، بلکې خپله د استاد لپاره به د دنیا او اخرت د نېکمرغۍ لامل هم وګرځي.

په پای کې د الله تعالی دربار ته د دعا لپاره خپل لاسونه لپه کوم چې زموږ د هېواد هر وګړی، هر شخص او هر افغان که هغه کوچنی دی که لوی، د ښاغلي استاد په څېر پر خپله خاوره او پر خپلو خلکو مین وګرځوي. خپله لیکنه د استاد الفت په دې بیت پای ته رسوم:

ډېر تفاوت شته په انسان کې د مانا په لحاظ

واړه مشغول دي ځینې ځان ځینې جهان جوړوي

په درنښت

پوهنمل سید قیاس سعیدي

درېیم مکروریان، کابل- افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خدای(ج) تر کوره او

یو څو نورې خبرې

د خدای(ج) تر کوره زما اووم یونلیك دی. دا یونلیك د حج د فریضې د اداکولو ټول هغه جریان رانغاړي چې زه ورته تللی یم او د حج مناسك او مراسم مې ادا کړي دي. کله چې مې د حج د فریضې د اداکولو نیت وکړ او دوستان مې هم خبر شول، نو د فکر او نظر ټولو دوستانو راته سپارښتنه وکړه چې ددې ستر روحاني سفر یادښتونه راټول او یو بشپړ یونلیك پرې ولیکم. زما هم په زړه کې ټینګ هوډ و، نو ځکه خو دې ایماني سفر ته زیات متوجه وم، کله چې د سفر وخت پیل شو، نو د غاړې بکس کې مې کتابچه او قلمونه ځای پرځای کړل. کله چې مې له خپل کوره سفر پیل کړ، نو ساعت پر ساعت او ګام پرګام مې د سفر د ټول جریان پر لیکلو پیل وکړ. د سفر په لړ کې چې د کومو شیانو د لیکلو امکان نه و، نو کله چې به په کوم ځای کې ساکن او دمه شوم، نو تېر یادښتونه به مې ژر پسې پوره کړل چې له یاده مې ونه وځي. نو ځکه خو پر دې بریالی شوم چې ددې سفر ډېر واړه خو مهم جزئیات هم ثبت کړم. البته کېدی شي ایمان، عقیده، پوخ هوډ او تکل ټول په دې کار کې سره شریك وي. په یونلیکنه کې زما پخوانۍ تجربه هم ددې سبب شوه چې دا یونلیك په دې څرنګوالي سره ولیکم. ددې ترځنګ ستر ارمان مې دا و چې خپلو هېوادوالو ته هم ګټه ورسوم. څرنګه چې د خدای(ج) کور ته ته تلونکي افغانان اکثره په ژوند کې یوځل ددې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مجال پیدا کوي چې د حج فریضه اداکړي، نو طبیعي خبره ده چې ددې فریضې د ټول جریان تعقیب کې له ستونزو او تېروتنو سره مخامخېږي. په پښتو کې د حج د فریضې لپاره لاړښود کتابونه هم د ګوتو په شمار دي، یوازې دوه دري عنوانه او هغه هم حج ته تلونکو ټولو افغانانو ته نه رسېږي او بله خبره لاپه کې داده چې دا لاړښود کتابونه اکثره یې تصویري بڼه نه لري. نورو هېوادونو کې اوس د حج ویډیي لاړښوونې هم شته چې لوستي او نالوستي کسان ټول ورڅخه ګټه اخیستلای شي. لاړښوونکي یا ناظمان یې هم ډېره تجربه لري. د افغان حاجیانو ناظمان یا معلمان هم ایله یو ځل یا دوه ځله ددې چانس پیداکوي چې حج ته لاړ شي، هغوی خپله هم لاړښوونې ته اړتیا لري، ځینې یې کتابي مطالعه لري، خو عملي تجربه یې یوازې لومړی ځل وي، د ډېرو کمو دویم ځل وي. په دغسې یو تشیال کې د هر ډول نوی اثر لیکل طبیعي خبره ده زموږ هغو هېوادوالو ته ګټه رسوي، چې غواړي راتلونکي کې بیت الله شریف ته لاړ شي. ما خپلو هېوادوالو ته د همدې نیت لپاره دا یونلیك لیکلی دی. ددې خبرې توضیح هم په کار ده چې زه نه طالب یم، نه ملا یم، نه عالم، نه مولوي او نه هم د حج د چارو ناظم. یو معتقد افغان یم او د خپل اعتقاد له مخې مې دغه یونلیك لیکلی دی. طبیعي خبره ده چې ډېرې نیمګړتیاوې به ولري، هر انساني ګام او کار کې تېروتنې کېږي، خو که دا اثر زما د هېوادوالو د ګټې وړ ګرځي او د حج په ستر ایماني سفر کې هغوی ته د ډېرو کمو اسانتیاوو او روښانتیاوو د برابرونې سبب شي، نو دا به زما د زحمت پوره اجوره وګڼل شي او ځان ته به یې د ثواب او اجر بڼه اسباب وګڼم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اثر تر چاپ وروسته مې له لوستونکو څخه هیله ده چې د ټېروتنو په باب راته خپل لیکلي وړاندیزونه راولېږي چې د کتاب د بیا چاپ او همدارنګه د برېښنایي بڼې په سمون کې ورڅخه کار واخیستل شي.

دا یونلیك به په چاپي ډول هم د هېوادوالو لاس ته و رسي، په برېښنایي ډول به هم د وېبپاڼو له لارې او هم د (CD) له لارې هېوادوالو ته وړاندې شي، کوښښ به وکړم چې په ویډیویي ډول هم له دې څخه لنډ ویډیویي یونلیك جوړ کړم چې لوستي او نالوستي ټول افغانان ورڅخه ګټه پورته کړي. خدای(ج) دې ټول افغانان او د نړۍ نور مسلمانان د خپل کور پر زیارت مشرف کړي او د همدې شرف په برکت دې زمونږ په غمځپلي هېواد کې سوله، امن او سوکالي راولي او زمونږ دا او هغه نړۍ دواړه دې په خپل نور او رحمت منورې او سوکاله کړي.

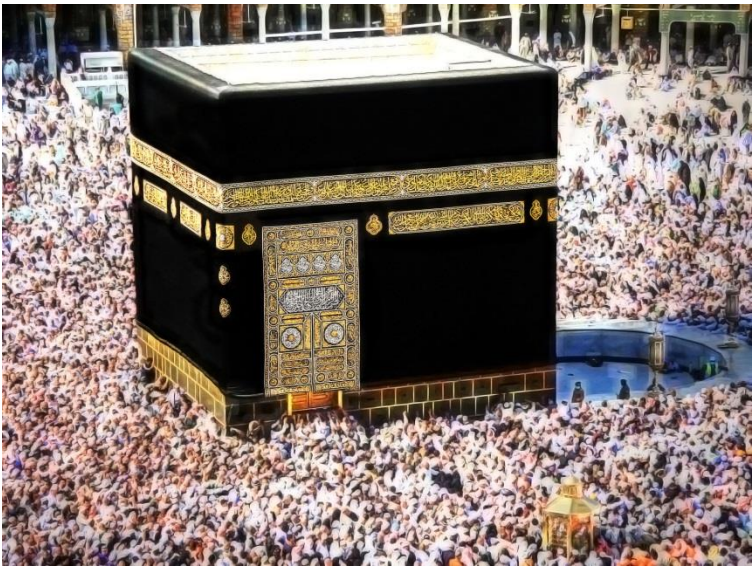
د الله(ج) د مهربانۍ په هیله

ستاسو د لارې یو یون

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حج هیله

له هغې ورځې چې یو مسلمان انسان ښې او کښې لاس وپېژني او بیا د مور او پلار، یا د ملا امام او یا هم د کوم بل چا له خوا پر لمانځه ودرول شي، نو د حج هیله یې په زړه کې وغورځوي. ان پر لمانځه باندې تر ودرېدو دمخه د اسلام پنځه بنسټونه یا ستنې (کلمه، لمونځ، روژه، زکات او حج) د هر مسلمان ماشوم ضرور زده دي، خو په ترتیب سره د هر یوه د تطبیق پراوونه خپل خپل زمان او مکان غواړي. کله چې یو مسلمان له ماشومتوبه د بلوغ پر لوري

ګامونه اخلي او د اسلام نورې بناوې ورباندې فرض او لازمېږي، نو حج ته یې تلوسه نوره هم پسې زیاتېږي. تر دې دمه چې حج د هر مسلمان په ذهن کې د یوه خیال په څېر غځونې کوي، ډېرى مسلمانان یې په خوب کې ګوري او ډېر یې د لیدو په ارمان وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بختور همغه څوك ګڼل کېږي چې دا خوب او خیالل یې پر واقعیت بدل شي. ډېر بیا داسې دي چې دا ارمان له ځان سره ګور ته یوسي، خو په ژوندوني یې د خدای(ج) د کور د نور په لیدلو سترګې منورې نه شي.

یو زیات شمېر عوام یوازې تر دې پورې پوهېږي چې (حج) د اسلام پنځمه بنا ده او پر هر بالغ مسلمان چې وس او ځواك یې ولري، فرض دی. نور نو د حج پر لغوي، اصطلاحي مانا او فضیلتونو یې ډېر سر نه خلاصېږي، خو له عقیده یې پلوه پرې پوره ایمان لري.

ددې لپاره چې عامو لوستونکو ته لږ لنډ معلومات وړاندې کړو. دلته به په لنډیز سره حج تعریف کړو:

حج په لغت کې قصد او ارادې کولو ته وایي او په شرعي اصطلاح پر ټاکل شوي وخت (د حج په میاشت) او ځای(بیت الله الحرام) کې د ټاکل شویو عبادتونو اداکولو ته وایي. د حج عبادتونه هم لکه نور عبادتونه پر فرض، واجب، سنت، مستحب او مکروه وېشل شوي دي، اما د یوه صحیح حدیث مطابق چې له رسول الله(ص) څخه روایت شوی دی، فرمایي: (الحج عرفه) یانې حج عرفه ده.

حاجي هغه څوك دی چې د الله(ج) د کور (کعبې) زیارت یې کړی وي او د حج مناسك یې ادا کړي وي. څنګه چې د حج مرام له کعبې شریفې څخه طواف دی، نو کعبه هم دوه ډوله ده، یوه صوري او بله معنوي. هغه څوك چې یوازې د کعبې په صورت پسې وي، هغه د حج له منځ او باطن څخه ناخبره دی. یانې دې ته یو افاقي حج

(c) ketabton.com: The Digital Library

ویلای شو. اما که د حج مقصد معنوي، واقعي او حقیقي بیت وي، نو دا حقیقي حج دی. د حاجي حج باید د صوري او معنوي دواړو ترکیب وي. تر څو هغه تعبیرونه چې الله(ج) د حاجي لپاره اختیار کړي دي، د هغوی ریښتینی مصداق شي. حاجي ته الله پاك (ضیف الله)، د الله مېلمه؛ (وفدالله)، د الله هییت؛ او (ضمان الله)، د الله په ضمانت او ساتنه کې، ویل شوی دی. حج ډېرې ګټې لري او قران کریم دغه حقیقت ته اشاره کړې ده، لکه چې فرمایي: ﴿وَأَذِّن فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَىٰ كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِن كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ* لِّيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَّعْلُومَاتٍ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُم مِّن بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ ۖ فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطْعِمُوا الْبَائِسَ الْفَقِيرَ﴾ ژباړه: ((او اعلان وکړه په خلکو کې د حج، نو راځي به تاته پیاده او سواره په هره ټېز رفتاره سورلۍ، چې راځي به له هرې

لرې لارې نه ددې لپاره چې حاضر شي خپلو ګټو ته او د الله تعالی نوم په معلومو ورځو کې یاد کړي په هغه څارووي یې یاد کړي چې الله تعالی دوی ته ورکړي دي.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما په زړه کې هم د بل هر مسلمان په شان دا هیله له کوچنیتوبه همداسې ژوندۍ وه، کله چې مې پر ځوانۍ پښه کېښوده، نو بیا به مې دا هیله د خیال د یوې څپې په شان په ذهن کې تېره وېره شوه.

عمر په ډېرې چټکۍ سره ګامونه اخیستل، له لوړو ژورو تېرېده، واده مې وکړ، د ماشومانو څښتن شوم. د کور او اور خاوند شوم، پر (۱۳۷۴ل) کال مې واده وکړ، نو زړه کې مې و چې له خپلې مېرمنې سره یوځای حج ته لاړ شم، خو په هېواد کې روانو بحرانونو ددې مجال رانه کړ، پر (۱۳۸۱ل) کال په هېواد کې سیاسي پاڼه واوښته. زه او مېرمن مې دواړه هم په ټولنیزو او فرهنګي کارونو کې داسې مصروف شولو چې هم دا کارونه وو او هم مو څلور اولادونه دومره ماشومان وو چې موږ ته یې داسې مجال نه راکاوه، چې دواړه پر یو مهال په سفر ووځو. له اقتصادي پلوه مو کوم مشکل نه درلود او نه حج ته د تګ په لاره کې کوم مشکل و. زما مېرمن چې له (۱۳۸۴ل) کال راهیسې د ولسي جرګې وکیله ده، هر کال یې حج ته خپله سهمیه مستحقینو ته ورکوله. (۱۳۹۱ل) کال مې مېرمن راته وویل چې نور نو ځان تیار کړه چې یوځای حج ته ځو. خو هغه وخت بیا هم د ماشومانو له خاطره چې دلته یې ښوونځي وو، د دواړو یوځایي تګ ممکن نه شو، هغې ته مې وویل چې له خپل پلار سره لاړه شه. هغې پلار سره د حج د سفر نیت وکړ. تېر کال مې دوه خویندې او د هغوی خاوندان او مور مې ټول حج ته ولېږل. تر هغه وروسته مې نو بیا حج ته پوخ نیت وکړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حج پوخ نیت او تیاری

کله چې د (۱۳۹۳ل) کال په بهیر کې د ولسي جرګې وکیلانو ته د حج درې درې تنه سهمیه ورکول کېدله، نو ما مې مېرمن ته وویل چې ماته یوه سهمیه وساته چې سږ کال مې له خیره سره حج ته نیت کړی او که د ماشومانو د مکتب غم نه وي او یا یې (نیا) کره لېږې، نو چې ته هم راسره لاړه شې ښه به وي. هغې وویل، تاته به سهمیه وساتم خو د خپل تګ په باب یې وویل چې کله وخت نږدې شو، مشوره به وکړو.

کله چې د حج د تګ وخت رانږدې شو، نو ماته یې له ولسي جرګې څخه د حج او اوقافو پر وزارت مکتوب واخیست، دا مکتوب زما امنیتي مسول ښاغلي (فریدون شېرزي) د حج او اوقافو وزارت ته یوړ، له هغه ځایه یې په دوه درې ورځو کې کار خلاص کړ او بیا یې د بانک تعرفه واخیسته. فریدون شېرزی د اداري کارونو په خلاصولو کې هم ډېره تجربه لري او هم پېژندګلوي، دی کارونه په ډېر سرعت سره خلاصوي که هر څومره مشکل کار هم وي، دی ورته حل لاره راباسي، کله کله د مشکل کار په حالت کې له خپل امنیتي کارت څخه هم ګټه پورته کوي، خو مقصد کار ترې نه پاتې کېږي. د حج او اوقافو له وزارت څخه یې تر مکتوب اخیستو وروسته راته وویل (۲۷۲۵) امریکایي ډالره کېږي. هغه مې ورته پوره کړل. په ملي بانک کې یې تحویل کړل، تعرفه یې ېبرته د حج او اوقافو وزارت ته یوړه، له هغه ځایه یې راسره اړوند مسول (صدیقي صیب) په تلېفون وغږاوه، هغه ډاډ راکړ چې کار خلاص دی. په عیدګاه جومات کې دې په لست کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوم ته منتظر شه! فريدون راته وويل کله چې ته غواړې په همغه الوتکه کې دې ټکټ تنظيموو. خو يو ځل عيدګاه جومات ته ځو هلته د وينې چک، واکسين کولو او کارت اخيستلو لپاره اړتيا ده او همدارنګه دوه درې ورځې، عملي او نظري درس ته، ما ويل درس خو به له کتابونو څخه زده کړو، خو د واکسين او وينې ټست لپاره به لاړ شم، ورځ تاسو مشخصه کړئ.

د سفر تر نېټې دمخه زه (يون)، حاجي محمد زمان او فريدون شېرزی درې واړه عيدګاه جومات ته لاړو. هلته مو وينه ټست کړه، واکسين مو وکړ او يو کارت يې هم راکړ، خو پاسپورت او ټکټ يې

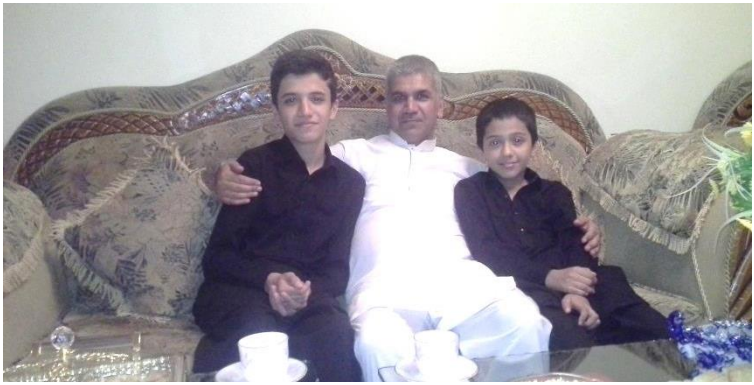

ځکه رانه کړل، چې ويل يې هغه د الوتنې پر وخت هلته درکوو. د واکسين پر مهال چې اکثرو حج ته تلونکو افغانانو زه وليدم، نو ډېر زيات خوشاله شول او د بيا ليدو په هيله مې ورځخه خدای پاماني واخيسته او بېرته کور ته راغلم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له کوره تیاری

کله چې د حج سفر نېټه راورسېده، نو پر همغه ورځ ماسپښین په ژوندون ټلوېزیون کې ګڼ شمېر ملګري راټول شوي وو، مازیګر مهال فریدون شېرزي راته له عیدګاه جومات څخه د سفر اړتیا وړ څیزونه، لکه دوه جوړې احرامونه، چوتې، کمربند، مسواک، وړوکی ملاټړی بکس او ځینې نور څیزونه راوړل. (وفاالرحمن وفا) چې د احرام د ترلو په چل پوهېده، هغه او نورو ملګرو راته تمریني احرام وتړه، چل مو ښه زده کړه، ماښام چې کور ته راغلم، اولادونو مې ویل: تر هغه چې ته نه وې تللی نن مورې خوب نه کوو، ډوډۍ مې

وخوړه، مېرمن مې چې لا دمخه له خپل پلار سره حج ته تللې وه، د حج د سفر ټول ضروري شیان یې راته په بیك کې منظم کېښودل، ملاټړی یا کمربند چې پیسې په کې ایښودل کېږي، هغه یې هم راته وښود چې تر احرام لاندې به یې ترم، دا یې هم وویل چې پیسې به په پلاستیك کې تاوې کړې او بیا به یې په کمربند کې خوندي کړې، ځکه چې ملاټړی هم خولې کېږي او امکان لري چې پیسې هم په کې خرابې شي. ما نو څلور پنځه زره ریاله تیار برابر کړي وو، په

(c) ketabton.com: The Digital Library

کمربند کې مې خوندي کړل، پنځه زره ډالر مې نور په کتابچه کې کښښودل او په بیك کې مې خوندي کړل. مېرمن مې راته وویل پیسې څو ځایه خوندي کړه، که یو ځای ورکې او یا لاډرکه شي، نو

بل ځای خو به خوندي پاتې شي، زما خپله هم عادت دی چې په سفر کې تر اړتیا وړ زیاتې پیسې وړم او څو ځایه یې تقسیموم، که یوځای مې له یاده وځي، یا ورکې شي، نو بل ځای خو به خوندي وي. په کور کې د سفر د ټولو اړتیاوو تر برابرولو وروسته مې اولادونو سره یادګاري عکسونه واخیستل، اوس خو د ډیجیټل زمانه ده، په کور کې تر ټولو کوچنی، تر ټولو زیات په ټلیفون، کمپیوټر، انټرنیټ او کمرې پوهېږي. (ودان) او (سولې) څو یادګاري عکسونه واخیستل، ډوډۍ مو وخوړه، د احرام ټول سنتونه مې پرځای کړل، لکه د نوکانو اخیستل، د سننو پرځای کول، غسل کول او دغه راز داسې نرمه خوشبویي مې هم وکاروله، چې نورو ته یې بوی ور نه شي، بیا مې احرام وتړه او منتظر وم چې نور ملګري راشي او هغوی سره یوځای عیدګاه جومات ته لاړ شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه ساعته په کور کې

د (۱۳۹۳ل) کال د سنبلې یا وږي (۲۸)مه نېټه او د سپتمبر (۱۹)مه د جمعې ورځ د ماسخوتن لس نیمې بجې وې چې د تحریک ملګري هر یو: وفاالرحمن وفا، ضیاءالرحمن ضیاء، فیاض حمید، مطیع الله ساپی، شریف الله ناصري، قدرت الله بدلون او شفیع الله زهیر په مکروریانو کې زموږ د کور د بلاک مخې ته منتظر وو. هغوی ته مې احوال ورکړ چې راځئ کور ته، بیا به لږ وروسته لاړ

شو. ټاکل شوې وه یوولس بجې په کابل کې عیدګاه جومات ته لاړ شو او له هغه ځایه هوایي ډګر ته او د شپې پر یوه نیمه بجه به الوتکه الوتنه کوي. څو دقیقې یوولسو ته پاتې وې چې زما امنیتي مسول (فریدون شېرزي) زنګ وواهه چې الوتنه وځنډېدله، موږ او تاسې به یوه بجه عیدګاه ته ځو، بیا هوایي ډګر ته. کېدی شي الوتنه درې بجې وي. دا خبر که څه هم ښه نه و، خو ډېر خواشینوونکی هم نه و. موږ وویل څه خیر لږ نور انتظار به هم وکړو. ملګرو خپلمنځي ګپ شپ هم پیل کړ او چای مو د معمول په

(c) ketabton.com: The Digital Library

شان څنبه. چای، غیبت او سیاست اوس د افغانانو د ورځني ژوند د ساعتېرې او وخت ضایعه کولو وسیلې دي. دلته غیبت ډېر ونه شو، خو پر دې خبرې ټینګار وشو چې لیکوال باید د خبرو او یو بل

سره د کینې پرځای کار او فعالیت ته زیاته پاملرنه وکړي. خو پر سیاسي مسایلو د معمول په څېر ګرم بحث وشو، انتخاباتي لاټجه چې له تېر یوه کال راهیسې یې د خلکو زړه شین کړی و، یو ځل بیا دلته تاوه راتاوه شو، خو څرنګه چې دلته ټول د یوه فکر او نظر خاوندان وو، بحث دومره خوندور، جذاب او احساساتي نه و، هسې پیکه تېر شو. نږدې دوه ساعته مو په کور کې پر همدې خبرو او یو څه وخت مو د حج پر مراسمو، تګ راتګ او هلته د فرایضو، مناسکو او وجایبو پر څرنګوالي بحث وکړ. کله چې پنځه لس کم یوه بجه شوه، نو اندیوالاټو وویل ځو به، دوی تر ما دمخه له کوره ووتل، ما مې خپلې مېرمنې سره خدای پامانې وکړه او څلور واړه ماشومان مې، چې دا مهال یې دري ویښ او یوازې (ودان) ویده وو، ټول ښکل کړل، خدای پامانې مو ورڅخه واخیسته او په کابل کې د عیدګاه مسجد پر لوري رهي شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو ساعت په عیدګاه کې

دري څلور دقیقې یوې ته پاتې وې چې عیدګاه ته ورسېدو د مسجد د دروازې ساتونکي وویل چې یوازې حاجي صیب ته اجازه شته او له نورو پایوازانو څخه ښښنه غواړو، بیا فریدون شېرزي ورسره خبرې وکړې او زما نوم یې ورياد کړ، هغوی هم احترام وکړ او هم یې ټولو ته اجازه ورکړه. فریدون شېرزي مور ټول په عیدګاه جومات کې د حاجیانو د یوه تن منتظم ښاغلي (الحاج خواجه فضل الرحمن صدیقي) دفتر ته بوتلو. هغه دفتر کې نه وو، مور ټول دفتر کې کېناستو، دا مهال یو بل حاجي صیب (عبدالله) چې په خوشال

خان لېسه کې زما همدوره و، زما لیدو ته راغی، خوشالي یې څرګنده کړه چې په دې ستر سفر کې ملګري یو. خپل لاسي بکس یې هم ماسره بدل کړ، ځکه چې دده لوی او زما وړوکی و او ما لوی ته اړتیا لرله، ما ورځخه مننه وکړه. فریدون، شریف الله او

(c) ketabton.com: The Digital Library

وفاالرحمن ټول زما کار پسې لاړل، پوره یو ساعت وخت یې ونیو چې زما اسناد یې خلاص کړل او بیا مو د هوایي ډګر پر لوري حرکت وکړ. هوایي ډګر ته تر تګ دمخه (خواجه فضل الرحمن صدیقي) راته د احرام د تړلو په باب وویل چې د عمرې تر نیت

دمخه باید اوږه لوڅه نه وي، اوس کولای شې احرام له ځانه تاو کړې، کله چې دې د عمرې نیت وکړ، بیا باید اوږه لوڅه پرېږدې. نورو ملګرو همدلته خدای پامانې وکړه یوازې فریدون شېرزی راسره هوایي ډګر ته لاړ. لسو دقیقو کې هوایي ډګر ته ورسېدو، مورږ په خپل شخصي ګاډي کې خو نور حاجي صاحبان په دوو لویو ګاډو کې راپسې راروان وو، ښار کې ارامه ارامي وه، کله چې هوایي ډګر ته ورسېدو، امنیتي ځواکونو زمورږ موټر ودراوه، خو فریدون چې ورسره خپله امنیتي پېژندنه وکړه، نو مورږ یې د هوایي ډګر زاړه ترمینل ته پرېښودو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دري ساعته په هوايي ډګر کې

په هوايي ډګر کې تر امنیتي چک، د وېزې او پاسپورت تر کنټرول وروسته ترمینل ته داخل شو، ګڼ شمېر حاجیان دلته منتظر وو، چا احرامونه ټرلي وو او چا لانه وو ټرلي، دې ترمینل کې یو نوی اتاق د جامو د بدلولو او احرامونو د ټرلو لپاره ځانګړی شوی و، دوه خونې وړاندې تري وړوکی جومات هم و.

دا یو مهال یو تن زما څنګ ته راغی، ځان یې معرفي کړ، زه عزت الله یم، تاسو یون صیب نه یاست؟ ما ویل یم، ده ویل ستا لیدل مې ډېر ارمان و، خدای ښه سفر کې سره ملګري کړو، نو که

بل څوک درسره نه وي، سره یوځای به ملګري یو. ما ویل یوازې یم، که ته هم یوازې یې نو یوځای به سره سفر کوو. عزت الله ډېر خوشاله شو. دلته ترمینل کې ناست وو.

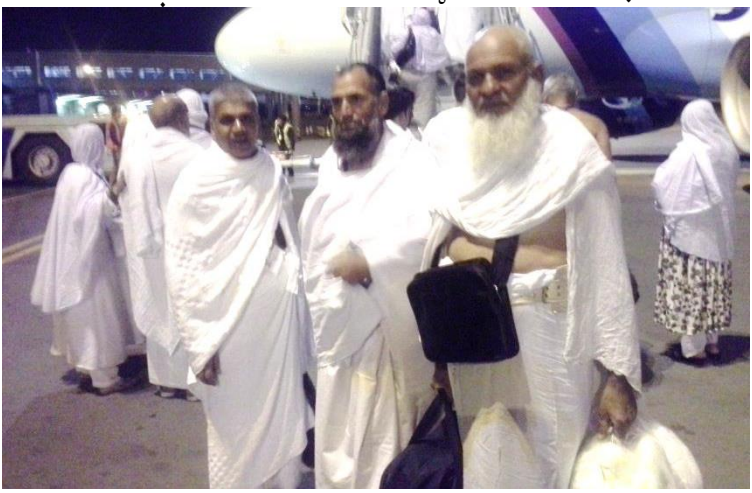
ټول حاجیان نه یو شان د احرامونو په ټرلو پوهېدل او نه د حج د سفر په ټولو مناسکو، دا مهال رسمي معلم، مبلغ او یا ناظم معلوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه و، چې خلکو ته يې لارښوونه کړې واى. مخامخ پر دېوال يو تلوېزيوني سکرين لګېدلى و، چې په مکه مکرمه کې يې د حج مراسم تشريح کول، هغه هم ټولو نه د پوهېدو وړ نه برېښېده، يو نيم چې تر نورو لږ پوه و، يا يې کتابونه لوستي وو، يا يوځل دوه حج ته تللي وو، هغوى له نورو سره مرسته کوله، هغه چا چې احرامونه ترڅې وو، يوه تن پر ټولو غږ وکړ، ځئ لاړ شئ جومات ته دوه رکعته نفل لمونځ وکړئ، مور ټول لاړو، هر چا دوه دوه رکعته نفل لمونځ وکړ، بېرته راغلو، پر خپلو خپلو څوکيو کېناستو، دا مهال له يوه حاجي څخه خپل پاسپورت ورك شوى و، خورا خواشينى و، د ځينو حاجيانو ورته کتلې يې ولټولې، خو لکه چې پيدا يې نه کړ، نږدې پنځه بجې وې چې د سهار د لمانځه اذان يې وکړ. (۱۵) دقيقې زياتو کم تر پنځه وو تېرې وې چې جومات ته د سهار لمانځه لپاره لاړو. هلته د حاجيانو ترمنځ د نظر اختلاف و، ځينو ويل احرامونه مو ترڅې، د خولې پر سرولو او سر پټولو ته اړتيا نه شته، دا مهال يو مولوي په ډېر جهر سره غږ کړ! ورونو که چا احرام ترڅې وي او د احرام نيت يې کړى وي، نو خولې او سر پټولو ته يې اړتيا نه شته او که چا احرام نه وي ترڅې، نو خولې دې په سر کړي، خپله مولوي صيب دمخه شو، جمعه وشوه، کله چې مې د مولوي غږ واورېد او څېرې ته يې ځير شوم، نو ګورم چې زما خپل کليوال او خپل عزيز (مولوي عبيدالله نيازى) دى. نيازى صيب ډېر باتدبيره ملا دى، کله کله د کليوالي ملايانو مخالفت هم کوي، ان کله کله ځينې بريدونه هم ماتوي، ما سره يې نږدې څو کاله وړاندې څه خوابدي راغلې وه، ده څو ځله هڅه وکړه چې ماسره ځان پخلا کړي، خو ما ورته نه ضرر رسوه او نه مې هم غوښتل ځان ورسره پخلا کړم، خو اوس چې د حج په سفر روان وم، غوښتل مې ډېره وړه کينه هم له هېچا سره په زړه کې ونه ساتم، نو ځکه لومړى سترې مشي ما ورسره وکړل، ده چې کله زه وليدم نو خلاصه غږېږه

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې راکړه، او هو! سترګې مې روښانه چې خپل عزيز مې وليد ، اول يې مبارکي راکړه، بيا يې وويل چې سخت دې خوښ کړم، اوس به نو عزيزه ما نه پرېږدې، چېرته چې زه وم، هلته به راسره ځې، زه دې ډېر په درد لګېږم، نو څنګ په څنګ راسره راروان شو، د بورډينګ کارتونو د چك وخت و، دواړه له ترمينله راووتو، تر لږ ځنډ وروسته

الوتکې ته پورته شوم. هغه مهال چې ما ټکټ اخيسته، نو ټکټ والا راسره ډېر ګرم روغبړ وکړ، کار يې زما ژر خلاص کړ، راته يې وويل چې يون صيب ټکټ دې بزنس کلاس دی. کله چې مې ټکټ ته وکتل نو (A1) څوکۍ وه او بيا چې الوتکې ته پورته شوم، نو لاړښود پر همدې لومړۍ څوکۍ کښولم. په لاره کې زما عزيز مولوي عبيدالله نيازي صيب راته وويل چې زه مبلغ يا ناظم يم، کله کله به يې دې ته مرشد ، معلم او رهنما هم ويل، خو سږ کال ورته ناظم وايي. زما د عزيز څوکۍ لرې وه، خو د خپل تقرير په مټ يې ځان زما څنګ ته راورساوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په الوتکه کې د عمرې نیت

مولوي عبیدالله نیازی چې کله الوتکې ته پورته شو، نو ټولو ته یې وویل چې د عمرې نیت وکړئ، هغه نیت په پښتو ژبه وټړه: ((نیت کوم چې د عمرې حج ادا کوم، خاصه خدایه تا لره، یا الله ته یې پر موږ اسانه کړې او له موږه یې قبول کړې.)) همدا نیت یې څو ځله پر حاجیانو تکرار کړ، ده وایه او حاجیانو پسې غبرګاوه. مولوي صیب وویل: ((موږ له دې ځایه (جدې) ته څو او بیا (مکې معظمې) ته)). تر دې وروسته یې اوه ځله تلبیه وویله، ده وویل، تلبیه ویل یوځل فرض دي، خو افضلیت یې هم په همدې (۷) ځله ویلو کې دی. دري ځله هم ویل کېږي. ((لبَّيك اللّهمّ لبَّيك، لبَّيك لا شريك لك لبَّيك، إنّ الحمد و النّعمة لك و الملك، لا شريك لك)) مولوي صیب وویل (میقات) کابل شو، (میقات) هغه ځای ته ویل کېږي چې حاجیان له هغه ځایه احرام تړي او بیا مکې مکرمې ته ور داخلېږي. مولوي صیب تر څو ځله تلبیه ویلو وروسته وویل چې (میقات) کابل شو، تر کابل وروسته به جدې شریفې کې کوزېږو، زه د افغانستان بیرغ په لاس کې اخلم، نور ناظمان به هم دا کار کوي، هر موټر کې به یو ناظم وي، بیا له هغه ځایه مکې مکرمې ته څو، په جده شریفه کې به یو ساعت پاتې کېږو. هلته به اودسونه تازه کوو، بیا به مکې مکرمې ته څو، هلته به دمه کوو بیا به په ترتیب سره حرم شریف ته څو، تر څو چې حرم شریف ته نه یو داخل شوي، تلبیه به وایم، تاسو به یې تکراروئ، په حرم شریف کې بیا خپل اصول دي، هغه به درته په نوبت سره بیانوم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر هغه وروسته نیازی صیب زما ترځنګ کښناست راته یې وویل، ډېر خوشاله یم چې د مشر حاجي صیب (هدف یې زما پلار و) پر پل دې قدم کښښود، په حج کې دوه شیان ډېر مهم دي: یو علم

او بل ځواني، د ځوانۍ حج ډېر ثواب لري، زمونږ اصلي هدف او کړنلاره په مکه معظمه کې (طواف) کول دي، مکه مکرمه د طوافونو او د زمزم اوبو مرکز دی، مدینه منوره د (دورو) او خرما مرکز دی. کله چې هلته لاړو، ګام پر ګام به درسره یم. مولوي صیب نیازي دا خبره هم وکړه چې وزیر صاحب (د ارشاد، حج او اوقافو وزیر) ته دې یوه غونډه جوړه کړې وه، دی ربښتیا هم په ستاینې او یادونې ارزي، ډېر نېك سړی دی، زه یې راوغوښتلم، راته یې وویل چې مولوي صیب راشه حاجیانو سره لاړ شه، لارښوونه ورته وکړه، نو زه دده په بلنه راغلم، بیا یې ماته وویل: عزیزه! تا په هغه غونډه کې ربښتیا ویلي وو چې زمونږ افغانان په ربښتیا هم ډېر زیات معتقد خلك دي، خو څومره چې دوی اعتقاد لري، هغومره د اسلام پر اساساتو او جزیاتو نه پوهېږي، نو دلته هم چې کله حج ته ځي سهوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېږي (دمونه) پرې اوړي. زمونږ خپل درې ملايان وو څو ځله حج ته تللي، خو بيا هم پرې درې درې ځله دمونه اوښتي وو او هر يوه درې درې پسونه صدقه کړل.

دم: (وينه تويول) کله چې د حج په مناسکو کې (دم) ذکر شي، نو مراد ورڅخه په مکي حرم د ګډې يا وزې ذبح کول وي، چې د کوم جنايت په مقابل کې ترسره کېږي.

نيم ساعت به وتی و چې مولوي صيب نيازي بيا ميك واخيست بيا يې (۷) ځله تلبيه وويله: ((لبَّيك اللّهمّ لبَّيك، لبَّيك لا شريك لك لبَّيك، إنّ الحمد و النّعمة لك و الملك، لا شريك لك))

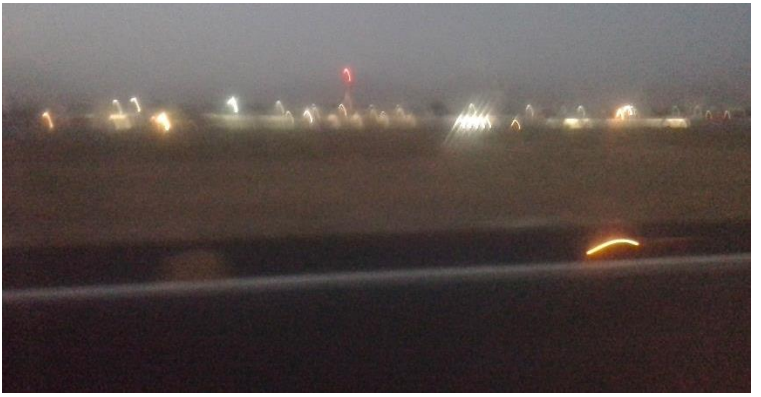
تر دې وروسته يې بيا وويل: درنو حجاجو! كه چاته خوب ورځي، هغوی کولای شي خوب وکړي. دا مهال پر ما هم د خوب

څپه راغله، ما چې د تېرې شپې له سهاره خوب نه و کړی، د شنبې له مانښام څخه بيا تر دې دمه پورې ويښ وم، نو د مولوي صيب دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې ډېر خوند راکړ، خوب ته مې ځان وسپاره، خو ډېر ارام خوب نه و، د حج یو تت تصویر مې په ذهن کې ګرځېده، د شیطان څو رنګونه او څو ډولونه مې هم ذهن کې ګرځېدل راګرځېدل، خو کوم مجسم تصویر مې ترې نه شو اخیستلای، فکر مې کاوه دا سفر نو

داسې سفر دی، چې د شیطان له ټولو رنګونو سره به څه ډول مقابله کوم، تر حج مخکې، د حج پرمهال او تر حج وروسته شیطان داسې یو شی دی چې د دښمنۍ تشخیص یې اسانه نه دی، نو ځکه خو یې هره ښځه، نر، ملا، امي، خاص او عام یو ځل له ګرېنګه غورځولي دي، نږدې دوه ساعته مې په همدې خوب، نیمه خوب، خیالي او تصوري حالت کې تېر کړل، خو د ارام خوب مجال راته پیدا نه شو، کله چې مې سترګې وغړولې، نو مولوي صیب نیازي یوځل بیا خپله غاړه تازه کړه. دې سره مې نور خوب والوت.

ساعت (۸) بجې او لس دقیقې وې چې مولوي صیب نیازی یوځل بیا میک واخیست او بیا یې (۷) ځله تلبیه وویله: ((لبَّیک اللّهمّ لبَّیک، لبَّیک لاشریك لك لبَّیک، إنّ الحمد و النّعمة لك و الملك، لاشریك لك))

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا زما ترځنګ کښناست راته یې وویل: (۷) ځله تلبیه ویل افضل مستحب ده، (۵) ځله اوسط ده، دري ځله ادنا ده او یو ځل فرض یا واجب ده، ده زیاته کړه د یو ځل فرض او واجب په باب یې د علماوو ترمنځ اختلاف موجود دی. اته بجې او (۱۸) دقیقې د بحرین له خاورې ووتو او د سعودي خاورې ته داخل شو د الوتکې کپتان وویل: یو ساعت او ۳۰ دقیقې وروسته جدې شریفې ته رسېږو. د الوتکې سرعت (۸۰۰) کیلو متره په ساعت کې دی او (۳۸۰۰۰) فوټه لوړوالی لري، کله چې د سعودي په خاوره کې څه کم نیم ساعت مزل وشو، نو په تورو وړو غرونو او سپېرو دښتو مو سترګې ولګېدې، شین بوټی او شنه ساحه په کې په سترګو نه ښکاړېده، د اروپایي هېوادونو معکوس حالت و. یوازې تورو لیکو چې د پخو سړکونو تصویر یې کاږه او د هغو ترځنګو پرتو ودانیو د نوي تمدن نښې ښکاره کولې، په داسې یوه سپېره دښته کې د

بشریت د ستر لارښود د نعمت ټوکېدل او بیا له دې ځایه ټولې نړۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته د رڼا او علم خپرېدل د يوه لوی او بې ساري اعجاز ښکارندويي کوي.

دا مهال مولوي صيب نيازی يو ځل بيا تلبيې ته پورته شو (اوه) ځله يې تلبيه وويله: او مور ټولو ورسره تکرار کړه.

((لبَّيك اللّهمّ لبَّيك، لبَّيك لا شريك لك لبَّيك، إنّ الحمد و النّعمة لك و الملك، لا شريك لك))

مولوي صيب چې کله بېرته زما څنګ ته کېناست نو يې وويل: د حضرت پيغمبر(ص) حديث شريف دی چې له دوو غږونو څخه يو د حاجي له خولې تلبيه ويل او بل د قربانۍ د مال د حلالولو پر وخت د مال کړيکه، الله پاك ته رسېږي او ډېر مقبول دي.

د مولوي صيب نيازي له خولې تر تلبيه ويلو څو دقيقې وروسته يو مبلغ مايك ته ورغی، د (بسم الله الرحمن الرحيم) په ګډون يې (۷) ځله تلبيه وويله: ((لبَّيك اللّهمّ لبَّيك، لبَّيك لا شريك لك لبَّيك، إنّ الحمد و النّعمة لك و الملك، لا شريك لك))

ده بيا يو بل مبلغ ښاغلي (حسيب الله) ته بلنه ورکړه چې راشي او حاجيانو ته معلومات ورکړي. مخکې تر دې چې حسيب الله خپلې خبرې وکړي دا مهال مولوي صيب نيازی بيا مايك ته پورته شو او تصيح يې وکړه چې (بسم الله الرحمن الرحيم) په تلبيه کې نه شته. بيا حسيب الله تر لنډې خطبې وروسته وويل: دې مقدسو اماکنو ته ستاسو د راتګ له امله هرکلی وايم او د لوی خدای(ج) له درباره تاسو ته بريالیتوب غواړم چې له دې مقدس ځای څخه ښه ګټه پورته کړئ. تاسې دلته (۲۴) ساعته د خدای(ج) يادونه په خوله راوړئ، د بيت الله شريف ترڅنګ، د حضرت محمد(ص) د روضې ترڅنګ او هر چېرته چې ياستئ له الله(ج) څخه ښښنه وغواړئ، بيا

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې وويل: اوس بيا تلبيه تکرارووو: ((لبَّيك اللّهمّ لبَّيك، لبَّيك لا شريك لك لبَّيك، إنّ الحمد و النّعمة لك و الملك، لاشريك لك))

څو دقيقې وروسته د الوتکې د کپتان له خوا اعلان وشو چې نيم ساعت وروسته به انشا الله د جدې شريفې په هوايي ډګر کې کښته

شو. تر دې اعلان وروسته مولوي صيب نيازی يوځل بيا د تلبيه ويلو لپاره مايك ته لاړ. مولوي صيب وويل: دا تلبيه ډېر ثواب لري، زه يې وايم بيا يې ما سره تکرار کړئ، بيا يې اوه ځله تلبيه وويله: ((لبَّيك اللّهمّ لبَّيك، لبَّيك لاشريك لك لبَّيك، إنّ الحمد و النّعمة لك و الملك، لاشريك لك))

تر دې تلبيې وروسته يې څو ځله نوره هم تلبيه وويله، وخت (۷) بجې او (۲۶) دقيقې وې چې الوتکه د جدې پر هوايي ډګر کوزه شوه او هغه سفر مو چې له کابل هوايي ډګر څخه پر سيمه ييز وخت د سهار پر شاوخوا (پنځه نيمو) بجو پيل کړی و، په جدې هوايي ډګر کې پر سيمه ييز وخت پر (۷) بجو او (۲۶) دقيقو پای ته ورسېد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جدې هوايي ډګر

کله چې ترمینل ته داخل شو، نو لومړی یې د ټولو حاجیانو په خوله کې یو ځاځکی واکسین وځځاوه، واکسین که څه هم یو ځاځکی و، خو ډېر تریخ او بې خونده و. وروسته بیا دوه درې تنه صحي مسولین راغلل، ویې ویل، یو بل واکسین هم باید وکړئ، هغه د یوه تابلیت په شان و، چې ټولو ته یې یوه یوه ګولۍ ورکړه، تر نیم ساعت زیات وخت یې کېنولي یو، خو تر دې دمه لادرك

معلوم نه دی. دلته بېلابېلو پاکستاني، بنګالي او د جنوبي اسیا د نورو هېوادونو اتباع لیدل کېږي، چې اکثره د خادمانو په توګه کار کوي. سیم کارتونه هم خرڅوي، پیسې هم بدلوي، هر څوك چې په هره بیه ورسره جوړ شو. اکثرو افغان حاجیانو همدلته خپل ټلېفونه راوکاږل، سیم کارتونه یې بدل کړل او خپلو خپلوانو ته یې د خیرت احوال ورکړ، ما ځکه وانه خیست چې بناغلي وحیدالله مومند راته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ویلي وو، سیم کارت مې تیار درته اخیستی او ښاغلی (مصور) درته منتظر دی، کله چې له هوایي ډګره راووتلې، نو هغه به درسره ملګری شي، تر استوګنځي به دې راورسوي او سیم کارت به هم درکړي. تر نیم ساعت انتظار وروسته یو تن منتظم غږ کړ، افغانان

دې راځي، ټول شیان منظم وو، څه خاص تکلیف پېښ نه شو. کله چې زما پر پاسپورت دخولي وېزه ولګول شوه، نو همدلته د ترمینل په همدې برخه کې استاد (محمد شریف رباطي دوراني) (د ارشاد، حج او اوقافو وزارت لوی سلاکار او د جدې د بعثې رئیس) ماته منتظر و، تر هرکلي وروسته یې راته وویل، مومند صیب او نورو دوستانو راته ډېر ټلېفونونه کړي او ویلي یې وو چې یون صیب په تکلیف نه شي، ماورته وویل زه په خپل تکلیف نه خفه کېږم، خو چې تاسې تکلیف شئ په دې خفه کېږم. رباطي صیب ډېر ژر زما بیك پیدا کړ. بیا یې دوو تنو نورو دوستانو ته معرفي کړم، ما سره بل ملګری (عزت الله) دواړه یې بدرګه کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانانو انتظام

افغانان په بې نظمۍ مشهور دي، خو دلته خبره برعکس وه، له ترمینل څخه تر دې دمه ځای پورې د افغانستان لوحې او بیرغونه په مسلسل ډول لګېدلي وو که کوم لارښود هم درسره نه وای، نو راساً یې د افغاني حاجیانو د راټولېدو هغه ځای ته بیولې چې د واړه کمپ ښه یې درلوده او بیا له همغه ځایه یې په موټرو کې د مکې مکرمې پر لوري حرکت کاوه. هلته څو شېبې کېناستو، بیا یو

تن افغان ملګری چې مورږ یې پېژندلو او همدلته یې د حج او اوقافو وزارت د مامورینو په ډله کې کار کاوه، مورږ ځان سره لږ وړاندې کافتریا ته بوتلو چې مورږ ته یو څه غرمنۍ برابره کړي، خو هوټلونو لاتر دې دمه کار نه و پیل کړی. سملاسي یې مورږ ته لیمو، جوس او کیک راوړل، بیا ببرته دمه ځای ته لاړو، هلته ټول افغان حاجیان راټول شوي وو، په منظم ډول پر څوکیو ناست وو. کله چې د ټولو بیکونه راورسېدل او ټول ښه خاطر جمع شول، نو بیا یې په منظمه توګه لیکه کړو، لومړی زه او بیا زما بل ملګری (عزت الله) یې په لین کې ودرولو، موټر ته تر ختلو وړاندې یې ټول پاسپورتونه ټول کړل، زه لومړی او زما ملګری دویم کس وو چې موټر ته پورته

(c) ketabton.com: The Digital Library

شولو. دا مهال بيا د (رباطي) صيب په ټينګار همغه شخص چې مور يې کافتريا ته بيولي وو، پيپسي، اوبه او سورکړی چرګ راوړل، پلاستيك کې تاو وو، مور ته يې راکړل، ويې ويل چې دا به غرمه په لاره کې خورئ، مور که هر څومره ټينګار وکړ خو هغه ژر

بېرته کښته شو. ما خپل ملګري (عزت الله) ته وويل چې زه نه غواړم له نورو حاجيانو سره مې توپير وشي، خو تر دې دمه چې مو هرځای کې قدم ايښی د خدای په فضل دومره دوستان راټول شوي او دومره مينه يې کړې چې سړی يې عوض نه شي ورکولای. اوس ساعت (۱۸) کم يوولس بجې دي، ټاکل شوې څو شېبې وروسته (۳۰۲) ته ورته ګړندی ګاډی چې په ايرکنډيشن سمبال دی، له جدې څخه د مکې مکرمې پر لوري حرکت وکړي. همدا شېبه د موټر دروازې بندې شوې، ټايرونه چك شول، کېدی شي لږ وروسته حرکت وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له جدې څخه د مکې مکرمې پر لوري

لس کم یوولس بجې وې چې له جدې شریفې څخه مو د مکې مکرمې پر لوري حرکت وکړ، دوه دقیقې مزل به مو نه و کړی، چې مولوي صیب نیازي بیا تلبیه پیل کړه اوه ځله یې بیا وویله او ویې ویل چې مکه مکرمه د حضرت نبي کریم(ص) پلرنی وطن دی او تر هغه پورې چې مورږ او تاسې د خدای(ج) د کور طواف نه وي کړی، زمورږ او ستاسې شعار همدا (لبیک دی (لبیک) دا مهال یو حاجي پرې غږ کړ زمورږ نو بل کار څه دی وایو به یې نو....

سړکونه لکه څنګه چې مورږ فکر کاوه ښه نه وو، د پرمختللې نړۍ له سړکونو سره یې سیالي نه شوه کولای، موټر هم ډېر مستریح نه و، عیناً لکه هند او پاکستان کې اوږده ګاډي چې ډېر جمپونه خوري، خصوصاً څوك چې پر لومړیو څوکیو ناست وي. په موټر کې د قران کریم ښکلی تلاوت چالان و چې د سړي یې ذهن بلې نړۍ ته وړه، له جدې څخه پر غزېدلې لویې لارې ښې لاس سړك د مکې مکرمې او کینې لاس یې د مدینې منورې پر لوري تللی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر (۱۵) کیلو متره مزله وروسته یوځل بیا د لبیک غږونه پورته شول. (۱۲) بجې او (۷) دقیقې وې چې (حدیبې) سیمې ته ورسېدو، دا هغه سیمه ده چې پیغمبر(ص) له قریشو سره د (حدیبې د سولې

تړون) لاسلیک کړی و. تر دې دمخه په ټوله لار کې نیازي صیب د (لبیک لبیک) غږونه پورته کول او تر (۵۰) ځلو زیاته به یې تلبیه ویلې وي او موږ ټولو ورسره بدرګه کوله، (۱۲) بجې او (۸) دقیقې وې چې د حجاجو تمځي ته ورسېدو. دلته یې لږ خوراکي څیزونه حجاجو ته وړیا ورکړل او همدارنګه د حج لارښود یو بروشر یې ټولو حجاجو ته وړیا وروبانبه. دا ځای په حقیقت کې د چك کولو یوه نقطه هم وه. د حج لارښود یې په ډېر ښه ډول ترتیب کړی و او په اسانۍ سره سړي مفهوم ترې اخیستلای شو. لارښود په عربي او انګلیسي ژبه و. دادی دلته کټ مټ د هغه عربي متن وړاندې کوو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

الدليل الميسر لمريد الحج

١ الميقات

- يُسنّ الاغتسال والتطيب في البدن.
- لبس ملابس الإحرام (الإزار والرداء للرجل).
- اختيار أحد الأنساك الثلاثة (الإفراد-القران- التمتع).
- وينوي بقلبه الدخول في النسك.
- وتُسنّ التلبية بالنية.

٢ المسجد الحرام

إذا وصل إلى الحرم

- المتمتع : يطوف ويسعى للعمرة ، ثم يقصر شعره ، وبذلك يتحلل من العمرة.
- القارن : يستحب أن يطوف طواف القدوم ، وأن يسعى سعي الحج والعمرة.
- المفرد : يستحب أن يطوف طواف القدوم وأن يسعى سعي الحج .
- يبقى : القارن والمفرد محرمين إلى أن يتحللا في اليوم العاشر .

٣ منى ٨ ذو الحجة

- يُسنّ أن يحرم المتمتع بالحج ضحى اليوم الثامن .
- يُسنّ أن يتوجه الحاج إلى منى ضحى فيصلي فيها الظهر والعصر والمغرب والعشاء والفجر، يقصر الرباعية بلا جمع .

٤ عرفات ٩ ذو الحجة

- يتوجه إلى عرفات ضحى اليوم التاسع.
- يصلي فيها الظهر والعصر ، قصراً وجمعاً (جمع تقديم).
- بعد الصلاة يتفرغ للذكر والدعاء والاستغفار والتضرع إلى غروب الشمس.

٥ مزدلفة ٩ ذو الحجة

- ينطلق إلى مزدلفة بعد غروب الشمس .
- يصلي فيها المغرب والعشاء أول ما يصل جمعاً و قصراً، بأذانٍ واحدٍ وإقامتين .
- يُسنُ أن يبقى بها حتى يصلي الفجر ، ثم يذكر الله تعالى بالتهليل والتكبير والدعاء .
- ينطلق إلى منى قبل أن تطلع الشمس ، وبعد أن يُسفر النهار جداً .

٦ يتوجه إلى منى يوم النحر ١٠ ذو الحجة

- يرمي الجمرة الكبرى جمرة العقبة (بسبع حصيات).
- يذبح الهدي إن كان متمتعاً أو قارناً.
- يحلق أو يقصر.
- يطوف طواف الحج .

٧ وأخيراً

- يسعى سعي الحج إن كان متمتعاً ، أو كان قارناً أو مفرداً ولم يسع عند القدوم .
- يعود إلى منى ويبيت فيها ليلة ١١ ، ١٢، وليلة ١٣ إن لم يتعجل .
- يرمي الجمرات الثلاث مرتبة يوم ١١، ١٢ ويوم ١٣ إن لم يتعجل .
- بعد الفراغ من أعمال الحج وإرادة العودة إلى بلده: يطوف طواف الوداع، ولا يمكث بعده في مكة.

العودة إلى ديـاره

إذا ترك ركـنـاً : لم يتم حجه ..
إذا ترك واجباً : عليه دم ..

أركان الحج

١. الإحـرام.
٢. الوقوف بعـرفة.
٣. الطـواف.
٤. السـعي.

واجبات الحج

١. الإحرام من الميقات .
٢. الوقوف بعرفة إلى غروب الشمس .
٣. المبيت بمزدلفة أكثر الليل .
٤. المبيت بمنى أيام التشريق .
٥. الحلق أو التقصير .
٦. رمي الجمرات أيام التشريق .
٧. طواف الوداع لغير الحائض .

مؤسسة الوقف
WAQF FOUNDATION
www.waqff.com

هدية الحاج والمعتمر
Haji & Mu'tamer's Gift

من المهم : الإخلاص .. الاحتساب .. شغل الأوقات بالطاعات .. كفّ الأذى عن المسلمين .. تعظيم الشعائر .. تزكية النفس بالأعمال الصالحة .. اختيار الرفقة الطيبة

Designed by جرافيت www.graphite.ps.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر چك وروسته يو تن مسول كس هم په موټر كې پورته شو. تر دې وروسته د مكې معظمې ښار ته داخل شو، لومړی يې دري تنه حاجيان، چې سياسي پاسپورتونه يې لرل، خو موږ سره په سفر كې ملګري وو او عماره يې بل ځای كې وه، له موږه ښل كړل، دا مهال په موټر كې ناست لارښود كس څخه ادرس لادركه و، دري ځله يې پر همغې كوڅې تاو راتاو كړو، خو په پای كې يې ځای پيدا كړ. نږدې (۴۵) دقيقې د ادرس په پيداكولو تېرې شوې، دې حالت كې موټر كې ناست حجاج سخت ستړي كړل. كله چې يې ځای پيدا كړ، هغوی يې پر خپل ځای كښته كړل، بيا موټر حركت وكړ، لومړی يې موږ ته خپل اړوند مكتب (دفتر) له لرې وښود او بيا پنځه لسو دقيقو كې خپلې عمارې يا استوګنځي ته ورسېدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عماره یا استوګنځی

دا عماره یا ودانۍ (ابراج البو) نومېږي او د (تسیر) په سیمه کې واقع ده چې د بیت الله شریف په غرب کې هغه ته نږدې موقعیت لري. تکړه سړی په پلي تګ تر (۱۵-۲۰) دقیقې مزله وروسته له دې ځایه حرم شریف ته ورسېدی شي. دلته (۱-۲-۳-۴) نمبر عماره وه. کله چې له موټره کښته شو، نو ګڼه ګوڼه ډېره زیاته وه، منتظر وو چې څه وکړو. دا مهال مې (عزت الله خان) ته، چې له کابله راسره ملګری شو، وویل چې لږ صبر کوه، زما انډیوال (مومند صیب) به پیدا شي، موږ ته یې د اتاق غم خوړلی دی، لس

دولس دقیقې انتظار به مو کړی وي، چې مومند صیب را پیدا شو، هغه او موږ سخت خوشاله شوو، کیلي یې په لاس کې وه، ماته یې ویل څوك دي نور درسره؟ ما ویل دغه ملګری مې دی، ده ویل ولې وکیله صیب (هدف یې زما مېرمن ارین یون وه) دې رانه وسته، ما ویل کور کې څوك نه وو، ماشومان یوازې پاتې کېدل، هغوی او ماشومانو سره به بیا یوځای عمرې ته راځو. (۱۲) منزل کې یې (۳)

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتاق چې درې چپرکټه په کې پراته وو، خو د دوو تنو لپاره وو، موږ ته راکړ. اتاقونه چندان لوکس نه وو، عیناً لکه د محصلینو د لیلې په شان، په یوه پوړ کې څو دهلېزونه وو، هر دهلېز کې بیا درې اتاقونه وو، تشنابونه تر اتاقونو بهر وو، دوه تشنابه پر دریو یا څلورو اتاقونو، تشنابونه هم عادي وو. ددې ودانۍ منزلونه تقریباً اتلسو پوړونو ته رسېدل، لوړوالی یې زیات، خو خدمات یې کم وو. نږدې څلورنیم زره افغان حاجیان په همدې یوې ودانۍ کې، چې څلور برخې یې لرلې، ځای شوي وو. کله چې اتاق ته داخل شو، نو ښه ستړي وو، لومړی مو خوب ته ځان وروسپاره، خوب لږ خو ګټه یې زیاته وه، کله چې له خوبه پاڅېدو، نو مومند صیب راغی هغه

ته مو وویل چې موږ خو د ماسپښین لمونځ نه دی کړی، هغه وویل دوه رکعته مسافرانه لمونځ وکړئ، ستاسې که څه هم ځای معلوم دی، خو تراوسه لاپوره مقیم شوي نه یاست، دوه رکعته مسافرانه لمونځ مو وکړ، بیا مومند صیب د عمرې او د حج د مراسمو په باب

(c) ketabton.com: The Digital Library

معلومات راکړل، که څه هم ما سره تیار د حج لارښود کتابونه وو، او هغه مې یوځل لوستي هم وو، خو د عملي او نظري حج او سفر ترمنځ ډېر تفاوت وي. ښاغلی وحیدالله مومند چې په ژوندون تلوېزیون کې یو وخت د اسلامي خپرونو مسول و او اوس هم همکاري لري، دا یې اولسم حج دی، د حج په تولو مناسکو پوره اګاه دی، هم له نظري پلوه او اوس هم له عملي پلوه، نو هغه ته مې وویل چې ملا صیب دادې وخت دی، زه پوره (حج) ته راغلی یم، ((سیاسي)) حج نه کوم، هېڅ شی باید راڅخه پاتې نه شي، نه باید کوم فرض راڅخه پاتې شي، نه سنت، نه واجب او نه هم مستحب، که پاتې شوه ګناه یې ستا پر غاړه ده. (دم) باید راباندې وانه وړي. دم نو په حج کې هغه حالت ته وایي چې د حج په مناسکو کې قصداً یا سهواً کومه واجب برخه پاتې شي، نو بیا دم پرې لازمېږي. مومند صیب ته مې وویل ګوره کې چېرې دم راباندې واوښت نو تول مسولیت یې پر تا دی، هغه وویل څه ښغمه اوسه، زه درسره یم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لومړۍ عمرې لپاره تیاری

د (۱۳۹۳ل) د وږي یا سنبلې (۲۹) مه چې د (۲۰۱۴ میلادي) کال د (سپتمبر) میاشتې له (۲۰) نېټې سره سمون خوري، د شنبې ورځ ده. دا زما لومړی ځل و چې حج ته راغلی یم، د حج د لارښود کتاب له مخې مې ځینې شیان په زړه او ذهن کې وو. په دې اثارو کې یې د مکې مکرمې په ښلابښلو برخو کې، مکرم، معظم او سپېځلي ځایونه معرفي کړي چې د حج اداکول او بشپړتیا هم په همدې مکرمو ځایونو پورې تړلې ده. څرنګه چې هر حاجي په ترتیب سره د همدې ځایونو لیدو ته ورځي، نو ښه به وي چې دلته په پیل کې دا ځایونه په لنډیز سره وپېژنو او بیا به په هرځای کې د عبادت پرمهال د عبادت څرنګوالی وښیو.

د مکې مکرمې مکرم ځایونه:

۱- مسجدالحرام:

ابوذر رضی الله عنه وایي: ((عرض مې وکړ ای د خدای(ج)

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسوله! د دوو مسجدونو له جملې د کوم بنسټ دمخه ایښودل شوی؟ ویې فرمایل: ((مسجدالحرام))، عرض مې وکړ تر هغه وروسته کوم یو؟ ویې فرمایل: ((مسجدالاقصی)) عرض مې وکړ: د دواړو ترمنځ زماني واټن څومره و؟ ویې فرمایل: ((څلویښت کاله)).

جابر رضی الله عنه روایت کوي چې د خدای(ج) رسول صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي: ((زما په مسجد کې لمونځ کول له نورو مسجدونو زر ځله بهتر دی، یوازې پرته له مسجدالحرام څخه او په مسجدالحرام کې لمونځ کول د نورو مسجدونو په اړول سل زره ځله بهتر دي.)) علما په دې نظر دي چې نه یوازې په مسجدالحرام کې لمونځ کول د زیات اجر سبب ګرځي، بلکې د ټول حرم شریف ساحه په دې اجر کې شامله ده.

۲- کعبه:

کعبه د ځمکې په سر تر ټولو پاك ځای او له محترمو اماکنو څخه ګڼل کېږي. الله پاك خپل کور ته یو ځانګړی پام لري. الله تعالی له هر شي څخه یو بهترین انتخابوي او له بهترینو ځمکو څخه یې کعبه انتخاب کړه. د ځمکې پر سر هېڅ یو کور الله(ج) ته تر کعبې محبوب نه دی،نو له همدې کبله ددې بې حرمتي په هېڅ حالت کې روا نه ده، هر څوك چې دلته پناه یوسي، هغه به په امن کې وي. کعبه د دین له ستنو څخه ده او د اسلامي شریعت د بقا بنسټ دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کعبې د جوړولو په اړه ګڼ حدیثونه راغلي دي. محمد صلی الله علیه وسلم فرمایي: الله جل جلاله ادم او حوا ته جبرائیل واستاوه او هغوی دواړو ته یې وفرمایل: زما لپاره کور جوړ کړئ. جبرائیل دوی ته نقشه جوړه کړه. ادم علیه السلام کیندل کول او حوا خاوري ورورلې، تر څو چې اوبه راووتلې. بیا دغه اواز وشو؛ بس دی ای ادم علیه السلام! کله یې چې کور جوړ کړ، الله(ج) ورته وحې وکړه چې ددې شاوخوا طواف وکړه او هغه ته وویل شول: ته لومړی پیغمبر یې او دا لومړی کور دی. وروسته پېړۍ تېرې شوې تر هغې چې نوح علیه السلام هغه ولیده. بیا پېړۍ تېرې شوې تر هغې چې ابراهیم علیه السلام ددې ستنې ودرولې. دا کور د هغه کور معادل دی چې په عرش کې ملایکو جوړ کړی او بیت المعمور نومېږي.

ځینې علما وایي چې کعبه ابراهیم علیه السلام جوړه کړه او مخکې تر ده څخه د کعبې په نوم کوم کور موجود نه و، ځینې بیا په دې باور دي چې د الله(ج) کور تر ابراهیم علیه السلام څخه دمخه جوړ شوی او لومړی جوړوونکی یې ادم علیه السلام دی. کولای شو دغه دواړه قولونه سره یوځای کړو. چې کعبه په لومړي ځل ادم علیه السلام د الله(ج) په امر جوړه کړه او بیا د یوې حادثې په نتیجه کې له منځه ولاړه. تر هغې وروسته ابراهیم علیه السلام د الله(ج) په امر ددې بنسټ له سره کېښود. نو ابراهیم علیه السلام د کعبې، د حج مناسکو، طریقو او ادابو په جوړولو کې ستر نقش لوبولی دی. قران کریم هم په دې اړه فرمایي: ژباړه: ((یاني د ابراهیم علیه السلام لپاره مو د کور ځای ښکاره کړ.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر جوړېدو وروسته کعبې د تاریخ په ګڼو پړاوونو کې ګڼ تحولات او پرمختګونه لیدلي دي. کعبې د مخکینیو پیغمبرانو په وخت کې، د جاهلیت په زمانه کې، د رسول الله صلی الله علیه وسلم او راشده خلفاوو او همدارنګه په نورو دورو کې تر دې دمه ګڼ تحولات لیدلي دي، چې په دې اړه د تاریخ کتابونو تفصیلي بحثونه کړي دي.

د کعبې د نومونو حکمت: د کعبې ګڼ نومونه په قران او سپېڅلو احادیثو کې ذکر شوي دي. په قران کریم کې د الله(ج) کور په (۱۶) ایتونو کې (۲۰) ځله ذکر شوی دی. د (کعبه) کلمه (۲) ځلې، (البیت) (۷) ځلې، (بیت) یو ځلې، (بیت الحرام) (۲) ځلې، (بیت العتیق) (۲) ځلې، (بیتك المحرم) یو ځلې، (بیتی) دوه ځلې، (بکه) یو ځلې، (مسجدالحرام) یو ځلې، (بیت المعمور) یو ځلې او (البلدالامین) هم یو ځل ذکر شوي دي. د یادونې وړ ده چې په حدیثو او تفاسیرو کې د دغو نومونو حکمت ته هم اشاره شوي دي.

کعبه: د کعبې کلمه دوه ځایه په قران کریم کې ذکر شوې ده. (جَعَلَ اللّهُ الْكَعْبَةَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ قِيَامًا لِّلنَّاسِ) او بل ځای فرمایي: (هدیاً بالغ الکعبة). د کعبې په نومولو کې څو علتونه موجود دي:

لومړی: د کعبې مقطع سطح تقریباً د مربع په بڼه ده او په عربي ژبه کې معمولاً څلور کونجه او مربع کورونو ته کعبه وایي.

دویم: په عربي ژبه کې د هر شي منځ ته هم کعبه وایي. ځنګه چې د الله(ج) کور او بیت الله الحرام د دنیا په منځ کې واقع دی، نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځکه ورته کعبه وایي. د یهودو یوه ډله رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغله او د ځینو مسایلو په اړه یې ورنه پوښتنه وکړه او یوه پوښتنه یې دا وکړه چې کعبې ته ولې کعبه وایي. رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وفرمایل: (لاتها وسط الدنیا) ځکه چې دا د دنیا منځ دی. پر همدې اساس کعبه د ځمکې مرکزیت دی، نو تر څو چې کعبه وي، ځمکه به هم وي. یانې د ځمکې پیدایښت هم له کعبې څخه دی او بقا یې هم په کعبه پورې تړلې ده.

درېیم: د کعبې بله مانا د ځمکې له سطحې څخه لوړوالی او اوچتوالی دی. کعبه دوه ډوله لوړوالی لري، ظاهري او معنوي. له ظاهري پلوه هم کعبه د ځمکې له سطحې څخه لوړوالی لري او هم د هغه شرافت، حرمت او عظمت له پلوه، چې د الله پر وړاندې یې لري.

عتیق: په قران کریم کې دوه ځایه ذکر شوی دی. یو د الله له کور څخه د طواف په اړه (...وَلْيَطَّوَّفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ) او بل د قربانۍ د ځایونو په مورد کې (ثُمَّ مَحِلُّهَا إِلَى الْبَيْتِ الْعَتِيقِ).

ددې نوم د ایښودلو څو علتونه بیان شوي دي:

لومړی، له ملکیت څخه ازادي: په حدیثو کې د کعبې د ازادۍ په اړه ګڼې یادونې شوې دي. یانې د خلکو له ملکیت څخه ازاد. هر کور چې په ځمکه کې جوړېږي یو مالك او څښتن لري، مګر د الله د کور مالك یوازې الله(ج) دی. یوازې کعبه ده چې هېڅوك پرې ددې دعوه نه شي کولای چې دا د دوی ملکیت دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم، د نوح(ع) له توپان او غرق کېدو څخه ازادي: الله(ج) د نوح علیه السلام د وخت په توپان کې ټولې ځمکې ډوبې کړې، یوازې د الله کور ډوب نه شو، نو دا له ډوبېدو ازاد دی.

درېیم: له دوزخ څخه ازادي: په ځینو تفسیرونو کې دې ټکي ته اشاره شوې ده چې څوك د الله د کور زیارت وکړي او د بیت الله الحرام زیارت کوونکی وي، الله(ج) هغه ته له دوزخ څخه خلاصون ورکوي او له جهنم څخه خلاصون د الله له اړخه ډالۍ ده. نو کعبه د دوزخ له اور څخه برائت دی، نو ځکه ورته بیت العتیق وایي.

څلورم، زوړ او قدیم: د عتیق له معناوو څخه یوه زوړ او قدیمي هم ده. چې دلته د کعبې قدامت ته هم اشاره ده. څومره چې یو عمل او کار قدیمي وي، په هماغه اندازه یې ارزښت هم زیات وي.

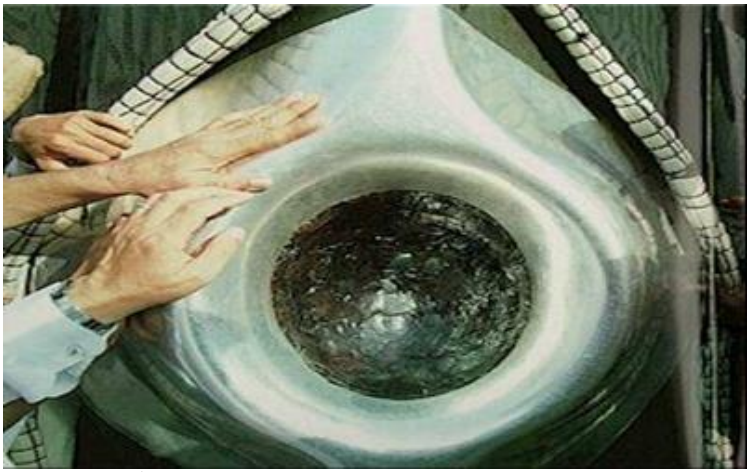
بکه: دغه کلیمه او نوم له قران کریم څخه اخیستل شوی دی. الله(ج) فرمایي: (إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا) لومړی کور چې د خلکو لپاره جوړ شو، هماغه دی چې په مکه کې دی. ګڼ احتمالات د بکه لپاره ذکر شوي دي او یو یې دا دی چې بکه کعبې ته وایي.

۳- حجرالاسود:

په مسجدالحرام کې له ډېرو روښانه نښو څخه یوه هم حجرالاسود دی. زیات احادیث راغلي چې دا ډبره له جنت څخه ده او تر شیدو سپینه وه، خو د ادم د زامنو ګناهونو هغه توره کړې ده. له هغې جملې څخه د ابن عباس(رض) له قوله روایت شوی، حدیث شریف دی چې په هغه کې راغلي دي: ((حجرالاسود له جنت څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نازل شوې ده او تر شیدو سپینه وه، خو د ادم د زامنو ګناهونو توره کړې ده.)) پیغمبر صلی الله علیه والسلام په حجرالاسود باندې د

لاسونو د مونښلو ثواب بیان کړی دی. یو څوك عبدالله بن عمر ته راغی او ورته یې وویل: ای د عبدالرحمن پلاره! زه تا ګورم چې یواې دغو دوو رکنونو ته لاس وروړې؟ هغه وویل: ما له پیغمبر صلی الله علیه وسلم څخه واورېدل چې ویې فرمایل: ((له ګومان پرته چې دغو دوو رکنونو ته لاس وروړل ګناوې له منځه وړي. رسول الله صلی الله علیه وسلم څرګنده کړې ده چې حجرالاسود پر هغه کس چې دا یې لمس کړې وي، پر هغه شاهدي ورکوي.))

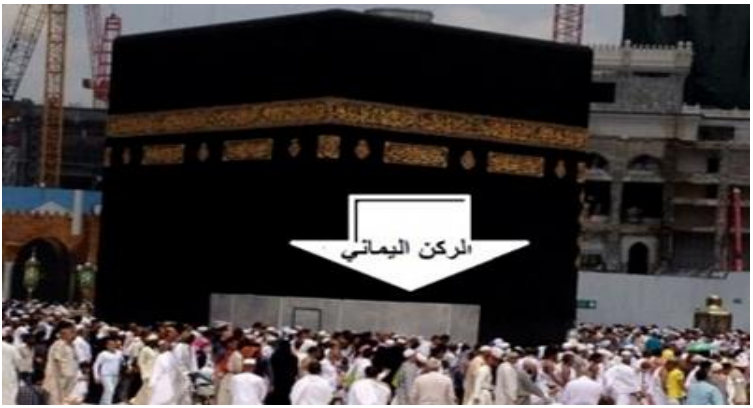
ابن عباس وایي: د خدای رسول صلی الله علیه وسلم د حجرالاسود په باب ویلي: ((پر خدای(ج) سوګند چې د قیامت پر ورځ خدای هغه راپیداکوي، په داسې حال کې چې هغه دوه سترګې لري چې په هغو لیدل کوي او ژبه لري چې په هغې وینا کوي او پر هغو کسانو شاهدي ورکوي چې په حقه یې پر هغې لاسونه مونښلي دي.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر طواف کوونکي ته دا سنت ده چې د هر طواف په پيل کې پر حجرالاسود تکبير وايي او که چېرې ممکنه وي هغه ښکل کړي او يا دې په لاسونو لمس کړي او بيا دې خپل لاسونه ښکل کړي، يا دې هم په خپلې امسا لمس کړي او بيا دې هغه ښکل کړي، پرته له هغې دې ورته په لاس اشاره وکړي او که چېرې يې ورته لاس ونه رسېد او يا د چا له ازار او اذيته وډار شو، اشاره دې وکړي او تکبير دې ووايي او په دې ټولو کې دې د خداى د پيغمبر صلى الله عليه وسلم لاره تعقيب کړي او بايد باور ولري چې دا ډبره نه زيان رسوي او نه ګټه، په همدې خاطر کله چې حضرت عمر فاروق(رض) حجرالاسود ډبره ښکلوله ويې فرمايل: ((زه پوره باور لرم چې ته يوه ډبره يې نه ګټه رسوې او نه زيان که چېرې مې پيغمبر صلى الله عليه وسلم نه واى ليدلى چې ته يې ښکلولې نو ما به هېڅکله نه واى ښکل کړې.))

۴- يماني رکن:

د خداى(ج) پيغمبر صلى الله عليه وسلم پر يماني رکن لاس

راکاږه، لکه څنګه چې د ابن عمر په حديث کې يادونه وشوه او پر

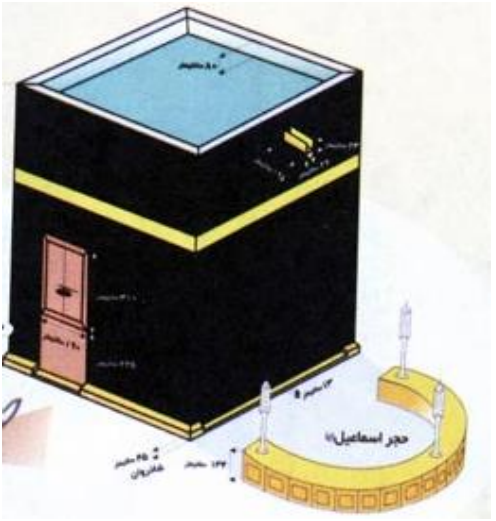
(c) ketabton.com: The Digital Library

يماني رکن او حجرالاسود لاس موښول ګناهونه له منځه وړي، فقها په دې متفق دي چې پر هغو باندې لاس موښل مستحب او د پيغمبر صلى الله عليه وسلم د لارې تعقيبول دي. خو د ښکلولو پرځای يې نامتو عالمان نه ښکلولو ته ترجيح ورکوي.

امام ابن القيم د حجرالاسود او يماني رکن د فضيلت په باب وايي: ((د ځمکې پرمخ هېڅ داسې ځای نه شته چې ښکلول او لاس راکاږل پرې مشروع وي او د ګناهونو د له منځه تلو سبب شي، پرته له حجرالاسود او يماني رکن څخه.))

۵- حجر:

د يوې نيمه دايريي ساحې نوم دی چې د کعبې په شمال کې له کعبې سره متصله واقع ده. د شامي او عربي رکن ترمنځ موقعيت لري، له کعبې څخه دی، کله چې قريشو کعبه بيا رغوله، نو پانګه يې کمه راوړې وه، نو ځکه يې د ابراهيم(ع) له قوانينو سره سمه جوړه نه کړه، بلکې کعبه يې وړوکې جوړه کړه او هغه مقدار (حجر) يې پرېښودل، پيغمبر صلى الله عليه وسلم د (حجر) يا ډبرو هغه اندازه او مقدار بيان کړی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او په بېلابېلو روايتونو کې راغلي چې حضرت محمد(ص) بې بې عايشې(رض) ته وفرمايل: ((کـه چېرې قـوم دې وغوښـتل تـر مـا وروسته يې جوړ کړي، راشه چې هغه اندازه تاته وښيم)) هغـه وخت يې اوه ګزه هغې تـه وښـودل. ځکـه نـو کـه چېرې کـوم څوك پـه حجر (حطيم) کې لمونځ وکړي، لکه چې په کعبه کې يې لمـونځ کړی وي. وروسـته لـه دې سـاحې څخـه احاطـه راتـاوه شـوه، دا سـاحه د حطيم شريف په نامه هم يادېږي.

۶- الملتزم:

د کعبې شريفې د دروازې او حجرالاسـود تـرمنځ واقـع دی، لکـه څنګـه چـې يـې ابـن عبـاس حدونـه ټاکلي دي او فرمـايلي يـې دي: ((د رکـــن او د کعبـــې د دروازې تــرمنځ ملتــزم دی.)) دې ځای ته پناه ځای (مقـوذ) او دعـا ځـای (مــدعا) هــم ويــل کېږي.

امام نوري رحمـه الله وايـي: ((پـه يـو روايـت کـې راغلي دي چې رسول الله صلى الله عليـه وسلم د رکـن او کعبـې دروازې تـرمنځ لـه خدايه د پناه غوښتنه کړې او خپله مبارکه سينه، څېره او سپېځلي لاسونه يـې پـر هغـو ايښـي دي. دا حـديث شـريف لـه دوو ضـعيفو

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرچینو څخه روایت شوی، لومړی له ابن عباس څخه ثابته شوه چې ویلي یې، داسې یې کړي دي. بل روایت له ابن تیمیه رحمه الله څخه دی چې هغه وایي: ((که چېرې غواړې ملتزم ته راشې کومه ستونزه نه شته او هغه د حجرالاسود او د کعبې د دروازې ترمنځ دی. نو بیا دې سینه او صورت او خپل دواړه لاسونه پر هغه کېږده، دعا وکړه او حاجت دې له خدایه وغواړه او دا کار کېدی شي تر طواف مخکې، تر طواف وروسته او یا د طواف په بهیر کې ترسره شي. قدرمن صحابه چې به کله هم مکې ته راتلل دا کار یې کاوه.))

۷- د ابراهیم مقام:

هماغه ډبره یا تیږه ده چې حضرت ابراهیم علیه السلام به د کعبې د جوړېدو پرمهال پر هغې ودرېده او حضرت اسماعیل علیه السلام به ورته تېږې راوړلې او دا مقام همغه تیږه ده چې حضرت ابراهیم علیه السلام د حج د غږ یا بلنې لپاره پر هغې ودرېدلی او غږ یې کړی دی. خدای(ج) په قران کریم کې فرمایي: ((فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَقَامُ إِبرَاهِيمَ وَمَن دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا)) ال عمران۹۷.

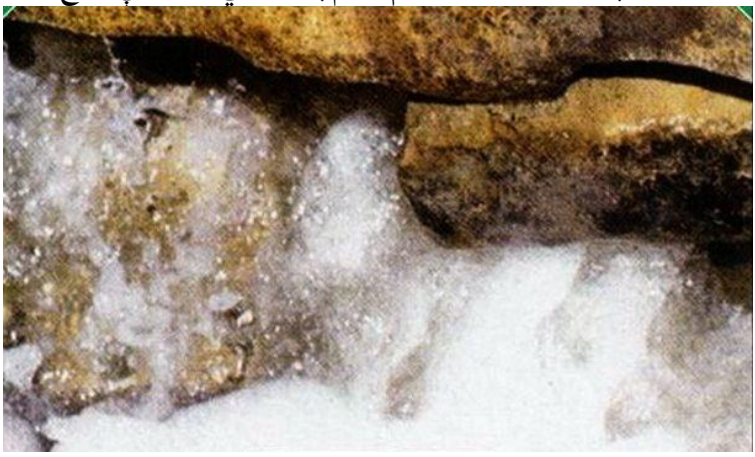

(c) ketabton.com: The Digital Library

امام طبري ددې ایت شریف په تفسیر کې وایي: په هغه کې د خدای(ج) د قدرت او د خپل خلیل ابراهیم د اثارو نښې دي، له هغې جملې څخه پر هغې تیږې د حضرت ابراهیم علیه السلام د پښې نښې دي چې پر هغې ودرېدلی دی. هغه څوك چې د کعبې طواف پرځای کوي، خدای(ج) دا مشروع کړې چې دلته لمونځ وکړي. د بېلابېلو روایتونو له مخې پیغمبر صلی الله علیه وسلم په ابراهیم مقام کې لمونځ ادا کړی دی. نو ځکه خو تر طواف وروسته د ابراهیم مقام شاته د لمونځ کول، تر طواف وروسته مستحب او سنت دي. خو لاس موښل او ښکلول یې منع دي.

۸- زمزم:

دا مبارکه او مشهوره څاه په مسجدالحرام کې ده چې د حجرالاسود په ختیزه او د ابراهیم مقام په سویلي برخه کې واقع ده.

له دې څاه څخه د اوبو راوتلو کیسه مشهوره ده او فضایل یې واضح او څرګند دي. حضرت ابراهیم ع د الله ج په امر خپله یوه مېرمن هاجره چې دمصر اوسېدونکې وه، له خپل زوی حضرت

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسمعیل ع سره له فلسطین څخه مکې معظمې ته راوستله اودلته یې په بې اوبو اوبې وښوځمکه کې پرېښودله، تاریخ لیکي چې حضرت ابراهیم ع له دوی سره په خورجین کې راوړې لږه خرما او اوبه هم پرېښودلې دامهاجر حضرت اسمعیل تی خوره کوچنی و،کله چې حضرت ابراهیم ع بېرته لاړ او دهاجرې اوبه ختمې شوې نو وارخطاشوه چې تنده هغه اودهغې تنکی زوی له منځه یونسي،نو دصفا لوړې غونډۍ ته په دې هیله وختله چې که کوم انسان وګوري او اوبه ترې وغواړي خوهلته څوك نه و وروسته یې په شپله (خوړ)کې منډه کړه اودمروې لوړې ته وختله چې که څوك ومومي او مرسته ترې وغواړي خوهلته هم څوك نه و ،دې تلولۍ بې بې اوه ځله دصفا اومروه ترمنځ منډه وکړه،او زوی یې هلته لرې داوسنۍ کعبې په څومتری کې چې هغه مهال دکعبې نښه هم نه وه، پروت و په اوم ځل چې دمروې په لور ولاړه نویوغږ یې ترغوږ شو راغلله ګوري چې یوه پرښته خپل وزر پرځمکه وهي چې له همدې ځایه اوبه راوځي لومړی یې له دې الهي ډالۍ څخه دحضرت اسمعیل تنده خړوبه کړه اوبیایې پخپله وڅښلې.

لوی خدای(ج) هغو ته داسې ځانګړتیاوې او فضیلتونه ورکړي چې نورې اوبه یې نه لري. له هغې جملې څخه مخکې تر دې چې پیغمبر صلی الله علیه وسلم اسرا او معراج ته وخېږي په دې اوبو یې مبارکه سینه ومینځل شوه، له شرعي او طبي پلوه د ځمکې پرمخ تر ټولو ښې اوبه دي. څښل یې د ډوډۍ په څېر سړی مړوي.

دوروستیومعلوماتو له مخې، دزمزم کوهی اوس په یوساعت کې (۳۹۶۰۰) لیتره اوبه ورکوي داکوهی ترځمکې لاندې څو ستركې لري تر مطاف لاندې دکوهي خوله (۱،۵۶) متره ، ژوروالی یې (۳۰) متره، په کوهي کې دولاړو اوبو حجم (۴) متره

(c) ketabton.com: The Digital Library

او په بیخ کې دکوهي قطر (۱۳) متره دی تري دې چې یوه سترګه یې د اذان دځای لاندې ده.

دکوهي قطر له (۱،۴۶) تر (۲،۶۶) متره دی.

دزمزم کوهی له کعبې څخه (۲۱) متره لېرې دمقام ابراهیم خواته دی، اوس پر دې کوهي د (۸ ،۸۸) متره مربع په مساحت یوه ودانۍ جوړه شوې چې دمطاف لاندې ده اوله مسعی څخه ورته تر ځمکې لاندې لاړ ورغلې ده.

دزمزم لپاره له حرم څخه څو کیلومتره لېرې د کدَی په نوم سیمه کې په (۱۴۱۵هـ ق) د (۱۵۰۰۰۰) یوسل اوپنځوس زره لیتروپه ظرفیت ذخیره جوړه شوې ده ،له همدې ځایه دمدینې منورې په شمول نورو سیموته په بوشکو اوټانکرو کې زمزم وړل کېږي.

۹- صفا و مروه:

صفا او مروه هغه دوه غونډۍ دي چې د حضرت ابراهیم علیه السلام مېرمن (بي بي هاجره) پر خپل زوی حضرت اسمعیل علیه السلام ډېره تېرې شوه او د اوبو د پیداکولو په لټه کې شوه له صفا څخه راکښته شوه، لږه لاړه، بیا یې لږ منډه کړه، بیا لږه

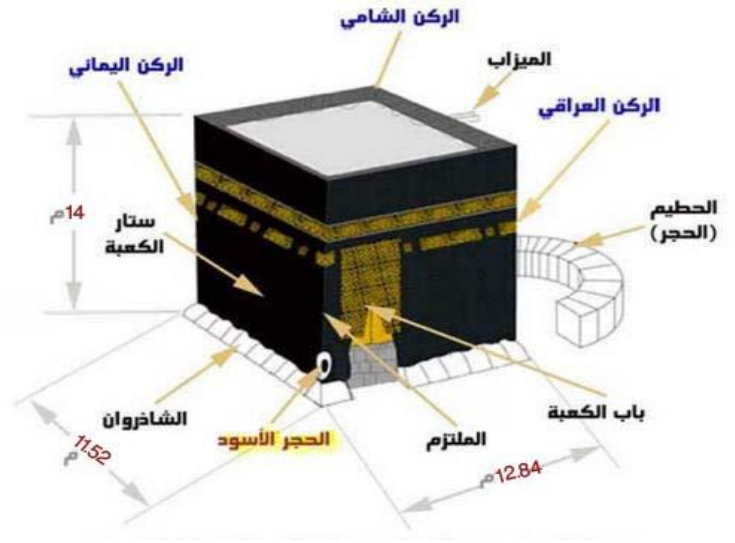

لاړه، تر هغه پورې چې د مروه غونډۍ ته ورسېده اوه ځله دې د دوو غونډیو ترمنځ منډه رامنډه کړه، تر څو څوك پیدا کړي چې هم دې او

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم يې زوی ته لږې اوبه راوړي همدا مهال و چې څښتن تعالی پر ځمکه باندې د اسمعیل علیه السلام د پښو له موښلو څخه اوبه راوخوټولې چې مخکې مو ورته لنډیز بیان کړ.

ددې لپاره چې د کعبې شریفې اړوندې برخې او شاوخوا ځایونه په ښه ډول مشخص شي، لاندې تصویر وګورئ.

۱۰- منی، عرفات او مزدلفه:

دا دري واړه ځایونه معظم او مقدس مشاعر دي، چې حاجیان د

حج د فریضې د اداکولو لپاره هلته ځي. منی ته د راټولېدو دمې او

(c) ketabton.com: The Digital Library

ذبح په خاطر ځي، په دې خاطر ورته منى وايي چې د قربانۍ وينه هلته تويېږي. عرفات د حج درېيم فرض دى چې ټاکل شوى وخت لري. که له ټاکل شوي وخت څخه تاخير شي، نو حج له سره نه صحيح کېږي او راتلونکي کال کې به د حج قضايي راولي. تر عرفات وروسته د مبيت او ذکر و

دعا په خاطر مشعرالحرام ته راځي. مشعرالحرام د مزدلفې په منځ کې يو وړوکى غر دى چې اوس د پراختيا په مقصد له منځه وړل شوى او پرځاى يې مسجد جوړ شوى. مزدلفه د محسر د ناوې په منځ کې واقع ده، د عرفې تر دوه غاښي پورې، پيل او پاى يې په مزدلفه کې شامل نه دى او هغه ټول حرم ګڼل کېږي.

عمره، احرام او طواف:

په کتابونو کې يې راوړي چې کله حاجيان مکې مکرمې ته داخل شي، د سامان تر ځاى پرځاى کولو وروسته دې غسل يا اودس وکړي.

په لاړښودو کتابونو کې يې د عمرې د احرام د ټرلو په باب ويلي: د عمرې مانا ده د اباد کور اراده کول، زيارت کول او په شرعي اصطلاح له عمرې څخه مراد کوچنى حج دى، چې هر وخت کېدى شي، هېڅ کوم ټاکلى وخت نه لري، عمره له حج سره هم کېدى شي او له حجه جلا هم، عمره په ژوند کې يو ځل موکد سنت ده، عمره

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوازې د احرام تړل، د کعبې شریفې طواف کول، د صفا او مروه ترمنځ سعی او حلق یا تقصیر کول دي. په رمضان المبارک کې عمره کول مستحب ده، د رسول الله صلی الله علیه وسلم ارشاد دی، د رمضان په میاشت کې عمره کول داسې دي لکه زما په ملګرتیا حج کول (ابو داود). د عمرې په فضیلت کې ډېر احادیث ذکر شوي چې یو حدیث په لاندې ډول دی: رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: ((څوک چې له کوره د حج او عمرې په نیت روان شي او په لاره کې وفات شي، نو دغه سړی به بې حسابه جنت ته داخل شي.))

کله چې حاجیان وغواړي د عمرې احرام وتړي په کار دي چې تر هر څه لومړی غسل یا اودس وکړي، خو غسل ډېر ښه دی. بیا دې د احرام جامه چې له یوه لنګ او څادر څخه عبارت ده، په دې شرط چې نوي وي او یا مینځل شوي وي، واغوندي، که خوشبویي یې درلوده، نو ودې لګوي او بیا دې دوه رکعته نفل لمونځ وکړي او دارنګه نیت دې وکړي ((اللهم أني أريد العمرة، فيسرها لي وتقبلها مني)) ژباړه: ای الله! ما د عمرې د اداکولو اراده کړې ده، ماته یې اسانه کړې او له ماڅخه یې قبوله کړې. تر نیت وروسته دې تلبیه ووایي: ((لبيك الهم لبيك، لبيك لاشريك لك لبيك ان الحمد و النعمة لك والملك لاشريك لك)) په دې توګه نوموړی کس محرم ګرځي. په کتابونو کې د نارینه او ښځینه حاجیانو لپاره د څو نورو ټکو یادول هم ضروري ګڼل شوي دي:

۱- که حاجي نرینه وي، تلبیه دې په جهر وایي او که ښځینه وي، تلبیه دې په خفیه (پټه توګه) ووایي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- نر دې سر او مخ نه پټوي او ښځه دې سر پټ کړي او مخ دې نه پټوي.

۳- نرینه حاجي د ګنډل شویو جامو له اغوستلو څخه منع دی، خو د ښځو جامې چې هر ډول وي، ممانعت نه لري.

۴- نرینه باید داسې څپلۍ په پښو کړي چې ښکاري یې لوڅ وي، مګر ښځې هر ډول څپلۍ په پښو کولای شي.

۵- د احرام په حالت کې باید نر او ښځه دواړه د جګړو، پوچو ویناوو او له بدو اعمالو ځان وساتي.

۶- د احرام په حالت کې د نوکانو پرېکول، د سر د وېښتانو خریل او کمول، غوړول او ږمنځول، لاسونو او پښو باندې نکریزې لګول، خوشبویي او صابون کارول جایز نه دي.

۷- د احرام په حالت کې د ښځې او مېړه یوځای ملاسته او جماع کول حرام دي.

۸- محرم د ښکار کولو او بل چاته د ښکار له ښودلو څخه منع دی.

نر او ښځه کولای شي له هرې دروازې څخه حرم شریف او طواف ته دننه شي.

طواف د خدای له کوره ګردچاپېره ګرځېدو ته وایي.

طواف په لغت کې له یو شي څخه چاپېره ګرځېدلو یا تر یو شي جاربدلو ته وایي او په اصطلاح کې له کعبې شریفې څخه په اخلاقو سره چاپېره ګرځېدلو ته طواف وایي. طواف د حج دویم رکن دی او

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې ډوله دی؛ ۱- سنت، ۲- فرض، ۳- واجب. دې واړه په لاندې ډول تشریح کېږي:

۱- قدوم طواف: د قدوم، تحیه او یا سلام کولو طواف سنت دی او مسجد الحرام ته له رسېدلو سره سم اداکېږي. په مفرد او قران حج کې دومره توپیر دی چې قارن به مخکې د عمرې طواف کوي بیا د قدوم طواف کول مستحب دي او مفرد به صرف قدوم طواف کوي او په متمتع دا طواف نه شته. دا د ښه راغلاست او حرم شریف ته د سلام کولو طواف دی.

۲- د زیارت طواف: دا طواف فرض دی. د حج دویم رکن دی، که پاتې شي حج نه صحیح کېږي. غوره وخت یې د ذوالحجې لسم (د اختر لومړۍ ورځ) ده، خو که په څه وجه پاتې شي، نو د ذوالحجې پر یوولسم او دولسم هم ادا کېدی شي.

۳- وداع طواف یا د صدر طواف: کله چې حاجي له حج څخه فارغ شي له مکې مکرمې څخه د رخصتېدو پر وخت به دا طواف

کوي دا د وداع یا خدای پامانۍ طواف دی چې حکم یې واجب دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له دې طوافونو څخه موږ دا نتيجه تراسه کوو، چې په خپل ټولنيز ژوند کې هم د مراتبو تسلسل او همدارنګه تر خپل اصلي کار دمخه هم مقدمه ولرو او د هغه تر پای ته رسولو وروسته هم بايد يو څه غوره عمل وکړو. له مقدمې او تياري پرته بايد يو کار پيل نه کړو او د نتيجو تر لاسته راوړلو وروسته يې دفعتاً پرېنږدو.

د طواف کولو مسنونه طريقه:

کله چې حاجي مکې مکرمې ته ورسېږي، په ادب او عاجزۍ سره به مسجدالحرام ته داخل شي او کله يې چې پر کعبې شريفې سترګې ولګېدي، نو تکبير، تهليل او درود به ووايي، وروسته به دا دعا وکړي: (اللّهُمّ اغْفِرلِيْ ذُنُوبِيْ وَافْتَحْ لِيْ اَبْوَابَ رَحْمَتِكَ) ای خدايه! زما ګناهونه معاف کړې او زما لپاره رحمت دروازې خلاصې کړې. له مسجدالحرام څخه د وتلو پر وخت به دا دعا وايي: (اللّهُمّ افْتَحْ لِيْ اَبْوَابَ فَضْلِكَ وَسَهِّلْ لِيْ اَبْوَابَ رِزْقِكَ) ای خدايه! زما لپاره دې د خپل فضل او کرم دروازې خلاصې کړه او زما لپاره د رزق ذريعې اسانه کړه.

تر طواف مخکې دې حاجي د احرام څادر ښې تخرګ لاندې وباسي او پر کينه اوږه به يې واچوي، دې ته په شريعت کې (اضطباع) وايي، تر دې وروسته به د کعبې طرف ته مخ کړي د (حجرالاسود) او (يماني رکن) تر منځ به ودرېږي د طواف نيت به وکړي. (الهم انی ارید طواف بيتك المحرم فيسره لی وتقبله منی). ای خدايه! زه ستا د محترم کور طواف کول غواړم، نو زما لپاره يې اداکول اسانه کړې او زما له طرفه يې قبول کړې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر دې وروسته به (استلام) وکړي. استلام په لغت کې لاس ورورلو ته وايي او په اصطلاح کې له استلام نه مقصد د حجرالاسود ښکلول يا مسحه کول او يماني رکن ته لاس ورورل دي. د طواف د هر دور شروع له حجرالاسود نه کېږي چې کله بېرته حجرالاسود ته راورسېږي، نو يو دور يا ګردش به پوره شي. اوه ګردشه يو طواف ګڼل کېږي.

بيا به د بيت الله شريف او حطيم (حطيم هغه ځای دی چې په بيت الله پورې اړه لري) په چاپېر له ښي خوا نه طواف شروع کړي او اوه ګردشه به پوره کړي. په داسې ډول چې په دريو لومړيو ګردشونو کې به په پهلواني تګ کوي او په نورو څلورو ګردشونو کې به په عادي حال ګرځي. که وسه يې کېدله نو د هر ګردش او طواف په پای کې به حجرالاسود ته په رسېدو سره هغه ښکل او مسحه کړي او که زياته ګڼه ګوڼه وه، وسه يې نه وه او د حجرالاسود په ښکلولو سره خلکو ته د تکليف رسېدلو وېره وه، نو مخامخ به ورته ودرېږي او د هغې پر لوري به د امسا يا لاس په ورغځولو سره د مسح کولو په څېر اشاره وکړي.

د طواف واجبات:

طواف لاندې واجبات لري: ۱- طهارت که غسل وشي ډېره ښه ده که نه اودس هم کفايت کوي، ۲- عورت ستر پټول، ۳- له ښي طرف نه د طواف شروع کول او کېڼ لوري ته د کعبې ساتل، ۴- که څه عذر نه وي، نو پياده طواف کول، ۵- په ولاړه طواف کول، ۶- د حطيم له بهر نه طواف کول، ۷- اوه ګردشه پوره کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که له واجبو څه پاتې شي دويم ځل به يې اداکوي که دويم ځل يې ونه کړي، نو يوه قرباني ورباندې لازمېږي.

په طواف کې حرام شيان:

۱- د جنابت او بې اودسۍ په حالت کې طواف کول، ۲- د عورت ښکاره کېدل، ۳- خپل کين اړخ ته د کعبې نه ساتل يانې په چپ دور طواف کول، ۴- په ناستې سره طواف کول، په حطيم کې دننه طواف کول، ۶- پرته له څه مجبورۍ نه په سورلۍ سره طواف کول، ۷- تر اوو ګردشو کم طواف کول.

که د بې اودسۍ په حالت کې طواف وشي کفاره يې پسه يا سپرلی دی او که د جنابت په حالت کې طواف وشي، نو کفاره يې د غوا يا اوښ قرباني ده، ځکه چې دا لوی جرم دی. سربېره پر دې نور که پاتې شي دوباره به يې ادا کوي او که ادا نه شي يوه قرباني به ادا کوي.

د طواف مکروهات:

۱- د طواف په حالت کې پر بدن يا جامه د خفيف نجاست لګېدل، ۲- د ذکر او دعا پر ځای فضول او عبس خبرې کول، ۳- د څه شي خوړل، ۴- اخيستل او خرڅول، ۵- تر يو يا دوه دورې ګردش نه پس هسې کېناستل، ۶- د طواف تر پوره کولو وروسته په ابراهيم مقام کې د لمانځه تر اداکولو مخکې بيا بل طواف شروع کول، ۷- اضطباع نه کول، ۸- د حجرالاسود استلام پرېښودل، ۹- په ډېر شور د ذکر او دعا لوستل، که نور څوك داسې کار کوي هغه ته بدرد ويل نه دي پکار، بلکې خپله ورځخه پرهېز وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د طواف په پیل کې باید حاجي حجرالاسود ته مخامخ ودرېږي او خپل لاسونه دې حجر الاسود ته مخامخ پورته کړي او الله اکبر دې ووایي، بیا دې خپل لاسونه په حجر الاسود کېږدي او هغه دې ښکل کړي او یا دې خپله حجرالاسود ښکل کړي، خو که چېرې حجرالاسود ته رسېدل ګران وو او یا د نورو د اذیت سبب ګرځېده نو یوازې له لرې واټن څخه دې ورته اشاره یا سلام وکړي او تلبیه دې قطع کړي او د عمرې د طواف په نیت دې طواف شروع کړي، تکبیر دې ووایي او لاسونه دې پورته کړي، وروسته دې له خپلې ښي خوا څخه چې هلته د بیت الله شریف دروازه هم ده، په طواف کولو پیل وکړي. او حطیم دې د طواف کولو په دایره کې راګیر کړي، تر څو چې بیا حجرالاسود ته ورسېږي، بیا دې حجر الاسود ته مخ راواړوي، تکبیر دې ووایي او په همدې ترتیب سره دې ټول اوه چکرونه یا دورې پوره کړي، د احرام د څادر یو طرف دې پر کینې

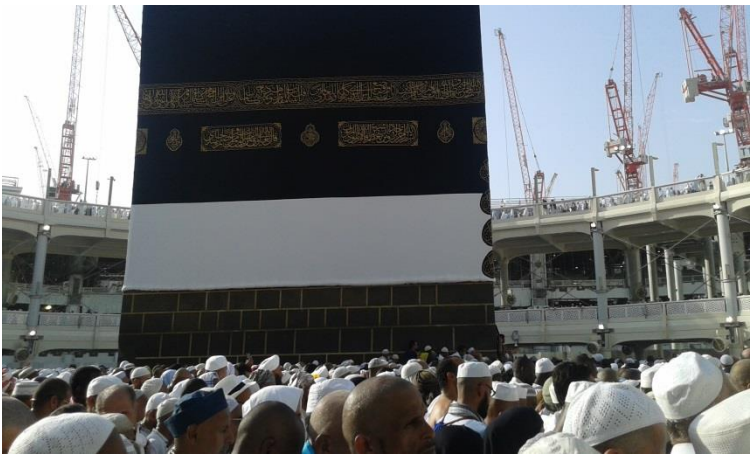

اوږه واچوي او بل طرف دې تر ښي تخرګ لاندې تېر کړي او پر کینې اوږه دې واچوي او ښي اوږه دې لوڅه پرېږدي، چې دې حالت ته (اظطباع) ویل کېږي. دې اول چکرونه دې په چابکۍ او پهلوانۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

او د اوږو په ښوروالو سره ترسره کړي چې ورته (رمل) ویل کېږي او څلور پاتې ګردشونه دې په عادي ډول سرته ورسوي، ښځه دې بې د (رمل) یانې (بې له چابکۍ او پهلوانۍ او د اوږو له ښوروالو پرته) طواف وکړي. کله چې له طوافه خلاص شي، د امکان په صورت کې دې ابراهیم مقام ته نږدې دوه رکعته لمونځ ادا کړي، دغه لمونځ واجب دی، د ازدحام په صورت کې کولای شي د مسجد الحرام په هر ځای کې یې ادا کړي، بیا به د زمزم اوبه وڅښي.

تر دې وروسته به د سعي د اداکولو لپاره د صفا غونډۍ ته ورشي. مخ دې کعبې شریفې ته وروړوي او ددغه ایت په لوستلو دې دعا وکړي: ((ان الصفا والمروه من شعائرالله)) او د مروه

غونډۍ په طرف دې حرکت وکړي. د دوو شنو نښو (میلین احضرین) ترمنځ دې نارینه په چالاکۍ تېر شي او ښځینه دې په عادي ډول تلل کوي، کله چې د مروه غونډۍ ته ورسېده، هلته دې هم د صفا په شان عمل او دعاګانې وکړي، بیا دې د صفا پر لوري حرکت وکړي، په همدغه نیت دې د صفا او مروه ترمنځ اوه واړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

چکرونه پوره کړي. تر سعي وروسته دې نرینه د سر ویښتانو حلق یا

قصر وکړي، خو ښځینه دې د کوڅیو له څوکو څخه د یو بند په اندازه واخلي او لنډ دې کړي او په همدې کار سره دې د عمرې له احرام څخه ځان وباسي. خپلې جامې دې واغوندي او په عادي ډول دې خپل عبادت وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لومړۍ عمرې پر لوري

مـا او زمـا بـل ملګـري (عـزت الله خـان) چـې دواړو لـه کابلـه احرامونـه تړلـي وو او د ماسپښـين لمـونځ مـو پـه همـدې احـرام کـې وکړ، يوځل بيا مو غسل وکړ؛ اودس مو تازه کړ. مومند صيب راته وويل: مازيګر لمانځه ته به ځان رسوو او بيا به عمره کوو، ما وويل ببخـي سـمه ده، مـازيګر لمانځه تـه د مـروا او صفا دروازې لـــه لارې داخـــل شـو، سـخته ګڼـه ګونـه وه دا د حـــرم شـــريف يـــوه دخولي دروازه ګڼل کېږي او د ډېر زيات ثواب ځای دی، د صـفا غونـډې پـر سر چې هره دعا وکړي، خدای(ج) يې قبلوي، لمـونځ مـو وکړ او پـه ګڼه ګونه کې تر زيات فشـار وروسـته مـو د خدای پر کور سترګې ولګېدې. کله چې دې د خدای پر کور سترګې ولګېدې، نو هره دعا چې کوې قبلېږي، ما د صفا غونډې پر سر او بيـا دلتـه د خدای پر کور د سترګو په لګېدو سره لومړۍ دعـا افغانسـتان تـه وکړه، خپـل ځان مې لـه يـاده ووتـه، مـا ويـل خدايـه ماتـه لـوی افغانسـتان جـوړ کړې، داسې افغانستان چې وچې، بحر او هوا ته خپله لاره ولري، نه ظالم وي، نه مظلوم، نه د چـا پـوروړی وي او نـه يـې څوک پـوروړي، ټول افغانان د نړۍ د نورو انسانانو په شان ارام او سالم ژوند وکړي، خدايه د جګړو او بدمرغيو ټغر نور زمونږ لـه خونې ټول کړه، خدايـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې وطن خلك چې ستا په نامه تر هر چا زيات قربانۍ ته تيار دي، خدايه ته يې په خپل رحمت او کرم ارام او سوکاله کړې، خدايه ته غيرتي يې او غيرتي خلك خوښوې، نو دا ولس هم ډېر غيرتي دی،

ستا په نامه او ستا په دين يې ننګه او غيرت کړی دی، خدايه ته يې له افتونو او توپانونو وژغورې. خدايه زما ولس يوازې تا لري، نور يې ټوله دنيا مخالفه ده، خدايه ستا تر کور او حرمينو وروسته ماته زما د وطن خاوره ډېره پاکه برېښي، خدايه ته يې همداسې پاکه لرې. کله چې دې د خدای(ج) پر کور د لومړي ځل لپاره سترګې ولګي، نو د اوښکو سېلاب دې له سترګو راځي، ثانيه په ثانيه کې مې زرګونه دعاګانې په ذهن کې تېرې شوې، د دعاګانو ذهني سرعت دومره زيات وي، چې په خوله د هغو د ټولو يادول ممکن نه دي. زه (يون) مومند صيب او عزت الله خان درې واړه د طواف ساحې ته داخل شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حجرالاسود تیږي ترڅنګ د بیت الله شریف دروازه ده، همدې دروازې او حجرالاسود ته مخامخ یو شنه نښه یا څراغ لګېدلی، طواف له همدې ځایه پیلېږي. کله چې دې نښې ته ورسېدو، نو مخ مو د حجرالاسود پر لوري کړ، لاس مو ورته جګ کړ، بسم الله، الله اکبر مو څو څو ځله وویل، څو ګامه وړاندې د کعبې شریفې دروازې ته تقریباً مخامخ ابراهیم مقام دی، دلته د ابراهیم خلیل الله د پښو

خاپونه په ډبره کې ښکاري یوه ښکلې اوسپنیزه محوطه ورڅخه راچاپېره ده، خلك د همدې پنجرې له سوریو د ابراهیم خلیل الله د پښو خاپونه لیدلای شي، همدلته څېرمه خلك تر طواف وروسته دوه رکعته لمونځ هم کوي، دلته لمونځ ډېر ثواب لري، خو د حج په مراسمو کې د خلکو د زیاتې ګڼې ګوڼې له امله دلته چاته د لمانځه چانس په اسانۍ نه میسرېږي. د طواف د پیل په همدې لومړي دور کې زه (یون)، مومند صیب او عزت الله خان د ابراهیم مقام او د بیت الله شریف ترمنځ ساحې څخه تېر شو، په لومړي پړاو کې موږ غوښتل حجرالاسود ته ځان ورسوو، خو د خلکو ګڼې ګوڼې له امله پر دې بریالي نه شو. دویم پړاو مو پیل کړ، په دویم پړاو کې کله چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حطیم له چارپېره د ېوال څخه تېر شو نو د کعبې شریفې د ېوالې ته مو ځان ورساوه. کله چې مې د خدای پر کور لاسونه ولګېدل، نور نو پرځان نه یم پوه شوی، چې څومره خلك مې تر شا ولاړ دي، څومره راڅخه دمخه دي او څومره مې شاته دي، تندی مې پر د ېوال کېښود په زوره زوره مې وژړل، دا هغه ځای دی چې هېڅ انسان ورته ځان نه شي ټینګولای، که د کاڼي زړه یې هم وي، نو دلته د موم په شان شي د سړي خپله ټوله تېره ماضي د سترګو په رپ کې تېره شي. تر

دې پورته نو نور د عبادت ځای نه شته، د انسان ټول ارمانونه په همدې ځای پورې ترلي دي، د ګناهونو تویېدو او د ځان د پاکېدو ځای همدا دی. دلته نو خپل ټول ژوند له پیله بیا تر دې دمه دریاد شي، ماته خپل ټول لوی او واړه ګناهونه یو په بل پسې لکه د برېښنا په شان رایاد شول. دې ګناهونو باندې یوازې زه او خدای پاك پوهېږو. ان اوس یې هم په دې قلم نه شم لیکلی، خدای ته مې زاري وکړه چې ته څومره لوی یې، ته خو زما پر ټولو ګناهونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوهېږي، خو پر ټولو دې پرده اچولې، ته خو کولای شې ما هرچېرته رسوا او افشا کړې، خو تا پر ما هر وخت پېرزوینه کړې، زه دې خلکو ته نه یم خجل کړی، یا خدایه پر ما ولورېږې، ما څخه ستا مخلوقات ازار شوي که واړه دي که زاړه، که الوتونکي دي که نا الوتونکي، هر ژوندی موجود چې راڅخه ازار شوی خدایه ټول راوښېي، کله چې مې تندی د خدای(ج) د کور پر دېوال ولګېد نو د خپل ورکتوب شپې رایادې شوې چې یوه ورځ مې له نورو همزولو سره پشنګوري، یخو اوبو ته واچول، مور یې ډېرې چغې وکړې ډېر پیاو میاو یې وکړ، ډېرې ساندې یې ووهلې خو زموږ له ډاره نږدې نه شوه راتللای، پشنګورو چې به هره خوا ځان د اوبو څنډې ته کشول موږ به نه پرېښودل، ان تر هغه چې خولې ته یې زګونه راغلل، کله چې مو له اوبو څخه راوکښل نوره په کې دمه نه وه، ساه یې ورکړه، مور یې ډېره وچغېده، خو هېڅ یې نه شول کولای او پلار یې هم ډېر وچغېده خو هېڅ څه شی یې نه شول کولای. اوس چې زه خپله پلار یم او خدای(ج) څلور اولادونه رالوروي، هغه لحظه مې ذهن ته راځي، که زما ماشومان څوك داسې په یخو اوبو کې ډوب کړي او همدا ټوله یخني پرې تېره شي او زه ورته په خپلو سترګو وګورم، نو پرما به څه تېر شي؟ پر مور به یې څه تېر شي؟ هغوی خو اوس موږ هېڅ سړو تودو ته نه پرېږدو، نو که دومره سخته پرې راشي پر موږ به څه تېرشي؟ له هغې ورځې څخه دا دی نن نږدې (۴۳-۴۴) کاله تېرېږي، خو بیا مې هم هغه صحنه سترګو ته رایادېږي، لږ چې نور غټ شوم نو بیا د کانو د ویشتو شوم، غولکه مې غاړې ته کړه، مرغۍ به مې ویشتلې، هغه صحنه مې اوس هم په یاد ده، چې زموږ تر کلي لاندې د سیند پر غاړه لویه دېره وه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

دنګ چنارونه په کې ولاړ وو، مرغیو په کې ځالې جوړې کړې وې، زمونږ له ډلې به یو چنار ته وخوت، د مرغۍ ځالې ته به نږدې شو، کله چې به نږدې شو، نو مرغیو (چنچنو) به پرې برید وکړ، خو چېرته چنچنې او چېرته انسان (اشرف المخلوقات) د چنچنو بچي به سرې مښوکې چغېدل، مور او پلار به یې بیا پر اشرف المخلوقات برید وکړ، خو زور به یې نه رسېده، دا مهال به نو پاسني کس پر مورږ غږ وکړ چې ولئ یې همدا مو وخت دی، مورږ به په غولکه کې ګاټي کېښودل، چنچنې به مو وویشتې، کله به یې مور او کله به یې پلار وویشتل شول او کله به دواړه، د چنچنو بچي به همداسې پاتې شول. کله چې به (مار) د چنچنو بچو پسې وخوت نو هغوی به ډېرې چغې ووهلې او کله چې به (اشرف المخلوقات) وخوت نو هم

ډېرې چغې به یې ووهلې، اوس چې زه لوی شوم، نو پوی شوم چې اشرف المخلوقات څه مانا؟ اوس چې زه د ماشومانو پلار یم او که بل ظالم له ماسره داسې چلند وکړي، نو زه به ورته څومره سزا ورکړم، له پشنګورو او چنچنو څخه چې راتېر شم، لږ چې راغټ شوم نو بیا به مو چرګان جنګول، د هغوی مښوکې او کاکوله به په

(c) ketabton.com: The Digital Library

وینو سره وو، خو موږ به تر خونده اخیسته، بیا چې لږ نور غټ شوم، نو بیا د کلي له هلکانو سره د سپیانو جنګولو وخت راغی، هغوی به په سرو وینو ککړ وو، خو موږ به تر خونده اخیسته، بیا نو د نورو لویو ګناهونو وخت راغی، د چا مال ته سترګې نیول چې کاشکې زما وای، بل ټیټول ځان پورته کول، لویې او وړې ګناوې چې هېڅ انسان ورڅخه خالي نه دی، په دې ټولو د یوه ککړ انسان په توګه د خدای حضور ته ولاړ یم، پرځان نه پوهېږم، خو پر ټولو ګناهونو سربېره په دې کار له خدایه ډېر خوشاله یم چې ډېر کوچنی وم، هغه وخت چې ښې او چپ لاس مې وپېژنده، نو خدای ته مې لاسونه پورته کړل چې خدایه! هېڅ انسان زما له لاسه قتل نه کړې، خدایه! ددې وس مه راکوه چې زما له لاسه څوک ووژل شي، هغه دعا مې خدای قبوله کړې او تر دې دمه مې څوک له لاسه نه دي وژل شوي. بیا چې د ځوانۍ موسم راغی، نو شیطان خو غاړه پرغاړه

راسره روان و، له ډېرو ګرنګونو یې غورځولی یم بیا مې ځان پورته کړی او بیا یې غورځولی یم. د خدای د کور پر دېوالو چې دې تندی ولګي، نو خپلې ټولې ګناه ګانې به در په زړه شي، یوه په یوه به دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

له نظره تېره شي، غير له دې چې وژاړې نور نو څه کولای شې؟ خدای(ج) ډېر مهربانه دی. همدلته مې زړه ښه تش کړ! تر هغه پورې مې وژړل چې زړه مې یخ شو. ټولو خلکو یو قسم ژړل، هېڅوا خپل ځان نه شو ټینګولای، هر چاته خپل عیب په خپله ښه معلوم دی، انسان څومره مغرور دی، انسان څومره معذور دی. د دنیا هر زورور چې دلته راشي، سر به یې په تیږه لګي، الله(ج) ته به زاري کوي، ژاړي به، په همدې ژړا ژړا کې د دېوال په ښکلولو سره تر (یماني) رکن پورې رسېدلی یم او تر هغه وروسته همداسې په سینه او دېوال ښکلولو مې ځان تر حجرالاسوده ورساوه، هلته سخته ګڼه

ګونډه وه، په ښي لاس مې دېوال ونیو او چپ لاس مې حجرالاسود ته داخل کړ، پر تیږه مې لاس وموښود، بیا مې ښکل کړ او د خلکو له ټپلې مې ځان وکاږه. مومند صیب سره یوځل د بلې دورې په لټه کې شوم، دا ځل بیا په سخته ګڼه ګونډه کې تر حجرالاسود پورې ورسېدم دا ځل مې نو سر وردننه کړ، د خلکو له ګڼې ګونډې سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره مې په ارامۍ رابنکل کړ، نور مې ځان ببرته د خلکو منځته کړ، مومند صیب مې له وښتو راکش کړ چې راځه، بل دور ته ځو، خو هغه د خلکو ګڼې ګوڼې راځخه داسې ورك کړ چې بیا مې د ورځې تر پایه ونه لیده، ما خپلې اووه دورې یا پړاوونه په دې ډول پوره ادا کړل. تر دې درېیمې دورې دمخه د لومړۍ او دویمې دورې ترمنځ مومند صیب د (حطیم) ساحې ته داخل کړم، راته یې وویل چې دلته لمونځ دومره ثواب لري لکه د کعبې شریفې په داخل کې چې دې کړی وي.

حطیم شریف اصلاً د کعبې شریفې یوه برخه ده، چې د کعبې د جوړولو پرمهال د پانګې د کموالي له امله دا برخه له کعبې څخه بهر پاتې شوې ده.

دوه رکعته لمونځ مو همدلته وکړ، خو په درېیم دور کې مومند صیب راځخه لادرکه شو او زه یوازې پاتې شوم. کله چې مې اووه پړاوونه پوره کړل، نو بیا مې دوه رکعته د طواف د شکرانې لمونځ ادا کړ، تر هغه وروسته د مابنام جمع تیاره شوه، د مابنام لمونځ مې هم د طواف په ساحه کې ادا کړ، بیا ډېر وګرځېدم چې مومند صیب او عزت الله خان پیدا کړم، عزت الله خان خو له موږ څخه په همغه لومړي دور کې لادرکه شو. دا مهال نو ماسره ټلیفون هم نه و چې مومند صیب ته زنګ ووهم، خورا سخت پریشانه شوم. پوره نابلده وم، ما ویل کوم بلدي څوك پیدا شي چې د پاتې مراسمو ځای راوښیي، یو افغان منتظم مې پیدا کړ، هغه ته مې وویل طواف مې وکړ، نورو پاتې مراسمو ته چېرته لاړ شم، هغه راته وویل صفا او مروا غونډیو ته لاړ شه، اووه ځله به سعي وکړې، بیا به لاړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي سر به کل کړي، دا مهال راته صفا او مروا غونډۍ پيدا کول هم اسان نه وو. خو د طواف له ساحې څخه په همدې نيت رهي شوم. په لاره کې يو حاجي راسره ګرمه سترې مشي وکړه، راته يې وويل زه (ميرويس) نومېږم، د کابل د تره خېلو يم او تا ښه پېژنم، ټلوېزيون ته هم درغلی يم، هغه ته مې ويل د صفا او مروا غونډۍ ته ځم، ادرس راکړه، هغه وويل زه خپله درسره ځم. هغه راسره لاړ، تر پنځه

دقيقو پلي مزله وروسته هلته ورسېدو، (حاجي ميرويس) يوه عمره کړې وه. نو هر څه ورته معلوم وو. يو چکر ده خپله راکړ او په طريقه يې ښه پوه کړم، نور شپږ پړاوونه ما خپله پوره کړل. حاجي ميرويس راته د وېښتانو د خريلو د ځای ادرس هم راکړ. کله چې مې د صفا او مروا غونډۍ کې اووه چکرونه پوره کړل، افغانستان ته مې دعا مې وکړه او ځان ته مې دعا وکړه. بيا د صفا غونډۍ ته ورځېرمه دروازې باندې ووتم. څپلۍ مې هم له عزت الله سره په کڅوړه کې پاتې شوې وې، خو تر مسجد الحرام باندې محوطه چې دا هم د مسجد برخه ده، هم ډېره پاکه وي، څپلو سره ګرځېدل هم په کې جواز لري، خو يبلې پښې هم خلك په کې ګرځي، تر لس دقيقو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګرځېدو وروسته مې د وېښتانو خریلو ځای پیدا کړ، هلته یو پاکستانی ولاړ و، په لاس یې اشاره وکړه وېښتان جوړوې؟ ما ویل هو! هغه وویل راځه راپسې! هلته چې ورسېدم، ډېره ګڼه ګوڼه وه، لومړی مې مخې ته د څپلکو دوکان راغی، ژر مې په شل ریاله یوه جوړه څپلکې واخیستې، بیا د سلماني دکان ته داخل شوم، سلماني راته وویل چې کل یې کړم او که صفر ماشین یې کړم، ما

وویل ماشین یې کړه، ده وویل لس ریاله کېږي، ما ویل ټیک ده. کله چې یې ماشین کړ، نو کنډو کپر و، ما ویل نه چاړه پرې تېره کړه، ده ویل لس ریاله نور کېږي، ما ویل درکوم یې، بیا یې راته سر کل کړ. شل ریاله مې ورکړل او بېرته د مسجدالحرام پر لوري وخوځېدم، داخل ته لاړم، ما ویل که مومند صیب او یا عزت الله خان پیدا کړم، هغوی مې پیدا انه کړای شول، ماسخوتن جمعې ته منتظر شوم، لمونځ مو په جماعت سره ادا کړ او بیا د موټرو د تمځي پر لوري ورغلم، کله چې عماري ته راورسېدم، نو ښه د مزې ستړی وم، دولسم پوړ کې اتاق ته لاړم، دروازه بنده وه، کیلي سهار عزت الله خان سره پاتې وه. بېرته لاندې کښته شوم، پر اوسپنیزې

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوکۍ کښناستم، یو دوه حاجیان راغلل، بیا پسې نور راغلل سترې مشي یې وکړل، ویل یې څه ته ناست یې؟ ما وویل د کوټې ملګرو ته منتظر یم. یو تن مومند پښتنه ټلیفون یې ورته وکړ، هغه وویل: زه شلو دقیقو کې درځم، شل دقیقې په یوساعت بدلې شوې، نه دی راغی، نه عزت الله خان. ساعت تقریباق (۱۲) بجې دي. هلته

مې پر څوکۍ سر کښښود، لږ پریشاني راباندې راغله او لږه دمه هم راغله، څوشیبې وروسته مې کتل چې مومند صیب په دهلیز کې پاس وخوت، زه هم ورپسې وختم، دی دروازه کې منتظر و، کیلي نه وه، تر سترې مشي وروسته یې وویل: ډېره ښښنه غواړم هلته یوه حاجي ته معضله پیدا شوې وه، ځکه زه لږ ټاټل شوم، دی بیا ورکښته شو، که بله کیلي پیدا کړي، خو پیدا یې نه کړه، دا وخت مو کتل چې عزت الله خان هم راپیدا شو، زنګښده زنګښده، ښه سترې شوی و، اتاق ته دننه شو، مومند تیاره ډوډۍ راوړې وه. راته یې وویل اوس تاسې کولای شئ، ځان له احرامه خلاص کړئ، بیا به احرام د فرضي حج پر وخت ترئ، اوس تاسو کولای شئ په خپلو عادي جامو کې طواف او نور عبادتونه وکړئ. ډوډۍ مو وخوړه او بیا د خوب پر لوري چپرکټ ته پورته شوم او مومند راځخه رخصت واخیست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د طوافونو پیل

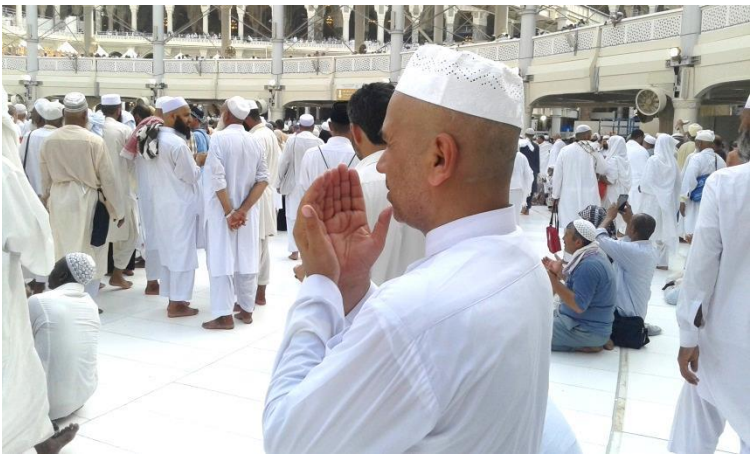
د (۱۳۹۳ل) کال د سنبلې (۳۰)مه، د سپتمبر (۲۱)مه نېټه د یکشنبې ورځ وه. د طوافونو د پیل اراده مو وکړه. کله چې حاجیان مکې مکرمې ته راورسي او فرضي حج ته وخت پاتې وي، نو لومړی هر حاجي عمره ترسره کوي، تر عمرې او د عمرې تر طواف وروسته نو چې تر فرضي حج پورې هر څومره وخت پاتې وي، هر حاجي په دې زمانې بهیر کې طوافونه ترسره کوي. د سنبلې د پرشمه د یکشنبې ورځ وه، زه او عزت الله سهار وختي پاڅېدو، اودسونه مو وکړل او بیا د حرم شریف پر لوري وخوځېدو، د سهار لمونځ مو حرم شریف کې د صفا او مروه غونډیو ترمنځ ادا کړ، تر لمانځه وروسته ګڼه ګوڼه ډېره زیاته وه، زه ېېرته اتاق ته راغلم، لږه دمه مې وکړه،

خو عزت الله خان هملته په حرم شریف کې پاتې شو. بیا د ماسپښین لمانځه لپاره ېېرته حرم شریف ته لاړم، په لاره کې کله چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم له موټره کښته او پلی شوم، نو یو حاجي سټړي مشي راکړل، یون صیب نه یې؟ ما ویل یم، بیا یې سټړي مشي وکړل، ویې ویل ته خو ما نه پېژنې خو زه دې پېژنم، زما نوم (حاجي محمدزمان محمدي) دی، ما ورته وویل څه وخت راغلی یې؟ ده ویل زمونږ ډېر وخت کېږي اول مدینې منورې ته لاړو، هلته مو څلوېښت لمونځونه پوره کړل او بیا بېرته راغلو، ما ویل ته نو ښه بلد شوی یې، ده وویل څو عمرې مې کړي دي، بیا ده وویل تاسره څوك دي؟ ما ویل زه یوازې یم، ده وویل راځه نو ګډ به ګرځو، ما ویل سمه ده. د ماسپښین لمونځ مو وکړ، ده وویل دلته ما ښه د خوب ځای لیدلی، هلته به لږ خوب وکړو، ما ویل تر لمانځه وروسته به لاړ شو، زه یو

ساعت اخلم او ټلېفون ته سیم کارت، بیا به خوب وکړو، ده وویل سمه ده. تر لمانځه وروسته نږدې مارکېټ ته لاړو، لومړی مې په (۲۲۰) ریالو یو ساعت واخیست، حاجي زمان ډېر ټینګ شو چې پیسې زه ورکوم، خو ما پرې نښود بیا پورته منزل ته لاړو، هلته پورته شو، ترکي غذا چې برګر ته ورته وه هغه مو وخوړه. خو سیم کارت یې په پاسپورت ورکاوه، پاسپورت مونږ سره نه و. بیا راغلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حرم شریف په یوه برخه کې ویده شو.ځای ډېر یخ و، ژر راباندې خوب راغی، له درېو بجو پنځه لس دقیقې تېرې وې، لاړو اودسونه مو تازه کړل، د اوداسه لپاره ښه بندوبست نیول شوی و، خو بیا هم د ګڼې ګوڼې له امله هغه خلك چې معذرت لري او استنجا وهي هغوی ته وخت او نوبت په کار دی او څوك چې څلور اندامه (چهار اندام) وینځي، هغوی ته دومره ستونزه نه شته، هر وخت ورته نوبت رسېږي، تر اوداسه وروسته مو دوه رکعته لمونځ وکړ او بیا جماعت تیار شو، تر لمانځه وروسته د جنازې لمونځ و او بیا د طواف پر لوري وخوځېدو، ګڼه ګوڼه زیاته وه، خو مورږ په ښه ډول طواف ترسره کړ، حاجي زمان سره تیارې د شمارنې تسبیح په لاس کې وې، د طواف د دورو تر پوره کېدو وروسته مو دوه رکعته طواف لمونځ ادا کړ او بېرته د طواف له ساحې بهر شو، ښه د مزې خولې

شوې وو. د طواف پر مهال د سړې د ګناه خیري لکه د خولو په شان له بدنه وځي، کله چې طواف خلاص شي، نو د سړې ولي سپك شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

او ځان ډېر راحت احساسوي. دمابنام لمونځ موبیت الله شریف ته نږدې ادا کړ او د ماسخوتن لمانځه لپاره صفا غونډۍ ته راغلو، د ماسخوتن تر لمانځه وروسته ببرته د عمارې پر لوري وخوځېدو، کله چې د موټر تمځي ته ورسېدو، نو سخته ګڼه ګوڼه وه، حاجي زمان راته وویل، خلك ناحقه دومره ګڼه ګوڼه کوي، ټوله پنځه لس دقیقې پلې لاره ده، زه او ته چې په کوم ځای کې د لمانځه له ساحې

راووتو له همغه ځایه پنځه لس دقیقې پلې لاره ده، زه هر وخت پلی ځم خو نن د تا لپاره راغلم، ما ویل سبا به له همغې لارې پلي ځو. کله چې اتاق ته راغلم نو خپل ملګري عزت الله ته منتظر شوم، هغه ته طوافونو خوند ورکړی و، هغه تېره شپه ټوله په حرم شریف کې تېره کړه او ما دلته ټوله شپه هغه ته انتظار وویست، د کوټې ور مې خلاص پرې اینبی و چې خرپ به شو ما ویل چې راغی، خو په دهلیز کې به د بل چا د پښو ترپ و. لنډه دا چې ټوله شپه راباندې په بې خوبۍ سره تېره شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمونځونه او طوافونه

د (۱۳۹۳ل)کال د سنبلې (۳۱)مه، چې د (۲۰۱۴م) کال د سپتمبر له (۲۲)مې نېټې سره سمون خوري، د دوشنبې ورځ وه. سهار وختي پاڅېدم، حرم شریف ته لاړم، د سهار لمونځ مې د صفا او مروا غونډۍ ترمنځ ادا کړ، تر هغه وروسته مې حاجي زمان پیدا کړ، هغه سره څو شېبې ناست وم، بیا مې ورته وویل چې ماته مومند صیب تېره شپه موبایل سیم کارت راکړی، دوه کرېډټ کارتونه مې واخیستل، خو کارتونه په کې انستیال نه شول، هغه وویل راځه چې لاړ شو تر (ساعت برج) لاندې هوټل کې د موبایل دوکان ته، هلته لاړو، په ډېرې سختۍ مو د موبایل دکان پیدا کړ، دا مهال د حاجي زمان یو بل خپلوان هم مورِ سره ملګری شو. د موبایل دوکان ته لاړو، هغه ته مو وویل د لسو یا شلو ریالو یو کارت راته راکړه، هغه کارت راکړ مورِ ورته وویل، انستیال یې کړئ، هدف مو دا و چې په چل یې پوه شو، هغه وویل دا سیم

(c) ketabton.com: The Digital Library

کارت کود غواړي، تاسې باید کود راولېږئ، بیا مو د حاجي زمان په ټلېفون مومند صیب ته زنګ وواهه، هغه یو کود راولېږه، هغه مو بیا ورکړ، بیا یې ډایل کړ، بیا ونه شو، ډېر خفه شوم، هغه ښرته خپل کارت واخیست، دا مهال د حاجي زمان خپلوان وویل، دا سیم کارت دې چېرته اخیستی، ما وویل ملګري مې؛ مومند صیب راکړی، هغه وویل، ته لږ صبر وکړه ما سره د (موبایلي) کود شته، ټولو افغانانو ته همدا یو کود ورکړل شوی، که هغه کار وکړي، نو ښه به شي که نه بیا به بله چاره کوو. هغه چې هغه کود راوویست او د کرښې پټ کارت نمبر یې ورپسې ډایل کړ، نو د مبارکۍ پیغام راغی، ډېر زیات خوشاله شو، نو بیا مې ورته وویل چې اوس به ځو په ارامه به ډوډۍ وخورو، بیا لاړو ډوډۍ مو راواخیسته، وریجې او څه غوښه مو راواخیستې، ډوډۍ مو چې وخوړه نو حاجي زمان

وویل پیسې یې زه ورکوم، ما ویل نه نن پر ما ځکه دي چې ټلېفون مې فعال شو، حاجي زمان وویل دی په کابل کې د موبایل دکان لري، نو ځکه په دې کار کې ډېر ماهر دی. هغه بیاماته هغه کود نمبر هم راکړ، راته یې وویل چې بل وخت به درته په کار شي. دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره نو د سفر پر درېيمه ورځ زما ټلېفون فعال شو، له خپلې کورنۍ او دوستانو سره مې اړيکي ټينګ شول. تر ډوډۍ وروسته بېرته مسجد ته لاړو، هلته مو ارام وکړ، بيا مو د ماسپښين لمانځه لپاره اودس وکړ، تر مازيګره هلته پاتې شو. دمازيګر تر لمانځه وروسته مې د طواف نيت وکړ، حاجي زمان راته دا مهال وويل چې زه لږ ناروغ يم طواف ته نه ځم د شمارنې لپاره يې خپلې تسبې ماته راکړې، ما خپل طواف پوره کړ او بيا مې په (حطيم شريف) کې دوه

رکعته لمونځ ادا کړ، تر طواف وروسته بېرته په حرم شريف کې پاتې شوم، د مابنام لمونځ مې هلته په جماعت سره ادا کړ او بيا د جنازې لمونځ، د يادونې وړ ده هغه کسان چې د حج د مراسمو پرمهال مري، نو د اکثرو جنازه همدلته اداکېږي، تر هر لمانځه وروسته ضرور د جنازې لمونځ وي، يا ډله ييزې او يا هم انفرادي جنازې وي. تر هغه وروسته د ماسخوتن لمانځه ته هم معطل شوم او تر لمانځه وروسته پلی پلی د عمارې پر لوري وخوځېدم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعودي مېشتي افغانان

په سعودي کې مېشت افغانان ډېر مينه ناک خلک دي، هر کله چې به په هېواد کې کومه پېښه وشوه، نو سعودي مېشتو افغانانو تر ټولو دمخه زنګ واهه او د احوال پوښتنه به يې کوله، که څه هم ما نه غوښتل چې سعودي مېشتي افغانان حج ته زما پر راتګ خبر شي. هدف مې دا و چې دوی له کار و روزګاره ونه باسم او زه هم يوازې د خدای(ج) عبادت ته خپل ټول وخت وقف کړم. خو بيا هم د اوسنيو عصري او برېښنايي رسنيو له لارې يې زما ټلېفون نمبر او ادرس پيدا کړی و. لومړی شخص چې ډېره تلوسه يې وه، زمونږ انډيوال او د ملي تحريک غړی (حاجي رضا خان) و، چې له خبرېدو سره سم يې ادرس پيدا کړی او ځان يې عماري ته راورساوه. کله چې زه او حاجي عزت الله خان د ماسخوتن له لمانځه څخه راغلو نو

ښه ډېر ستړي شوي وو، چې عماري او اتاق ته راغلو، نو حاجي رضا خان او ورسره ملګری يې حاجي سردار مورد ته منتظر او زمونږ د دروازې مخې ته ولاړ وو. تر ستړي مشي او هرکلي وروسته په اتاق کې کېناستو، حاجي رضاخان ډېر کلونه کېږي چې همدلته کار کوي، کله چې پاکستان ته مهاجر شو، بيا د ډاکتر نجيب الله

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر حکومت پورې هلته پاکستان کې و او بیا له هغه ځایه دلته (سعودي) ته راغی، مانا دا چې شل پنځه ویشت کاله کېږي همدلته اوسي او کار کوي، اوس د ملي تحریك غړی هم دی، هر کله چې په افغانستان کې کومه بده پېښه وشي، دی له سعودي څخه زنګ وهي. دلته کار کوي، په ډېرې سختۍ یې ګټي خو هلته تر خپله وسه پورې د مظلومانو لاسنیوی کوي، څو ځله یې د خپلو لاسونو د تېاکو محصول هلته رالېږلی دی. حاجي سردار هم دلته په حرم شریف کې یوه شرکت سره د کاریګر په توګه کار کوي. دواړه زموږ سترې مشي ته راغلي وو. دوی وویل، څه شی په کار دي؟ کالي مو خیرن وي؟ چای، چایبر، اب ګرمي او نور هرڅه موږ راوړي، چې تاسې مصرف ونه کړئ او اوس موږ سره لاړ شئ ډوډۍ ته او که نه وي چې دلته یې راوړو، ټولو وویل سترې یو، چېرته نه ځو، دا مهال نو مومند صیب بیا څه ډوډۍ ځان سره راوړه، همغه مو وخوړه، دوی خو ډوډۍ خوړلې وه، بیا حاجي رضاخان وویل چې ماسره کله مېلمانه کېږئ، موږ وویل په فرصت کې به درسره وګورو، دا مهال څو نور حاجیان هم راغلل او حاجي صیب روزي خان یو ملګری رالېږلی و، ډاکتر صیب حاجي اسدالله هم حاضر و، لږه شېبه وروسته د بغلان څو تنه با استعداده ځوانان هم راغلل، نور نو په اتاق کې د پښې ایښودلو ځای نه و، د حاجي روزي خان ملګرو اجازه واخیسته، هغوی سره مو د پنجشنبې ورځ د ماسخوتن تر لمانځه وروسته وعده کېښوده، حاجي رضا خان ته مو وویل چې موږ او تاسې به بیا سره ګورو او که تاسو هم د حاجي روزي خان ځای ته راشئ، ځکه هغوی وویل چې هلته ګڼ شمېر افغانان په انتظار دي نو ښه به شي، هغه وویل سمه ده، خو دا یې هم وویل چې ماسره به هم یوه ورځ تاکئ. دوی ټولو اجازه واخیسته، یوازې د بغلان ځوانان پاتې شول. هغوی وویل موږ ډېر د استاد د دیدن تږي یو، موږ به لږ پاتې شو، تاسې سره له دې چې ډېر سترې یاست، خو

(c) ketabton.com: The Digital Library

مورِ ته دا چانس بیا کله مساعد ېږي، چې استاد سره کښنو، مورِ لکه چې خوب او خیال ګورو، داسې یو حالت کې یو!! د بغلان ځوانانو وویل: نور مشران چې هر وخت هر ډول غونډه نیسي، هغه د هغوی خپل کار دی خو مورِ سره به ضرور زمورِ په غونډه کې

ګډون کوئ، هغوی چې د حاجي روزي خان په ځای کې د پنجشنې مانښام د غونډې نېټه ولیده، نو ویې ویل چې مورِ به یې یوه ورځ وروسته کړو، مورِ وویل، سمه ده. ځوانان د شپې تر ناوخته ناست وو، ښاغلی، نورالله خان، خیال محمد او نور په دې ځوانانو کې شامل وو. پر ډېرو مسایلو مو بحث وکړ، هر بحث د دوی د هېوادنۍ مینې څرګندونه کوله، همدا یې ویل کله به وي چې مورِ خپل وطن ته لاړ شو او نور د پردیو له دې سرې ګرمۍ او غریبۍ څخه خلاص شو، د وطن شنو ونو او بهانده ویالو پسې خفه شوي یو. د شپې نږدې یوه بجه وه، چې دوی هم له موږه اجازه واخیسته او مورِ د خوب غېږې ته لاړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عرفات ته لومړی سفر

د (۱۳۹۳ل) کال د تلې یا میزان لومړۍ او د سپتمبر (۲۳)مه نېټه د سه شنبې ورځ وه، عرفات ته مو د تګ تکل و. کله چې حاجیان مکې مکرمې ته ورسېږي او فرضي حج ته لاوخت پاتې وي، نو په دې خاطر چې حاجیان د فرضي حج په مناسکو کې له ضروري ځایونو سره اشنا شي، یوځل یې مهمو ځایونو ته بیایي، هغه ورته ښییي او د حج د مراسمو د اداکولو طریقې هم ورښییي. د تلې یا میزان لومړۍ نېټه د سې شنبې ورځ یې زمونږ لپاره ځانګړې کړې وه، چې د مهمو ځایونو لیدو ته به ورځو او د هغو په باب به حاجیانو ته معلومات هم ورکول کېږي، د عرفات غونډۍ او نور مهم ځایونه په دې سفر کې شامل وو.

د میزان یا تلې پر لومړۍ نېټه د سه شنبې پر ورځ سهار وختي څلور بجې لمانځه ته لاړو، څلور بجې او (۱۵) دقیقې وې چې د لمانځه ځای ته ورسېدو، په سهار لمانځه کې ډېره ګڼه ګوڼه وي، اکثره حاجیان هڅه کوي چې د بیت الله شریف څنډو ته ځان ورسوي، خو ټولو ته دا چانس ممکن نه دی. مورږ هڅه وکړه چې ځان ورسوو، خو په ډېر کوښښ مو ایله د (مروه) غونډۍ لاتدینۍ برخې ته ځان ورساوه، ما او عزت الله هملته لمونځ په جماعت سره ادا کړ د معمول په څېر مو یو ځل بیا د جنازې دوه رکعته لمونځ هم وکړ، شپږ بجې وې چې بېرته اتاق ته راغلو، ښه ستړي وو،د راتګ پر مهال په موټر کې هم راباندې د پرېشانۍ یوه څپه راغله، څو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دقیقې په اتاق کې پاتې شو، عزت الله خان هم راورسېد او محترم استاد (حسیب الله) هم زمونږ اتاق ته راغی، راته یې وویل که ستړی نه یې ځو عرفات شریف ته، ما ویل زه به اودس تازه کړم ځو، تر اوداسه وروسته په لفت کې کښته شو، لفت څو ځله چنګهار وکړ چې وزن زیات دی. افغانان هم عجیب خلك دي، یو به ووت چې کله به اواز غلی شو، بېرته به رانووت، لفت به بیا حرکت وکړ، په دې چل یې تر اخره راکښته کړو. لس کم اوه بجې وې چې موټر کې کښناستو، دا یادښت په موټر کې لیکم او د عرفات پر لوري مو حرکت وکړ، عرفات داسې ځای دی چې د حج مهم رکن یانې ودرېدل په عرفات کې ادا کېږي، دغه ودرېدل د یو ځانګړي عبادت لپاره دي، چې له خپل خالق سره ډېرې دعاګانې او راز و

نیاز په کې کېږي. په دې ورځ چې حاجیان د عرفات په دښته کې ولاړ وي، نه ښایي چې بې ځایه خبرې وکړي او په کار دي چې له دې مبارکې ورځې څخه ډېره ګټه واخلي، له چا څخه چې په عرفات کې ودرېدل پاتې شول، نو حج یې ونه شو، باید فدیه ورکړي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

راتلونکي کال کې د حج قضايي راوړي. په لاره کې له څو تونلونو څخه تېر شو.

دې وخت کې په موټر کې لاړښود وويل زمونږ او تاسو لومړی سفر (جبل ثور) ته دی چې (ثور) غار په کې واقع دی او پیغمبر(ص) او ابوبکر صدیق(رض) په کې د مشرکینو له خطر څخه ځانونه خوندي کړي وو او غښې يې په خوله کې په خپلو لاړو يو جالل تاو راتاو کړی و چې څوك پوه نه شي څوك په کې ناست دي (۷) بجې او لس دقیقې هلته ورسېدو. که څه هم اجازه نه وه چې مورږ هلته د غار خولې ته ورشو، خو مولوي صیب ټوله کیسه وکړه، ویې ویل چې حضرت ابوبکر صدیق(رض) خپل زنګون کېښود او پیغمبر(ص) پرې سر ایښی و، په غار کې سوري وو.

حضرت ابوبکر صدیق(رض) په دې خاطر چې له کوم سوري څخه مار یا لړم رانه شي او پیغمبر صیب ونه چیچي، نو په سوریو يې خپل لاسونه کېښودل، دې وخت کې يو لړم له سوري راووت او حضرت ابوبکر صدیق(رض) يې په لاس وچیچه، حضرت ابوبکر صدیق(رض) د درد په مقابل کې دومره مقاومت وکړ چې له سترګو يې اوښکه تویه شوه، خو زګېروی او فریاد يې ونه کړ چې د خدای(ج) پیغمبر(ص) له خوبه ویښ نه شي، ارام وکړي....

لاړښود وويل دویم سفر مو عرفات غونډې ته دی، تر لس پنځه لس دقیقو مزله وروسته عرفات غونډې ته ورسېدو، عرفات غونډې او د عرفې ورځ د محشر د ورځې يوه نمونه ده. په حج کې په عرفات کې وقوف (درېدل) حتمي دی. د ذوالحجې پر (۹)مه ورځ عرفات ته ورځو، دلته نه تګ په هېڅ شي نه راګرځي يانې حج يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه کېږي. البته د غره يا غونډۍ سر ته ختل حتمي نه دي، اصلي خبره په کې پر معين وخت او ټاکلي ځای کې ودرېدل او هلته دعا

کول دي. که چا څخه عرفه پاتې شوه، بل کال ته به حج کوي. د تيرو ښکلول او موښل د پيغمبر سنت نه دي.

په لاره کې (نميره جومات) مخې ته راغی، ورپسې عرفات ته داخل شو. د عرفات مخې ته لومړی کوچنی غر د (جبل رحمة) (رحمت غر) په نوم يادېږي، عرفات له (عرف) څخه نيول شوی، يانې پېژندل شوی. عرفات يو لوی ميدان دی، جبل رحمت يې جګه غونډۍ ده چې د عرفې پر ورځ به همدې غونډۍ ته حاجيان خېږي، خو په شريعت کې حتمي نه ده چې حاجيان دې دې غونډۍ ته پورته شي، دلته ددې غونډۍ ګرد چاپېره لوی ميدان دی چې همدلته حاجيان ودرېږي او د خدای(ج) دربار ته د دعا لاسونه پورته کوي او خپل مراد غواړي.

مورږ هم دې غونډۍ ته پورته شو، يوه نيمه زينه ورته پورته شوې ده، خو له نورو لاړو هم خلك ورپورته کېدی شي، وړې ډېرې او

(c) ketabton.com: The Digital Library

کانې په کې نه شته، کېدی شي خلکو د تبرك لپاره ځان سره وړې وي، سره له دې چې په شریعت کې ددې غونډې کانې د تبرك لپاره

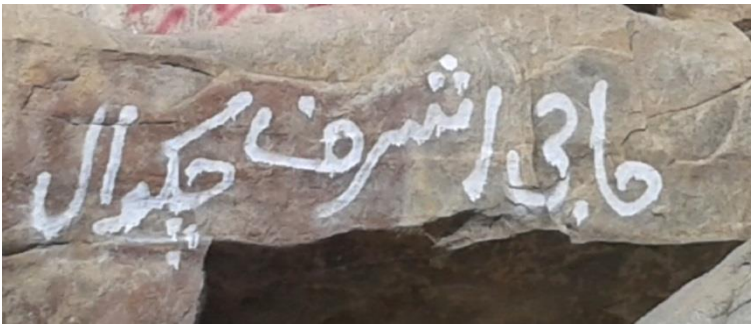

نه دي، نه د ښکلولو لپاره او نه هم د مسح کولو لپاره خو اوس په کې یوازې داسې ډبرې پاتې دي چې په جیب او لاس کې د وړلو نه دي. تر فرضي حج دمخه د هر ځای حاجیان دلته راځي چې دې ځای سره اشنا شي او د عرفې پر ورځ له ستونزې سره مخ نه شي، د زینو په هر پوړ کې خلك ناست وو، بېلابېل شیان؛ ګوتمۍ، عطر، نکریزې، تسبیح، مړۍ، غمي، دسمالونه او نور ډول ډول شیان خرڅوي، اکثره پلورونکي تورپوستي او په تور پوستو کې ښځینه تورپوستي وو. معیوبین وو، خو ځینې معیوبین په کې مصنوعي غوندې ښکارېدل، لکه په لوی لاس یې چې چا لاسونه او پښې قطع کړې وي، ځکه د یو څو کسانو لاسونه په یوه اندازه قطع شوي ښکارېدل. پر ډبرو یادګارونه هم لیکل شوي وو، عیناً لکه په هند،

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاکستان او افغانستان کې چې ځینې خلك پر نویو رنګ شویو دېوالونو او د چنار پر ډډونو خپل یادګارونه لیکي.

د پښتنو حاجیانو یادګارونه هم په کې له ورایه محسوس وو. چکوال صیب هم خپل یادګار په سپین رنګ په څو ډبرو لیکلی و. ما د عرفات غونډې پر سر افغانستان او خپل ولس ته دعا وکړه او

بیا مې د عرفات د میدان د چاپېره ساحې عکسونه واخیستل. تر نږدې (۴۵) دقیقو ګرځېدو وروسته بېرته خپل موټر ته راغلو او دغه یادښت مې ولیکه، وخت اته نیمې بجې دی او بېرته مو د (مزدلفې) پر لوري حرکت وکړ. تر (۱۰) دقیقې مزله وروسته مشعرالحرام ته ورسېدو، خو د کښته کېدو اجازه یې رانه کړه. لارښود ملا وویل په (مزدلفه شریفه) کې (۴۹) تیږې راټولوو، (۲۱) یې احتیاطي دي چې ټول اویا کاڼي کېږي. تر یو څو دقیقو وروسته له مزدلفې څخه ووتو او (منی) ته داخل شو، په (منی) کې یې هغه ځای راوښود چې خدای(ج) له جنته پسه راکښته کړ او اسمعیل علیه السلام چې همدلته ذبح کېده، د هغه پرځای پسه ذبح شو. تر هغه وروسته جمرات (د شیطانانو ځای) ته لاړو، چې لاس ته یې (خیف جومات) دی. دلته درې شیطانان چې صغرا، منځنی او غټ شیطانان دي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه يې له لرې په ګوته کړل. تر هغه وروسته مو د (جبل النور) خواته حرکت وکړ. (۹) بجې او (۵) دقیقې جبل النور ته ورسېدو، د (حرا غار) هم همدلته دی. د نبوت لومړني آیتونه همدلته پر محمد(ص) نازل شوي دي.

تر دې وروسته بیا ببرته خپلې عمارې ته راغلو، تقریباً لس بجې

وې چې خپل اتاق ته پورته شو، یو څه دمه مو وکړه، پرځان مو اوبه تېرې کړې، اودس مو بیا تازه کړ او د حرم شریف پر لوري وخوځېدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د طوافونو دوام

(۱۱) بجې وې چې حرم شریف ته ورسېدو، زه او حاجي عزت الله وو، حاجي محمدزمان هم راسره و، د ماسپښین لمونځ مو د (ملك عبدالعزیز) دروازې ته ورځېرمه د مسجد الحرام په داخل کې ادا کړ، دا ځای خورا یخ و، د ملك عبدالعزیز او ملك فهد له بابونو یا دروازو چې ورداخل شې، نو دې ساحو کې هوا ډېره یخه وي، د ماسپښین لمانځه تر اداکولو وروسته مو د جنازې لمونځ هم ادا کړ، خو نور زیات په مسجد کې پاتې نه شو. حاجي زمان محمدي او حاجي عزت الله ته مې وویل چې راځئ، لاړ شو، (ساعت برج) ته، هلته به ډوډۍ وخورو، ترکي ډوډۍ، هغوی وویل ببخي سمه ده. ساعت برج د سعودي د شاهي کورنۍ ملکیت دی، هوټلونه، رستورانتونه، مغازې او دکانونه په کې شامل دي، خو دې کورنۍ ددې بې شانه ودانۍ ټوله ګټه د حرم شریف خدمت ته

وقف کړې، ټولې پیسې چې له دې لارې ګټل کېږي، ټولې د حرم شریف د ټولو خدماتي چارو لپاره لګول کېږي، هملته لاړو، دویم

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورې ته پورته شو، دري ډوله خوراك مو چې کباب او چرګ کړايي په کې شامل وو، راوغوښتل، ډوډۍ مو وخوړه، دا داسې ځای دی چې ډوډۍ په کې پرېمانه، خو د ناستې ځای په کې کم دی. ډوډۍ به دې په لاس کې وي او ځای ته به منتظر وي چې څوك جګ شي او ته پر خوکۍ کېنې، تر ډوډۍ وروسته د ملك فهد له دروازې څخه مسجدالحرام ته داخل شو، هلته مو يوه سترګه خوب وکړ، تر دري بجو دمخه له خوبه پاڅېدو اودسونه مو تازه کړل او بېرته مسجد ته لاړو، په ډېر تدبير سره مو ځان د طواف ساحې ته ورساوه. طواف ته چې داخل شو، حاجي محمدزمان راته وويل زما اوږې نيسه، هغه مخکې او زه ورپسې، هغه سره تيارې تسبيح هم وې، د طواف د دورونو شمېر ورځخه نه غلطېده، عزت الله خان هم راسره ملګری

و، خو بيا راځخه په ګڼه ګوڼه کې لاډرکه شو. موږ خپل اوه ګردشونه پوره کړل، ښه خولې او ښه ستړي شوي وو، تر طواف وروسته مو په (حطيم شريف) کې د طواف دوه رکعته د شکرانې لمونځ ادا کړ او

(c) ketabton.com: The Digital Library

ببرته مسجد ته داخل شو، کله چې مسجد ته داخل شو، نو ښه د مزې سترې او ستومانه وو، دلته مو لږه دمه وکړه. د مازیګر لمانځه ته لالږ وخت پاتې و، دې وقفې موږ ته ښه پوره دمه راوسته. کله چې د مازیګر د لمانځه وخت شو، نو حاجي محمدزمان ته مې وویل چې څنګه یې د مازیګر تر لمانځه وروسته بل طواف ته تیار یې؟ هغه وویل زه خو ښه یم، ته څنګه یې، ما ویل زه خو ښې ټیک یم، هغه وویل چې لمونځ مو وکړ بیا پرې ورځو، ما ویل ښې سمه ده.

د مازیګر تر لمانځه وروسته مو بیا د طواف ساحې ته ځان ورساوه، حاجي زمان وویل زما ولي ونیسه، تسبیح هم ورسره وې، هغه وویل لنډې دورې به ووهو، چې طواف ژر خلاص شي، دی مخکې او زه ورپسې وم، ښه ګڼه ګوڼه وه، کله کله به په ټپل ماټپل

کې راڅخه لږ لرې شو، خو ژر به مو یو بل سره پیدا کړل، دومره خولې شولو چې نوره نو خوله راکې پاتې نه وه. حاجي محمدزمان وویل تر طواف وروسته به هم همدلته په یوه څنډه کې کښنو، د

(c) ketabton.com: The Digital Library

مانښام لمونځ هم دلته کوو او بيا به ځو، ما وويل ښځي سمه ده. کله چې مو طواف پوره کړ، نو د ډېر راحت احساس مې وکړ، د طواف دري دوري لړې سختې وي، نورې څلور دورې ډېرې ژر خلاصېږي، سړی پرې نه پوهېږي، کله چې اوومه دوره هم خلاصه شي، نو سړی وايي کاشکې يو بل پړاو هم ووهم، تر طواف وروسته مو ځان څنډې ته کړ، د خدای کور ته مخامخ په لمانځه ودرېدو، دوه رکعته لمونځ مو ادا کړ او بيا همدلته ځای پرځای کېناستو، د مانښام لمانځه ته مو انتظار وويست، دلته هوا نه ډېره يخه وه او نه ډېره ګرمه وه، ځکه دې ساحه کې ايرکنډېشن نه شته، خو د باد پکو هوا راځي، خلاصه فضا ده، اصلاً چې څوك طواف وکړي او بيا دلته کېني، خولې يې وچې شي، نو صحت ته يې زيان نه رسي، خو که راساً لاړ شي او ايرکنډېشن ځای کې کېني، نو وجود به يې يخ او ګرم شي، ضرور يې صحت ته زيان رسي، مانښام لمونځ مو همدلته په جماعت سره ادا کړ.

د مانښام تر لمانځه وروسته مو لږه دمه وکړه، بيا زه او حاجي زمان محمدي لږ وګرځېدو، زمزم اوبه مو څو ځله وڅښلې، د زمزم اوبه هم غذا ده، هم شفا، هم ستړيا باسي، هم تونده ماتوي، د هر مرض دوا ده. يو روايت داسې دی چې (ابو ذر غفاري) يو وخت د پيغمبر(ص) ليدو ته راغلی و، يوه مياشت يې په کعبه شريفه کې د کعبې د پوښ تر شا ځان پټ کړی و. کله چې د خدای(ج) پر پيغمبر(ص) يې سترګې ولګېدې، نو له پردې څخه راووت او د حضرت محمد(ص) پر لوري يې منډه کړه، هغه مبارك ورته وويل: ته دلته څه کوې؟ هغه ويل ستا ليدو لپاره راغلی وم، هغه ويل

(c) ketabton.com: The Digital Library

چېرته اوسېدې او له کله، هغه ورته ویل د کعبې شریفې د پردې شاته له یوې میاشتې راهیسې، د خدای رسول(ص) ورته وویل: نو څه دې خوړل؟ هغه وویل د زمزم اوبه، نه یوازې دا چې هغه د یوې میاشتې په ترڅ کې خوار شوی نه و، بلکې لاپسې چاغ شوی و. نو د

خدای(ج) رسول(ص) ته یې وویل: زه د زمزم اوبو داسې چاغ کړی یم. بیا حضرت پیغمبر(ص) وویل: د زمزم اوبه چې د هر نیت لپاره وڅښې د همغه لپاره دوا دي. اوس چې ساینسپوهانو څېړنه کړې، نو ربنتیا هم د زمزم اوبه د نړۍ تر ټولو اوبو صحت ته ډېره ګټه لري. ما او حاجي محمدزمان د ماسخوتن لمونځ د صفا او مروا غونډیو ترمنځ په جماعت سره ادا کړ، د جنازې لمونځ مو هم وکړ او بیا د عمارې پر لوري رهي شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانانو مېلمستيا

کله چې له حرم شريف څخه خپلې عمارې او خپل اتاق ته راورسېدو، نو حاجي رضاخان د هغه خوريی او وراره يې، دړې واړه د اتاق مخې ته منتظر وو، دا مهال نو په رسپشن (هرکلیوال) کې ما د کيلي پوښتنه وکړه، هغه وويل چې کيلي يې وړې ده. کله چې اتاق ته راغلم، عزت الله خان نه و او دروازه هم تړلې وه، حاجي رضاخان کيلي پسې لاړ، لږ ځنډ شو، هغه ته هرکلیوالی کيلي نه ورکوله. کله چې زه ورکښته شوم، ما ويل خدای دې خوار کړه که سړی نه وای له خواری، ماته دې خو دې ويل چې کيلي يې وړې، چېرته يې وړې؟ چا وړې؟ هلته کيلي ځوړنده وه راوامې خيسته،

حاجي رضاخان ورته سخت په قهر شو، اتاق ته راغلو، حاجي رضاخان تازه او وچه مېوه، ګيلاسونه، چايبر، چرګ کباب د اوبو جوشولو چايجوش او نور ډېر شيان راوړي وو، دوه تنه (خوريی) او (وراره) يې هم ورسره وو، ماته يې وويل چې دا ستا ډېر مينوال دي، نو ځکه مې ځان سره راوستل، دوی وويل چې يون صيب ضرور ګورو، ما وويل، مولا دې راولي، لږه شېبه چې کښاستو، عزت الله

(c) ketabton.com: The Digital Library

خان هم راغی، مومند صیب هم، مولوي صیب عبیدالله نیازی او مولوي صیب حسیب الله هم راغلل، ټولو ډوډۍ په ګډه وخوړه، یوازې رضاخان دوی وویل موږ ډوډۍ خوړلې ده. د ډوډۍ پرمهال یو څو تنه نور حاجیان هم زموږ د لیدو لپاره راغلل، حاجي رضاخان وویل چې ډېر افغانان ستا لیدو ته په طمع دي، موږ ته ورځ وښیه چې کومه ورځ ستا خوښه وي، هغوی ټول به سره راټول کړو، دلته وایې، زموږ کور کې وایې یا کوم بل ځای کې، ما ویل خلك به له کاره نه باسو، دلته ټول خلك د شپې او ورځې مصروف وي، ما حاجي رضاخان ته ووبل دلته د سعودي حکومت سخت حکومت دی، هسې نه چې تاسې ته څه مشکل پیدا نه کړي، بل زه یوازې د حج مراسمو ته راغلی یم، که خلکو سره مې مېلمستیاوې او میټنګونه پیل کړل، هسې نه چې حج راڅخه سیاسي نه شي، دا مهال حاجي روزي خان یو څو تنه ملګري راولېږل، تر روغبړ وروسته یو ځل بیا د راتلونکې ناستې په باب بحث وشو، د حاجي صیب روزي خان اډیوالاتو وویل، موږ په همدې خاطر راغلو چې موږ ته وخت وښیې، ډاکتر اسدالله او نورو ملګرو راته وویل د پنجشنبې مابنام چې سبا یې جمعه وي، یوځای کې به راټول شو، ما وویل هر څه به د ماسخوتن تر لمانځه وروسته کوو، تر ماسخوتن پورې نو هلته په حرم شریف کې یو. خبره په همدې غوټه شوې چې له سعودي مېشتو افغانانو سره به د پنجشنبې ورځې ماسخوتن او د جمعې پر شپه کښنو او مجلس به کوو، ټولو په دې اتفاق وکړ، خو ما په کې دا خبره هم زیاته کړه چې د ډوډۍ او مصارفو خبره به په کې نه وي، یوازې خبرې به کوو او کوم ګیلاس چای به څښو، که چا لګښت وکړ، موږ په دې خبره سخت خفه کېږو، دې وخت کې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

بغلان ولایت یوه ډله تکړه ځوانان اتاق ته راغل، پنځه تنه وو، نور نو اتاق کې ځای نه و، نور مېلمانه رخصت شول او دا ځوانان چې

نورالله، ناصرخان او خال محمد په کې شامل وو، مورږ سره د شپې ترناوخته کښناستل او د زړه خواله مو سره وکړل. د خبرو په ترڅ کې د جبل الثور او جبل النور خبره مطرح شوه، دا ځوانان چې دلته ښه بلد دي مورږ ته وویل چې که زمورږ منځ نو اول جبل النور ته لاړ شئ، جبل الثور ډېر سخت دی، په دې پیل کې ځانونه ډېر مه ستړي کوئ، بیا به د حرکت نه یاست او ټول مناسك به درځخه پاتې وي، جبل النور ته ختل دومره سخت نه دي، مورږ هملته اوسېږو، مورږ به درسره لاړ شو، مورږ څو ځله هلته ختلي یو، سخت دی، خو دومره سخت نه دی لکه جبل الثور، هغوی وویل د سهار تر لمانځه وروسته به ټکسي کې کښئ، نو مورږ به درته هملته د غره بېخ کې منتظر یو، بیا به نو خپل سفر کوو، کله چې راکښته شو چای به هملته له مورږ سره وڅښئ او ماسپښین لمانځه ته به بېرته راشئ، پر همدې مو سره سلا وکړه او دوی له مورږه رخصت واخیست او مورږ د خوب غېږې ته لاړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جبل النور ته د تګ هوډ

د (۱۳۹۳ل) د میزان (۲) مه او د سپتمبر (۲۴)مه نېټه د چهارشنبې ورځ وه، سهار څلور بجې له خوبه پاڅېدم، اودس مې وکړ حاجي عزت الله مې له خوبه پاڅوه، هغه هم اودس وکړ، دواړه په موټر کې د حرم شریف پر لوري وخوځېدو، د سهار لمونځ مو د مروا غونډۍ پر سر په جماعت سره ادا کړ، ورپسې مو د جنازې لمونځ وکړ، د یادونې وړ ده چې د صفا او مروا غونډیو پر سر مو ځکه تر دې مهاله ډېر لمونځونه وکړل، دا هغه لاز وه چې موږ ته هم معلومه وه، هم د ډېر ثواب ځای و او هم زموږ عمارې ته نږدې وه، په حرم شریف کې تر نورو ځایونو دا ځای ډېر مشهور دی. کله چې مو لمونځ ادا کړ، نو د موټرو تمځي ته لاړو، له دې ځایه نږدې لس دقیقې پلې لاره وه، نږدې شپږ بجې وې چې په تمځي کې ودرېدو

بیا په ټکسي کې کېناستو کله چې ټکسي کې کېناستو نو نورالله ته مو زنګ ووا‌هه، هغه سره مو مخکې تر مخکې همداسې خبره کړې وه، هغه ټکسیوان سره په عربي ژبه خبرې وکړې او دقیق ادرس یې ورکړ او ټینګار یې پرې وکړ چې د غره تر بېخه به یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسوې. ټکسیوان سره کښناستو، جبل النور د بیت الحرام په شمال کې پروت دی او تر بعثت وړاندې د رسول اکرم(ص) د خلوت ځای و، هلته به ورته او له خپل رب سره به یې راز او نیاز کاوه او په همدې ځای کې لومړنی الهي وحي او د کلام الله المجید لومړني ایتونه د جبرائیل امین په وسیله پر حضرت محمد(ص) باندې نازل

شول. تر شل دقیقو مزله وروسته هدف ته ورسېدو، د تګ پر مهال لارښا نه وه خوره شوې، په لاره کې د برېښنا ګروپونو او ارامې د لارې او ښار ښکلا زیاته کړې وه، کله چې هلته ورسېدو، نو نورالله زنګ وواهه، چېرته یاستئ، موږ وویل د غره ببخ کې. ده وویل ببخایه خو به یې نه یاست کښته کړي؟ موږ وویل نه سم ځای دی، ده وویل فقط پنځه دقیقې وروسته موږ دررسېږو، دی او خالد محمد هم راورسېدل، لږه دمه یې جوړه کړه، نورالله وویل زما تشویش و چې بل ځای یې نه یاست کښته کړي، دلته دا ټکسیوانان داسې خصلت لري چې څوك نابلده وي او په ژبه نه پوهېږي دوی چې هر چېرته کښته کړل، کښته کوي یې، یو نیم بیا په کې ښه سړی وي، خپل مطلوب ځای ته یې رسوي. تر لږې دمې وروسته مو غره ته د ختلو پرېکړه وکړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جبل النور ته د ختلو تکل

نورالله او خال محمد وویل تیار یاست، مورې وویل هو! ما نو تر دې دمخه له دوکان څخه څلور بوتله اوبه راخیستې وې، فکر مې کاوه چې لاړه کې ضرور په کارېږي. نورالله وویل، د غره تر سره اوه اته ځایه د دمې لپاره جوړ شوي، هر ځای کې چې سترې شوئ، دمه کولای شئ، ما ویل زه خو د غره سړی یم، خو دا زما ملګری عزت الله خان کابلی دی، ماته تشویش مه کوئ، هغه وویل ماته هم تشویش مه کوئ، ځان درپسې در رسوم، رښتیا هم دې غره ختل ډېر ګران دي. په لاړه کې چې تر یو ځایه وختو نو عزت الله خان لږ سترې او پښه نیولی شو، دا مهال ما ورته په لغمان کې زمورږ د یوه کلیوال کیسه وکړه: زمورږ کلي کې یو څوك و، لږ نازولی و، ښار کې ډېر او کلي کې کم اوسېدلی و. غره ته کله نه و تللی. د کلي هلکان به د ژمي په موسم کې ورځ دوه وروسته غره ته تلل او د سون لرګي به یې راوړل. د غره لرګي خورا وچ وي او ډېر ښه اور کوي. کله چې به غرني کلیوال له غره راستانه شول او بیا به یې د کلي په مازیګرني وستل کې د غره، د هغه د ځنګلونو، بېلابېلو ونو او د وچو او لمدو لرګیو صفتونه کول، نو د هر چا به زړه کېده چې غره ته لاړ شي، زه هم همدې صفتونو وهڅولم چې غره ته لاړ شم، په لومړي ځل ماته هم سخته وه، خو ورو ورو عادي او بلد شوم، زه خو تر دې مهاله په کلي کې پاتې شوی وم، زیات کلیوالي خصوصیات مې درلودل، نو غره ته له تګ سره هم ډېر روږدی شوی وم او بیا مې په شا له غره څخه لرګي هم راوړل او د خپل کور سون اړتیا مې پوره کوله. دا مهال نو د شپږم اووم ټولګي زده کوونکی وم،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښـوونځي هـم دا مـهال وسـوځېدل او ټـول زده کـوونکي پـر کـور کښاستل نو دا مـهال بـه زه غـر تـه ډېر تللم، بيـا چې مې کابل کې ببرته ښوونځی پيل کړ، نو غـر هم راځخـه پـاتې شـو او کلی هم، نـو زمونږ بل کليوال (شـپر) چې مخکې مې ورتـه يادونـه وکړه، هـم يـوه ورځ د غره نيت وکړ، که څه هم د کلي هلکـانو ورتـه وويـل چې غـر ډېر سخت دی شوق يې مه کوه، خو هغه ورته وويـل چې زه لـه تاسـو څخه په څه شي کې کم يم؟ تاسې تللای شئ او زه نه شم تللای؟ شـپر د غره شوق پوره کړ له کليوالو هلکانو سره غر تـه لاړ، هلتـه يـې ډېر

وچ لرګي وليـدل، ډېر خونـد يـې وکړ، غـټ ګډۍ يـې وتړه، نـورو ملګرو يې ورته وويـل، ګډۍ دې ډېر غـټ دی دا دې اول ځـل دی، لومړی ځل څوك دومره غټ ګډۍ نه ټړي، هغه ورته وويل، زه تاسو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته خپل زور ښیم، د هلکانو له ټینګار سره سره شېر غټ ګډې وتړه، له غره څخه تر کلي نږدې شل دمې لاړه وه، هرې دمې نږدې شپږ اوه سوه متره واټن درلود. شېر چې کله ګډې وتړه نو درې څلور دمې یې په خوند مزل وواهه، ورو ورو پرې د ستړیا څپه راتله، هره دمه کې تر وخت زیاته دمه، څو دمې چې راغی، فکر یې وکړ چې د کلیوالو هلکانو خبره رښتیا وه، ګډې مې لکه چې غټ تړلی دی. فکر ورته ودرېده چې راځه لږ کم کړه، دوه دمې وروسته یې لرګي لږ کم کړل، ګډې یې هم لږ کوږ وږ شو، دوه درې دمې وروسته یې فکر وکړ دا مې لومړی ځل دی که تر نورو مې ګډې لږ څه وړوکی وي، هم څه شرم نه دی. نو لږ یې نور هم کم کړل، یو درې

دمې وروسته یو من دوه منه ورسره پاتې وو، نور نو سړی د حرکت نه و، ساز یې له لرګیو څخه رسۍ راکاړله، دا نو د شرم لومړۍ څپه وه چې (شېر) یې زغملو ته اوږه ورکړه، ده پسې راروانو هلکانو به چوپه موسکا کوله، خو دی یې نه خفه کاوه، یو یو تړې مخې ته کېده، د شېر اسره نو دا مهال یوازې رسۍ وه، ډېر ورو ورو یې خپل مزل ته دوام ورکاوه، شاته راروان هلکان چې پر دې پوه شول چې سړي پښې اچولې او نور د حرکت نه دی، نو یو تن خپله کجاوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښښوده، لرګي يې ترې ګوزار کړل، نو (شېر) يې په کې کښناوه، شېر يې کلي ته په کجاوه کې راوړ، دا مهال نو ټول کلی د شېر په حالت خبر شول، (شېر) نو له غره څخه کلي ته له رارسېدو سره سم راساً په خپله دروازه ورننوت، يو اوونۍ په کور کې و، هم د شرم او هم د پښو اچولو له امله له کوره راونوت، نو عزت الله خان ته مې وويل چې تاباندې هم هغه زموږ د کليوال (شېر) کانه ونه شي؟

عزت الله خان او نورالله خان سخت وخندل، يو څه لاړه خو مې په دې خبرو هم لنډه کړه، بيا مې عزت الله خان ته وويل، له اخوا به څنګه کوې، په تکليف نه شې؟ هغه وخندل له اخوا نه هم تکليف دی؟ ما ورته وويل له يوه (پخ چاقو) څخه چا پوښتنه کړې وه چې

دغه سخت لرګي سره څنګه يې؟ مانا پرې به يې کړې که نه؟ هغه وويل، ياره دې کې به مې مزه نه وي، بيا يې ورته وويل تنکي بادرنګ سره څنګه يې؟ نو هغه ورته موسك شو ويې ويل: بادرنګ کې نو واه واه! نو له اخوا به ټول واه واه وي، هغه بيا سخت وخندل، بيا يې وويل ياره استاده دا کيسه دې ډېره جالبه وه. ما ويل دعا

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوه چې هغه حالت ته ونه رسېږو. په لاره کې ګڼې بیزوګانې او بچیان یې مخې ته راغلل، کله چې یوځوک دمه وکړي، نو که لاس کې یې د اوبو بوتل او یا جوس وي، دوی په ډېر مهارت ورته رانږدې شي او هغه تري وتښتوي او ویې څښي، بسکټ یا بل څه که ورسره وي، په همدې ګوزاره کوي، کله کله خلکو څخه د لاس بکسونه هم تختوي، نورالله وویل له یوه هلك څخه یې ټلېفون او د لاس بکسه تښتولي وو، لرې هلته د غره په بله څنډه کې ناسته وه، هېڅوك ورته نه شو ورتللای، همداسې ورسره پاتې شوه، نو دلته له شادیانو څخه ډار په کار دی او احتیاط. البته دا بیزوګانې کېدی شي له هغه وخته دلته پیدا شوي وي چې خلك د تبرك لپاره دلته راځي ځان سره د څښاك او خوراك شیان راوړي که نه په دې غره کې دهېڅ ژوندي موجود د پاتې کېدو امکان نه شته. کله چې څوك دې غره ته خېږي، نو بیا (۱۴۰۰) کاله مخکې دې غره ته د حضرت

پیغمبر(ص) ورتګ او بیا وخت پر وخت ختلو ته حیرانېږي، دې غره ته (جبل النور) ځکه وایي چې د خدای نور پرې اورېدلی، د قران عظیم الشان لومړنی مبارك ایتونه همدلته پر رسول اکرم(ص) نازل شوي دي. د همدې غره په سر کې بیا تر څوکې یو څومتره کښته د

(c) ketabton.com: The Digital Library

(حرا غر) دی. پیغمبر(ص) به همدلته د عبادت لپاره راته او د الله تعالی ذکر به یې کاوه. درې څلور دمې چې نور پورته شو نو تقریباً دوه پر درېیمه برخه مزل به مو کړی وي، دلته یو دمه ځای دی، یوه چوتره غوندې وه، جاینمازونه هم په کې اوار وو، خلکو به لمونځ هم په کې کاوه، البته مور دمه وکړه، بیا یوه دمه نور هم پورته شو، زینه یې له خښتو او تیږو څخه جوړه کړې، نه ډېره سخته ده او نه ډېره اسانه، خو هر چاته اسانه نه ده، د سړي له سره چې خولې شروع شي له نوکه یې وځي، یوه دمه چې نور هم پورته لاړو نو یو سپین ږیری هم په چتکی سره راوخوت، ما ورته ست وکړ، پښتون راته ښکاره شو، ما ویل بابا راشه دمه وکړه، بیا مې وویل د کوم ځای

یې؟ ویې ویل د پغمان، ما ویل ښکه چې تکړه یې، په شونډو کې موسک شو، دیني جذبه یې د تندي په خولو کې له ورایه محسوسېدله، لږې اوبه مو ورکړې، بیا د غره سرته پورته شو، هلته پر یوه ډېره (غار حرا) لیکل شوي او د قران کریم هغه پینځه مبارک

(c) ketabton.com: The Digital Library

ایتونه (اقرَأْ بِاسْمِ رَبِّکَ الَّذِي خَلَقَ* خَلَقَ الإِنسَانَ مِنْ عَلَقٍ* اقرَأْ وَرَبُّکَ الأَکرَمُ* الَّذِي عَلَّمَ بِالقَلَمِ* عَلَّمَ الإِنسَانَ مَا لَمْ یَعلَمْ*) لیکل شوي، خو غار لا په هغه بله څنډه کې لږ لاندې یانې تقریباً (۱۰-۱۲) متره ټیټ دی، د جبل النور نورې هوارې سیمې له دې ځایه داسې ښکاري لکه په بام چې ورته ولاړ وي، غار ته تګ اسانه نه دی، مورږ سره له دې چې سهار وختي ورغلو، خو بیا هم سخته ګڼه ګوڼه وه، د تیږو تر درزونو تېرېدل هم اسانه کار نه دی، خو زه چې یو غرنی سړی یم او په لسګونو ځله غره ته تلی او راغلی یم، ماته ددې تیږو منځ کې تېرېدل ډېر سخت نه وو، خو چاغ او غټ سري

خلك له دې ځایه نه شي تېرېدلای. هلته راته ډېر چاغ خلك رایاد شول چې ددې ځای د لیدو له نعمته بې برخې دي. زما ملګرو (نورالله) او (خال محمد) کوښښ کاوه، چې مورږ ته لاره خلاصه کړي، له دواړو خولې څخېدلې، د غار خولې کې ډېره ګڼه ګوڼه وه، د افغانانو غږونه هم اورېدل کېدل، چا ویل (ټبل مه کوئ، چا ویل از

(c) ketabton.com: The Digital Library

برای خدا تیله نه کنید)، د ګڼو هېوادونو لسګونه خلك ښکاره کېدل. نورالله پر یوه څنډه او خال محمد پر بله ولاړ وو، ماته یې لاره خلاصه کړه چا ویل غار ته سر ورښکاره کړئ بیا دوه رکعته لمونځ د باندې وکړئ، چا ویل چې نه دننه لمونځ وکړئ، چا ویل بهر ډېر ثواب لري چا ویل دننه، وخت باید هر چاته ورکړل شي چې ټول ثواب کې شامل شي. ما ویل چې یوځل ورننوځم، ضرور په کې لمونځ کوم، ما غوندې هر چا دا فکر کاوه.

دوه رکعته لمونځ: په ډېر تکلیف غار ته ورننوتم، هلته په ولاړه په کې ټول شپږ یا اوه کسان ځایېږي، خو په ناسته په کې په ډېره تنګسیا پر یو وخت یو تن لمونځ کولای شي، د سجدې د

اینبودلو زمینه چې راته برابره شوه، نو ژر مې نیت وکړ، دوه رکعته لمونځ مې په ډېرې چټکۍ ادا کړ، پر ځان پوه شوی نه یم، له هرې خوا فشارونه وو، د ببرته راګرځېدو کار هم اسان نه و، خو په ډېر

(c) ketabton.com: The Digital Library

زور مې سر له غاره راویست، دلته نو خال محمد تیار د ګټې پر سر راته دروازه کې ولاړ و، لاس یې راکړ جوخت یې جګ کړم او په اصطلاح له خروجي لارې ببرته د غره سر ته وختلو. دلته مې ځان ډېر راحت احساس کړ، هغه ارمان چې په خیال کې مې ګرځېده او په کتابونو کې مو لوستی و، هغه پوره شو، د غره پر سر یوه چوتره ده، هلته کېناستو، هوکې تر دې دمخه لایو بل ځوان چې د غار په خوله کې ولاړ و او زه لاحرا غار ته نه وم ورننوتی چې له پاس ځایه

یې غږ کړ او یون صیب په خیر په خیر، ما ویل سلامت اوسې، د راوتو پر وخت هغه هم لاس راکړ. په دې چوتره کې راسره یوځای شو، ویل یې یون صیب څومره مې ارمان و چې تا وګورم، په څومره مبارك ځای کې مې ولیدې، سم لاسي یې پېښوری چای راوړ، هغه مې وخښه دمه مې راسته شوه، راسره کېناست ډېر خوشاله شو. څو دقیقې دلته ناست وو چې نورالله او عزت الله هم راغلل، ښه ستړي وو ما وویل دمه وکړئ، بیا به ځو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بغلان ځوانان او سهار چای

کله چې مو د جبل النور د غره په سر دمه راسته کړه، نو ورو ورو مو حرکت وکړ، طبعاً کوزېدل خو تر پورته کېدلو سل ځله اسانه دي، خو دې کې هم احتیاط په کار دی، د چا بریکونه کار نه کوي، که راولوېده، بیا نو تر ختلو راکښته کېدل ډېر خطرناك دي. په دوه درېو دمو کې ېېرته راکښته شو، کله چې د غره ېېخ ته راکښته شو، نو ښه خولې شوي وو، عزت الله خان راته وویل والله چې پښې مې رېړدي، لکه چې ستاسو د کلیوالی (شېر) کانه راباندې وشوه که څنګه؟ ما ویل زما هم، خو ښه کېږو، دا وخت نورالله اوبه راواخیستې، ټکسي یې راوغوښته، په ټکسي کې کېناستو، تر لس دقیقو مزله وروسته د نورالله خان دوی اتاق ته ورسېدو، هلته مخکې تر مخکې نورو ملګرو د ډوډۍ بندوبست کړی و، غوښه یې سره کړې وه، په اصطلاح کړایي یې تیاره کړی وه، ترکاري، وطني ډوډۍ او سترېا چې سره ملګري شي، نو عجیب خوند کوي، ډوډۍ مې تر اندازې زیاته وخوړه، یخ ایرکنډېشن او زمور سترېا د خوب لپاره پوره اسباب برابر ول، زما خو داسې یو عادت دی چې کله هم ډوډۍ وخورم، نو خوب راته تیار په کمین کې ناست وي، انډیوالانو ته مې وویل چې ډوډۍ خو مو راباندې ډېره وخوړه، اوس به د خوب غم کوو، هغوی وویل تاسې همدلته ویده شئ، مور بل اتاق ته ځو. د ډوډۍ پر مهال پر نورالله او خال محمد سربېره د دوی د اتاق نور ملګري هم ټول حاضر وو، ډوډۍ هم همدوی تیاره کړې وه، نورالله خان او خال محمد خو مور سره وو، دوی ټول بل اتاق ته لاړل، عزت الله خان هم په یوه ګوټ کې ډډه واچوله، د خوب څپه پرې راغله او پر ما هم، خو تر خوبه مخکې ما دوی ته وویل چې یوولس بجې او پنځه لس دقیقې به مو ویښ کړئ! هغوی وویل ېېخي سمه ده. کله چې دوی له اتاقه بل اتاق ته لاړل، نو پر ما د خوب څپه راغله، نړېدې

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو ساعت خوب به مې کړی وي، ښه دمه راغله، خو بیا هم خوب کې مې تشویش درلود ، هسې نه چې جماعت ته ونه رسېږو. یوولس بجې وې چې له خوبه ویښ شوم، اول تشناب ته لاړم، بیا مې ددې

نورو ملګرو دروازه ورټک ټک کړه، هغوی وویل، تراوسه لاستاسو پاڅېدو ته پنځه لس دقیقې پاتې دي، مورږ ویل تاسې به ستړي یاست، مورږ به مو پاڅوو، خو تاسې خپله پاڅېدلئ، عزت الله خان هم پاڅېد ، اودس یې تازه کړ او نور مو نو د مسجد الحرام پر لوري د تګ نیت وکړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسجد الحرام او د جماعت هیله

یوولس نیمې بجې مو د مسجدالحرام پر لوري د تګ نیت وکړ، خو مخکې تر دې چې موټر ته لاړ شو، اوبه مو پرځان تېرې کړې اودس مو وکړ، یو ګیلاس چای مو هم وڅښه، دې کې لږ وخت نور هم تېر شو، موږ ویل ځه دولس نیمې بجې جمع ودرېږي، لس پنځه لس دقیقې لاره ده وررسېږو. د بغلان ملګرو په خپل موټر کې تر عمومي سړك او چك پوسته پورې راورسولو، ویل یې ورځندې مو نه پرېږدي، اجازه نه شته، جریمه کوي مو، ددې لارې په ترڅ کې زموږ ملګرو درې تنه ځوانانو چې موږ یې تر موټره پورې ورسولو پر دوی باندې د ځایي عربو له خوا د ډول ډول جزیې د لګولو کیسه وکړه، خورا دردونکې وه، ویې ویل، ان واړه زامن یې چې بې خرڅه شي، موږ ته ځواب راولېږي، چې پیسې راکړئ او که نه بېرته مو خپل وطن ته لېږو، موږ ته (اجنبیان) وایي، د عمومي سړك پر سر ودرېدو، څو موټره تېر شول، ټکسۍ هم تېرې شوې خو ونه درېدلې، یو کرولا ډوله موټر راغی یو ځوان عرب په کې ناست و، موټر یې ودراوه دا مهال نو پوره دولس بجې دي زړه مو درب درب کاوه چې جمع راڅخه تېره نه شي. موټر کې کېناستو موږ څو جیب ته لاس کاوه، له ځوانانو څخه (ناصر) ورور پنځوس ریاله ورکړل، که موږ هر څومره هڅه وکړه، خو دوی زموږ له خوا د پیسو د ورکړې مخه ونیوله، ډېر زیات خفه شو، هم زه او هم زما ملګری (عزت الله خان)، همدا چورت مو واهه، چې دوی به دا پیسې په څومره سختۍ ګټلې وي، خو پښتانه ډېر سرزوري دي، زموږ خبره یې هېڅ ونه منله، ان خبرې ته یې هم پرې نښودو. موټر حرکت وکړ، له هغو څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مو خدای پامانې واخیسته، درې دقیقې مزل یې نه وکړی چې موټر د تیلو ټانک ته وګرځېد ، موږ ورته وویل: (صلواة، صلواة) مانا لمانځه ته ناوخته کېږي، هغه ساعت ته وکتل په انګرېزي یې وویل:

((نو پرابلم، نو پرابلم)) مانا دا چې مشکل نه شته رسېږو، تیلو ټانک کې یو دوه دقیقې ودرېدو، څوک رامعلوم نه شول، ټانک ټرلی و، یوه تن له لرې اشاره وکړه، ما عزت الله ته وویل: دی لکه چې له همدې پیسو څخه تیل پوره کوي، هغه وویل اشاره یې سره نه ده (مانا دا چې لږ نور تیل لري)، وبه مو رسوي انشاالله. لاره کې درې څلورو ټانکونو ته نور هم وګرځېد ، خو ټول ټرلي وو، اوه اته دقیقې خو په دې کې ضایع شوې، موږ خو په عربي نه پوهېدو، ما ورته وویل: (سریعه، سریعه، صلواة، صلواة)، دې وخت کې لږ تېز شو. په لاره کې درې څلورو ترافیکي اشارو هم یوه یوه دقیقه ټاال کړو. کله چې د مسجدالحرام بهروني محوطې ته ورسېدو او له موټره کښته شو، نو امام سلام وګرځوه. ډېر زیات خفه شو، بیا نو د مسجد

(c) ketabton.com: The Digital Library

الحرام هغې برخې ته رهي شو چې مونږ زيات وخت هلته تللو. مونږ زيات لمونځونه د صفا او مروا د غونډيو پر سر د هغوی ترمنځ، د ملك عبدالعزيز باب، ملك فهد باب او ځينو دخولي دروازو له لارې

د مسجد الحرام په داخل کې کړي دي. په خپله د طواف په ساحه يا محوطه کې مو هم ډېر لمونځونه وکړل، دې ځای ته ځان رسول اسانه کار نه دی، خصوصاً د مابنام او مازيګر لمونځونه مو د طواف په محوطه کې د خدای(ج) د کور ګرد چاپېره کړي دي. کله چې به مو طواف خلاص کړ او دوه رکعته طواف لمونځ به مو وکړ، نو همدلته په يوې څنډې کې به مو صف ته ځان برابر کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمونځ، خوب او طواف

د جماعت لمانځه په تېرېدو مو خواشيني څرګنده کړه، خو د فهد دروازې له لارې مسجدالحرام ته راغلو، دلته زمونږ بل ملګري حاجي محمدزمان هم ناست و، مونږ خپل لمونځونه وکړل، بيا همدلته ويده شو، دا ځای نو تر لمانځه وروسته د خوب لپاره تر ټولو ښه ساحه ده، په زرګونو حاجيان دلته تر لمانځه وروسته ويده کېږي، څوك تلاوت کوي، څوك نفلي لمونځونه، څوك خپلمنځي

خبرې، داسې يخ ځای دی چې ته به وايې د جنت شمال په کې لګېږي، دا د مسجد الحرام يوه برخه ده چې اوس نوې جوړه شوې او د اسلامي معماری يو شهکار ورته ويلی شو، له چته نيولې، د ځمکې تر متن او ستنو ټولو پورې په مرمر ډبرو پوښل شوې ده.

د (خو) ګوته ورته نه شي نيول کېدلای، هر معمار چې په دې کې کار کړی، د زړه له کومې دعاګانې دې ورته زړه غواړي، مونږ چې له جبل النور څخه راستانه شوي وو، نو داسې ځپل شوي وو چې تا

(c) ketabton.com: The Digital Library

ویل پر پښو په لرګیو ټکول شوي یو، هغه وخت مورې پرځان نه پوهېدلو، خو وروسته وروسته پوه شولو چې دې غره ته ختل اسانه کار نه دی، کله چې له غره راکښته شو، نو عزت الله خان حاجي

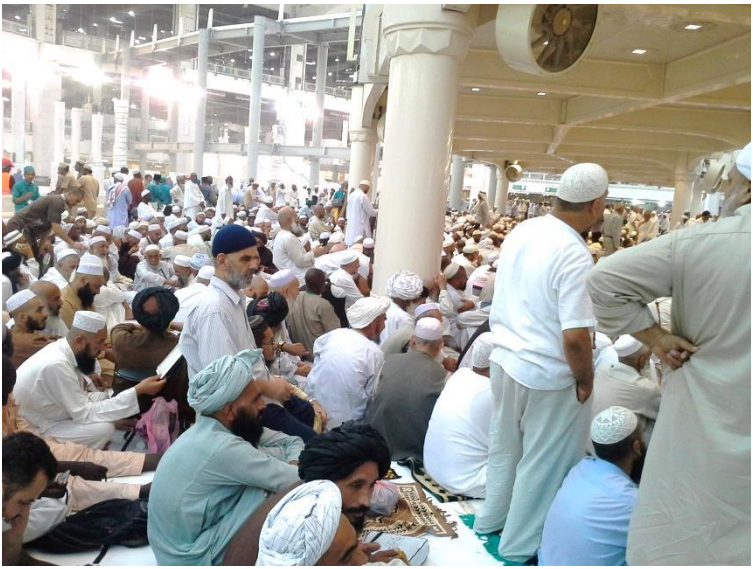

راته وویل چې پښې مې رېږدي، اوس پوه شوم چې نور نو زوړ شوی یم، ما ویل زاړه نه یو، ښه ځوانان یو، خو دې غره ته ختل ګران دي.

کله چې مو لمونځ خلاص کړ، نو د خوب یوه درنه څپه راباندې راغله، پوره (درې) بجې وې چې بېرته له خوبه راویښ شوم، دوه نور حاجیان (محمدزمان او عزت الله) مې وخوځول، راویښ مې کړل، لاړو اودسونه مو تازه کړل، بېرته راغلو، غوښتل مو د کعبې شریفې څنډو ته ځان ورسوو، ډېره ګڼه ګوڼه وه، خو په ډېر مهارت مو هلته ځان ورساوه، د مازیګر لمونځ مو د طواف په ساحه کې ادا کړ، بیا مو حاجي صیب زمان ته وویل، ځه چې ځو طواف ته، هغه وویل، زه لږ مریض غوندې یم، هسې نه چې طواف راځخه نیمګړی پاتې

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي، ته دا تسبیح واخله لاړ شه، زه د مانبام تر لمانځه وروسته طواف ته ځم، هغه تسبې چې (۷) دانې په کې دي او د همدې لپاره

دي چې د طواف شمار له چا څخه غلط نه شي، هغه تسبې یې راکړې، حاجي زمان چې تر موږه دمخه راغلی و، اوس نو بنه بلد دی او تر (۳۰) زیات طوافونه یې کړي، په لومړیو ورځو کې یې هره ورځ څو طوافونه کړي، خو اوس د ورځې یو طواف کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پلار لپاره طواف

دا زما شپږم طواف و، د اسلامي لارښوونو، له مخې هر مسلمان کولای شي چې د کورنۍ د کوم غړي، مور او پلار، خپلو خپلوانو او نورو مسلمانانو لپاره عمره حج ادا کړي او یا د هغوی لپاره طواف وکړي، له خدای(ج) څخه وغواړي چې ثواب یې هغوی ته ورسوي.

ملایان وایي که څوک د خپلوانو لپاره عمره کوي، نو باید له هغوی څخه اجازه واخلي او یا هغوی ورځخه غوښتنه وکړي. که څوک خپلوانو ته عمره نه شي کولای، نو کولای شي هغوی ته طواف وکړي او د هغوی ارواوو ته دعا وکړي.

ما چې تر دې دمخه پنځه طوافونه کړي وو، نو تر دې وروسته مې پریکړه وکړه چې خپلو خپلوانو ته د طوافونو لړۍ پیل کړم، نو شپږم طواف مې خپل پلار ته د دعا او ثواب په نیت پیل کړ. د

مازیګر تر لمانځه وروسته حاجي عزت الله او زه دواړه د طواف لوري ته لاړو، هغه وویل زما پر اوږو لاسونه کېږده. د واړه د طواف

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساحې ته لاړو. پلار مې پر ما ډېر ګران و، له نن څخه (۳۵) کاله وړاندې يې له دې فاني نړۍ څخه سترګې پټې کړې.(انا لله و انا اليه راجعون) زه يې ډېر نازولی يم، کله چې ما ښې او چپ لاس وپېژنده، نو د پلار له مينې او نعمت څخه بې برخې شوم، له هغې ورځې بيا تر دې دمه چې کله مې پلار رايادېږي، نو لکه ماشوم ځان کم، کمزوری او نيمګړی احساسوم، ډېر کم وخت به داسې وي چې خپل پلار په خوب ونه وينم، ټولې هغه ښېګڼې يې زما سترګو ته ودرېږي چې زه يې پرې نازولی يم، کله چې مې په کعبه شريفه کې د خدای د کور ديدن ښکل کړل، نو تر ټولو لومړی مې خپل پلار سترګو ته ودرېد ، پلار مې هم حج کړی و، ښېګڼې يې يوه يوه زما سترګو ته ودرېده. يو وخت زه مريض وم، تقريباً لس کيلو مترە يې پر اوږو وړی يم، روغتون ته او بيا کور ته پلی، څه چې مې زړه غوښتل هغه يې راته اخيستې، هغه ورځ مې هم په ياد ده چې په ښوونځي کې يې شامل کړم، ۱۳۵۲ل کال، راساً يې په دويم ټولګي کې شامل کړم، ډېر کوچنی وم، کله چې يې د ښوونځي سرمعلم ته کېنولم، پلار مې ورته وويل چې امتحان ورځخه واخله، هغه امتحان واخيست ما يې ټولو پوښتنو ته ځوابونه ورکړل، سرمعلم زما د پلار ملګری و، هغه ورته وويل که ستا اجازه وي، زه به دا دويم ټولګي کې کېنوم، پلار مې ماته وويل څنګه دې خوښه ده؟ ما ويل نه اول کې، هغه په خندا شو، ويل يې بچوخانه تا اوس دويم کې کېنوی، ته وايې چې نه اول کې، د سرمعلم خبره ومنه، همغه و چې سرمعلم راسره لاړ د الينګار ولسوالۍ (سلينګار) په لومړني ښوونځي کې تر ونې لاندې ټولګی و، هلته يې په ټولګي کې کېنولم، پلار مې هم تر غرمې پورې راسره معطل شو، بيا يې تر کوره ورسولم. يوه ورځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

سخت مریض وم، هغه وخت له الینګار ولسوالۍ څخه د لغمان مرکز (مهترلام) ته ډېر کم موټر راتلل، اکثره ګاډۍ ګاني استعمالېدلې، پلار مې ګاډۍ کې کېنولم، ترڅنګ مې دی کېناست، لاس یې زما تر څټ تاو او د ګاډۍ د چترۍ یا چت لرګی یې ونیو، سړکونه خامه وو، یو وخت ګاډۍ ډېر سخت ټکان وخوړ زما سر دده په لاس ولګېد، ډېر ټینګ ولګېد، دده لاس لږ ژوبل شو، کله چې ګاډۍ لږ برابره شوه، راته یې وویل، هغه پاس مېخ ته وګوره، که پر هغه ما لاس نه وی اینبی، نو اوس به دې سر په هغه

لګېدلی و او سخت به زخمي شوی وې، زه پوهېدلم چې ګاډۍ ټکان خوري، نو ځکه مې مخې تر مخکې هلته لاس کېښود. د پلار لاس مې ژوبل شو، خو زه یې له خطره بچ کړم. یو وخت اختر و، ټول خلك مېلې ته تلل، پلار مې کور کې نه و، مور مې وویل پلار دې د اختر پر درېیمه ورځ راځي، مېله هم پر درېیمه ورځ وه، پلار مې (یو زرګین) افغانۍ نوټ راکړ، ویې ویل دا مات کړه د مېلې پیسې تر ې

(c) ketabton.com: The Digital Library

واخله نوري ببرته کور ته راوړه. هغه وخت (۱۳۵۵) ل کاڼ ما په ټوله مېله کې زرګيز نوټ وګرځوه، خو څوك پيدا نه شول چې مات يې کړي. بيا مې ماما (امين ماما) راته ماتې پيسې راکړې او ما په مېله کې خپل ځان ته شيان واخيستل.

اوس چې مې پلار پر هغې دنيا دی او ماته هم خدای پاك ډېر نعمتونه او ښه ژوند راکړی، پلار سره هېڅ نه شم کولای، غير له دې چې دعا ورته وکړم، دا مې د پلار برکت دی چې ماته به يې همېش ويل درسونه وايه درسونه، که به په سفر کې و که په کور کې پر ما يې د سبق ويلو ټينګار کړی دی، خدای پاك زه خپل کور ته راوبللم او د سفر ټول شرايط يې راته برابر کړل، نو د خپل پلار لپاره مې د خدای کور د رحمت دروازه تر ټولو غوره وبلله او يو طواف مې ځانګړی د هغه لپاره وکړ او د زړه له تله مې دعاګاني ورته وکړې، د خدای(ج) دربار ته يوځل بيا د دعا لاسونه پورته کوم چې په هغې دنيا کې مې ورسره ديدن نصيب کړي او هغه مينه چې پر ما يې لورولې خو تر نورې زياتې مينې يې په دې دنيا کې بې برخې شوم، نو په هغې دنيا کې مې دې خدای ورسره ديدن وکړي. د خدای(ج) خپل محبوب پيغمبر(ص) هم يتيم و، ما د يتيمۍ ډېرې سختې شپې تېرې کړي دي. خدای(ج) دې د ټولو مسلمانانو او انسانانو اولادونه د پلار د سيوري له دې خواړه نعمته نه بې برخې کوي. خپل پلار او ټولو مسلمانانو ته ددعا په هيله د طواف له ساحې څخه بهر شوم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مابنام او ماسخوتن لمونځونه او دروند خوب

د مابنام لمونځ مو په جماعت سره په مسجدالحرام کې ادا کړ، زه او عزت الله حاجي ښه د مزې ستړي شوي وو. د مابنام او ماسخوتن لمانځه ترمنځ نږدې یو ساعت واټن مو هم همدلته په مسجد کې تېر کړ، دا مهال به هم د خوب یوې درنې څپې پر ما یرغل وکړ، دا چې له مسجده بهر نه شو وتلای او که وتلو ښېرته خپل دې ارام ځای ته نه شو راتللای، نو ځکه مو بهر ته د تګ هڅه نه کوله او دغه راز د خوب پر وړاندې مو سخت مقاومت وکړ. دا

مهال نو په مسجد کې ځکه ګڼه ګونه زیاتېدله چې له ښلابښلو هېوادونو او سیمو څخه ګڼ شمېر حاجیان رارسېدلي وو. د ماسخوتن لمونځ مو په جماعت سره ادا کړ او تر خپل استوګنځي پورې پلي لاړو. چېرکټ ته په تلو سره د خوب یوه درنه څپه راباندې راغله، د شپې ټلېفون ته ډېر زنګونه راغلل، خو د ځواب وس مې ورته نه و، سهار ګڼ مسکالونه په ټلېفون کې ثبت شوي وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمونځ، خپلې مور او خپلوانو لپاره طواف

د تلې یا میزان (۳) مه او د سپتمبر (۲۵)مه نېټه د پنجشنې ورځ وه، سهار وختي له خوبه پاڅېدم. سهار څلور بجې د مسجدالحرام پر لوري لاړو، تر یو څه سواره او نور پلي مزله وروسته د لمانځه ځای ته ورسېدو، ګڼه ګوڼه ډېره زیاته وه، مور د مسجد په بهروني انګړ کې لمونځ وکړ، بیا بهرته اتاق ته راغلو، تر یو څه خوب وروسته پاڅېدو، عزت الله خان یو څه چای دم کړی و، چای سره یو څه کشمش هم وو، خو ده تېره شپه ماته له یوه پاکستاني هوټل څخه څه چکن کړایي، چې زما ډېر خوښېږي، راوړې وه، د شپې یې پر ما دوه دري ځله غږ وکړ، خو زه د پاڅېدو نه وم، همغه کړایي یې سهار راته راواخیسته، د ګرمېدو نه وه او نه د ګرمېدو امکانات وو، یخه مو وخوړه او چای مې هم ورپسې تېر کړ، څرنګه چې له تېرې ورځې ښه وړی شوی وم، نو سخت خوند یې وکړ، یوولس بجې د لمانځه لپاره مسجدالحرام ته لاړو، ماسپښین لمونځ مو په جماعت سره ادا کړ، زړه کې مې وویل که خدای کول نو یو لك لمونځونه مو د ځان لپاره راخپل کړل. بیا مو د جنازې لمونځ وکړ او د یخو ایرکنډېشنونو ستنو ته مو ځان ورسوه، ښه د مزې خوب مو وکړ، دمه مو راسته شوه، بیا مو اودس تازه کړ، د مازیګر لمانځه لپاره مو د طواف نړدې ساحې ته ځان ورسوه، کله چې لمونځ خلاص شو، نو بیا مې طواف شروع کړ، دا مې اووم طواف و. دا طواف مې د خپلې مور، د ټولو مړو او په تېره بیا د خپلو مړو

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلوانو د اروا وو د خوشالۍ په خاطر وکړ. ټول خپل او خپلوان مې یو یو له ذهن څخه تېر شول، داسې لکه د ټلوېزیون په پرده کې چې په ډېرې چټکۍ سره تصویرونه تېرېږي، ډېر کم به داسې څوك پاتې وي چې دا مهال مې ذهن ته نه وي راغلي، مور مې ډېره راباندې ګرانه ده، د مور دعا تر ټولو درملو ډېر قوت لري، یوه ورځ زه

سخت ناروغه وم، پوهنتون کې محصل وم، غاښ مې سخت درد کاوه، د پوهنتون له لیلیې څخه د خپلې خور کور ته لاړم، مور مې له لغمان څخه راغلې وه، له ډاکتر څخه مې د غاښ درد درمل واخیستل، خو هېڅ تاثیر یې ونه کړ، کله چې کور ته ورسېدم، نو مور مې برغولی ښه ګرم کړ، په یوه نرمه ټوټه کې یې تاو کړ، زما پر پرسېدلي غمبوري یې کېښود، غاښ درد مې ورو ورو غلی شو، د مور پر زنګانه مې سر کېښود، همداسې خوب وړی وم، زه ببرته ماشوم شوی وم، تر ډېره وخته ویده پاتې شوم، خو مور مې زما سر له خپل زنګانه نه و لرې کړی. خپله زړه نیا (انۍ) مې سترګو ته ودرېده، خپل ماشومتوب راپه یاد شو، انۍ (د پلار مور) زه ډېر نازولی وم، زه چې کوچنی وم نو خپلې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیا (انې) سره به ځملاستم، هغې به په ژمي کې برسټن پر ما داسې تاوه کړې وه چې د یخ د لګېدو هېڅ امکان به نه و، نیا مې زه په روژه کې چربانګي ته هم جګولم، که څه هم د روژې نه وم او نه راباندې فرض وه، خو چربانګي به هسې خوند راکاوه، نیا مې ډېره مهربانه وه. په وړکتوب کې زه له شیشکو او نورو افسانوي ځناورو سخت وېرېدلم، یوه شپه مې خوب ولیده چې یوې شیشکې پسې واخیستم، سخت یې وغلولم، ډېر ستړی شوم چې ګیر یې کړم ما له وښتانو ونیوه او چیغه مې کړه، دا مهال مې انې غږ کې ونیولم، زویه زه یم انې دې، زه دې له وښتانو نیولې یم. زه ډېر خولې شوی وم، انې مې پر سر لاس راتېر کړ، ویې ویل خوب دې ولیده، ویرېدلی یې، مه وېرېږه، ویده شه، پر سر یې بیا لاس راتېر کړ، کلمه یې راباندې وویله،غږ کې یې ټینګ ونیولم، بیا

همغسې پسې ویده شوم، کله چې هم ډوډۍ تیارېدله نو انې مې اوله مړۍ ماته راکوله، کله کله به یې د غوښې یوه ټوټه په ډوډۍ کې پټه کړې وه، هغه به یې پټه خوله کې راکړه، یوه نیمه روپۍ چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

به يې په بڅخکې کې ساتلې وه، هغه به يې هم ماته پته راکړه، نو دا مهال چې د خدای کور ګرد چاپېره تاوېدم، خپلو ټولو مړو، نیاګانو، ماماګانو، عمه ګانو او نورو خپلوانو ته مې د زړه له تله دعا وکړه، هېڅوک مې پرې نښودل او نه هغوی زه پرېښودلم، چې ځان راته یاد نه کړي، کله چې طواف خلاص شو، نو دوه رکعته طواف لمونځ مې د رحمت تر ناوې لاندې په (حطیم شریف) کې ادا

کړ او ټولو مړو ته مې یوځایي دعا وکړه. له دې سره د طواف له ساحې رابهر او په مسجدالحرام کې د ملك فهد دروازې په امتداد په یوه ساحه کې کېناستم او خپله ستړیا مې پر دمې بدله کړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم طواف او خپلې مېرمنې ته د روغتیا هیله

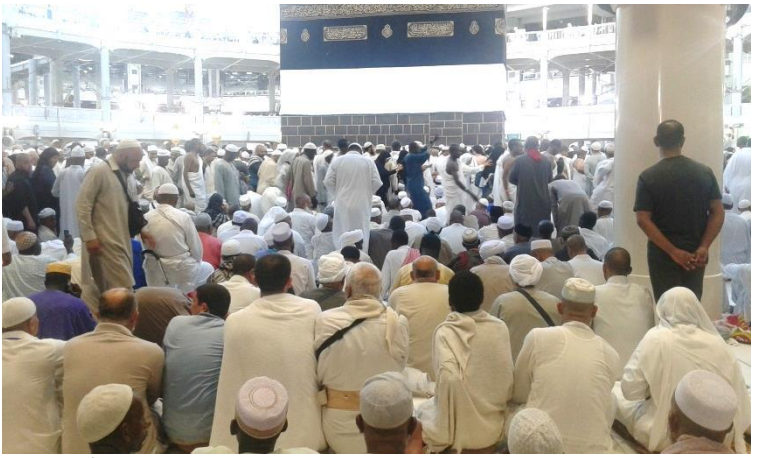
مانښام لمانځه ته لالړ وخت پاتې و چې کور ته مې زنګ ووا هه مېرمنې سره مې خبرې وکړې، هغې وویل، چېرته یې؟ ما ویل حرم شریف کې یم، هغې راته وویل، دعا راته وکړه، ډېره ناروغه یم، مېرمن مې څو ځله هند ته لاړه چې د معدې ناروغۍ علاج وکړي، یو څه دمه ورغله، خو پوره روغه نه شوه، د معدې تکلیف ډېره ځورولې، د مانښام لمونځ مې ادا کړ، بیا طواف ته داخل شوم، اوه ځله د خدای له کوره تاو شوم، کله چې مې طواف بشپړ کړ نو په ابراهیم مقام کې مې دوه رکعته طواف لمونځ ادا کړ، خپلې

مېرمنې، ټولو خپلو خپلوانو، ناروغانو، رنځورانو، معیوبینو او معلولینو ته مې دعا وکړه، له خدای پاکه څخه مې وغوښتل چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما دا طواف د هغوی لپاره قبول او ثواب يې هغوی ته ورسوې، کله چې مې لمونځ خلاص کړ، نو يوځل بيا مې خپله ماضي راپه ياد شوه، د خپلې مېرمنې ښېګڼې او د خپلو خپلوانو ټولې نېکۍ

مې سترګوته ودرېدې، دا مهال نو چاته خپلې ښېګڼې نه وريادېږي، خو که بل چا ډېره وړه ښېګڼه هم درسره کړې وي، نو هغه دې سترګو ته ودرېږي. دا مهال نو د سړي له سترګو د اوښکو سېلاب راروان وي. په ابراهيم مقام کې لمونځ ډېر سخت دی خو ډېر ثواب لري، ځکه چې دلته سخته ګڼه ګوڼه وي، د خلکو ګڼه ګوڼه دې لمانځه ته نه پرېږدي. خو مېرمن مې چې کله حج ته راغلې وه، نو په همدې ابراهيم مقام کې يې لمونځ کړی و، نو ما هم همدلته لمونځ وکړ، نه يوازې مېرمن ته مې، بلکې ټولو ناروغانو ته مې دعا وکړه، ښه زيات خولې شوی وم، تر طواف وروسته مې په مسجدالحرام کې د ماسخوتن لمونځ وکړ او بيا بېرته د عماري پر لوري وخوځېدم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانانو مېلمستيا

کله چې عماري ته ورسېدم، نو ښاغلي حاجي روزي خان خپل ملګري له وعدې سره سم تيار رالېږلي وو، زه (يون)، عزت الله او ډاکتر اسدالله په ټکسي موټر کې لاړو، تر شل دقيقې مزله وروسته هغه ځای ته ورسېدو، کله چې هلته لاړو، نو ګڼ شمېر دوستان افغانان يې راټول کړي وو، د افغانستان بيرغ يې هم راوړی و، سرې غالۍ يې اواري کړې وې، ټول زمونږ هرکلي ته راپاڅېدل، يوه

يوه سره مو ستړي مشي وکړل، سم لکه کوم رسمي مېلمه ته چې څوک پروګرام کوي، سره له دې چې ما دوی ته ويلي وو، ماته به غټ پروګرام نه جوړوئ، خو دوی بيا هم دا کار کړی و.

په دې پروګرام کې د ببلابېلو ولايتونو افغانان حاضر وو، هغه افغانان چې دلته له کلونو کلونو راهيسې کار کوي، ددې پروګرام ځينې اشخاص په دې ډول وو: حاجي ګل ولي، امير، حاجي صالح

(c) ketabton.com: The Digital Library

خان، سردار، حاجي تحصيل شاه، عارف نور، ګل احمد خان، غلام محمد، حاجي نواب، حاجي مومند، قاضي، ملا شېراغا، شهباز،

شاه وزير، سيدال، جمعه خان، شفيق، محمداجان، داودجان، امان الله، خيال محمد، ناصر خان، حاجي احمدګل، نيازمحمد، ملا تاج محمد، حاجي عبدالغني، حاجي محمد ګل، اغامحمد، صلاح الدين، شېراحمدخان، کلام خان او نور... ما دوی ته وويل: له وخته به ګټه پورته کړو، تاسو ماته خپل خپل مشکلات هم ووايئ، که څه هم زه ددې مشکلاتو د حلولو جوګه نه يم، خو ستاسو غږ د رسنيو له لارې لوړو مقاماتو ته رسولای شم. دوی خپل غټ مشکلات په دې ډول بيان کړل:

۱- د پاسپورتونو مسئله بايد حل شي؛ مورږ دلته اکثره په پاکستاني پاسپورتونو راغلي يو، زمورږ پاسپورتونه بايد پر افغاني پاسپورتونو بدل شي.

۲- د افغان پاسپورتونو وخت ډېر ژر ختمېږي، د افغانستان حکومت بايد دا وخت ډېر کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- زمونږ یو زیات شمېر افغانان دلته بندیان دي، د دوی برخلیك باید معلوم شي.

پاکستاني پاسپورتونو والا، نه افغانستان ته تللی شي، نه پاکستان ته! له هر درېو کسانو یو تن پاکستانی پاسپورت لري. افغان حکومت باید له سعودي حکومت سره خبرې وکړي، چې پاسپورتونه تغیر شي. دې غونډې ته راغلو افغانانو دلته په سعودي کې د خپلو ګڼو مشکلاتو، سترپاوو، تنګسیاوو او نورو ستونزو په باب هم رڼا واچوله، بیا تر هغه وروسته ډوډۍ تیاره شوه، حاجي روزي خان او ملګرو یې پسه یا پسونه حلال کړي وو، په لویو مجموعو کې یې وریجې راوړې، غوښه په کې د چا خبره انبار انبار ایښې وه، د ډوډۍ شکل یې عربي خو محتوا، لوړېینه او مهرباني یې افغاني وه، ډوډۍ مو په خوند سره وخوړه، ما حاجي روزي خان او ملګرو ته وویل چې ما نه غوښتل تاسو داسې مصارف وکړئ او

(c) ketabton.com: The Digital Library

مورِ ته تشریفات وکړئ، مخکې مو هم همداسې فیصله کړې وه، هغوی وویل یون صیب دا چې ته دلته راغلی یې مورِ دومره خوشاله یو چې په جامو کې نه ځایېږو، مورِ فکر کوو چې دا به یو خوب او خیال وي. یو سپین ږیري راته وویل چې په ټلوېزیون کې ډېر غټ

ښکاره کېږي، خو دلته هسې نه یې، ما ورته وویل: ټلوېزیون کې خو د سړي عکس ښکاري او عکس خو وایي سرچپه ته، یانې وړوکی جسم لوی ښکاره کېږي، تر ډوډۍ وروسته یې مېوه او چای راوړل، ورو ورو یو یو زما څنګ ته رانږدې کېده، مجلس ګرم شو، ډېرې اساسي خبرې پیل شوې، دوی میډیا او په تېره بیا ژوندون ټلوېزیون دومره تعقیب کړی و چې ان زه له ځینې مسایلو ناخبره وم او یا مې له یاده وتلي وو، هغه یې ماته را په یاد کړل. د یو سپین ږیري خو زما مرکې، بحثونه او خبرې دومره په یاد وي چې که زه وغواړم خپلې خبرې او مرکې بېرته راټولې کړم، نو له ده څخه به مرسته غواړم: یاد دي دي چې هغه پلانکي وخت کې دې ورته

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې وویل، یاره دا اشرف غني هم اخره کې داسې سست غوندې شو، دې ټلوالې ته چې څوک سست شوي، هغه پرې نور هم زړور شوي، دوی ته سم سوک په کار دی، دا ډول خلک په خبره نه پوهېږي، د دوی له ډلې شېراحمد خان زما څنګ ته کېناست، حاجي روزي خان وویل چې دا دې له سرسختو پلویانو څخه دی، هغه وویل، یون صیب ډېر خوشاله یم چې نن دې په خپله مسافر

خانه کې ګورم او خدمت دې کوم، داسې فکر کوم چې خوب وینم، یون صیب یوه کیسه به درته وکړم، یوه شپه مې خوب ولید چې موږ ګڼ ځوانان درڅخه راتاو وو چې دې کې یو انتحاري راغی، موږ ټول روغ پاتې شو او ته له منځه لاړې، ما ټولو ملګرو ته وویل چې ولې موږ له منځه لاړ نه شو، چې یون صیب شهید شو، کاشکې موږ له منځه تللي وای، دی ژوندی وای، ډېر زیات مې وژړل چې په همدې کې له خوبه رابیدار شوم، ډېر خولې شوی وم، بیا خوښ په دې شوم چې دا خوب و، حقیقت نه و، بیا مې خوب نورو دوستانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته ووايه، هغوی وويل ټول خوبونه واقعيت نه پيداکوي، نو يون صيب ډېره علاقه درسره لرم، نه يوازې زه، بلکې ټول ځوانان، دلته چې کوم کسان ناست دي، په سوونو به دلته راغلي واى، خو دلته سعودي حکومت اجازه نه ورکوي، دلته چې مورږ اوسېږو ددې ځاى مالك په حکومت کې غټ سړى دى، له هغه سره مو دا خبره مطرح کړه چې زمورږ يو مشر راځي، هغه ويل تاسې ورته پروګرام وکړئ، د حکومت ځواب زه وايم، مورږ دلته مزدوري کوو، که لږ هم د حکومت راته تبعه خرابه شوه، په هغه ورځ مو باسي، دغه ځوانان او مشران چې دلته دي دا له نږدې ځايونو راغلل او هغه څو تنه چې کندوزي دي هغه لږ له لرې ځايه راغلي دي، هغه بل ځوان چې ګوري! (ګوته يې ورته ونيوله) هغه د خپل پلار پر سر جنګ نه کوي، خو د تا په خاطر سر ماتوي، تراوسه يې ستا په سر څو جنګونه کړي دي، چا چې د تا نوم بد اخيستى، نو ده پرې وردانګلي دي. د شېراحمد ترځنګ نور ځوانان او مشران هم يو په بل پسې راغلل، د زړه خواله يې راسره وکړل، راته يې وويل يون صيب مورږ ته دغسې تا غوندې مشران په کار دي چې په هر ځاى کې راسره کښي، مورږ ورسره ازاد مجلس وکړو، مورږ خو ورځخه څه نه غواړو، د خپل زړه درد ورته بيانوو، بيا ټولو هيله وکړه چې په نوبت سره يادګاري عکسونه اخلو، هم مو ډله ييز عکسونه واخيستل او هم مو انفرادي. يو يو يا دوه دوه تنه راتلل، د افغانستان د بيرغ تر شا مو ورسره عکسونه اخيستل او دوى خپله خوښې څرګندوله، دوى دومره خوشاله وو، لکه چې د کومې کوژدې يا واده مراسم وي، ساعت ته مې وکتل د شپې درې بجې وې، رخصت مو ورځخه واخيست، دوه تنه ملګري: شېراحمد او يو بل ملګري په خپل موټر

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې تر عمومي سړکه راورسولو، هلته يې راته ټکسي موټر ودروه، په هغې کې يې کښولو، کرايه يې ورکړه او له دوی څخه مو خدای

پاماني واخيسته. دا مهال يې دوه وړې غالۍ هم په زوره زمونږ په موټر کې کښښودلې او ويې ويل دا زمونږ له خوا سوغات دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جمعې لمونځ او سور لمر

د تلې یا میزان (۴) مه د سپتمبر(۲۶)مه نېټه د جمعې مبارکه ورځ وه، سهار څلور بجې لمانځه ته راغلو، د شپې ښه بې خوبه شوې وو، که لږه دمه مو وهلی وای، نو د خوب څپه راباندې راتلله، ما ویل چې زه به زیات خوب رانیولی یم، خو چې خپل ملګري عزت الله خان ته مې وکتل، نو حالات یې تر ما هم خراب وو. د سهار لمونځ او بیا ورپسې د جنازې لمونځ تر ادا کولو وروسته ببرته د خپل استوګنځي پر لوري وخوځېدو، ښه سترې وو، تر چپرکټه چې ورسېدو نو نور د خوب ښاپېرې راغلې، مورې ویل ځه تر (۱۱) بجو به خوب وکړو، بیا به د جمعې لمانځه ته ځو او بیا به همداسې د مازیګر، مابنام او ماسخوتن لمونځونه کوو. درانه خوب وړې وو چې دروازه په ناترسه ډول وډبول شوه، مورې ویل ځه بیا به د چا څه په کار وي، ځان مو غلی کړ، لږه شېبه وروسته بیا وډبول شوه، تر عادي حالت څخه په پورته ډول، بیا مو ځان غلی کړ، درېیم ځل یې بیا داسې ووهله چې تا به ویل ضرور کومه خطرناکه پېښه شوې ده. عزت الله خان حاجي چې دروازه خلاصه کړه، ګوري چې مولوي صیب عبیدالله نیازی دی، راننووت لېستونه یې په لاس کې وو، چېرته ویده یاستئ؟ د جمعې مبارکه ورځ ده لاړ شئ جومات ته! مولوي صیب چې زمورې له خوا سورې چلند ولید، نو ده هم بریك ونیو، هغه فکر کاوه چې دوی درې ورځني ویده پراته دي، بیا یې وویل دغه جدول کې مو ستاسو نومونه او لاسلیکونه په کار

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي، تاسې په لېست کې له ماسره یاست. څو شېبې ناست و، بیا لاړ، مور بیا لږ خوب وکړ، لس نیمې بجې زه پاڅېدم، پرځان مې اوبه تېرې کړې او اودس مې وکړ، بیا حاجي عزت الله اودس وکړ تر اوداسه وروسته د حرم شریف پر لوري وخوځېدو. تر پنځه لس شل دقیقې واټن وروسته د حرم شریف باندني انګړ ته ورسېدو. کله چې حرم شریف ته ورسېدو، نو د تونل له لارې د حرم شریف د نوې ودانۍ پر لوري وخوځېدو، مور ویل دې ځای کې فرصت وي،

څرنګه چې د جمعې مبارکې ورځ وه، نو د مسجد داخل کې خو د پښې ایښودلو ځای نه و، تر مسجد بهر انګړ هم دومره له حاجیانو ډک و چې حد یې نه درلود، کوم ځای کې چې سیوری و، خلکو هملته صف جوړ کړی و، صفونه هم د سیوري تر اغېز لاندې وو، هر چېرته چې سیوری و، هلته صف و، د سیوري لیکه د صف لیکه وه، ګرمي هم ترحده تېره وه، مور په ډېر تکلیف د یوه دېوال سیوري ته ځای پیدا کړ، هغه هم ډېر تنګ و، خو ښه و سیوری ورو ورو زمور له څنګه واوښته، څو چې څلور رکعته سنت ادا کېدل، نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

سیوری زمونږ له سره تېر شوی و، دا لمر دومره توند و چې د سړي تندی یې سېزه، یوه بجه د جمعې ورځې لمونځ ادا شو، بیا د جنازې لمونځ و. کله چې لمونځ ادا شو، نو ګڼو خلکو له مسجده حرکت وکړ، ګڼه ګوڼه څه ناڅه لږ شوه، نو حاجي عزت الله ته مې وویل چې لومړی به یو څه ډوډۍ وخورو، بیا به مسجد ته داخل شو، هغه وویل سمه ده، لاړو همغه هوټل ته چې ډوډۍ به په کې ډېره او څوکې په کې کمې وي، د ساعت برج په لویه ودانۍ کې هوټل و هلته مو لږ وریجې او غوښه وخوړه او بیا بېرته د ملك فهد دروازې له لارې حرم شریف ته داخل شو. کله چې له سره لمر څخه یخې هوا ته داخل شو، نو د دوزخ او جنت یو وړوکی تصور مو ذهن کې وګرځېد، د مسجد په داخل کې مو یوې ستنې ته ډډه ولګوله، د

ډېر زیات راحت احساس مو وکړ، دا داسې یو ځای دی چې څوك په کې ویده وي، څوك خپل عبادت کوي، څوك تلاوت کوي او څوك یو بل سره مجلس، کله چې خلك په جماعت سره لمونځ وکړي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځينې خو هسې هم په همدې ځای کې په جمع ودرېږي او تر جماعت وروسته همدلته ځای پرځای پاتې کېږي او ځینې نور تر طواف وروسته دلته راځي. د قران کریم لپاره اوسپنیزې الماری هر ځای ایښې وي، خلك قران شریف را اخلي تلاوت کوي یې او بېرته یې ږدي، ځینو ځایونو کې امامانو وړې حلقې جوړې کړې وي، دیني موعظې کوي او ځینې ځایونو کې قاریان نورو ته په وړو وړو حلقو کې د قران کریم تلاوت کوي. د بېلابېلو مذهبونو او بېلابېلو رنګونو خلك راټول وي، د لمانځه په شکلیاتو کې هم یو بل سره

توپیر لري، خو په اساساتو او محتویاتو کې هېڅ توپیر نه لیدل کېږي. د ګڼې ګوڼې له امله که یو څوك لمونځ هم کوي، نو بل ته اجازه شته چې له مخې یې تېر شي، که څه هم ډېری حاجیان زړه نه ښه کوي چې د لمانځه پرمهال د چا له مخې تېر شي، خو چاره نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي، دلته څوك د چا پر مذهبي نظريې پسې سر نه خوږوي، د ټولو لاره د خداى كور ته وځي، د رحمان بابا د خبرې په مصداق: ((دا څلور مذهبه واړه سره يو دي – ما او تا په كې پيدا كړ اختلاف.)) هر څوك چې په هره بڼه لمونځ اداكوي، خو د لمونځ محتوا يوه ده. ((منزل د ټولو يو دى، خو سفر جدا جدا)). دلته تر مازيګره كښاستو، د الله ﷻ ذكر مو وكړ، د خداى ﷻ له كوره لړ لړې وو. په ذهن كې مو په زرګونو ډولونه تصويرونه تېر وبېر شول، د ماضي، حال او راتلونكي لپاره، زما خو به چې كله هم د خداى ﷻ له حضور سره مستقيمه رابطه ټينګه شوه، نو دا شېبه به مې خپله ماضي، حال او اينده ټول په ذهن كې تېر شول، خو د دا ډول رابطې

ټينګول هم اسانه خبره نه ده، د مازيګر لمونځ نږدې شو، كله چې مې د مازيګر لمونځ په جماعت سره ادا كړ، نو د طواف په لټه كې شوم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تحریکوالو او ټولو افغانانو لپاره طواف

د طواف لپاره مې تکل وکړ، دا مې نهم طواف و، هوډ مې وکړ چې دا طواف به تحریکوالو او ټولو هېوادپالو افغانانو ته وقفوم.

په ډېر تکلیف مو د ملك فهد دروازې څخه طواف ځای ته ځان ورسوه، زه او حاجي عزت الله دواړه وو، هغه ویل زما ولي ونیسه،

ما وویل کوښښ کوو، چې تر پایه یوځای لاړ شو، خو که کومه ستونزه پیدا شوه، د ملك فهد د همدې دروازې له لارې چې طواف ته داخل شو، بیا به د همدې لارې په سر کې یو بل ته ودرېږو، د طواف یوه دوره مو چې بشپړه کړه، نو د مازیګر د لمانځه وخت شو، لمونځ مو په ابراهیم مقام کې د کعبې شریفې دروازې ته مخامخ په ډېر ښه ځای کې ادا کړ، تر لمانځه وروسته مو بیا طواف پیل کړ، دوه دورې نور هم له حاجي عزت الله سره څنګ په څنګ لاړم، په ټپله او ګڼه ګوڼه کې هغه بیا راڅخه لادرك شو، ما خپل طواف اوه دورې بشپړې کړې (له کعبې شریفې څخه اوه ځلې تاوېدل، یو طواف حسابېږي)، ددې لپاره چې د طواف شمېر راڅخه غلط نه شي د خپلې غاړې دسمال کونجونو ته مې غوټې اچولې،

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه غوټې چې پوره شوې ما ویل نور نه غلطېږي، شپږم او اووم پرېږدم چې بشپړ کړم، نو بیا حطیم شریف ته داخل شوم، د رحمت تر ناوې لاندې مې د طواف دوه رکعته شکرانه لمونځ ادا کړم، ټولو تحریکوالو او هېوادپالو افغانانو ته مې دعا وکړه او بیا مې ځان له ملك فهد دروازې څخه غځېدلې لارې ته برابر کړم، لږ وروسته مې یو ګیلاس زمزم اوبه وڅښلې، دې وخت کې عزت الله خان هم طواف خلاص کړی و، تلفیون یې راته وکړ چېرته یې؟ ما ویل همدلته د زینې پر سر درته ولاړ یم، دواړه ببرته سره یوځای شو، د ملك فهد دروازې ته مو ځان ورساوه، دې وخت کې عزت الله خان وویل، نورالله خان زنګ وهلی و چې زه درپسې در روان یم. لکه څنګه چې مې دمخه یادونه کړې، نورالله خان له بغلان ولایت څخه دی، ډېر تکړه او غښتلی ځوان دی. مورږ یې تر دې دمخه حرا غار (جبل النور) ته هم بیولي وو او بیا یې پر مورږ د سهار چای هم هملته د دوی په استوګنځي کې څښلی و. د هغه زنګ بیا راغی، مورږ تیار د ملك فهد دروازې څنګ ته ناست وو، ښه ستړي وو، لږې اوبه مې بیا وڅښلې، دا ځای ډېر یخ و، مورږ چې تر دې دمخه په سره لمر کې لمونځ کړی و، نو سخت یخ او ګرم شولو. ستوني مې لږ لږ خاربښت هم پیل کړ او د زکام علایم هم ولګېدل، دا مهال مې چې اوږې ته لاس کړ، نو دسمال نه و، دسمال راڅخه چېرته غورځېدلی و، په دسمال ډېر خفه شوم،له کابله راسره و او دري ځله مې د خدای د کور پر مبارك دېوال موښلی و، څو شېبې وروسته له ملك فهد دروازې څخه بهر شو، تر لږ ځنډ وروسته له نورالله خان سره مخامخ شوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بغلان ځوانان او د عزت پګړۍ

د ملك فهد دروازې مخې ته له نورالله خان سره مخامخ شو. تر روغبړ وروسته هغه وویل ژر ځو چې نور انډیوالان موږ ته منتظر دي. د موټرو تمځي ته ورسېدو، لوی موټر چې حاجیان انتقالوي او ټکسي موټر بې شمېره دي. نورالله خان یوه ټکسیوان ته وویل، خپل مطلوب ادرس یې ورکړ. حاجي عزت الله مخکې سیټ، زه او نورالله په وروستي سیټ کې کېناستو، تر نږدې شل دقیقې مزله

وروسته ټاکل شوي ځای ته ورسېدو، په لاره کې مو د سړك او د سړك ترغاړې د ابادۍ بې شمېره کارونه ولیدل، غرونه توږل کېدل، په اصطلاح ویلې کېدل، لارې او بلډنګونه جوړېدل، پر ټولې غځېدلې لارې کارونه روان وو، نورالله خان وویل، نه یوازې دلته، بلکې په ټوله مکه مکرمه او ټول سعودي کې په هر ځای کې همدا ساختماني کار روان دی. دوی پیسې ډېرې لري، ټیکدارانو ته دوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت او کیفیت قیدوي او هغوی ورسره د پیسو قسط او پر خپل وخت د پوره پیسو ورکړه. دوی پر خپل وخت پیسې ورکوي او هغوی خپل کار خلاصوي، نو ځکه د دوی په کار کې څه مشکل نه پیدا کېږي، اکثره کارونه په خپله د غټو شیخانو په لاس کې دي. ترکي کمپنۍ دلته ډېر زیات فعالیت لري، خو کارګران یې اکثره بنګالي، هندي او پاکستاني دي.

تر شل دقیقې مزله وروسته اصلي هدف ځای ته ورسېدو، هلته دوی یوه لویه هوجره یا مېلمستون کرایي کړی و، (زر ریاله) یې د یوې شپې لپاره کرایه ورکړې وه، د ناستې لپاره ښه سالون وو چت یې د کېږدۍ په شان و، د نږدې (۱۵۰) کسانو د ځایونې ظرفیت

یې درلود. کله چې هاښ ته داخل شو، نو ګڼو ځوانانو او مشرانو زموږ هرکلی وکړ. بیا مشرانو ماته وار له واره د عزت پګړۍ را په سر کړه ما تړې مننه وکړه او ومې ویل چې ماته مو عزت راکړ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدای دې تاسې لاعزتمن لري. بیا نورالله خان ځینې دوستان رامعرفي کړل او ویې ویل چې دا ټول ستاسې علاقمندان دي، همدې شاوخوا کې اوسي. کله چې دوی خبر شول چې ته راځې، نو ټول راغلل. نورالله خان پر همغه ورځ چې مونږ جبل النور ته تللي وو او سهار چای مو د دوی په دېره کې وخښه راته یې وویل چې دده ورور (ناصر) د خوښۍ لپاره یو پروګرام جوړوي، کال دمخه یې واده کړی او زوی یې پیدا شوی و.

دلته د مېشته افغانانو یو دود و چې کله هم کومه خوشالي وي نو ټولو ته یوه مېلمستیا کوي، یوه مېله جوړوي او مسافر په کې د

څو شېبو لپاره خپله ستړیا باسي، نو ننني غونډه مو په همدې نیت جوړه کړې ده.

همغه ورځ حاجي روزي خان او ملګرو یې ډوډۍ کړې وه، او مونږ یې بللي وو، په مجلس کې ناستو ځوانانو او مشرانو دومره مینه

(c) ketabton.com: The Digital Library

راکړه چې زه ځان سره غونج شوم، ما ویل یاربه! تا زما هېوادوال روزۍ پسې څومره تیت کړي، خو دوی بیا هم خپل اصل نه هېروي، خپل وطن نه هېروي، دوی ژوندون ټلوېزیون شېبه په شېبه تعقیب کړی، د دوی په حافظه کې هغه خبرې ثبت وې چې زما له خولې وتې وې او اوس لاان زما په حافظه کې هم نه دي پاتې. د دوی تاریخ وار په ذهن کې پاتې وې. د افغانیت او اسلامیت د داعیې سخت ملاتړي وو او د ملي تحریك کړنلاره یې سخته خوښه وه، ټولو وویل مورږ ځانونه د تحریك غړي ګڼو. بیا ډوډۍ تیاره شوه، ځوانانو خورا زیات مصرف کړی و. وریجې او د پسه غوښه، لکه د عربانو په دود په لویو مجموعو کې د هر چا مخې ته کېښودل شوه. زما په مجموعه کې د پسه سر ایښی و، یو ورور وویل: د عربو دود

داسې دی چې اصلي او ګران مېلمه ته دا سر مخې ته ږدي، نو ځکه مې دا سر ستا په مجموعه کې کېښود، د پسه په سر کې غاښونه له ورایه ښکارېدل، ما ورته سم ونه شو کتلی، ما سره ناستو دوستانو ته مې وویل، حمید بابا دې ته یو شعر ویلی دی: ((لکه سر د پسه په اور غاښونه سپین کا ــ هسې مالره له غمه خندا راغله.)) هغوی هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخندل ویل یې عجیب شعر یې ویلی دی. ما مېلمه پالو ته وویل په دومره ډېر زحمت مو خورا خفه کړم. هغوی وویل، ته ټول افغانستان ته خدمت کوې، نو که مورږ یوه ورځ ستاسو عزت وکړ څه خبره ده؟ زمورږ مېلمه پالان اصلاً د بغلان ولایت ځوانان وو، چې ډېر په عقل پاخه، پر سیاست او قومي نزاکتونو پوه وو، څو دقیقې وروسته یې تازه مېوه راوړه، د عربو د دود په شان یې کارتن کارتن پر لوی غځېدلي دسترخوان راتشه کړه، کېنو او یمني انار په کې وو، کېنو یې د مصر او انار یې د یمن وو، دواړه خورا اوبلن او خوندور وو، زښته ډېره مېوه مو وخوړه، بیا دوی د خپلې خوښې لپاره یو لنډ شان تفریحي پروګرام په پام کې نیولی و، مورږ یو څو شېبې نور هم د مېوې خوړلو ته دوام ورکړ، بیا مو دوی ته وویل که اجازه وي مورږ به درځخه لاړ شو. ټول راټول شول او له ما څخه یې د یادګاري عکسونو د اخیستلو غوښتنه وکړه، دومره عکسونه مو ورسره واخیستل لکه فلمي اداکاران یې چې اخلي، په ډېرې خوښۍ یې مورږ په ټکسي کې کېنولو، ټکسیوان هم د کوزې پښتونخوا د مومند ایجنسۍ اوسېدونکی او ډېر شعوري پښتون و، زمورږ ټول پروګرامونه یې تعقیب کړي وو، د یوه یوه کیسه یې وکړه، د پاکستان او پښتونخوا پر روانو حالاتو یې رڼا واچوله، نږدې (۱۲) بجې وې چې د عمارې مخې ته یې کښته کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل استوګنځی او یادښتونه

د میزان یا تلې (۵)مه د سپتمبر (۲۷)مه او د ذوالحجې (۳)مه نېټه، د شنبې ورځ وه. سهار لمونځ مې په خپل اتاق کې وکړ.

کله چې د شپې ناوخته پر (دولسو بجو، د بغلان ځوانانو له مېلمستیا او عزت غونډې څخه راستانه شو، نو ښه ستړي وو، په کتابچه کې چې مې کوم یادښتونه یا عنوانونه ثبت کړي وو، هغه هم ورځ تر بلې زیاتېدل، د شپې مې کتابچه او قلم راواخیستل، خو کله چې مې دواړه تر بالښت لاندې کړل، نو خوب راباندې غلبه وکړه، د شپې مې حاجي عزت الله ته وویل، که سهار درسره زه جومات ته لاړ نه شوم، نو زه به همدلته لمونځ وکړم، خپل یادښتونه به یو څه بشپړ کړم، هغه راته ویل ښه ده، خو زه ضرور ځکه ځم چې زه کوښښ کوم د خپل شهید ورور لپاره یوه عمره وکړم، ما ویل سمه ده. ما همدلته لمونځ وکړ، هغه د سهار تر لمانځه وروسته یو ځل بیا راستون شو، د سهار چای مو تقریباً یوولس بجې یوځای وڅښه، بیا هغه د عمرې د اداکولو په نیت لاړ او زه همدلته پاتې شوم. یو څه یادښتونه مې ولیکل، دا مهال له بېلابېلو ځایونو څخه څو تنه حاجي صاحبان زما لیدو ته راغلل، ددې فرصت مساعد نه شو چې زه په ترتیب سره خپل یادښتونه ولیکم، د ماسپښین لمونځ مې هم دلته وکړ، بیا مې قلم او کتابچه راواخیستل، دا مهال بیا حاجي صیب عبیدالله چې د کابل په شمال کې اوسېږي، زما لیدو ته راغی، هغه وویل هلته په لاندې منزل کې چا لیکلي وو چې یون

(c) ketabton.com: The Digital Library

صیب د (۱۲) منزل په (۳)مه خونه کې اوسېږي، نو که څوک غواړي ورسره لیدلای شي، ما د همدغه ادرس له مخې دا ځای پیدا کړ، دا لیک زمونږ یو بل ملګري چې د ملي تحریک غړی هم دی؛ ډاکتر اسدالله لیکلی دی. هغه اصلاً د لوګر دی، خو په کابل کې اوسي ، ډېر فعال او ډېر مینه ګرکی انسان دی. حاجي صیب عبیدالله یو څه سیاسي بحث پیل کړ، خو ما ورته غوږ نیولی و، چې دا مهال

څلور پنځه تنه نور حاجي صاحبان رارننوتل، هغوی هم وویل مونږ ستاسو لیدو ته راغلو، دا مهال نو تقریباً (۳) نیمې بجې دي، مازیګر لمانځه ته ډېر کم وخت پاتې دی، مولوي صیب عبیدالله نیازی او مولوي صیب حسیب الله هم دا مهال زمونږ په اتاق کې وو. ما مولوي صیب عبیدالله نیازي ته وویل وخت ډېر کم دی، زه به اودس تازه کړم او جامې به بدلې کړم او بیا به ځو حرم شریف ته، نورو حاجي صاحبانو وویل، اوس فقط ستا لیدو ته راغلو، بیا به راشو او تفصیلي به سره کېنو. له هغوی مو اجازه واخیسته، لاړې د موټرو تمځي ته راغلو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

طواف او یوځل بیا خپل هېواد ته دعا

زه (یون)، مولوي صیب عبیدالله نیازی او یو څو نور حاجیان یوځای په موټر کې کېناستو، کله چې موټر وروستي تمځي ته ورسېده، نو زړه کې مو وګرځېده هسې نه چې جماعت راڅخه تېر شي، مولوي صیب عبیدالله نیازي وویل: وخت لکه چې کم وي، بیا بـه هـم کوښښ وکـړو. تـر یـو څـو دقیقـې پلـي مزلـه وروسـته د مسجدالحرام بهرني انګړ ته رانږدې شو، دا مـهال مـو د تکبیـر اواز

واورېد، مولوي صیب وویل تکبیر و که اذان؟ مـا ویـل جماعـت تـه خو لا وخت ښکاري، لږ چې نور وړاندې لاړو، خلکو په بهرني انګړ کې څادرونه او جاینمازونه اوار کړي او په صف کې ولاړ دي. مـا هـم ژر جاینماز له خپل شا بکس څخه راوست، په صف کې ودرېدم، یـو رکعت لمونځ راڅخه تېر شوی و، خو نـور دري رکعتـه لمـونځ مـو پـه جماعت سره ادا کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر لمانځه وروسته مې مولوي صيب عبيدالله نيازي ته وويل: عزيزه د ملك فهد دروازې له لارې چې داخل شو، نو دا دهلېز مستقيماً د بيت الله شريف د طواف ساحې ته ځي، طواف به وکړو، هغه وويل يا ره عزيزه ډېره ګڼه ګوڼه ده طواف به يا د ماښام او ماسخوتن لمانځه ترمنځ وکړو، يا د ماسخوتن تر لمانځه وروسته، ما ويل د ماښام او ماسخوتن لمانځه ترمنځ خو ډېره زياته ګڼه ګوڼه وي، يو چانس دی که ونه شي، بيا به څه کوو؟ او د ماسخوتن تر لمانځه وروسته هم ګڼه ګوڼه وي او مورږ هم ډېر ستړي يو، ده ويل راځه د شپې (۱۱) بجې به راشو، ما ويل د شپې يوولس بجې چې راشو، بيا ايله تر يوې نيمې دوه بجو پورې خلاص شو، بېرته چې ځو، دوه نيمې بجې به وي، بيا به خوب څه وخت کوو، سهار (۴) بجې به بيا لمانځه ته پاڅېږو او بيا به راځو، نو تر ټولو ښه وخت يې همدا اوس دی، هغه وويل ته چې وايې درسره ځم. د ملك فهد دخولي دروازه کې ډېره ګڼه ګوڼه وه، له داخله يې خلك بهر ته پرېښودل او له بهره داخل ته نه، لږ وروسته يې دخولي دروازې ته هم اجازه ورکړه، خو بيا هم ګڼه ګوڼه زياته وه. مورږ پوليسو ته ځېرمه ولاړ وو او پوليسو يوه محاصره يي پلاستيکي کتاره تاوه کړې وه، دا مهال زما عزيز (مولوي عبيدالله نيازي) يو پوليس ته په عربي ژبه په نرمه لهجه وويل: طواف ته ځو، اجازه راکوې؟ هغه يوه کتاره لرې کړه، لږ موسك شو، مورږ دواړو ته يې په اصطلاح امتيازي اجازه راکړه او د ملك فهد دروازې له لارې مسجدالحرام ته داخل شو. مستقيم خط يا دهلېز مو تعقيب کړ او له همدې لارې مو يو ځل پر بيت الله شريف سترګې ولګېدې، د طواف ساحې ته ورسېدو، زما عزيز تر طواف دمخه دومره اوږده دعا وکړه چې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدای(ج) له رسوله رانیولې، تر خپل مور او پلاره او موږه پورې یې خبره راورسوله. زمونږ ترځنګ چې کوم حاجیان ولاړ وو، هغوی هم د مولوي صیب دعا ته امین وایه او ماهم، مولوي صیب مخکې راته ویلي وو چې زه دعا د ټولو لپاره کوم، تاسې یوازې امین وایئ امین. تر دې وروسته طواف ته داخل شو کله چې د حجرالاسود ساحې ته ورسېدو نو ټولو په لوړ اواز بسم الله، الله اکبر الله اکبر وویل، له همدې ځایه طواف پیلېږي. ډېره ګڼه ګوڼه وه، ما د مولوي صیب پر اوږو لاسونه ایښي وو، ده په خپل یوه بغل کې خپلې پلاستیکي څپلۍ ټینګې نیولې وې او بل لاس یې وخت پر وخت د کوم مخکینې خو قوي سړي پر اوږه ایښوده. افریقایان تر ټولو لوړ او قوي وو، مولوي صیب هم اکثره وخت د هغو پر اوږو لاس ایښوده، هغوی هم لاره خلاصوله، په ټولو دورو کې د (ملتزم) له ساحې څخه تېر شو. دې ځای کې طواف تر نورې ساحې ځکه سخت دی چې دلته دوره لنډه خو ګڼه ګوڼه په کې زیاته وي اوه دورې طواف مو همدلته بشپړ کړ، بیا د طواف له ساحې څخه څنډې ته شو، خو مخامخ د کعبې شریفې دروازې ته ودرېدو، دلته مو د طواف دوه رکعته شکرانه لمونځ ادا کړ، دې طواف کې مې خپل خواږه هېواد (افغانستان) ته دعا وکړه، له خدای(ج) څخه مې هیله وکړه چې ددې طواف ثواب مې خپل محبوب وطن ته ورسوه، خدایه ته په کې امن راوله، خدایه د دښمنانو او مخالفینو د توطیو لاسونه یې لنډه کړه، خدایه موږ له تا پرته نور هېڅا ته امید نه لرو، هر چاته چې مو هیله کړې، هغه نهیلي کړي یو، د نړۍ غټ طاقتونه دلته راغلل، هغه څه یې رانه یوړل چې زمونږ په کار وو، هغه څه یې پر موږ راوتپل چې موږ نه غوښتل، نو ای لویه خدایه، د نړۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

زبرځواکونه تاته هېڅ دي، ته په خپل لوی واك و ځواك د نړۍ د هر لوی زبرځواك او هر واړه خو چالاك دښمن لاسونه زمونږ له سپېځلي هېواده لنډ کړه، خدایه ته پوهېږې چې زما ملت څومره پر تا مین دی، ته خو یو غیبي غږ پرې وکړه چې زما ولس ستا د دین او ستا د کلیمې د لوړاوي لپاره څومره قربانۍ ته تیار دی، یا خدایه دا غیرتي قوم یوازې مه پرېږده، ډېر یوازې دی، د دنیا هېڅ اسباب یې په لاس کې نه شته، هغه چې تا ورکړي، پر هغو هم نورو خپته اچولې، یا لویه خدایه لوی ښامارانو، واړه ماران او لړمان نور زمونږ

له خاورې لرې کړه، یا خدایه خپله کلمه زمونږ پر هېوادوالو ولوروه او د هغې په رحمت زما پر ولس ورحمېږه، زما ولس سرزوری دی، سرتمبه دی، خو تاته یې هر وخت سر ټیټ کړی، پرته له تانه بل چاته سر ټیټی نه مني، سر به یې مات شي خو د نړۍ کوم زبرځواك ته به ټیټ نه شي، ته خو پوهېږې چې: ((دا سر ربه مات شوی دی ټیټ شوی چاته نه دی— خو تاته یې پنځه وخته محراب کې راولم.)) پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې پوهېږم چې زما د ولس يوه زياته برخه به ستا د دين د ټولو ژورتياوو تل ته نه وي کښته شوې، خو پر دې هم ته ښه پوهېږې چې تاسره په مينه او اعتقاد کې يې په نړۍ کې ساری نه شته، يا خدايه زما قوم د خپل دين په وړانګو منور او د دنيا په نعمتونو معمور کړه، يا خدايه زما له ټوکر ټوکر ولس څخه يو وتلی، غښتلی او پرمختللی ولس جوړ کړه، چې هم ستا د دين د خدمت جوګه شي او هم ستا د مخلوق لاسنيوی وکړي. يا خدايه زما ولس د ګاونډيو له شومو نيتونو څخه چې ستا د دين لباس يې اغوستی، وژغوره، يا خدايه زما د وطن دښمن دومره ماهر دی چې ستا له نامه ګټه پورته کوي، ستا د کليمې په عنوان مې توره پر ستوني تېروي، يا خدايه ته خو پوهېږې چې هغوی څوک دي، څه کوي او څه غواړي؟ زما ولس ساده زړی دی، هر چا چې ستا د کليمې په نوم پرې توره تېره کړې، ده ورته خپله غاړه نيولې ده، يا خدايه زما ولس له دغسې پړ او مړ حالت څخه راوباسه، يا خدايه ستا په نعمتونو کې خو هېڅ کمی نه شته يا خدايه پر موږ د اتفاق او اتحاد نعمت ولوروه. يا خدايه يو ځل بيا زما ملت وازمويه، يوځل بيا يې د ازموينې ډګر ته داخل کړه، يا خدايه که زما ولس کله کله تېروتنه کوي، نو دا يې له زړه څخه نه ده، فقر او جګړه ځپلې، فکر يې ورته مروړلی، خو به اعتقاد کې يې څه کمی نه دی راغلی، يا خدايه که زما د ولس پرځای هرځوک له دومره سترو کړاوونو سره مخ شوی وای، نو نن به يې خپل ځان نه پېژنده، زه پر دې ويارم چې زما ملت ستا په بندګۍ کې د سيالاتو سيال دی، نو ای د کايناتو ستره مالکه! يو ځل بيا د خپل نور او رحمت وړانګې زما پر ولس خورې کړه. زه ددې ولس يو عادي غړی يم، ګناه ګار يم، پر خپلې ګناه او نيمګړتيا اعتراف

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوم، خو ولس مې ډېر غيرتي دی، ای زما ستره ربه! ما په خپله لورېينه وښښه، يا ربه زه ستا د هېڅ سزا تاب نه لرم، خو که ماته د خپلو اعمالو سزا راکوې، نو دا به ستا رضا وي، ته ډېر لوی يې، خو زه د خپل ملت لپاره له تا څخه مرحمت او رحمت غواړم.

تر طواف وروسته مې د دعا پرمهال په ذهن کې په سوونو زاری تېرې شوې، چې ټولې دلته نه شم انځورولی او د خپل ولس لپاره مې د لوی خدای(ج) په دربار کې د زړه له تله دعا وکړه، خدای دې زما دعا قبوله کړي.

تر طواف او لمانځه وروسته زه او مولوي صيب نيازی، راغلو د مسجدالحرام د لومړي پوړ په يوه برخه کې کېناستو، ما خپل يادښتونه وليکل او ده لږ تلاوت وکړ.

همدلته ناست وو چې د ماښام لمانځه وخت شو، د ماښام لمونځ مو د کعبې شريفې د امام په امامت ادا کړ، بيا مو سنت وکړل او بيا مو د جنازې لمونځ ادا کړ او تر هغه وروسته هم همدلته په مسجد کې د ماسخوتن لمانځه د اداکولو په نيت پاتې شو. مولوي صيب خپلې تسبيح اړوي الله(ج) يادوي او زه د خدای په کور کې د الله(ج) دربار ته دعاګانې کوم او هم خپل دا يادښتونه ليکم. د ماښام تر لمانځه دمخه او وروسته چې کوم ځای کې د لمانځه لپاره ناست وو، نو ګڼ شمېر حاجي صاحبان زمونږ څنګ ته راغلل، ټولو ويل يون صيب ته مو وليدلې، ځکه دې ليدو ته راغلو، يوه وويل نړدې شکمن شوم چې يون صيب به وي که نه، نو وروسته مې جرئت وکړ، ټولو دومره مينه وښودله چې زه يې ځان دومره مستحق نه بولم. د ماښام ترلمانځه وروسته شل دقيقې تر اوو تېرې وې چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه نور حاجي صاحبان راغلل، مخې ته مې کښاستل، ويې ويل يوه پوښتنه درڅخه کوم، ته چېرته کار کوې؟ ما ويل څه خاص کار نه لرم، دوی ويل چېرته مې ليدلی يې، زما عزيز مولوي صيب عبيدالله نيازي ورته وويل زه به يې پوره درته معرفي کړم، کله چې يې زه معرفي کړم، بيا يې سترې مشي وکړل، ويې ويل، مورِ خو ويل چې دی به وي، خو بيا هم اشتباهي غوندې وو. دواړه کاکړ او

د کندهار اوسېدونکي وو، يوه شېبه مو دوی سره مجلس وکړ، بيا د ماسخوتن د لمانځه وخت شو، لمونځ مو په مسجدالحرام کې په جماعت سره ادا کړ، د جنازې لمونځ مو هم وکړ، تر دې دمخه مې له مولوي صيب نيازي څخه پوښتنه وکړه، دلته خو د بېلابېلو مذهبونو خلك دي، لمونځ يې هم په شکلياتو کې څه ناڅه فرق لري، خو ماهيت د ټولو يو دی، دلته ځينې خلك د مانبام د لمانځه پرمهال کله چې اذان وشي او تکبير لانه وي ويل شوی، دوه رکعته سنت کوي، د شريعت له مخې دا جواز لري؟ او بله خبره داده چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مورِ د مانښام لمونځ کوو، د اذان او تکبیر ترمنځ زماني واټن نه وي متصله جمع کوو، خو دلته یو څه وقفه وي، په دې باب څه وایې؟
مولوي صیب وویل: حضرت محمد(ص) ویلي؛ د دوو اذانونو ترمنځ تاسې سنت لمونځ کولای شئ دا مستحب دي، که څوك یې وکړي ثواب لري او که څوك یې ونه کړي، ګناه نه لري، څرنګه چې اذان او تکبیر دواړه په حقیقت کې اذانونه دي، نو ځکه یو شمېر علما په

دې نظر دي کـه د اذان او تکبیـر تـرمنځ دوه رکعتـه لمـونځ وشـي، مستحب عمل دی. دلته دوی د مانښام د اذان او تکبیر ترمنځ د دوو رکعتونو په اندازه فاصله نیسي.

د ماسخوتن تر لمانځه وروسته زه او مولوي صیب د عمارِ پر لوري او هغه نور ملګري د خپلو استوګنځیو پر لوري وخوځېدو.
مولوي صیب ته مې وویل، نن ماسخوتن به دې ډوډۍ ماسره وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوندوره کړايي

مولوي صيب عبيدالله نيازي ته مې وويل ماسخوتن ډوډۍ به ماسره خورئ، په لاره کې يو پاکستانی هوټل دی، ډېره ښه چکن کړايي ورکوي، هلته به ډوډۍ وخورو، هغه وويل، ښځي مې خوښه ده. دواړه پلي روان وو، يو وخت مولوي صيب راځخه لادرکه شو، ګڼه ګوڼه ډېره زياته وه، تلفېون مې ورته وکړ، ټلېفون رخ شو، بيا مې ورته وويل داسې دې نه شم پيدا کولای، پاکستاني هوټل ته راځه، هغه وويل نه مې دی ليدلی، ما ويل د لارې په سر کې دی. زه د (خليج مطعم) تر مخې منتظر وم، دا هم پاکستانی هوټل و، خو هغه پاکستانی هوټل نه و چې حاجي عزت الله ليدلی و او ماته يې مخکې ترې هم چکن کړايي راوړې وه. دا مهال حاجي عزت الله هلته ولاړ و ماته يې زنګ ووا‌هه چې زه خو د هوټل مخې ته ولاړ يم، ما وويل ما لکه چې پيدا نه شو کړای، ته درې تنو ته چکن کړايي راواخله راځه اتاق ته، دا مهال مولوي صيب نيازي له بل ټلېفون څخه زنګ ووا‌هه د خپل ټلېفون چارج يې خلاص شوی و، راته يې وويل عزيزه هوټل مې پيدا نه شو کړای. ما ويل راځه اتاق ته هملته به ډوډۍ وخورو، په لاره کې مې لږ د ليمو جوس راواخيستل او اتاق ته لاړم. دا مهال څو نور ملګري حاجيان هم زما د ليدو په خاطر راغلل، څو دقيقې کېناستو، لږ وروسته حاجي عزت الله ډوډۍ راوړه، ډوډۍ کې پنځه تنه وو، ځينې حاجيان لاړل او ځينې نور راغلل، مولوي محمد امين چې د کابل د حاجيانو ناظم هم دی او اصلاً د لغمان د الينګار ولسوالی دی، هغه هم زما ليدو ته راغی او څو تنه نور حاجيان هم، چا ډوډۍ خوړلې وه او ځينو موږ

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره یوه مړۍ نیمه وخوړه، بیا په اتاق کې ناستو درې څلورو تنو مولوي صاحبانو ځینې دیني اختلافي مسایل مطرح کړل، یوه ویل په حرم شریف کې د طواف پرمهال د ښځو او نرو ګډ طواف د شریعت مخالف دی، چا ویل یوه حلقه باید د ښځو لپاره وای، نورې د نارینه وو لپاره، چا ویل چې دا هېڅ امکان نه لري، هر څوك غواړي، حجرالاسود ښکل کړي، دا به څنګه کېدل، مولوي صیب امین وویل د پیغمبر(ص) په زمانه کې خو طواف په دې ډول نه و، دې وخت کې یوه وویل چې هغه وخت خو د خلکو ګڼه ګوڼه هم دومره نه وه، ده ویل که حکومت وغواړي دا هر څه جوړولای شي. دې وخت کې حاجي عزت الله وویل، موږ امیان خو د زړه له اخلاصه دلته راغلي یو، والله که خو مو یا ښځه په یاد وي یا نر، دلته سړی ببخي دا احساس نه کوي چې ښځه څه ده او نر څه شی دی، تاسې به کې دا ډول خبرې پیداکوئ، موږ ته زړه کې شك را اچوئ، په همدې خبرو پسې مو په دې موافقه وکړه چې اختلافي بحثونو ته به نه ځو، پرېږدئ چې په ارامه خپل حج وکړو. مولوي صیب امین دا مهال د حج لپاره په یوه پاڼه کې ښه ګټور معلومات راټول کړي وو، هغه یې موږ ته راکړل، ښه ضروري او ګټور مواد وو. چای تیار شو، دا مهال درې تنه حاجي صاحبان چې یوه یې ږیره لرله او دوه نورو نه لرله، یو ملا و، یو قاضي او یو هم پخوانی صاحب منصب و، زما لیدو ته راغلل، قاضي او صاحب منصب ږیره نه لرله، یو ځل بیا د عمرې بحث پیل شو. مولوي صاحبانو موږ ته وویل چې نورې عمرې مه کوئ، طوافونه هم کم کړئ، ځکه د فرضي حج مراسم رانږدې کېږي، بیا به دومره ستړي شئ چې فرایض درڅخه پاتې نه شي. قاضي صیب نورالله وویل ما دا څو

(c) ketabton.com: The Digital Library

عمرې کړي، سبا بل سبا مې زړه دی چې یوه بله عمره هم وکړم، د قاضي صیب نورالله ږیره کله خو د سر وېښتان یې لږ لوی

ښکاږدل، یانې داسې نه ښکاږدل چې په څو ځلي عمره کې دې کل شوي وي. مولوي صیب عبیدالله نیازي چې ورته وکتل نو ورته ویې ویل، عمرې دې کړي، خو د سر وېښتانو پر ځای دې ږیره کله کړې، قاضي صیب نورالله هم له خولې ډېر تېز و، ورته ویې ویل ته خو به وړوکی ملا یې یا به نه یې، خو ما د نړۍ له لویو عالمانو څخه اوږدلي او لوستي چې د وېښتانو کمول په کار دي، حتمي نه ده چې سر دې کل شي. په دې کې دومره سره ګرم شول، چې خبرې بېخي سره ترخې شوې، خو موږ کوښښ وکړ چې د مجلس فضا ارامه شي. مولوي صاحبان په نوبت سره له موږ څخه رخصت شول او په پای کې قاضي صیب نورالله او دده نور ملګري هم رخصت شول، دا مهال نو د شپې دولس نیمې بجې دي، تر هغه وروسته مو د خوب غېږې ته پناه وروړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسلامیت او ټول بشریت ته طواف

د تلې یا میزان (۶)مه د ذوالحجې (۴)مه د سپتمبر (۲۸) مه نېټه د یکشنبې ورځ وه، سهار پر (۵) بجو له خوبه پاڅېدو، څرنګه چې د شپې ناوخته ناست وو، نو د خوب غلبه زیاته وه، سهار (۵) بجې پاڅېدو، عزت الله خان ته مې وویل مانځه ته خو یوازې څو دقیقې پاتې دي، حرم شریف ته نه شو رسېدلای، همدلته مو لمونځ وکړ، تر لمانځه وروسته مې لږ خوب وکړ، بیا (۹) بجې پاڅېدم، پر خپلو یادښتونو مې پیل وکړ، یوولس بجې مو چای وڅښه، عزت الله خان ته مې وویل زه خو لمونځ همدلته کوم، یادښتونه مې نیمګړي دي، بیا مې هېرېږي، ماد ماسپښین لمونځ همدلته په اتاق کې وکړ، د ماسپښین تر لمانځه وروسته بیا یو شمېر حاجیان زما لیدو ته راغلل، دري بجې مې اودس تازه کړ، زه او حاجي عزت الله دواړه مسجدالحرام ته لاړو، هغه ته مې وویل چې تر لمانځه وروسته به ضرور طواف کوو، هغه وویل ښه سمه ده.

دا زما یوولسم طواف و، زړه کې مې وویل چې ټولې اسلامي نړۍ او ټول بشریت ته یې وقفوم. د مازیګر تر لمانځه دمخه مو دوه رکعته لمونځ وکړ. کله چې مو مازیګر لمونځ په جماعت سره ادا کړ او ومو غوښتل بیا د ملك فهد دروازې له لارې طواف ته لاړ شو، سخته ګڼه ګوڼه وه، بس پنځه لس دقیقې په دروازه، بیا څو دقیقې د دهلیز په ټېل ماټېل کې حصار شوم. عزت الله خان همدلته راڅخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاډرك شو، زه د طواف ساحې ته داخل شوم، تسبیح راته مولوي صیب نیازي راکړې وې چې د طواف د پراوونو شمار راڅخه غلط نه شي. دا نو زما یوولسم طواف و، د چا خبره تنې راته وچه پاتې نه شوه، دومره ګڼه ګوڼه وه چې حد یې تمام و، له نوك څخه نیولې تر وښتانو ټول لوند خیشت شوم، کله چې مې طواف خلاص کړ، نو ځان مې (حطیم شریف) ته ورسوه، ما ویل چې دا ځل به څنګه هلته رسېږم، خو د خدای(ج) مهرباني وه، پرځان پوه شوی نه یم، د حطیم شریف ساحه کې هم راته د لمانځه ښه چانس برابر شو، په تکلیف نه شوم، دوه رکعته طواف لمونځ مې ادا کړ، د راوتو پر وخت لږ ټېل ماټېل په تنګ کړم، ځان مې د خلکو په مابین کتار کې لکه له اوبو څخه چې وچې ته ځان برابروې، راساً یې ملك فهد دهلېز ته برابر کړم، دلته مې یو ګیلاس زمزم اوبه وڅښلې د خدای شکر مې ادا کړ او دغه یادښت مې ولیکه، د یادښت پرمهال زمونږ یو ملګري

(نثار احمد ناصري) راته زنګ وواهه چې زه (ابراهیم مقام) کې یم طواف مې خلاص کړ، ته چېرته یې؟ ما وویل د ملك فهد دروازې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کتنې برخه کې درته منتظر يم، اوس چې شل دقيقې شپږو ته پاتې دي، نثار ورور ته منتظر يم، د مابنام لمونځ انشاالله همدلته کوو او بيا به د ماسخوتن ترلمانځه وروسته خپل نور پروګرامونه تعقيبوو. کله چې مې دا توري وليکل، نو نثاراحمد ناصري او مليار جبارخپل صيب مې په دهلېز کې وليدل، کله چې ماته په ګڼه ګوڼه کې رانږدې شول، نو مې غږ پرې وکړ، هغوی چې زه وليدم نو زيات خوشاله شول. ما ويل همدلته به کينو، د مابنام لمونځ چې مو وکړ بيا به باندې لاړ شو، د ماسخوتن لمونځ به بهرون انګړ کې وکړو، بيا به ځو هلته زمونږ د لغمانيانو عماري ته! دوی وويل سمه ده.

تر مابنام لمانځه پورې مو همدلته انتظار وويست، جمع تياره شوه او بيا ورپسې د جنازې لمونځ و. تر هغه وروسته له

مسجدالحرام څخه ووتلو، په سخته ګڼه ګوڼه کې مسجدالحرام ته مخامخ د ساعت برج لاندې هوټلو ته لاړو، دويم پوړ ته پورته شو، د ډوډۍ د تيارولو ځايونه ډېر وو، خو د ډوډۍ لپاره د ناستې او

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوراك ځايونه ډېر کم وو، نثاراحمد او ملیار جبارخپل صیب ته مو وویل اول باید د ناستې ځای پیدا کړو، بیا به ډوډۍ راوغواړو، ډېر وګرځېدلو، خو هېڅ څوکۍ تشه نه شوه، دلته د دهلېز په شان یوه لاره ده، کړکیو ته یې یوه یوه څوکۍ ایښې، یو لاخلاص نه وي چې بل یې د څوکۍ څنګ ته ولاړ وي، د عربو او په تېره بیا د مکې معظمې د خلکو دا کلتور ډېر غلط دی چې ډوډۍ وي، خو د خوړلو ځای یې نه وي، دې کې نو ډېر تنګنظره دي، پر هغو خلکو به څه

تېرېږي چې ډوډۍ یې را اخیستې وي، ښه وږي هم وي، ډوډۍ یې په لاس کې وي او خالي څوکیو پسې ګرځي، دا هوټلونه د ورځې په لسګونو زره ډالره عواید لري، خو ځای یې دومره تنګ وي چې که دا حالت زمونږ په هېواد کې وای او کوم زورور مېلمه ورسره مخامخ شوی وای، نو د هوټلوالا سابه به یې په مالګه کړي وو، مونږ تر ډېره وګرځېدو وروسته یو مېز ته ودرېدو چې ورته ناستو کسانو یې ډوډۍ نوره خلاصه کړې وه، هغوی جګ شول او مونږ ژر ځای اشغال

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړ، د ډوډۍ تر خونده ددې ځای د نیولو خوند زیات و، بیا نثاراحمد او جبارخپل ډوډۍ پسې لاړل، ورته یې وویل لس دقیقې وروسته تیارېږي، لس پنځه لس دقیقې وروسته ډوډۍ تیاره شوه، نثار احمد ډوډۍ راوړه، زمونږ ترځنګ د مالیزیا څو تنه حاجیان هم ناست وو، ښه پوه کسان وو، ځانونه مو سره معرفي کړل، یو په کې د پارلمان غړی او بل د پوهنتون استاد و، د افغانستان له حالاتو هم څه ناڅه خبر وو، جبارخپل ورسره ډېر وړاندې لاړ، خو ما کې د

سیاسي بحث اوسپله نه وه، ډوډۍ کې وریجې او غوښه وه او یو یو مړ هم په کې وو، خوندوره وه، خو ډېره نه، تر ډوډۍ وروسته چې کله له هوټله راکښته شو، نو د ماسخوتن جمع تیاره وه، تر مسجدالحرام باندې میدانونو کې هم د پښې ایښودلو ځای نه و، په یوه صف کې مو ځان ځای کړ، په ډېر تنګسیا کې مو لمونځ ادا کړ، تر لمانځه وروسته مې نثاراحمد ته وویل چې عبدالرزاق ورور راته منتظر دی، ځو د لغمانیانو عماري ته!

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لغمان د حاجیانو مېلمستیا

له مسجدالحرام څخه تر نږدې شل دقیقې پلې مزله وروسته خپلې عمارې ته ورسېدو، عبدالرزاق رفعت ورور تیار موږ ته منتظر و، هغه ټلېفون وکړ چې زه درته ولاړ یم. عبدالرزاق رفعت سره تر لیدو وروسته مې نثاراحمد او جبارخېل صیب هم وروپېژندل، هغه هم ورسره تیار پېژندل، یو واړه موټر ته، چې موږ ته تیار منتظر و، نږدې شو، د افغانستان بیرغ یې پرې رسم کړی و، یو شیخ زموږ هرکلی وکړ. ډرېور چې اوس زموږ له حکومت سره کار کوي، د کونړ اوسېدونکی و، خو دلته په سعودي کې اوسېدلی او زده کړې یې کړي، موږ ته هرکلی ووایه، عبدالرزاق هغه موږ ته

معرفي کړ. تر لس پنځه لسو دقیقو مزله وروسته په (عزیزه) عماره کې د لغماني حاجیانو عمارې ته ورسېدو، (۱۶)مه عماره وه، د

(c) ketabton.com: The Digital Library

لغمان ټول حاجیان چې نړۍ (۳۶۰) تنه کېږي او د کونړ او نورستان یو څه شمېر حاجیان هم همدلته اوسېږي.

د لغمان د حج او اوقافو رئیس (نجیب الله هاشمي) او څو تنو نورو حاجي صاحبانو زمونږ هرکلی وکړ، په اتاق کې (۱۰-۱۲) حاجیان او زمونږ سیمه وال زمونږ هرکلي ته راغلل، زه نن ورځ سخت سور او تود شوی وم، زکام نیولی وم، د ډېرو خبرو نه وم، د حج پر سرنې بهیر، ځینو سیاسي، مذهبي او ټولنیزو مسایلو پوره بحث وشو، له ماڅخه یې مننه وکړه چې د دوی احوال مې واخیست، څرنګه چې اتاق کې د ډېرو خلکو د ځایدنې امکان نه و او زما صحت هم ښه نه و، نو کوښښ مې کاوه چې ژر رخصت واخلو، خو د جبارخېل صیب خبرو مجلس څه ناڅه اوږد کړ، هغه وویل، هرڅوک چې حج ته راځي، باید هلته او دلته ورته پوره تعلیم ورکړای شي، د

ساري په توګه وویل زما یو ملګري کیسه کوله چې زمونږ یو کلیوال درې ځلور ښځې حج ته راوستې وې، خپله وطني سړي و، ساده و، خپله هم نابلده و، زمونږ په وطن کې خو ښځې په جماعت لمونځ نه کوي، نو دلته خو ښځې هم جمع کوي، ښځې ببچاره ګاني خو په جمع نه پوهېږي، نو کله چې په جماعت ودرېدلې، سړی تري مخکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولاړ و، هغه خو خپله جمع نه کوله نورو خلکو ته به يې کتل کله چې به خلك سجدې ته کښته شول، نو ده به ښځو ته غږ کړ چې کښئ او کله چې به قيام شو، نو ده به ښځو ته په زوره وويل چې پورته شئ، دا چې پر لمانځه به څومره پوهېدلې، پر هغه نو خداى خبر او بله خبره داده چې اکثره حاجيان پيسې يا په بغل جيب او يا يې کمربند

کې اچوي او تر شا يې ټړي، زمونږ يو کليوال تر شا کمربند ټرلى و، پيسې يې هم ټولې هلته اينبې وې، خپله يې کيسه کوله کله چې مې حجرالاسود ښکل کړ، نو شا مې سسته شوه، لږه دمه راغله، ما ويل څه ګناه ګار سړى يې خداى دې دعا قبوله کړه، ګناه دې تويه شوه، کله چې د حجرالاسود له ټېل ماټېل څخه رابهر شوم، نو چې پر شا لاس وهم ګورم چې کمربند مې نه شته، کيسه بر وهلى دى، نو دغسې بايد احتياط وشي. جبارخپل دټه ورته نورې خبرې هم لرلې خو ټولو ورته وويل چې څه نور بس دى، خپل حج دې کوه نورو خبرو پسې ډېر مه ګرځه، بيا مو د لغمان له حاجيانو څخه خداى پامانې واخيسته او د خپلې عمارې پر لورې رهي شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو ځل بیا د بغلان ځوانان

کله چې اتاق ته راغلم، نو څو شېبې وروسته د بغلان غیرت من ځوانان: نورالله، خال محمد ، ناصر او نور ملګري یو ځل بیا زمونږ لیدو ته راغلل، هغوی وویل: استاده تاسې چې دلته یاستئ، زمونږ زړه غواړي چې هره شېبه درسره اوسو، ستاسو خدمت وکړو، خو لاړې ډېرې سختې بندې دي اوس هم ډېر په تکلیف راغلو، مونږ ورته وویل تکلیف ډېر مه باسئ، بیا هغوی وویل، که انټرنېټ ته

عکسونه پورته کوئ، نو زمونږ په اتاق کې انټرنېټ ډېر ټېز دی، شپې ته به هلته لاړ شو، مونږ وویل نه شو تللای، دلته رانه مناسك پاتې کېږي، دې وخت کې ما خپل ټیب لیټ وکوت د هغه حافظه ډکه شوې وه، میموري کارت ته یې اړتیا لرله، هغه نه و، مونږ دري تنه ورپسې باندې ووتلو، ډېر وګرځېدو، ټول دوکانونه ټرلي وو، اتاق ته چې راغلو ښه ستړي وو، بیا دوی اجازه وغوښته او مونږ د خوب پر لوري لاړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناروغي او يادښتونه

د ميزان (۷)مه د ذوالحجې (۵) د سپتمبر (۲۹) مه د دوشنبې ورځ وه. د شپې تر ناوخته ناستې او د صحت ناسموالي بيا له کړاو سره مخامخ کړم، که څه هم سهار وختي لمانځه ته پاڅېدم، خو د شل دقيقو پياده مزله د وهلو جوګه نه وم، لمونځ مې په خپل اتاق کې وکړ، بيا مې لږ ارام وکړ، د ستوني درد او ټوخي ډېر ارام ته پرېښودم، بيا مې قلم او کتابچه راواخيستل، خپل يادښتونه مې يو څه تکميل کړل، يوولس بجې مې چای وڅښه او يوه بجه مې بيا د ماسپښين لمونځ هم همدلته وکړ، د ماسپښين تر لمانځه وروسته مې لږ ارام وکړ، دري بجې پاڅېدم، اودس مې وکړ، ښه تازه شوم او د مازيګر د لمانځه د اداکولو په نيت له اتاق څخه د حرم شريف پر لوري وخوځېدم.

کله چې اتاق څخه کښته شوم، حاجي عزت الله هم راسره و، نو لاندې د موټرو هېڅ پته نه شته، شل – پنځه ويشت دقيقې د

جماعت لمانځه ته پاتې دي، د پلي مزله لاره مې ونيوله، ګرمي هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه خوله لګوي، له عماري څخه چې يو څو ګامه وړاندې لاړم، نو عزت الله خان راځخه لاډرکه شو، تلفون يې هم کار نه کاوه، دا مهال مې يو ځوان څنګ ته راغی، استاده سترې مه شې، ما ويل خير يوسې، جاينماز يې په بغل کې و، ما ويل لمانځه ته ځې، ده ويل هو، ما ويل څوك دي درسره؟ ده ويل اوس يوازې يم، مور او پلار مې هم راسره دي، خو هغوی دمخه تللي، بيا يې ځان رامعرفي کړ، استاده! زه اصلاً د بغلان يم خو دا لس کاله کېږي، د سعودي په (حايل) کې اوسم او دلته کار کوم، ما ويل حايل چېرې دی؟ ده وويل له دې ځايه (۹۰۰) کيلو متره فاصله لري. ده ويل استاده ډېره هيله مې وه چې تا وګورم، هغه شپه څو ملګرو سره اتاق ته درغلم، خو تشريف مو نه درلود ، زمونږ ملګري او ټول مسافر هيله لري چې تا وګوري، زمونږ خو يو ارمان و، دا دی خدای(ج) دلته

پوره کړ. له دې ځوان سره مو په سعودي کې د مېشتو افغانانو په باب خبرې کولې او مزل مو هم واهه، د تونل له لارې د مسجدالحرام نوې جوړې شوې برخې ته ور داخل شو، د مسجد انګړ ته نه وو رسېدلي چې د تکبير غږ مو تر غوږو شو، دواړه ژر لاړو په نوي جوړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوي صف کې ودرېدو، اول رکعت مو ونيو، لمونځ مو په جماعت سره ادا کړ، بيا مو د جنازې لمونځ ادا کړ او تر هغه وروسته مې ده ته وويل، زړه مې و چې طواف ته لاړ شم، خو صحت مې نښه نه برښيي او بله دا چې ملا صاحبانو ويل چې فرضي حج ته ځان تيار کړئ، هسې نه چې سنت ادا کوئ او فرض درځخه پاتې شي. ده ويل استاده نښه يې ويلي، فرض حج ډېر سخت دی، هسې نه چې تر هغه وخته ډېر ستړي شئ. بيا مې ده ته ويل راځه چې د ملك فهد دروازې او يا هم د کومې بلې نړۍ دروازې له لارې حرم شريف ته داخل شو. کله چې ګڼه ګوڼه لږه کمه شوه، نو هلته لاړو، د يوې ستنې ترڅنګ مو ځان ته ځای پيدا کړ، جاينمازونه مو اوار کړل، دواړه پرې کښاستو، يخې هوا يوځل بيا پرستوني خارښت راوست، خو دومره ډېر نه و چې ډېر مې په تکليف کړي. ځوان ته مې ويل چې ټلېفون نمبر دې راکړه او نوم دې رانه له يادە ووته، نوم مې عبدالخبير دی، د بغلان د کيله ګي اوسېدونکی يم او دلته په حايل کې اوسېږم. ده ته مې وويل چې په حايل کې څومره افغانان دي، ده وويل افغانان خو په زرګونو دي، خو چې زه يې پېژنم، هغه به (۶۰۰-۹۰۰) تنو پورې وي، ده زياته کړه چې استاده مورې غواړو، د ملي تحريك غړي شو، زمورې اکثره ملګري دا غواړي، ما وويل د تحريك له فيسبوك پاڼې فورمې واخلئ، ډکې يې کړئ او راويې لېږئ. ده له تحريك سره ډېره علاقه لرله، خو مانه غوښتل په مسجد کې ډېر سياسي او ټولنيز بحث وکړم، ما وويل دې مسجد کې يې ډېرې نښې ډېرې لګولي، دا به د کوم ځای وي؟ ده ويل دا د سوريې دي، هلته يو ځای کې دا جوړېږي او د دوی له فرمايش سره سم دوی ته رالېږل کېږي. د مسجد الحرام په دې نوې جوړې شوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

برخه کې په سلګونو ټنه مرمر ډبره کارېدلې چې ټوله په یوشان ده، سړی حیرانېږي چې دومره ډبره به له کومه پیداکېږي. واقعاً د معماریِ یو شهکار په کې تر سترګو کېږي. د ماښام لمونځ مو همدلته وکړ، بیا مې عبدالخبیر ته وویل، لاړ به شو زه به خپل دې ټېبلیټ ته یو میموري کارت هم واخلم او بیا به د ماسخوتن لمونځ

د حرم شریف بله نوې جوړه شوې ودانۍ کې، چې زمونږ عمارې ته هم نږدې ده، هلته وکړو او همغسې به ځو. ده وویل ببخي مې خوښه ده، په ډېره ګڼه ګونه کې تر تېرېدو وروسته، ساعت برج ته ورځېرمه د مغازې دویم پوړ ته ورپورته شو، په (۱۲۰) ریاله مې میموري کارت واخیست، عبدالخبیر تر حده زیات ټینګ شو چې پیسې یې زه ورکوم خو ما پرېښنود، د مزدور د لاس د خولو قیمت راته معلوم و. بیا ټینګ شو چې دلته ډوډۍ خورو، بیا مې هم پرې نښنود، دواړه د خلکو په ګڼه ګونه کې روان شو، د حرم نوې جوړې شوې برخې ته ورسېدو، په لاره کې څو ځایه حاجیانو ودرولو، سترې مشي یې راسره وکړل، هغوی زه پېژندلم، خو ما اکثره نه پېژندل، خو د هغوی مینې او خلوص ډېر خوشاله کړم، د نوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ودانۍ مخې ته ورسېدو، هلته بيا (۹-۱۰) حاجيان چې د مسجد په انګړ کې ناست وو، راجګ شول، سترې مشي يې وکړل، د احوال پوښتنه يې وکړه، تر هغو وروسته زه او عبدالخبير د مسجد ودانۍ ته ورداخل شو، دا ځای يې هم خورا ښکلی جوړ کړی، خو د تيږو رنګ يې له نورو برخو سره يو څه توپير لري، د سپين رنګ پرځای ډبرې شنې بخنې دي، ګروپونه او د پاس چت معماري يې هم د مسجدالحرام له نورو برخو سره چې تر ده نسبتاً دمخه جوړ شوي، يو څه توپير کوي، دا معماري هم خورا ظريفانه او ښکلې ده. يو ځو دقيقې ناست وو، چې درې نور بغلاني ځوانان چې عبدالخبير سره يې په ټلېفون خبرې وکړې، راورسېدل، هغوی هم زما په ليدو ډېر خوشاله شول، ويې ويل چې اوس دلته ستا له راتګ څخه خبر شو، نو ځکه راغلو، هغوی ببچاره ګانو هم په حايل کې مزدوري کوله او حج ته په پټه راغلي دي. هغوی وويل، مورږ همدلته د حرم شريف په

حريم کې اوسېږو، دلته مورږ سره پوليس غرض نه کوي، ډوډۍ هم همدلته خورو او ويده کېږو هم همدلته. دې ځوانانو چې د کوم زحمت او تکليف خبرې وکړې، د متکفل د باج او د حکومت د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټکسونو داستان يې بيان کړ، نو د سړي له زړه ورته وينې څڅېدلې. دوی ویـل د ځینـو عربـو دې رنـګ ورك شـي، یـوه ورځ هـم دلتـه د تېرولو نه ده، خو څه وکړو، مجبوري ده، خدای مـو دې خپـل وطـن ارام کړي چې لاړ شـو خپـل وطـن تـه ارام او بـې غمـه شـپې وکـړو. د ماسخوتن تر لمانځه وروسته دا ځوانان موږ سره تر یـوه ځایـه راغلـل او بیا بېرته وګرځېدل، ویې ویل چې که نور وړاندې لاړ شو، پـولیس مو نیسي او ان له سعودي څخه مو باسي. مـا ورسـره خدای پامـاني وکړه او عبدالخبیر راسره تر عمـارې پـورې راغـی. کلـه چې اتـاق تـه راغلم، جامې مې بدلې کړې، چې بیـا ډلـه ډلـه حاجي صـاحبان زمـا لیدو ته راغلل، د کابل له هوتخپلو او نورو سیمو، لغمـان، تخـار او بېلابېلـو سـیمو څخـه انډیوالان راغلـل، مومنـد صـیب ډوډۍ راوړه،

بیا د شپې تر یوې بجې پورې ویښ پاتې شو، پر بېلابېلو مسـایلو او بېلابېلو موضوعګانو مو بحث وکړ. کلـه چې ټول مېلمانـه رخصـت شول، نو بیا د خوب غېږې ته لاړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبادت او د وطن احوال

د ميزان (۸)مه د ذوالحجه (۶) مه د سپتمبر (۳۰) نېټه د سه شنبې ورځ وه، سهار لمونځ مې په اتاق کې وکړ، تر لمانځه وروسته مې لږ ليك وکړ، بيا د خوب لږ شان څپه راباندې راغله، لس بجې له خوبه پاڅېدم، ما او عزت الله په ګډه چای وڅښه، د کمپوټري کارتونو چې په حقيقت کې د حاجيانو د هويت کارتونه ګڼل کېږي او د حاجيانو د ګرځېدو راګرځېدو لپاره د پاسپورت حيثيت لري او همدارنګه منی شريف ته د تګ يا دخولي کارتونو ترلاسه کولښ مو وکړ، د دواړو پته ونه لګېده، مولوي صيب عبيدالله نيازي وويل چې کېدی شي، نن شپه راشي تاسې خاطر جمع اوسئ، ما ويل زه ګوره ماسپښين لمانځه ته ځم او بيا د ماسخوتن تر لمانځه وروسته راځم، هسې نه چې کارتونه پاتې شي، هغه وويل تاسې خاطر جمع اوسئ، زه او عزت الله خان لاړو لمانځه ته، د ماسپښين لمونځ مو د مسجدالحرام په نوې ودانۍ کې وکړ، عزت الله ببرته عماري ته لاړ او زه دلته په مسجد کې پاتې شوم، ددې يادښت تر ليکلو وروسته کېدی شي لږ شان ويده شم، تر لنډکي خوب وروسته اودس تازه کوم او بيا به د خپلو يادښتونو پر بشپړاوي پيل کوم او بيا به د مازيګر لمانځه وخت وي.

د مازيګر لمانځه ته لاوخت پاتې و، په دې وخت کې لس دولس افغان حاجيان همدلته سترې مشي ته راغلل، دلته څو دقيقې يو بل سره کېناستو، بيا د مازيګر د لمانځه وخت شو. مازيګر لمونځ او د جنازې لمونځ مو ادا کړ، بيا نثار احمد ناصري زنګ وواهه ادرس مې ورکړ، هغه هم راغی، عزت الله خان او مليار جبارخېل

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټول په ترتیب سره پیدا شول، خو نور افغانان هم زموږ څنګ ته راغلل، تر مابنام لمانځه پورې مو په بېلابېلو مسایلو خبرې وکړې، د وطن حال احوال څخه خبر شو، نثار احمد د فیسبوک نوي خبرونه راواورول، چې ښاغلی اتمر، د امنیت شورا او عبدالسلام رحیمي د چارو د اداري د رئیس په توګه ټاکل شوي او له امریکا سره امنیتي ټرون هم د ښاغلي محمد حنیف اتمر له خوا لاسلیك شو. پر دې وخت ښاغلي مالیار جبارخېل زیاته کړه چې که ما وس درلودلای نو

د بېوسه او ناچاره افغانانو لپاره مې دلته لازښود دفتر جوړوه او افغانانو ته مې د حج د مراسمو پوره لازښوونه کوله او ډېر به مې له لادرکې څخه هم ژغورلي وای. اوس یو زیات شمېر داسې خلك شته چې د حج د مراسمو تر پایه د حج پر مراسمو نه پوهېږي (دم) پرې لازمېږي. نور نو زیات بحث د حج پر مراسمو او د راتلونکو ورځو پر ترتیباتو څرخېده، د مابنام لمونځ مو دلته ادا کړ او اوس بیا هم همدلته ناست یو تر ماسخوتن لمانځه پورې به همدلته پاتې کېږو، بیا ځو عماري ته د منی او عرفات لپاره به کارتونه اخلو او بیا زموږ یو ملګري (حاجي صابر) مېلمستیا کړي، کېدی شي څو تنه ملګري له ما سره هلته لاړ شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حاجي صابر صميمانه مبلمستيا

د ماسخوتن تر لمانځه وروسته پلي عماري ته راغلو، حاجي نثاراحمدناصري او حاجي مليار جبارخيل راسره ملګري وو، کله چې عماري ته راورسېدو، نو حاجي صابر راته زنګ وواهه چې چېرته ياستئ، ما وويل تر عماري لاندې، هغه وويل زه هم درته دلته ولاړ يم، سره پيدا مو کړل، ستړي مشي مو وکړل، زه خو هېڅ پاس اتاق ته پورته نه شوم، ځکه په لفت کې سخته ګڼه ګوڼه وه، حاجي صابر وويل څه شول نور ملګري دي؟ ما وويل پيداکېږي، حاجي عزت الله، حاجي نثاراحمد، حاجي مليار، حاجي شګيوال، مولوي صيب عبيدالله نيازی ورسره موټر کې پورته شولو. تر يو څو دقيقو مزله وروسته د حاجي صابر کور ته نږدې شولو. په لاره کې يې يوځای راوښود چې دې ځای کې (اکرمه) صحابي اوسېده، له پيغمبر(ص) سره يې په اکثرو غزاګانو کې شرکت کړی و. کله چې د خدای(ج) پيغمبر(ص) له مکې څخه مدينې ته، ته، نو ده هم ورسره د تللو ټينګه اراده وکړه، دا وخت نو د (اکرمه) مېرمن وفات شوې وه، حضرت رسول الله(ص) ورته وويل چې ای (اکرمه) ته غزا ته مه ځه، ته اوس د خپل کور د ماشوم سرپرستي وکړه، دا مهال نو دده يو شپږ کلنی زوی پاتې و، د اکرمه له ډېر ټينګار سره سره پيغمبر(ص) هغه ته د تللو اجازه ور نه کړه، کله چې پيغمبر(ص) لاړ، نو اکرمه په خپل سر له خپله کوره توره راوايستله او غزا ته لاړ، دومره وجنګېده چې په پای کې د مشرکينو له خوا شهيد شو. هغه وخت داسې رواج و چې کله به هم د خدای رسول له جهاد او غزا څخه راستنېده، نو صحابه کرام به يې تر شا راروان وو، کله چې به

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښار له کوڅو څخه تېرېدل، نو د کلي ماشومان به يې هرکلي ته ورتلل، بيا به هر ماشوم خپل پلار په ليکه کې پيدا کاوه، له لاسه به يې نيوه او کور ته به په ډېره خوشالۍ ورته چې دا دی پلار يې له غزا څخه بېرته ژوندی راستون شو او د چا چې پلرونه شهيدان شوي وو، نو هغوی به د خپلو پلرونو د ليدو په هيله لا هم منتظر پاتې وو.

کله چې رسول الله مبارك له خپلو صحابه کرامو سره په لاره روان وو، نو د کلي د ماشومانو په ډله کې د (اکرمه) شپږ کلن زوی هم شامل و، هر ماشوم چې به خپل پلار وليد، نو په خوښۍ به يې ورمنډه کړه، په غېږه کې به يې ونيو، بيا به يې له لاسه ونيو او د کور پر لوري به روان شول، د (اکرمه) زوی ډېر انتظار وايست، خو خپل پلار يې د صحابه وو په صف کې پيدا نه کړ، اخري کس د خدای رسول و، چې د صف په وروستۍ برخه کې راروان و، کله چې د اکرمه زوی د خدای(ج) پر رسول سترګې ولګېدې، نو په چغو شو، په ژړا کې يې وويل، يا رسول الله زما خو څو موده دمخه مور وفات شوه، اوس مې پلار هم لاړ، زه به څه کوم، د خدای رسول په غېږ کې ونيو، ورته يې وويل: ايا نه غواړې چې زه دې پلار شم او عايشه دې مور شي، دې سره د ماشوم زړه ډېر تسکين شو، زړه يې ارام شو، کله چې حاجي صيب صابر خبره دې حد ته ورسوله، نو زما په سترګو کې اوښکې راغلې، زه هم يتيم وم، دا دوره پر ما هم تېره شوې، زه شپږم ټولګي کې وم چې پلار مې له حق سره يوځای شو، د پلار مرګ سخت وځورولم، تراوسه چې د نړۍ (۴۷) کالو عمر لرم، بيا هم ځان راته کوچنی او يتيم ښکاري، د يتيمۍ شپې ورځې ډېرې سختې دي، خدای دې پر هېڅ ماشوم دا سختې شپې نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

راولي، پيغمبر(ص) هم يتيم پاتې شوی، نوځکه يې ويلي چې پر يتيم او يسير ډېره مهرباني کوئ! زما په سترګو کې اوښکې راټولې شوې، خو ځان مې ډېر ټينګ کړ، خپله حاجي صيب صابر چې کله دا کيسه کوله، د هغه په اواز کې هم تغير راغی، حاجي صيب بيا خپل کور ته بوتلو، ښه لوی، لوکس کور و، په مکه مکرمه کې د يو افغان دومره لوی کور لرل، زه ډېر خوشاله کړم، پوښتنه مې وکړه، چې په کرايه دی که خپل دې دی، ده ويل خپل مې دی، زه پرې خوشاله شوم، حاجي صيب صابر د کار سړی دی، غټ کاروبار لري د ساختماني کارونو ټيکې يې په لاس کې دي، غټ غټ بلډنګونه يې جوړ کړي، لږه شېبه وروسته يې ډوډۍ تياره کړه، ښه افغاني

ډوډۍ د هر څه پرېماني وه، لکه يو رسمي سړي ته چې مېلمستيا کوې، ما ورته وويل چې حاجي صيب دومره تکليف مې درباندې پېرزو نه و، هغه وويل، هر څوک چې دلته له افغانستانه راشي، زه يې په خدمت کولو خوشالېږم، کاشکې تاسره نور ډېر انډيوالان

(c) ketabton.com: The Digital Library

راغلي واى، مورۍ به ډېر خوشاله شوي واى، حاجي صيب سره مو مېوه هم وخوړه، (يمني) او (مصري) انار يې هم راوړل، مصري هم تروه وو، هم خواږه خو اوبلن هم وو، يمني هم اوبلن وو، هم خواږه. تر تازه مېوې وروسته مو چاى وڅښه، بيا مو اجازه واخيسته، حاجي صيب صابر په خپل موټر کې تر عمارې راورسولو، کله چې

اتاق ته لاړو غوښتل مو چې خوب ته ځان برابر کړو، چې يو شمېر حاجيان بيا ليدو ته راغلل، خو ښه و، ډېر وخت کېنناستل، بېرته لاړل او مورۍ خوب ته پناه يووړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښارونو او قومونو يوه پرتلنه

د ميزان (۹)مه د ذالحجې (۷)مه او د اکتوبر (لومړۍ)نېټه د چهارشنې ورځ وه، د سهار لمونځ مې به خپل اتاق کې وکړ، تر لمانځه وروسته مې خپلو يادښتونو ته دوام ورکړ، بيا مې لږ خوب وکړ، بيا يو شمېر حاجي صاحبان زمونږ ليدو ته راغلل، په دې کې د ښلابېلو ولايتونو حاجيان شامل وو، اکثره تر ليدو وروسته ښېرته ستانه شول، حاجي مليار جبارخېل او يو بل حاجي ولي الله (جبارخېل) چې د اوبو او برېښنا وزارت کې د تدارکاتو رئيس و، هغوی ساعت نيم ناست وو، پر ښلابېلو مسايلو يې خبرې وکړې، سياسي مسايل يې هم مطرح کړل، خو ما ورته غوږ نيولی و، مليار جبارخېل صيب وويل، د عربو او پښتنو ترمنځ يو څه مشترك ټکي شته چې زه ورته دلته متوجه شوم، يو دا چې عرب هم ډېر سرزوري خلك دي او پښتانه هم، عرب هم د ښار پاکوالي ته چندان توجه نه کوي او پښتانه هم، هر څه يې چې مخې ته راغلل، پر لاره او سړك يې غورځوي، هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورځ مې یو عرب پولیس ولید د اوبو ډک بوتل یې په لغته وواهه او د سړک منځ ته یې ګوزار کړ، بیا یې ماته وکتل، چې څنګه و، ما

ویل ښه دې ونه کړل، یو تبسم یې وکړ، نور یې څه ونه ویل، مانا دا چې ته لاځوک یې؟ دلته مې چې د مکې ښار ولید او بیا بېلابېلې سیمې په هر ځای کې پلاستیکونه، بوتلونه او د خوراکي توکو کڅوړې او نور شیان پراته دي، ځوک ډېر د نظافت خیال نه ساتي، ما ورته وویل، دلته دې ښار ته درې څلور میلیونه خلک راځي، څه دوی مشکلات لري او څه د خلکو رش زیات دی، د ټول ښار پاکوالی اسانه کار نه دی، خو مورږ چې څه اوربدلي تر مخکنیو کلونو خلک وایي چې اوس پاکي ښه شوې ده، ګرمي او د اوبو کموالی هم بل عامل دی چې ددې ښار د ډېرې ښېرازۍ مخ کې خنډ شوي دي. دواړه جبارخېلان چې د تره زامن هم دي، یو څو دقیقې نور هم ناست وو، بیا یې رخصت واخیست، بیا زمورږ یو ملګري (فهد پرواني) له پاکستاني هوټله چکن کړایي راوړه، ډوډۍ مې وخوړه بیا مو د ماسپښین لمونځ وکړ او یوه سترګه خوب.

(c) ketabton.com: The Digital Library

منی شریف ته د تګ لارښوونه

کله چې مې د ماسپښین لمونځ په خپل اتاق کې وکړ او بیا یوه سترګه خوب نو تر هغه وروسته دوه دوه نیمې بجې د همدې ودانۍ په (P۲) منزل کې مسجد ته کښته شوو، هلته ملاصاحبانو (منی شریف) ته د تګ پلان تشریح کاوه او همدارنګه د حج مراسم او مناسك. یو ملاصاحب وویل، نن شپه به مورې او تاسې په خیر سره منی شریف ته ځو، غسل او اودس به وکړئ، بیا به احرام وتړئ،

احرام له لباس، نیت او تلبیه څخه عبارت دی، منی ته چې مو حرکت وکړ، نو بیا به په لاره کې تکرار تلبیه وایو. منی کې به ټول ذکر کوو، په کثرت سره به تلبیه وایو، مورې ټول مقیم یو، فرض لمونځ به ټول څلور رکعته پوره کوو، عرفات کې به ماسپښین لمونځ کوو، مازیګر لمونځ به هلته کوو، دا واجب دي، زمورې او تاسې ځای (۵۸) مکتب دی چې د منی شریف په اخره برخه کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

واقع دی، ګوري کـه څوك ووتـل، بېرتـه نـه شـي راتـلای او ځـای غلطوي، نـو احتيـاط کـوئ، چې چېرته لاړ نه شئ، هلتـه د اوداسـه لپـاره ځـای شـته، د خوراك لپـاره هـم خوراکي شـيان پيـداکېږي، د ماښام لمانځه تـه ښېرتـه لـه عرفـات څخـه مزدلفې تـه ځـو، ماښـام او ماسخوتن لمونځ به يوځای هملته اداکوو. بيـا بـه تيـرې تېلـوو (۷۰) وړې تيـرې چې د نخـود يـا د لوبيـا د دانـو پـه کچـه وي، کـه يـې ووينځئ که يې ونه وينځئ پروا نـه کـوي، تيـرې بـه پـه بوتلونـو کـې واچـوئ، د سـهار لمـونځ بـه هلتـه کـوو، د اختـر لـومړۍ ورځ ده، بيـا دعـا کـوو، تلبيـه وايـو پـه کثـرت سـره، د اختـر پـر لـومړۍ ورځ غټ شيطان ولو، د ريل په واسطه هلته ځو، اوه تيرې پرې ولو، بسم الله، الله اکبر وايو، بيا قرباني کوو، بيا سر خريو، تر هغه وروسته کولای

شو ځـان حـلال يـاني لـه احرامـه خـلاص کړو، بيـا فرضـي طـواف تـه راځو، تر هغه وروسته هملتـه پـه حـرم شـريف کـې دوه رکعتـه لمـونځ کـوو، ابـراهيم مقـام کـې دا وخـت لمـونځ کـول سـخت دي، ګڼـه ګونـه وي، بيا د صفا او مروه نيت کوو، بيا سعي کـوو، بيـا منـی تـه ځـو، شپه هملته تېروو، بيا شيطانان ولو، درېيمه ورځ بيا شيطانان ولـو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

که څوك خپمه کې پاتې کېږي، هغوی کولای شي څلورمه ورځ هم شیطانان وولي، د ملا صاحب د خبرو لنډیز دا و، وروسته بیا بل ملا صاحب پورته شو، هغه وویل حج یوه مدرسه ده چې ډېر څه په کې زده کېږي، که چا د حج تر پایه داسې کارونه وکړل چې نه یې چاته بد وویل، نه یې کنځلې وکړې، نه یې څوك ازار کړل، نه یې چا سره جنګ وکړ، نو پوه شه چې حج یې قبول شو، په دې سړي کې حج یو کیفي بدلون او انقلاب راوستی دی او که تر حج وروسته هم

دې شخص دا حالت وساته، نو پر دې پوه شئ چې ددې سړي حج الله تعالی ته قبول شوی او که تر حج وروسته هم په چا کې بدلون رانغی، نو هغه دې پر خپل ځان او خپل حج شك وکړي. بیا د مازیګر لمانځه وخت راغی، لمونځ مو همدلته به جماعت سره ادا کړ او تر هغه وروسته خپل اتاق ته راغلو. د مابنام لمونځ مو په خپل اتاق کې ادا کړ، تر هغه وروسته حاجي رضاخان او د هغه خوریی زمونږ اتاق ته راغلل، حاجي رضا خان بیا زیاته تازه مېوه، انګور او

(c) ketabton.com: The Digital Library

مالتې راوړي وو، لږه شېبه وروسته يې خوريی ډوډۍ پسې ولږه، هغه وريجې او دوه سره کړي چرګان راوړل، مولوي صيب عبيدالله نيازی او ځينې نور حاجيان مو هم ډوډۍ ته راوبلل، همدلته سره ناست وو، ديني مسايل هم زيات مطرح شول، د حج فضايل او نور اخلاقي مسايل د مولوي صيب نيازي او مولوي صيب حسيب الله له خوا يو بل پسې بيان شول. د اسلام د اخلاقي نظام په باب نيازي صيب وويل چې پيغمبر(ص) د مور او پلار پر احترام ډېر ټينګار کړی دی، د خدای رسول د مور د عزت په باب ويلي، دړې ځله يې د مور نوم ياد کړی، بيا يې د پلار، بيا يې د خور نوم ياد کړی او بيا يې د ورور، له دې څخه د اسلام عاطفي عظمت ښکاري، ځکه چې مينډې او خويندې ډېرې حقدارې دي او ډېرې عاطفي دي، نو ځکه يې اول د دوی يادونه کړې. نيازي صيب وويل مونږ ته د کعبې

امام کيسه کوله چې زه کوچنی وم، نو مور مې په څه خبره راباندې په قهر شوه، ما يوه ډبره واخيسته، هغه مې پرې وويشته، هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سخته خوږ شوه، ماته يې مخ راواړوه او ويې ويل خدای(ج) دې د کعبې امام کړه، کله چې زه لوی شوم درسونه مې ولوستل د کعبې امام شوم، خو کله چې د کعبې امام شوم نو مور مې وفات شوې وه، د کعبې امام وويل هغه ورځ چې مې د مانبام په لمانځه کې د قرائت پر مهال ژړا راغله، نو مور مې ياد ته راغله، اوس هم چې کله مې مور ياد پرې، ژړا راځي، زه وايم کاشکې مور مې ژوندۍ وای چې زه يې په خپلو سترګو ليدلی وای چې د کعبې امام يم. د کعبې د امام وصيت او نصيحت همدا و چې د مور او پلار ډېر عزت په کار دی، مولوي صيب نيازي په ماشومتوب کې د خپلې مور د عاطفې کيسه هم وکړه چې ده ته يې دعا کړې وه، چې خدای دې د سپينې پګړۍ خاوند کړه، مانا خدای دې ملا کړه، هغه وويل: دا دی اوس د هغې دعا قبوله شوې ده او زه د دين عالم يم. خو هغه اوس نه شته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د منی شریف پر لوري

منی یو مقدس ځای دی چې د مکې معظمې جنوب ختیځ ته په اوه کیلو متری کې پروت دی، چې محترم حاجیان د ذوالحجې پر اتمه نېټه په احرامونو کې هلته ورځي او شپه په کې تېروي، سهار د عرفات پر لوري ځي، بیا مزدلفې کې تر شپې تېرولو وروسته د جمرې (شیطان) ویشتلو او بیا تر زیارت کولو وروسته بېرته منی ته راګرځي او د ذوالحجې یوولسمه او دولسمه شپه همدلته تېروي او د ذوالحجې د دولسمې نېټې تر زواله پورې همدلته پاتې کېږي.

له (محسر کندي) څخه تر (عقبه) سیمې پورې چې عقبه جمره هم همدلته موقعیت لري او مکې معظمې ته نږدې ده، د منی سیمه ګڼل کېږي. په عقبه منطقه کې رسول الله صلی الله علیه وسلم سره مسلمانانو بیعت کړی و، د منی بل فضیلت دادی چې خیف جومات هم په کې واقع دی او الله(ج) همدغه ځای کې حضرت ابراهیم(ع) ته دده د زوی اسمعیل(ع) په بدل کې یو ګډی ورولېږه. د حضرت ابن عباس(رض) په روایت په خیف جومات کې (۷۰) تنو پیغمبرانو لمونځ کړی او رسول اکرم(ص) هم په همدې جومات کې لمونځ ادا کړی دی.

د میزان یا تلې (۱۰)مه، د ذوالحجې (۸)مه او د اکتوبر (۲)مه نېټه د پنجشنبې ورځ وه، تېره ورځ یانې د چهارشنبې د ماسخوتن تر لمانځه وروسته مو غسل وکړ، احرام مې وتړه او منتظر وو چې زمونږ نوبت راورسي او منی شریف ته لاړ شو، خو تر ډېر انتظار وروسته خبره ان دولسو بجو ته ورسېده، بیا هم خبره زړه په زړه وه، پر ما ورو ورو د خوب غلبه راتله، مولوي صیب نیازي وویل، پروا نه کوي که خوب دربانديې راهم شي بیا به مو زه راویښ کړم، ډېر

(c) ketabton.com: The Digital Library

حاجیان په همدې انتظار کې وو، بالښت ته مې ډډه ولګوله او پښې مې لږ وغځولې، د خوب یولنډه څپه راباندې راغله، په دهلېز کې اوازونه شول، ما ویل لکه چې نوبت راغی، مولوي صیب نیازی اتاق ته راغی د هېواد ملي بیرغ یې په لاس کې و، ویې ویل ځئ چې ځو، ژر لاړم تشناب ته اودس مې وکړ، په لفت کې وروستي منزل ته کښته شو، ټول حاجیان لاندې منتظر دي، ټول په احرامونو کې، څوک ناست څوک ولاړ دي، لکه سپین ګلونه، زمونږ نوبت (۵۸) مکتب لانه ښکارېده، بیا اتاق ته راوختو، مولوي صیب ته مې وویل، هر وخت چې پوخ نوبت راورسېده، بیا مو خبر کړه. اوس ساعت د شپې یوه بجه او شل دقیقې دي چې دغه یادښت مې ولیکه؛ دا مهال مې اودس وکړ، دوه رکعته نفل مې وکړل او بیا

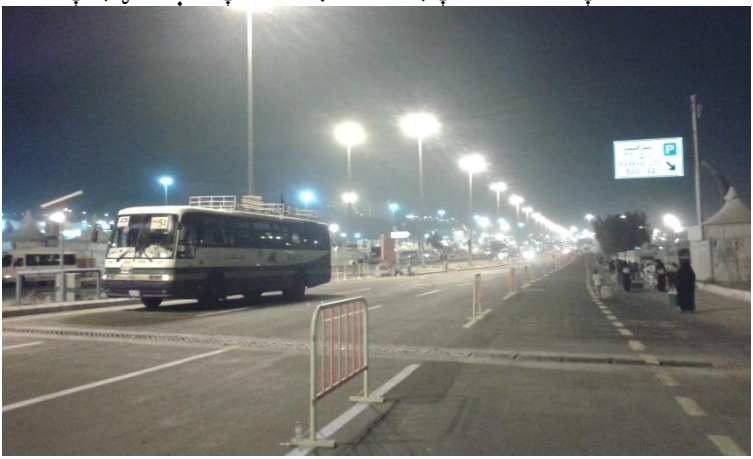

مې نیت وکړ، منی شریف ته د تګ شرایط داسې دي چې حاجي د ذوالحجې پر اتمه ورځ د حج په اراده په مسجدالحرام یا په خپل استوګنځي (مکه) کې په داسې توګه احرام تړي چې اول دې غسل یا اودس وکړي، احرام دې واغوندي او دوه رکعته نفل لمونځ دې وکړي، ښه ده چې په ژبه داسې نیت ووایي: «الهم اني اریدالحج فیسره لي و تقبل مني»: ای الله ما د حج اراده کړې ده، نو ته یې راته اسانه کړې او له مانه یې قبول کړې، بیا دې تلبیه ووایي. پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدغه (۸) ورځ به د لمر تر ختلو وروسته منی ته لاړ شي، د ماسپښین، مازیګر، مابنام، ماسخوتن او سهار پنځه واړه لمونځونه دې په منی کې وکړي.

څو دقیقې وروسته یې په لوډسپیکر کې غږ وکړ چې (۵۸)

مکتب دې راکښته شي، موږ راکښته شو، خو مولوي صیب نیازی او نور حاجیان راځخه پاتې شول، په موټر کې پورته شو، څه کم درې بجې منی ته ورسېدو، هلته په ډېر ترتیب د چای او ځای بندوبست شوی و، موږ په (۲۷) مه کېږدی کې وو، خو خلك په ترتیب سره خېمو ته نه تلل، تورسرې (ښځینه) په جلا او نارینه په جلا کېږدیو کې ځای پرځای کېدل، زموږ ځینې ملګري په (۲۴) خېمه کې وو، هغوی وویل هلته موږ سره لاړ شئ، ، ځای شته، هلته لاړو، اکثره حاجیان پېژندګلو وختل، ټولو ماسره یادګاري عکسونه واخیستل، بیا مو یو بل سره لږ خبرې اترې وکړې، ساعت شل کم څلور بجې دي چې دا یادښت مې ولیکه، تر دې وروسته د سهار لمانځه ته څو او بیا کېدی شي خوب وکړو. منی کې لومړنی ورځ د تلې یا میزان (۱۰)مه د ذالحجې (۸) مه د پنجشنې ورځ شوه، تېره شپه مو ټوله په ویښه تېره کړه، تر څلور بجو ویښ ناست وو. پنځه

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ دقیقې تر (۵) تېرې وې چې سهار لمونځ مو د کېږدۍ ترځنګ په جماعت سره ادا کړ، بیا بېرته خپلو خپلو ځایونو ته راغلو، د شپې ځایونه ډېر تنګ وو، په ډېرې سختۍ دې ځان پر یو او بل اړخ اړولی شو، خو د نورو په اندول زما ځای بیا هم ښه و، د سهار تر لمانځه وروسته مې ټکنی ټکنی خوب وکړ یو وخت چې مې سترګې وغړولې نو د سهار (۹) نیمې بجې وې، ځینې لاهم ویده وو او

ځینې پاڅېدلي وو، زه هم د تشنابونو پر لوري لاړم، اودس مې وکړ او بېرته خپلې خیمې ته راغلم، اوس شل کم لس بجې دي. لاهم یو کتار حاجیان پر خوب ویده دي او ویښ یې په خپلو منځونو کې خپلو مجلسونو ته دوام ورکوي. څو شېبې وروسته ځینو ملګرو چای، خرما او کشمش راوړل، هغه مو وخوړل، بیا مو په خپلو منځونو کې پر ځینو مسایلو بحث وکړ، دې بحث ان د ماسپښین تر لمانځه پورې دوام وکړ. حاجیان باید د عرفې شپه په منی کې په دعاګانو تېره کړي، د شپې تر تېرېدو وروسته د ذالحجې میاشتې پر نهمه ورځ چې د عرفې ورځ ده، تر لمر ختلو وروسته دې عرفات

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته ولاړ شي، هلته دې د زوال تر وخته پورې د ضروریاتو لکه خوراك، غسل یا اودس څخه ځان خلاص کړي، تر زوال وروسته کله چې د ماسپښین وخت داخل شو، موذن اذان کوي، امام د حج د احکامو خطبه وایي، نو د ماسپښین فرض لمونځ دې د یوه په امامت او جماعت کبرا (لوی امامت) سره ادا کړي او د مازیګر لمونځ دې هم له امام سره په جماعت وکړي، یانې دواړه لمونځونه دې د ماسپښین د لمانځه په وخت کې په مسجد نمیره کې ادا

کړي، خو که له چا څخه له امام سره د جماعت کبرا لمونځ فوت شو، نو خپل لمونځ دې په خپلو خپلو وختونو کې وکړي. د لمونځونو تر اداکولو وروسته دې د امکان په صورت کې جبل الرحمه ته لاړ شي او که قدرت یې نه درلود د عرفات په هرځای کې چې ودرېږي صحیح دی، دعاګانې دې وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

منى شريف او د لومړي ماسپښين، مازيګر او مابنام لمونځونه

د ماسپښين لمونځ مو همدلته په کېږدئ کې په جماعت سره ادا کړ، تر هغه وروسته بيا يو شمېر حاجي صاحبان چې زما ادرس يې پيداکړی و، هغوی زما ليدو ته راغلل، له هغوی سره مې د هېواد د حال و احوال په باب د نظر تبادله وکړه. ټولو د يادګاري عکسونو د اخيستلو غوښتنه کوله. دې کې اکثره هغه رسمي حاجيان شامل وو

چې مورږ سره په دې (۵۸) مکتب کې وو او يا د ورځپرمه مکتبونو وو، ځکه دلته له نورو ځايونو څخه راغلي افغانان چې په غرو او رغونو يې تر دې ځايه يانې منى شريف پورې ځانونه رارسولي شامل نه وو، هغوی ته دلته د داخلېدو اجازه نه وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مازیګر لمونځ مو په خپمه کې د مولوي صیب عبیدالله نیازي په امامت ادا کړ، تر لمانځه وروسته بیا زه (یون)، حاجي نقیب او یو بل حاجي صیب زمونږ خپمې ته مخامخ غره ته پورته شو، هلته چې وختو نو ګڼ شمېر افغانان، چې سپین احرامونه یې ترلي وو، پر مونږ راټول شول، ډېر تود هرکلی یې وکړ، دوی د دوو غرونو ترمنځ په ناو کې څادرونه او جاینمازونه اوار کړي وو، اکثره د ننګرهار د خوږیانو اوسېدونکي وو، یو په کې د بغلان شینواری او بل د پښتونخوا د بونیز اوسېدونکی و، هغوی سره مو یوه ښه پنجه ګپ

ولګاوه، هغوی اکثره له (حایل) څخه چې له دې ځایه نږدې (۹۰۰) کیلو متره لرې دی، راغلي وو او اکثرو یې (۷۵) کیلو متره پلی مزل وهلی و، پښې یې تناکې او شوندې یې وچې وې، خو د ډېرې قوي ارادې خاوندان وو، ویل یې دوه تنه راځخه په لاره کې په غره کې پاتې شول، شاید تلف شوي وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مابنام لمونځ مو هم د کېږدی ترځنګ په جماعت سره اداکړ، بیا ملاصاحب د منی شریف په باب معلومات ورکړل، ویې ویل حضرت محمد(ص) وفرمایل، په منی کې مسجد الخیف موقعیت لري، په دې کې (۷۰) پیغمبرانو لمونځ کړی او همدلته دفن شوي دي، ځینې نور روایتونه بیا وایي چې نه یوازې (۷۰) انبیاوو دلته لمونځ کړی، بلکې سرور کاینات هم دلته لمونځ کړی دی. ابراهیم علیه السلام الله تعالی څخه پوښتنه وکړه، چې د (خلیل) او (حبیب) ترمنځ څه توپیر دی؟ الله تعالی ورته وویل چې خلیل هغه چاته ویل کېږي چې خدای یادوي او حبیب هغه چاته ویل کېږي چې د الله محبوب وي؛ الله تعالی یې یادوي. بل مسجد (بیعه) هم همدلته واقع دی، دلته (۸۳) انصارو پیغمبر(ص) ته دعوت ورکړ چې د مدینې خلك تاسره مینه لري او ستا نبوت مني، تاته دعوت درکوي چې مدینې ته تشریف راوړې، مدینې ته حضرت رسول الله(ص) دعا کړې او مکې ته ابراهیم خلیل الله دعا کړې، نو ځکه همدا اوس په دې ځای کې د دنیا هر ډول نعمتونه مودې ته میلاوېږي. یوه ورځ پیغمبر(ص) له لارې تېرېده، یو یهودي یوه هوسۍ په خپل انګړ کې تړلې وه، هوسۍ پر پیغمبر(ص) غږ وکړ چې درې بچي مې راځخه په ډاګ کې پاتې دي، زما تضمین وکړه چې له دې یهودي خلاصه شم، خپلو بچو ته شیدې ورکړم او بیا به ېېرته ورته راشم، د خدای پیغمبر د یوه روایت له مخې د هوسۍ پیسې ورکړې او هغه خوشې شوه، خپلو بچو ته یې شیدې ورکړې، د بل روایت له مخې د خدای(ج) پیغمبر د هغې تضمین وکړ او هغه خوشې شوه، کله چې هوسۍ په ډاګ کې ګرځېده، نو ویل به یې لااله الاالله محمدرسول الله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د منی بل حرمت دادی چې (مسجدالکفش) په کې دی، ملا صاحب وویل د خدای پیغمبر وویل، که زما له امت څخه څوک یوه

حرامه مړۍ وخوري نو څلوېښت ورځې یې عبادت نه قبلېږي. د منی بل فضیلت دادی چې د اسمعیل علیه السلام د قربانۍ ازموینه دلته تېره شوې ده او د منی بل فضیلت دادی چې هره دعا دلته قبلېږي، نو تاسې باید خپل وطن افغانستان ته دعا وکړئ، بیا نورې دعاګانې وکړئ.

د مابنام او ماسخوتن د لمانځه ترمنځ مو د (۵۸) مکتب مخې ته پر غځېدلي سړك، لږ پلی مزل وکړ، ځان ته مې یوه جوړه پلاستیکي څپلکې واخیستې، پیسې یې هم یو ملګري ورکړې، لس ریاله. بیا ېبرته راغلو، د ماسخوتن لمونځ مو په خپله خېمه کې ادا کړ او تر هغه وروسته مو یوځل بیا د ښې ډوډۍ د پیداکولو په نیت د عمومي سړك غاړې ونیوې، هر چېرته دیګي بار وو، تور پوټکو مېرمنو په کې وریجې او غوښې خرڅولې، خو چې د هغو د نظافت حالت مو وکوت، له ما سره د تللو ملګرو یوه هم ورته اشتها

(c) ketabton.com: The Digital Library

رانغله، د سړك پر سر بيا له ګڼ شمېر افغانانو سره، چې له بېلابېلو ناقانونـه لارو منـی شـريف تـه داخـل شـوي وو او سـبا لـه همـدې

ځايه عرفات شريف ته تلونکي وو، مخامخ شوو، اکثرو د عکسونو د اخيسـتلو غوښـتنه کولـه، ګڼـو سـره مـو يادګـاري عکسـونه واخيستل. لس لس نيمې بجې ببرتـه خپمې تـه راسـتانه شـو، دلتـه مولوي صيب ګل احمد صديقي چکري د حج او د حج د راتلونکو ورځو په باب يو لاړښود راکړ چې دلته يې مهمې برخې را اخلم:

د حج لاړښود:

د حج ډولونه:

حج په درې ډوله دی: ۱- قران حج ، ۲- تمتع حج ، ۳- افراد حج. تر ټولو ښه قران حج دی. تر هغه وروسته تمتع حج ښه دی او بيا افراد حج ښه دی. لکه څنګه چې په تمتع حج کې حاجيانو تـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسانتیاوې زیاتې دي، نو له دې کبله د تمتع حج د اداکولو ترتیب بیانوو. په تمتع حج کې تر ټولو لومړی عمره اداکېږي، د عمرې د اداکولو طریقه په لاندې کلمو کې بیانېږي:

که چېرې کوم حاجي د ذوالحجې اتمې ورځې څخه مخکې مکې مکرمې ته لاړ شي، باید لاندې ټکي په نظر کې ونیسي (البته د عمرې د ادا کولو لپاره):

۱- د حج تر ورځو مخکې باید غسل وکړي او احرام واغوندي.

۲- دوه رکعته نفل لمونځ په داسې طریقه اداکړي چې په اول رکعت کې دې سورة الکافرون ووایي او په دویم رکعت کې د سورة اخلاص لوستل بهتر دي.

۳- تر لمانځه وروسته دې سم لاسي سر لوڅ کړي او د عمرې نیت دې وکړي، نیت (ای الله تعالی زه د عمرې د اداکولو اراده لرم، هغه ماته اسانه کړې او زما له خوا یې قبوله کړې) اَللّٰهُمَّ اِنِّی اُرِیدُ العُمرَةِ فَیَسِّرْهُ لِیْ وَ تَقَبَّلْهُ مِنِّیْ.

۴- کله چې مو له باب سلام څخه پر بیت الله شریف باندې نظر ولګېد: الله اکبر لااله الاالله (درې ځله ووایي)

۵- له حجرالاسود څخه دې طواف په دغسې ترتیب شروع کړي چې چپې خواته یې بیت الله شریف وي او هر ځل چې حجرالاسود ته رسېږي لاسونه دې پورته کړي او الله اکبر لااله الاالله دې وایي او اووه شوطه (دوري) دې پوره کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶- دوه رکعته لمونځ دې په ابراهیم مقام کې په داسې طریقه ادا کړي چې په اول رکعت کې دې سورة الکافرون ووایي او په دویم رکعت کې سورة اخلاص لوستل ښه دي.

۷- د زمزم څاه ته دې لاړ شي او د زمزم اوبه دې وڅښئ او پر ځان باندې دې هم د زمزم لړې اوبه واچوي.

۸- د صفا باب (دروازې) څخه دې صفا ته لاړ شي اووه دورې دې داسې پوره کړي چې له صفا څخه شروع او پر مروه ختمې شي.

۹- د سر وښتان دې وخریي او یا دې لنډ کړي او د احرام جامې دې وباسي خپلې جامې دې واغوندي.

عمره پوره شوه د ذوالحجې تر اتمې کولای شي هره ورځ نفلي طواف وکړي.

د حج نیت:

اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اُرِيْدُ الْحَجَّ فَيَسِّرْهُ لِيْ وَتَقَبَّلْهُ مِنِّيْ.

(ای الله(ج) زه د حج د اداکولو اراده لرم، هغه ماته اسانه کړې او زما له خوا یې قبول کړې.

د حج لومړۍ ورځ- د ذوالحجې اتمه:

۱- غسل وکړئ او که نه اودس هم کافي دی.

۲- د سهار تر لمانځه وروسته احرام وتړئ چې په کوم تعمیر کې یاستئ.

۳- دوه رکعته نفل لمونځ وکړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- دحج نیت وکړئ.

۵- د ماسپښین تر لمانځه مخکې منی ته لاړ شئ.

۶- په کثرت سره تلبیه وایي.

۷- په منی کې د ماسپښین، مازیګر، مابنام، ماسخوتن او د سهار لمونځونه وکړئ.

۸- ټوله شپه په منی کې قیام وکړئ (واوسئ).

د حج دویمه ورځ- د ذوالحجې نهمه:

۱- تر لمر خاته وروسته له منی څخه عرفات ته لاړ شئ.

۲- د سهار او ماسپښین لمونځونه په عرفات کې وکړئ.

۳- تر لمر پرېواته پورې په عرفات کې قیام وکړئ (واوسئ).

۴- په عرفات کې د مابنام لمونځ مه کوئ.

۵- تر لمر پرېواته وروسته مزدلفې ته لاړ شئ.

۶- د مابنام او ماسخوتن لمونځونه یوځای په مزدلفه کې وکړئ.

۷- اویا (۷۰) کانې له مزدلفې څخه راواخلئ.

۸- ټوله شپه په مزدلفه کې قیام وکړئ (واوسئ).

د حج دویمه ورځ پوره شوه.

د حج درېیمه ورځ- د ذوالحجې لسمه:

۱- تر لمر خاته وروسته له مزدلفې څخه منی ته لاړ شئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- غټ شیطان په اوو (۷) کانړو وولئ.

۳- قرباني وکړئ.

۴- د سر وېښتان وخریوئ او یا یې لنډ کړئ.

۵- احرام مو خلاص کړئ.

۶- په مکه مکرمه کې مسجدالحرام ته لاړ شئ.

۷- د زیارت طواف وکړئ.

۸- په ابراهیم مقام کې دوه رکعته واجب لمونځ د (فرضي طواف) لمونځ وکړئ.

۹- د زمزم اوبه وڅښئ.

۱۰- د صفا او مروه په منځ کې سعي (منډې) وکړئ.

د حج درېیمه ورځ پوره شوه.

د حج څلورمه ورځ- د ذوالحجې یوولسمه:

۱- په مکه مکرمه کې قیام مه کوئ (مه اوسئ) بیا منی ته لاړ شئ.

۲- تر زوال (غرمې) وروسته د درېو شیطانانو ویشتلو ته لاړ شئ.

۳- درې واړه شیطانان په اوو، اوو (۷،۷) کانړو وولئ (خو له وړوکي شیطان څخه یې شروع کړئ).

۴- د عبادت کولو لپاره منی کې قیام وکړئ (واوسئ).

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حج څلورمه ورځ پوره شوه.

د حج پنځمه ورځ- د ذوالحجې دولسمه.

۱- تاسې په منی کې یاست.

۲- تر زوال (غرمې) وروسته دري شیطانانو ته لاړ شئ.

۳- دري واړه شیطانان په اوو، اوو (۷،۷) کانړو وولئ.

۴- تر لمر پرېواته مخکې مکې مکرمې ته لاړ شئ.

۵- د وداع (رخصتی) طواف وکړئ.

۶- له مکې مکرمې څخه حرکت وکړئ.

حج پوره شو.

یادونه: د وداع طواف چې واجب دی هغه وخت کېږي، کله چې له مکې مکرمې څخه خپل هېواد ته راځئ او یا د مدینې منورې په طرف حرکت کوئ.

***

د شپې ناوخته مې څو رکعته نفل لمونځ وکړ او بیا د خوب پر لوري لاړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عرفات پر لوري

د تلې یا میزان (۱۱) مه د اکتوبر (۳)مه او د ذوالحجې (۹)مه نېټه د جمعې مبارکه ورځ وه، د سهار درې بجې او شل دقیقې وې چې له خوبه پاڅېدم، اودس مې وکړ، بیا مې څلور رکعته نفل لمونځ وکړ، بیا سهار پنځه بجې او پنځه دقیقې مو د سهار لمونځ د خېمې ترڅنګ په جماعت سره ادا کړ امام نن ورځ عرفات ته د تګ ټول پلان او جزیات څرګند کړل او بیا بېرته مزدلفې ته د راتګ جزیات، دا یې هم وویل چې نن شپه په مزدلفه کې تېروو او سبا ته غټ شیطان ولو، نو ځان سره غټ بیکونه مه وړئ، هلته د شیطان د ویشتو پرمهال پولیس درڅخه بکسونه او بیکونه ټول اخلي، بیا به

حیران یاست چې څه وکړو؟ ما سره چې یو وړوکی بیک و او د یادښت کتابچه، چې د سفر ټول جزیات مې په کې لیکلي وو او دا مهال (۸۶) مخه ډک شوي وو. او همدارنګه ټیب لیټ چې د سفر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ویدویي او نور عکسونه مې په کې اخیستي وو، حیران وم چې ځان سره یې یوسم که نه؟ هلته یې د شیطان د ویشتو پرمهال پولیس وانخلي او که دلته یې پربږدم نو دلته خپمه کې یې څوك وانخلي،حج ته تر راتګ وروسته دا د حج په باب زما ټوله معنوي پانګه وه او بیا لیکل یې هم راته ممکن نه وو، ځکه چې تر دې مهاله مې ګام پر ګام خپل سفر تعقیب کړی و. توکل مې پر خدای وکړ، دواړه مې د غاړې په بیك کې کښودل او د ورځني حالت په شان مې ځان سره راواخیستل.

د جمعې ورځ وه سهار (۶) بجې مو له خپلې خپمې څخه حرکت وکړ، تر نږدې (۴۵) دقیقې مزله او ځنډ وروسته ریل ستیشن (اورګاډي تمځي) ته ورسېدو، په ریل کې د ګڼې ګوڼې د طبیعي حالت په شتوالي کې عرفات ته راورسېدو، ساعت (۸) بجې او

(۱۵) دقیقې وې، په خپلو خپلو خپمو کې ځای پرځای شو، کله چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خیمې په یوه کونج کې کښاستو نو د څو تنو حاجیانو بیا ماته پام شو، راغلل ستړي مشي یې راکړل، ټول بلدي وو، د لغمان وو، ښاغلی شاه اغا، حاجي خان، حاجي فرید، قاضي نورالله، عزت الله او نور دوستان په کې شامل وو، هغوی سره څو شېبې کښاستو، د

وطن د حالاتو په باب مو لنډې خبرې وکړې، د هېواد د ابادۍ لپاره مو دعا وکړه، بیا مو لږ چای وڅښه، تر هغه وروسته مې څلور رکعته نفل لمونځ وکړ. ګرمي تر نورو ځایونو دلته ډېره وه، په خېمه کې برېښنا نه وه، خو کله کله په کې یخ شمال د ګرمۍ تاثیرات راکمول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عرفات او د جنت یوه وړه نندارہ

ملایان چې د جنت کوم صفتونه کوي او له کوچنیتوبه بیا تر دې دمه د هر مسلمان انسان په ذهن کې وي، هغه صفتونه اکثره ددې دنیا د نعمتونو په مقیاس د جنت تعریف او توصیف دی، خو د خدای تعالی شان دومره لوړ دی چې لاهم مورږ د جنت د نعمتونو واقعي تصور نه شو کولای، کله چې د غرمې د ډوډۍ وخت شو، نو د عرفات په سره دښته کې د خدای د نعمتونو باران اورېده، یخې اوبه، ډول ډول جوس، ډول ډول کېکونه، وریجې، غوښې، کښنو،

مالټې، شیدې، مستې، کبلې او څه شی چې د ملایانو په ذهن کې ګرځېدل، هغه ټول زمورږ مخې ته ایښي وو، ملایانو رښتیا ویل چې په حج کې حاجیان د خدای مېلمانه وي، رښتیا هم د خدای دسترخوان دلته دومره لوی او پراخ و چې د نعمتونو پرې حساب نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

و، نه یوازې د نعمتونو حساب نه و، بلکې کتاب یې هم نه و، په دې مانا چې چا پیسې نه ورکولې، دا ټول شیان وړیا وو، دا د هغو کسانو له خوا سبیل (وړیا) و چې خدای(ج) پرې لاړیات خپل نعمتونه لورولي وو، موټر بس موټر بس خوراکي مواد راتلل، په

میلیونو خلکو ته رسېدل، هېڅ تن وړې پاتې نه شو، ځینو کسانو چې سولې یې وړې وې، کارتن کارتن مواد د ځان ترڅنګ ایښي وو، خو کله چې ترې راتلل، همداسې ترې پاتې شول، خو څه شی کم نه شول، ما خپلو ملګرو ته وویل کولې چې دلته داسې حال دی نو جنت کې به څه حال وي؟ راځئ چې د خدای همغې لارې ته ځان سم کړو چې خدای پرې خوشالېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ماسپښين لمونځ او د عالمانو ترمنځ د نظر اختلاف

په اکثرو کتابونو کې راغلي چې د عرفات پر ورځ به د ماسپښين او مازيګر لمونځونه په قصر اجرا کوئ او يو ځای به يې کوئ، خو زمور احنافو ملايانو بيا ويل چې مور په مکه مکرمه کې مقيم يو او عرفات د مکې معظمې برخه ده، نو ځکه مور لمونځ په

قصر نه کوو او يوځای يې هم نه کوو، پوره يې کوو او جلا جلا يې کوو. عيناً لکه په عادي ورځو کې چې د ماسپښين او مازيګر لمونځ جلا جلا په جماعت سره اداکېږي. ځرنګه چې د عرفې ورځ د جمعې له ورځې سره برابره شوه، نو دجمعې لمونځ خو هسې هم دوه رکعته په جماعت سره اداکېږي، نو دې کې بيا هم ملا صاحبانو وويل چې په عرفات کې خو د جمعې لمونځ نه کېږي، د جمعې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمونځ خو په ښاریو او ابادیو کې کېږي، دا خو دښته ده، نو ځکه دلته د جمعې لمونځ هم نه شو کولای، تر اختلافاتو وروسته پرېکړه پر دې وشوه چې لمونځ به په جماعت سره د نورو ورځو په شان کوو، د ماسپښین لمونځ مو همدلته په عرفات کې د غوړېدلو خېمو تر سیوري لاندې په داسې ډول ادا کړ چې د څلورو پنځو خېمو ځوړند ترپالونه یې سره لرې کړل، د یوې نوې کېږدۍ ښه یې ورکړه چې

نږدې زر دولس سوه کسان په کې ځایېدل. لمونځ مو ادا کړ، په اکثرو خېمو کې همدا ښه غوره شوې وه، موږ د عرفات غونډۍ څخه لږ څه لرې وو، (نمیره مسجد) څخه هم موږ لرې وو، نمیره جومات د عرفات لویدیځه برخه کې موقعیت لري، رسول اکرم(ص) په کې د ماسپښین او مازیګر لمونځونه په قصر او جمعې سره ادا کړي دي، نه یوازې موږ، بلکې نور په لکونو حاجیان هم لرې وو. د عرفان غونډۍ (جبل رحمه) شاوخوا خېمې لګېدلې دي. د عرفات ساحه معلومه ده، ددې ساحې په داخل کې وقوف (ودرېدنه) معلوم دی. د عرفات د ساحې د داخل په هره ساحه کې وقوف اجراکېږي، دا ساحه یې په مشخصو علایمو ښېله او په نښه کړې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د محشر یوه بېلګه

کله چې د ماسپښین لمونځ ادا شو، نو سملاسي ملا صاحبان واعظ ته پورته شول، ټولو مسنونې دعاګانې او همارنګه واعظونه پیل کړل. دوی وویل چې دا ځای خدای(ج) ته د زاریو، تضرع او دعا غوښتلو ځای دی، دلته هر ډول دعا قبلېږي، نو په ډله ییز ډول دعاګانې کوو چې خدای زموږ دعاګانې قبولې کړي. د مولوي صیب (عبدالله) او مولوي صیب (ګل احمد صدیقي چکري) په خبرو او دعاګانو کې دومره قوت و، چې ولاړ ټول حاجیان یې داسې وژړول چې تا به ویل د محشر ورځ ده، هېڅوک په خود نه و،

هېڅوک نه پوهېدل چې چېرته دي، هر سړی له ځانه جلا شوی و، یوازې پورته یې کتل، د هر چا له سترګو د اوښکو سېلاب راروان و، څوک نه پوهېدل چې ګرمي چېرته ده او یخني چېرته ده، ما خو خپله دومره وژړل چې نه پوهېدلم، چېرته یم، له کوچنیوالي بیا تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې دمه چې مې څه کړي وو، یوځل بیا مې په ذهن کې تېرو بېر شول، پر کړیو ګناهونو مې توبه وایستله، پر هغه ورځ چې مې د خدای(ج) پر کور خپل تندی او زړګی کېښود او بیا دلته ډېر په زغرده مې وژړل، ما ونه ژړل، چا وژړولم، د قیامت ورځ راپه یاد شوه، هلته به هر سړی ځانته ځانته خپل غم ژاړي، هېڅوک د چا په درد نه خوري، هېڅوک له چا سره مرسته نه شي کولای، دلته هم همغه شان یوه شېبه وه، انسان دلته ځان داسې یوازې احساسوي، لکه چې هېڅوک نه لري، یوازې خدای یې ور په یاد وي او د خدای رسول. حضرت محمد(ص) همدلته د (حجة الوداع) وروستۍ خطبه وویله او همدلته یې بشریت ته خپل وروستی پیغام پرېښود. د خپل امت د ښېنې لپاره یې الله تعالی ته د دعا لاسونه پورته کړل او ویې ویل چې زه به پر راتلونکي کال تاسو په منځ کې نه یم الله تعالی دا ایتونه نازل کړل: (الْيَوْمَ اكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَاتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْاسْلامَ ديناً...) دا یې د خپل حبیب په خوله بشریت

ته اعلان کړل او د خدای رسول وویل چې ستاسو دین مکمل شو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

حاضرینو ته یې وویل چې تاسې په دا پیغام غاییبینو ته رسوئ او هغوی به یې نورو ته.

کله چې به واعضانو د مقبول رسول(ص) مبارك نوم واخیسته، نو له درود سره به د ژړا یوه څپه یوځای شوه، هېچا ځان نه شو

ټینګولای، دعاګانو ان د مازیګر تر لمانځه پورې دوام وکړ، د هېچا ژړا نه ودرېدله، مازیګر لمانځه ته څو دقیقې پاتې وې چې ټولو د افغانستان د ابادۍ، سولې، امن او د افغانانو د اتحاد او اتفاق لپاره دعا وکړه، د اسلامیت د ویښتابه او د دښمنانو له شر څخه د مسلمانانو د خلاصون لپاره دعا وشوه، کله چې دعا خلاصه شوه، نو زړه مې دومره سپك شو چې تا ویل د کلونو کلونو بار مې له اوږو اوچت شو، ځان مې ډېر راحت احساس کړ، لکه څوك چې یوې نوې نړۍ ته داخلېږي، یا هم له مورە نوی تولد شوی وي او نړۍ ته یې نوې نوې سترګې غړولې وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مزدلفې شپه

د مازیګر تر لمانځه وروسته په عرفات کې تر هغه پاتې شو چې لمر ښه پرېوزي او تیاره خوره شي، تر هغه وروسته د اورګاډي تمځي ته راغلو، ښه په تکلیف او تر اوږده انتظار وروسته، تر اورګاډي ورسېدو، دلته بیا هم (۴۵) دقیقې معطل شو، کار منظم نه برېښېده ځکه چې دا د اورګاډي لومړی کال و چې فعال شوی و. ټول ښه ستړي وو، کله چې اورګاډي ته وختو نو تر (۱۵-۲۰)

دقیقو مزله وروسته مزدلفې ته ورسېدو، څوک چې په اورګاډي کې راغلي وو، نو د یوه غره څنډې ته په یوه نسبتاً اوار ډګر کې پلي شول، د مابنام او ماسخوتن لمونځ مو پر یوه وخت په ترتیب سره له کوم قصر پرته ادا کړ، مزدلفه هغه ځای دی چې حاجیان د عرفات تر اقامت وروسته ورته راځي، د ذوالحجې لسمه شپه په کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

تېروي، د مابنام او ماسخوتن لمونځونه په يو اذان او دوو اقامتونو ادا کوي او شپه هم دلته تېروي، لکه چې الله(ج) فرمايي: {فَإِذَا أَفَضْتُمْ مِنْ عَرَفَاتٍ فَاذْكُرُوا اللَّهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ وَاذْكُرُوهُ كَمَا هَدَاكُمْ} ژباړه: ((کله چې تاسې له عرفاته راوګرځېدئ، نو الله(ج) به په مشعرالحرام کې له لارښوونې سره سم یاد کړئ.)) د مشعرالحرام حدود د لوحو په واسطه ښودل شوي دي، د مشعرالحرام مسجد هم همدلته موقعیت لري. زمونږ د علماوو ترمنځ د لمانځه د اداکولو پر طرز هم اختلاف و، خو يو ملا دمخه شو او نورو ورپسې اقتدا وکړه. تر لمانځه وروسته د ځای د پیداکولو په لټه کې شو. د پښې ایښودلو ځای نه و، د همدې میداني په یوه کونج کې مو چې شاته يې غر او بل کونج ته يې د عرب حاجیانو لپاره یوه جلا کړې څنډه وه او پرده د هوا تر ې راتاو و، ځای پیدا کړ. دلته یوه سره غالۍ غوړېدلې وه، یو پنجابی ناظم پرې ناست و، خلك يې خپلې خواته نه پرېښودل، شپه هم پخه وه، تیاره هم وه. مونږ هم ښه د مزې ستړي وو، مونږ سره یو پلاستیکي جاینماز و، کسان دوه وو، زه او عزت الله حاجي دواړه پر یوه نه ځایېدلو، هغه لاړ ډېر وګرځېد چې بل جانماز یا څکالی پیدا کړي، پیدا يې نه کړ، بیا زه لاړم، زما مخې ته حاجي صیب (رسول هوتخیل) راغی، هغه وویل: څه کوې؟ ما ویل دغسې مشکل دی، هغه وویل زه خپل څادر درکوم، هغه له خپل ځایه څادر راکړ، کله چې د عزت الله څنګ ته لاړم، هغه ته مې وویل دغه دی څادر مې پیدا کړ، هغه هم خوشاله شو، تر دې دمخه نو ما حاجي عزت الله ته وویل هغلته څه ښه سره غالۍ ده، پر دغه چې يې پرې ایښي وای، څه ښه خوب به مو کړی وای. عزت الله خان پنجابي ته وویل، خو هغه ورته وویل، نه دلته اجازه نه شته، په ډېره

(c) ketabton.com: The Digital Library

قهرجنه لهجه يې وويل، کله چې هغه ته ما ځادر يورې، نو پر دې غالۍ د پنجابي پرځای يو بل کس ناست دی، توره تياره وه،ماته رانږدې شو ويې ويل: يون صيب نه يې؟ ما ويل يم، بيا يې وويل

هله راځئ پر دې غالۍ ويده شئ، ما ويل نه همدا ځای سم دی. په زور يې غالۍ ته بوتلو، دې وخت کې همغه پنجابی راغی، برګ برګ يې وکتل، ده ورته ويل ته جګ شه هلته کښه! له غالۍ يې څنګ ته کړ، زمورږ پر پلاستيکي جاينماز يې څملاوه، ورته يې وويل چې دا زما ملګري دي، بيا ژر لاړ يخې اوبه او جوس يې راوړل، بيا يې کيسې راسره شروع کړې، چې زه د ننګرهار يم، نوم مې (خيال ولي) دی، دلته عربو سره کار کوم، دا کمپ د هغو عربو لپاره دی چې دلته حج ته راځي، زما کفيل د حج کارونه کوي، دا وخت مې کتل چې يو ځوان عرب راغی، ده ويل دا زما کفيل دی، هغه ته يې زه معرفي کړم، هغه ډېر خوشاله شو، ما ته يې وويل زما مېلمه شه، ما ويل اول ته زما ډوډۍ وخوره بيا به زه درسره لاړ شم،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما ویل زمور دود دی چې اول مور ډوډۍ ورکوو، دې باندې هغه نور هم خوشاله شو، دې وخت کې بل عرب راغی، دې عرب زه هغه

بل ته معرفي کړم هغه لږ لږ په انګرېزي هم پوهېده، خو (خیال ولي) عربي ترجمه هم کوله، تر یوه وخته خیال ولي او عرب سره ناست وم، خیال ولي راته وویل هر کله چې دې خوب راغی، ویده شه دلته درته څوک مزاحمت نه شي کولای. په همدې کې راباندې د خوب څپه راغلې وه. خو تر دې دمخه مې (۷۰) کاڼي راټول کړي وو او په بوتل کې مې اچولي وو. ملایانو ویل کاڼي باید د لوبیا تر دانې غټ او د نخودو تر دانې واړه نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جمرو (شیطانانو) د ویشتلو تیاری

د میزان (۱۲)مه د اکتوبر (۴)مه او د ذوالحجې (۱۰)مه نېټه د شنبې ورځ وه، د سهار لمونځ مو په جماعت سره ادا کړ، امام وویل چې تر لمانځه وروسته همداسې ورو ورو حرکت کوو، د اورګاډي د سټېشن پر لوري، د لمر له راختلو سره باید موږ هلته (د جمرو ویشتلو ځای) ته تیار ځان ورسوو، لومړی غټ شیطان ولو او بیا

قرباني کوو، تر هغه وروسته بیا سر خرییو او ځان له احرامه باسو، بیا هر سړی کولای شي په شخصي لباس کې فرضي طواف او سعي اجرا کړي. سهار تر لمانځه وروسته ټول حاجیان راجمع شول، د افغانستان بیرغ مو مخکې و، موږ ټول ورپسې وو، تر شل پنځه ویشتو دقیقو مزله وروسته د اورګاډي تمځي ته ورسېدو څو دقیقې مو نور هم انتظار وکړ، بیه په منظم ډول او په ترتیب سره اورګاډي ته پورته شو او د جمرات (د شیطانانو ویشتلو ځای) پر لوري مو

(c) ketabton.com: The Digital Library

حرکت وکړ، تر لس پنځه لس دقیقې مزلـه وروسـته (جمـرات) تمځـي ته ورسېدو، د شیطان ویشـتلو لپـاره یـې مـنظم سیسـتم جـوړ کـړی، پنځه منزله، لویې لارې یا سړکونه چې په لکونو خلك پـه کـې پـر یـوه

وخت تنګ کولای شي، دخولي لاره یې یوه او خروجي یې بلـه وه. کلـه چې د جمرات تمځي ته ورسېدو، نو ګـورو چې پـه لکونـو حاجیـان د غــټ شــیطان د ویشــتلو لپــاره راروان دي. پخــوا دلتــه دومــره اسانتیاوې نه وې، دلته به د ګڼې ګونې او بې نظمۍ له امله هر کال پـه سـلګونو حاجیـان تلـف کېـدل، خـو اوس ډېـره اسـانتیا رامنځتـه شوې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د غټ شیطان ویشتل او بیا قرباني

عرفات کې د ورځې او په مزدلفه کې د شپې تر تېرولو وروسته لومړي مراسم د غټ شیطان ویشتل دي، چې د لمر تر راختلو وروسته پیلېږي او د لمر تر غروبه دوام کوي. مونږ دویم پوړ ته د غټ شیطان د ویشتلو لپاره لاړو، که څه هم ګڼه ګوڼه ډېره وه، خو کار

منظم و، له لومړي او بیا له دویم شیطانه تېر شو. له بوتله مې (اوه) پاخه کانۍ راوایستل او کله چې غټ شیطان لعین ته ورنږدې شوم، نو په بسم الله او الله اکبر ویلو سره مې پرې ګوزارونه پیل کړل، اوه ګوزاره مې مسلسل وویشت، دا مهال نو دلته د کانو داسې باران و چې ته به وایې په بټۍ کې پولۍ پخېږي، تر هغه وروسته په خروجي لاره د مکې په طرف پر غځېدلي سړک لاړو، مومند صیب ته مې زنګ وواهه چې له شیطان څخه مې دوړه پورته کړه، اوس قرباني وکړه، هغه وویل پنځه لس دقیقې وروسته احوال درکوم، پنځه لس دقیقې چې پوره شوې بیا یې وویل، لږ صبر وکړه، د قربانۍ ملګري راته احوال راکوي، دې کې نو ما د عمارې پر لوري خپل پلي مزله ته دوام ورکاوه، تر یوه ځایه چې لاړم نو ښه ستړي شوم،

(c) ketabton.com: The Digital Library

نړۍ (۱۵) دقيقې پلی مزل به مې کړی وي، موټروان ناري کړې حرم، حرم... دبرش دبرش ریاله يې اخيستل، د حرم موټر کې ځکه وختم چې له هغه ځايه مې عماره پيداکولای شوه، په احرام کې حرم ته ځکه د طواف لپاره نه ورتلو چې قرباني مو نه وه کړې او سرونه مو نه وو خريلي. له حرم نه پلي د عماري پر لوري راغلم، کله چې

عماري ته نړۍ شوم، نو مومند صيب زنګ ووا هه، قرباني وشوه، وښتان وخريده.

د قربانۍ ډګر ته خپله هم تللی شې او هم د خپل شريك له لاړې قرباني کولای شې. نو ځکه خو مومند صيب زما لپاره قرباني وکړه.

مومند صيب راته وويل سلماني ته به ووايې چې وښتان دې له ښي خوا څخه وخريي، زمور عماري سره نړۍ لاړې د سړك پر سر د سلماني دوکان و، هېڅوك نه و، ښه فرصت و، ژر لاړم، سر مې په چړې وخريه ما ويل څو کېږي، ده وويل (عشرين) يانې شل ريالـه، شل ريالـه مې ورکړل، سلماني ته ناستې مې لږه ستړيا هم وايستله او تر پنځه دقيقې پلي مزله وروسته عماري ته ورسېدم، دلته نو داسې چوپتيا ده چې تر ما دمخه ايله که دوه دري حاجيان راغلي وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ماسپښين لمونځ او فرضي طواف

کله چې اتاق ته راغلم نو ژر تشناب ته لاړم، ځان مې له احرامه خلاص کړ، غسل مې وکړ، جامې مې واغوستلې، خپل چپرکټ کې مې پښې وغځولې، ستړیا مې یوځه ووته، نیم ساعت به ناست وم، چې ساعت ته مې پام شو یوولس بجې وې، ژر مې د حرم شریف پر لوري حرکت وکړ، پوره دولس بجې د ملك فهد دروازې له لارې مسجدالحرام ته داخل شوم، د مسجد داخل کې هوا یخه وه، سنت مې وکړل، جمع تیاره شوه، لمونځ مې په جماعت سره ادا کړ، بیا مې د جنازې لمونځ وکړ، بیا مې سنت ادا کړل، بیا مې لږه دمه ووهله، دا ځل نو ما د غاړې بیك ځان سره نه و وړی، ځکه چې ویل یې هلته د ګڼې ګوڼې له امله کځوړې، بیکونه او نور نه پربږدي،

یوازې د غاړې دسمال راسره و. تر لږې دمې وروسته مې د طواف نیت وکړ، څپلکې مې په لاس کې ونیولې، هېڅ شی نه پیدا کېدل، چې دا په کې واچوم، دې وخت کې یو سړي تش پلاستیك راکړ، چې دې کې دې څپلکې واچوه، دومره خوشاله شوم چې ډېره غټه تحفه یې راکړې وي، څپلکې مې پلاستیك کې واچولې د غاړې په دسمال کې مې غوټه کړې، تر شا مې ټینګې وترلې او د خدای له

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوره مې طواف ته ځان تیار کړ، هوا سخته ګرمه وه، ګڼه ګوڼه هم زیاته وه، په سخته ګرمۍ کې مې اوه دورې پوره کړې، تر نورو طوافونو دا سخت ځکه و چې یو خو ډېره ګرمي وه او بل زیاته ګڼه ګوڼه. تر طواف وروسته مې دوه رکعته لمونځ اداکړ او بیا د صفا او مروا غونډیو خواته راغلم، دلته مې اوه شوطه (ګردشه) پوره کړل،

دلته که څه هم هوا یخه وه، خو ګڼه ګوڼه دلته هم ډېره وه، مرمر ډبرې هم یخې وې، اوه شوطه مې پوره کړل خو بیا مې هم په زړه کې وسوسه پیدا شوه هسې نه چې کوم درنه په کې کم نه وي، نو یوه بله دوره مې هم پسې وکړه، ملایان وایي، که په شمار کې درته شك پیدا شو، نو کم عدد به حسابوئ او یو بل شوط به پسې زیات کوئ، په شپږم دور کې تړې شوم، د اوبو خوا کې ګڼه ګوڼه وه، نږدې د یوې دورې وخت یې نیوه، کله چې د اوبو ځای ته لږ نږدې شوم، یو تن له اوبو ډك ګیلاس په لاس کې راته ونیو، اوبه مې وڅښلې د زړه له تله مې ورته دعا وکړه، وخت مې هېڅ ضایع نه شو. تر سعې او دعا وروسته له حرم شریف څخه خارج شوم او بېرته پلی د عمارې پر لورې لاړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډوډۍ او خوب

په لاره کې مې له پاکستاني هوټل څخه چکن کړايي واخيسته، يخې اوبه مې واخيستې، ساعت د ماسپښين دوه بجې و، عزت الله خان ته هم دا مهال قرباني شوې وه او د حرم پر لوري په حرکت کې و. کله چې اتاق ته راغلم، نو ښه ستړی او وږی وم، ډوډۍ مې په ښه

خوند وخوړه، تازه مېوه مې پرې دپاسه وخوړه او نور نو چپرکټ ته پورته شوم، درانه خوب يوړم. تر څلورو بجو مې خوب وکړ، تر هغه وروسته مې د مازيګر او بيا د مانښام لمونځ وکړ او بيا مې څو تنو انډيوالانو سره وکتل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

منی شریف ته تګ او بېرته راتګ

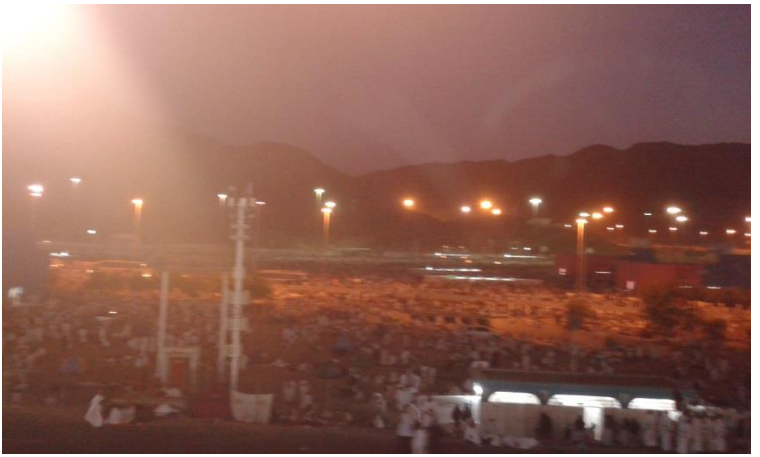
د ماسخوتن څه کم نهه بجې وې چې له خپلې عمارې څخه کښته شوم، د عمارې مخې ته یو موټر ولاړ و، پلانکوچ ته ورته موټر، لس دولس کسان په کې ځایېدل، څو تنه افغانان په کې ناست وو، ما ویل چېرته ځئ؟ ویې ویل منی شریف ته ځو، خو معلومه نه ده چې رښتیا مو هم هملته وړي که نه؟ د ېرش ریاله اخلي. ما ویل چا ورسره خبره کړې، دوی ویل دغلته شاته یو قاري صیب ناست دی، په عربي پوهېږي، ډېر ور عربی و، هغه ته مې وویل، تا ورسره خبرې کړې، هغه وویل هو، دویم سیټ کې زه هم کېناستم، لس پنځه دقیقې وروسته یې حرکت وکړ، رښتیا هم ډېر مزل یې وکړ، تر فرعي سړکونو وروسته عمومي سړك ته ووت، ډېره لاره یې ووهله بیا یې دا غبرګه کړه، نږدې (۳۰-۴۰) کیلو متره

مزل، لکه د کابل د څرخي پله له تنګي څخه د سروبي تر بازاره پورې لاره، هلته یې د ملك عبدالعزیز تر اوږده پله لاندې کښته کړو. دا ځای که څه هم د منی شریف له نورو برخو نسبتاً لرې دی، خو

(c) ketabton.com: The Digital Library

زمونږ (۵۸) مکتب چې کوم ځای کې پروت و، هغه ته نږدې و، دوه لارې ورته راغلي، خو نابلده سړي ته يې پيداکول اسانه کار نه دی.

ما چې يوه شپه دمخه دا ځای او د هغه تر شا پاس غر او د غره له پاسه د اوبو زېرمه په نښه کړي وو، نو پر زېرمې مې سترګې ولګېدې، اصلي نښه مې پيدا کړه، خو دې نښې ته ځان رسول هم څه اسانه کار نه و، تر پنځه لس دقيقې پلي مزله وروسته مې خپل ځای پيدا کړ، دا مهال نو ښاغلي (قاضي فضل غني) چې د ننګرهار د خوږيانيو د کوز بيار اوسېدونکی دی، متواتر زنګونه راووهل، چې مورږ ډوډۍ تاسې ته معطله کړې ده، بايد زمونږ څنګ ته راشئ، نور سپين ږيري او مشران هم تاسې ته انتظار باسي، ما ويل ما ډوډۍ خوړلې، تاسې ډوډۍ وخورئ، خو ليدو ته مو حتماً درځم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له خوګیانو عزیزانو سره د ماسخوتن ډوډۍ

خوږیانو عزیزانو د خپل ځان لپاره زموږ د خپمو شاته د دوو غرونو ترمنځ یوه تاله غونډې ځای ټاکلی و، ښه یخ شمال په کې لګېده، عیناً لکه د ننګرهار د درونټې پر سر د دوو غرونو ترمنځ

ساحه چې په واقعیت کې د باد مقام ګڼل کېږي. مخکې تر دې چې خپلې خپمې ته لاړ شم، دوی ته پورته شوم، پنځه لس شل کسان ټول یوځای ناست دي، غټ دېګی یې باندې کړی، ټولو له مخې سترې مشي وکړل، سم له لاسه یې دسترخوان اوار کړ، ښه ګرمه غوښه، پیپسي او اوبه پر دسترخوان کښښودل شوې، ډېره د اخلاص او اتفاق ډوډۍ وه، که څه هم ما ډوډۍ خوړلې وه، خو د دوی له اخلاصه ډکې ډوډۍ ډېر خوند وکړ. ډوډۍ مو هم وخوړه او وطنی مجلس مو هم وکړ، د هوجرې او دېرې، مرکې او جرګې خبرې مو هم وکړې، دوی هم ډېر خوشاله شول او زه هم، دوی وویل کاشکې زموږ ټول مشران تا غونډې وای هرې دېرې او هوجرې ته ورتللای له خلکو سره کښناستلای. دا چې د مسافرۍ په دې ژوند او بیا په دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مبارکه شپه کې ته ددې غره پر سر له موږ سره کښناستې، موږ له تاځخه ډېر خوشاله یو. د مسافرو د وېزو د مشکلاتو په باب مو هم خبرې وکړې، ما ویل زه به ستاسو غږ حکومت ته ورسوم، خدای(ج)

دې وکړي چې هغوی دا مشکل حل کړي. د هغوی مجلس ډېر خوږ و، خو ما ترې اجازه واخیستله، بیا خپلې خېمې ته راکوز شوم، دلته نهه لس کسان حاجي صاحبان راټول شول، یوه شېبه سره کښناستو، چای مو وڅښه هر چا د نن ورځې د شیطان د ویشتو او حرم شریف کې د طواف خپلې خپلې کیسې وکړې. ساعت دولس بجې شوې، بیا حاجي صاحبان سره تیت شول، زه لاړم، شل رکعته نفل لمونځ مې وکړ، یو ځل بیا مې له خپل ځانه نیولې، تر مور و پلاره، خپلوانو، عزیزانو او اندیوالاتو پورې ټولو ته د زړه له تله دعا وکړه او بیا مې د لوی ارمان لپاره؛ د یوه لوی افغانستان د جوړېدو لپاره لویه دعا وکړه، ما ویل یا ربه ماته مې د خپل وطن طبیعي حدود په نصیب کړې، چې نه مې چا سره کش وي او نه چا سره پش،

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خپل هېواد د طبيعي حدودو لپاره مې د دېوالل جوړولو يو نقشه هم په ذهن کې وګرځېده، د پخو سيمتيې دېوالونو يوه نقشه چې له خپلو حدودو به راتاوه وي، هرې خواته به يې قانوني لارې تللې وي، هر ځای کې به د سرحد پوستې وي، نه به مورږ پر چا يرغل کوو او نه

به بل څوك يرغل ته پرېږدو، ډېر خيالي رنګونه مې په ذهن کې تېر شول، خيال پلونه مې ډېر ووهل، خو زړه کې مې دې هيلو غځونې وکړې چې خدای(ج) خو ډېر مهربان دی، دا خو دده قلم ته هېڅ هم نه دي چې مورږ خپل حد و برید ته ورسوي، په همدې ارمان مې د دعا لاسونه راټول کړل او خپلې خيمې کې خپل ځای ته داخل شوم او دغه يادښت مې وليکه. ساعت د شپې يوه بجه او څو دقيقې دي. دا مهال نو ځينې حاجي صاحبان په کېږدی کې ويده او لږ شمېر يې ويښ دي. څو دقيقې نور هم ويښ وم او بيا مې خوب ته پناه يوړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعودي مېشتو افغانانو سره لنډه ناسته

د ميزان (۱۳)مه، د اکتوبر (۵)مه او د ذوالحجې (۱۱)مه د يکشنبې ورځ وه، سهار وختي پاڅېدم د سهار لمونځ مو دخپلې کېږدۍ (۲۴) مخې ته په جماعت سره ادا کړ تر لمانځه وروسته يوځل بيا د خوب څپې راباندې غلبه وکړه، نه نښايسته خوب مې وکړ، ساعت نږدې نهه نيمې بجې وې چې حاجي خوشال هوتخېل له

خوبه پاڅولم. يون صيب پاڅه مېلمانه درته راغلي دي،مخکې تر دې چې د مېلمنو پوښتنه وکړم، تشناب ته لاړم، بيا مې اودس وکړ او بېرته کېږدۍ ته راغلم، هلته حاجي خوشال هوتخېل د هغه تره (حاجي عبدالرسول) او د تره زوی يې حاجي عزت الله درې واړه ناست دي دوه تنه نور اندېوالان چې زما ليدو ته راغلي وو هغه هم ورسره ناست دي. انبار غوښه يې پر دسترخوان اېښې، ډوډۍ يې پرېمانه راوړې، يخني غوښه يې برابره کړې وه، د خپلې قربانۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښه يې وه. ماته يې وويل چې له خوبه مو ځکه پاڅولې چې يو خو دا مېلمانه حاجيان صاحبان ستا ليدو ته راغلي وو او بل ما ويل

چې دا چای نن مورې سره وڅښې، دا نو زمورې هوتخپل عزيزان دي چې سخت ډوډۍ مار او جرګه مار دي. په زوره يې راباندې دومره غوښه وخوړه چې خپل دروندوالی مې له ورايه محسوس کړ. له مېلمنو سره مې هم د زړه خواله وکړل. دا هغه افغانان وو چې په سعودي کې اوسي او پر سختو لارو د حج مراسمو ته راغلي وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماسپښين لمونځ او بيا
د شيطانانو ويشتل

د سهار تر لمانځه او هم د سهار تر چای وروسته ملا صاحبانو وويل چې نن د ماسپښين تر لمانځه وروسته يانې چې کله هم لمر مخ په زوال شي، د درېواړو شيطانانو د ويشتلو نوبت دی. کله چې مو د ماسپښين جمع همدلته وکړه، نو په ګډه به حرکت کوو، د افغانستان بيرغ به مو مخکې او موږ به ورپسې يو. لومړی به وړوکی شيطان ولو، بيا به د کوچني او متوسط شيطان ترمنځ دعا کوو چې خدايه حج مو قبول کړې او د شيطان لعين له وسوسې مو وژغورې، بيا منځنی شيطان ولو د منځني او لوی شيطان ترمنځ بيا دعا کوو او بيا غټ شيطان ولو او نور بيا دعا نه کوو، همداسې بېرته د منی په طرف ځو او که څوک بل چېرته هم ځي کولای شي،

خو شپه به ضرور منی شريف ته راوړي او که رايې نه وړي نو (دم) پرې لازمېږي. تر لمانځه وروسته په منظم ډول د اورګاډي د تمځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر لوري وخوځېدو چې له دې ځایه د پلي مزله نږدې پنځه لس دقیقې واټن یې درلود، په اورګاډي کې په اسانۍ پورته شو او تر لس دولس دقیقې مزله وروسته هلته ورسېدو، دا ځل نو موږ ښه بلد وو، په پنځم پوړ کې مو د شیطانانو د ویشتلو لپاره ځانونه برابرکړل، د شیطانانو د ویشتلو لپاره یې ډېر ښه سیستم جوړ کړی دی، خلك د پخوا په څېر نه تکلیفېږي، کوم ښه مسلمان انجنیر د شیطان له وروستي غضبه مسلمانان ژغورلي دي، پخوا به د شیطان د ویشتلو په دې ځای کې دومره ګڼه ګوڼه شوه چې په لسګونه حاجیان به په کې مړه شول، خو اوس که د ورځې په ملیونونو خلك تېر شي، نو چاته په کې ضرر نه پېښېږي. د هر چا کاڼي د شیطان پر تندي لګي. دخولي لاره یوه او خروجي بله ده، په پنځو واړو منزلونو کې همدا سیستم دی، شیطان هم د پخوا په څېر

کوم ډینډك نه دی، بلکې یو اوږد دېوال دی چې له دواړو لوریو ویشتل کېدی شي او خلك پر همغه لاره بهر ته وځي، موږ په ډېرې اسانۍ سره لومړی کوچنی بیا متوسط او بیا غټ شیطانان ښه په زغرده وویشتل، له ما څخه خو هېڅ کاڼی خطا نه شو، د اول

(c) ketabton.com: The Digital Library

شیطان تر ویشتلو وروسته مې دعا وکړه چې خدایه حج مې قبول او ټول مسلمانان او په ټبره بیا افغانان د شیطان له غضبه خلاص کړې، بیا مې دویم شیطان وویشت دعا مې هم وکړه او بیا مې درییم (غټ شیطان) څخه ډز پورته کړ. تر شیطان ویشتلو وروسته مې ولي سپك شول لکه چا مې چې له ولو څخه کوم درونډ پښتی

لرې کړی وي. زه او عزت الله خان ببرته د اورګاډي ستېشن ته راغلو، تر هغه وروسته خپلې خېمې ته او دلته مې لږ شان استراحت او ارام وکړ. استراحت ډېره دمه راوسته، تر دې وخته پورې ټول مراسم په ښه ډول ترسره شول او هر څه له پلان سره سم روان دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مازیګر او مابنام لمونځ او د ملا صاحب د پند څو خبرې

د مازیګر لمونځ مو په منی شریف کې په جماعت سره ادا کړ، مولوي صیب عبیدالله نیازي ښه اوږده دعا وکړه چې له فرد څخه نیولې تر ټول ملت او امت پورې د ټولو خیر یې په کې وغوښت. بیا زه (یون)، نثاراحمد ناصري، ملیار جبارخېل او څو تنه نور ملګري له خېمې څخه ووتو، شاوخوا مو قدم ووهلو، لږ تازه انګور مو پیدا کړل، ښه اوبلن او خواږه، هغه مو خوړل، په سړک پلي روان

وو او انګور مو خوړل، هلته د سړک پر سر خوراک نه یوازې د اچې شرم نه دی، بلکې ددې ځای د کلتور یوه برخه ده. عیناً لکه د پاکستان او هندوستان په ځینو ښارونو کې چې خلك د سړک پر سر خوراک او څښاك کوي او پاتې شوني یې ببرته د سړک پر غاړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګوزاروي، دلته هم همغه حال و، د مانښام تر لمانځه لږ دمخه ښېرته خپلې خېمې ته راغلو، ټلېفون مې له نثاراحمد ناصري سره د چارج لپاره په خېمه کې کښېنود، دلته نو غټه ستونزه هماغه د ټلېفون چارج و، یو چارجر ته پنځه شپږ ټلېفونونه منتظر وو، زه خپلې خېمې ته راغلم او دلته دا مهال د مانښام جمع تیاره وه.

د مانښام تر لمانځه وروسته امام پورته شو، خلکو ته یې وویل، څو مهمې مسلې دي دا ایام تشریق دی، نو که تاسو غواړئ چې اوس درته مسلې پیل کړم او که نه د ماسخوتن تر لمانځه وروسته، ټولو حاجیانو ورته وویل همدا اوس یې وکړه. مولوي صیب د حضرت عثمان(رض) د عدالت کیسې، پر هغه مهال د حمص د والي عدالت، د ځینو خلکو د ریا کاری، د حاجي نوم، د خدای(ج) نعمتونه او نورو مسایلو په باب خورا اوږدې کیسې او مسلې وکړې. د حضرت عمر(رض) د عدالت په باب یې وویل چې په هر

ځای کې به یې څوك والي او حاکم مقرر کړ، نو په خپله به یې د هغه ځارنه او پلټنه کوله، د هغه د تقوا په باب یې وویل چې په لباس

(c) ketabton.com: The Digital Library

(کالیو) کې یې (۷۲) پیونده وو، له بیت المال څخه یې د ځان په ګټه کار نه اخیسته، په بېلابېلو سیمو کې یې د ځان په شان حاکمان ټاکل، ورته ویل یې چې د خدای قران، د حضرت پیغمبر(ص) وینا او عمل به دې د کار تګلاره وي، د حمص د هغه وخت د والي د عدالت او تقوا کیسه یې وکړه چې عدالت او محاکمه یې پر رنړا ورځ د خلکو په مخ کې وه، د شپې به ټوله شپه پر عبادت مصروف و او د خدای(ج) ذکر به یې کاوه، جمعه کې یوه ورځ دندې ته ځکه نه راته چې جامې یې نه لرلې، یوه جوړه جامې یې وې هغه به یې پر همغه ورځ وینځلې او دی به تر هغه پټ په یوه ځای کې ناست و چې جامې یې وچې شي او دی یې واغوندي، یو ساعت ناوخته دندې ته راته، هغه په دې خاطر چې مېرمن یې ناروغه وه، د کور کار یې خپله کاوه، هغې ته به یې چای دماوه، او کور به یې پاکاوه، محرم یې نه لاړه، دې کې به وظیفې ته ناوخته

شو، خلك چې دده له دې مجبورۍ څخه خبر نه وو، نو حضرت عمر(رض) ته یې دده له حکومتوالۍ څخه شکایت وکړ، حضرت عمر(رض) هغه راوغوښت مخکې تر دې چې هغه سره خبرې وکړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ته يې وويل چې اول د خلکو ځواب ورکړه. خلك په عام بازار کې راټول شوي وو. کله چې د حمص والي خپل مجبوريتونه بيان کړل، نو خلك د هغه تقوا ته حيران شول او تر هغه وروسته حضرت عمر(رض) هغه په غېږ کې ونيو او د هغه پر تقوا يې افرين ووايه. مولوي صيب حاجيانو ته د ريا عبادت په باب هم ښايسته بيان وکړ، هغه وويل حج د ريا عبادت نه دی، حاجي د شرعيت له مخې حق نه لري چې په خپله ځان ته حاجي ووايي يا په کارت او پاڼو کې د خپل شهرت لپاره ځان ته حاجي وليکي؛ حاجي يا الحاج پلانکی، دا ټول په تظاهر کې راځي او اسلام د تظاهر دين نه دی، د ريا عبادت نه قبلېږي، حضرت رسول اکرم(ص) فرمايي چې تاسې چاته صدقه او خيرات ورکوئ، نو په داسې حالت کې يې ورکړئ چې څوك حاضر نه وي، په دې شکل يې ورکړئ چې يو لاس په بل خبر نه شي.

له ځان سره د حاجي د کليمې د نه ليکلو خبرې ماته ډېر خوند راکړ، ماته دا مهال زمونږ د يو انډيوال (ډاکتر مخان شينواري) خبره رايادە شوه، هغه چې له حج څخه بېرته خپل کور ته ستون شو، نو يو چا ورته د حاجي خطاب وکړ، هغه ورته وويل چې ماته حاجي مه وايه، ځکه ما حج د خدای د رضا په خاطر کړی، نه د تظاهر لپاره، مقابل طرف يو ځل بيا ټينګار وکړ، په تبسم سره يې وويل، حاجي صيب په خير، حج دې مبارك شه! حج دې کړی نو ضرور به درته حاجي صيب وايو، نو ډاکتر مخان شينواري هم هغه ته په ټوکه کې وويل، ته هم دا څوارلس کاله کېږي، بې لماځه ګرځې، ما تاته کله بېلماځه صيب وويل، چې ته ماته په دې يوه حج حاجي صيب وايې، د ډاکتر مخان شينواري خبره که څه هم د ټوکې په بڼه وه، خو مانا يې د ملا صيب له توصيې او نصيحت سره برابره وه. مولوي صيب

(c) ketabton.com: The Digital Library

نورې هم ډېرې ښې اوږدې مسلې وکړې، د پیغمبر(ص) د رحلت کیسه یې ډېره دردونکې وه، ناست ټول حاجیان یې ښه وژړول، د امام مسلې دومره اوږدې او خوږې وې چې د مابنام تر لمانځه وروسته پیل او ټیک د ماسخوتن تر لمانځه پورې وغځېدې او تر دې وروسته مو راساً د ماسخوتن جمع وکړه او بیا خپلو خپمو ته داخل شو. د ماسخوتن تر لمانځه وروسته ژر ډوډۍ تیاره شوه، ډوډۍ خپله د مکتب له خوا هم وه او زمونږ یو شمېر ملګرو هم ډوډۍ تیاره کړې وه. تر ډوډۍ وروسته یو شمېر ملګري زما لیدو ته راغلل، څو کارتنه تازه مېوه، کېنو او نور یې راوړي وو، هغه مو پر ټولو حاجیانو ووېشل، مونږ مېوه هم خوړه، خبرې مو هم کولې، د افغانانو د دردونو او کړاوونو په باب خورا تفصیلي خبرې وشوې،

تر ډېره سره ناست وو. ان تر دې چې اکثره حاجیان ویده شول، یوازې مونږ څو تنه ناست وو او مجلس مو کاوه، زما ملګرو که څه هم زړه نه کېده چې مجلس ختم کړي، خو په دې خاطر چې د نورو حاجیانو استراحت ته مزاحمت پېښ نه کړي، له ماشخه یې رخصت واخیست او زه هم د خوب پر لوري لاړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په منی شریف کې وروستۍ ورځ

د تلې یا میزان (۱۴)مه د اکتوبر (۶)مه او د ذوالحجې (۱۲)مه د دوشنبې ورځ وه دا په منی شریف کې زمونږ وروستۍ ورځ وه. د سهار لمونځ مو د خپلې خیمې مخې ته په جماعت سره ادا کړ، بیا مو لږ استراحت وکړ، نهه بجې شاوخوا به وې چې زمونږ ملګرو حاجیانو چای تیار کړ، ټولو په ګډه چای وڅښه، ملا صاحبانو وویل چې نن ماسپښین به تر لمانځه وروسته شیطانان ولو او بیا به

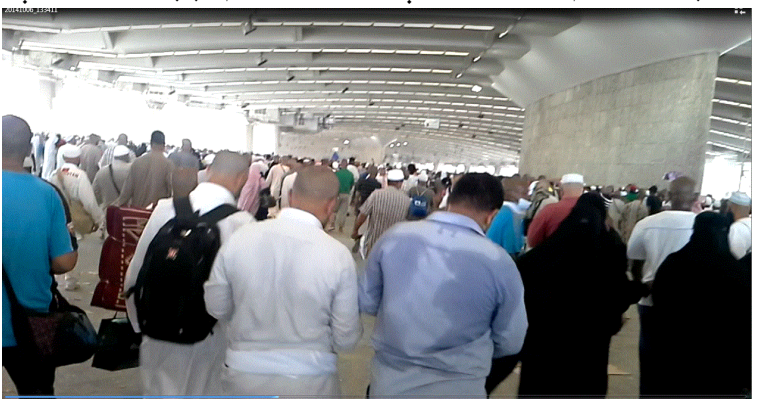

مکې معظمې ته ځو، مکې ته باید تر لمر لوېدو دمخه لاړ شو، بیا نو هلته یوازې وداعي طواف پاتې کېږي. کله چې له مکې څخه وځو، دا طواف باید ترسره کړو.

د ماسپښین لمونځ مو بیا په خپله خیمه کې په جماعت سره اداکړ، لمونځ مو ځکه په خپله کېږدۍ کې وکړ چې د باندې سخته ګرمي وه. تر لمانځه دمخه ملا امام وویل چې څه شی مو پاتې نه شي، تر لمانځه وروسته مستقیماً د اورګاډي سټېشن ته ځو او بیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځو جمراتو ته، هلته درېواړه شیطانان ولو او بیا ځو مکې مکرمې کې خپلو خپلو ځایونو ته. د ماسپښین ترلمانځه وروسته بیا د اورګاډي د تمځي پر لوري لاړوو، تر لس پنځه دقیقې پلي مزله وروسته له کوم خاص خنډ پرته په اورګاډي کې پورته شو، څو دقیقې وروسته جمرات (د شیطانانو د وېشتلو ځای) ته ورسېدو، زه (یون)، استاد حسیب الله او حاجي عزت الله یوځای وو، په ترتیب سره مو شیطانان وویشتل یوه تیږه هم راڅخه خطا نه شوه. دا ځل مونږ په دویم پوړ کې وو، همداسې د حرم شریف پر لوري وخوځېدو. په لاره کې ګرمي زیاته وه، د خلکو سېلاب د مکې پر لوري ورمات و، ترې شوي هم وو، په لاره کې مو یوځای نیم لږې اوبه وڅښلې،

پلی مزل زیات و، په لاره کې موټر نه پیداکېدل، یوځای کې یو موټر چې د افغانستان بیرغ پرې رسم و، هغه ته مو لاس ورکړ، موټر یې ودروه، ډرېور یې ډېر بدسترګی و، نه یې مونږ ته لاره وښوده او نه یې پورته کړو، ان له خپل اسلامیت او افغانیت څخه هم منکر شو، حاجي عزت الله له ګرېوانه راونیوه، غوښتل یې له موټره یې راګوزار کړي، خو ما ورته وویل حج دې مه خرابوه، پرېږده یې، که نه د حاجي عزت الله اوسپله دومره ختمه شوې وه چې سل په سلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې يې د وهلو نيت ورته کړی و. نور هم پلي لاړو، اوبه هم نه پيداکېدې، نه په دوکان او نه په لاره، يوځای کې حاجي عزت الله او استاد حسيب الله لړې اوبه پيداکړې، لږه دمه راغله، بيا مو يو ټکسي موټر پيداکړ، هغه سل ريالـه وغوښتل، ورسره ومو منل، هغه خپلې عماري ته څېرمه کښته کړو. ښه ستړي وو، مازيګر

او مانښام لمونځ مو په خپل اتاق کې وکړ، لږه دمه مو ووهله، بيا مو ډوډۍ وخوړه، تر هغه وروسته مو د ماسخوتن لمونځ وکړ او بيا څو تنه ملګري زمونږ ليدو ته راغلل، له هغو سره تر مجلس وروسته نو نور د خوځېدلو نه وو، دوستانو رخصت واخيست او مونږ دواړو د سبا ورځې لپاره خپل پلان برابر کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سهار لمونځ او جبل الثور

د تلې (۱۵)مه، د اکتوبر (۷)مه او د ذوالحجې (۱۳)مه نېټه د سه شنبې ورځ وه، د شپې مو پلان جوړ کړ چې سبا سهار وختي به جبل الثور ته ځو، نورالله ورور سره مو وعده کېښوده، د سهار لمونځ مو په خپل اتاق کې وکړ، له خپلې عمارې کښته شو، پنځه بجې او پنځه لس دقیقې وې، تر لږ ځنډ وروسته ټکسي کې کېناستو، ټکسي وان په لاره کې موټر ودراوه، د سهار لمونځ ته کښته شو، موږ ورته وویل موږ لمونځ کړی، فرض یې وکړل، ژر بېرته راپورته شو. تر پنځه لس شل دقیقو مزله وروسته د جبل الثور

غره ببخ ته ورسېدو، جبل الثور د مکې مکرمې په جنوب کې پروت دی، اوس ساعت پنځه لس کم شپږ بجې دي او موږ نورالله ورور ته منتظر یو چې هغه راشي او غره ته پورته شو. لکه څنګه چې دمخه مو هم یادونه کړې ده. جبل الثور هغه ځای دی چې رسول اکرم(ص) ورته له مشرکینو او کفارو څخه پناه راوړې وه. حضرت ابوبکر صدیق(رض) هم ورسره ملګری و، دلته یو غار دی حضرت پیغمبر(ص) او حضرت ابوبکر صدیق(رض) همدې غار ته ورننوتل،

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې ورننوتل نو غنې د غار په خوله کې خپل تارونه وځغلول، داسې ښکاره شوه چې دلته څوك نه دي ورننوتي، کله چې مشرکین راغلل، ویې کتل چې دا خو پخوانی غار دی، څوك په کې

نه شته، وګورئ د غنې جال پرې خور دی که څوك ورننوتي وای، نو د غنې تارونه خو حتمي شلېدل. کله چې حضرت رسول اکرم(ص) او حضرت ابوبکر صدیق(رض) په غار کې و، نو حضرت ابوبکر صدیق(رض) خپل زنګون کېښود او پیغمبر(ص) پرې خپل مبارك سر کېښود، خوب پرې راغی دا وخت حضرت ابوبکر صدیق(رض) متوجه شو چې غار کې سوري دي. په دې خاطر چې له دې سوریو څخه مار، لړم، غونډل او یا بل څه راوتلی وي، حضرت ابوبکر صدیق(رض) خپل دواړه لاسونه پر سوریو کېښودل، دې وخت کې یو لړم حضرت ابوبکر صدیق(رض) په لاس وچیچه، هغه په دې خاطر چې د خدای جل جلاله رسول(ص) له خوبه راویښ نه شي او د ناراحتئ احساس ونه کړي، ځان يې درد ته ټینګ کړ، یو وخت درد

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره زیات شو چې د هغه مبارك له سترګو اوښکې تویې شوې، یوه اوښکه یې د پیغمبر(ص) پر مخ تویه شوه، هغه مبارك له خوبه راویښ شو، پوه شو چې لړم حضرت ابوبکر صدیق(رض) چیچلی دی، نو فوراً یې خپلې لاړې له چیچلي ځایه راتاوې کړې او دې سره

د حضرت ابوبکر صدیق(رض) درد ارام شو او خدای شفا ورکړه. اوس ساعت دوه دقیقې کم شپږ بجې دي، تر مورِ دمخه یوازې څو تنه غره ته پورته شول، مورِ لانورالله ورور ته منتظر یو، دلته یوه وړه سوپه ده، مسجد یې پرې جوړ کړی، پر همدې ناست یم، دا یادښت لیکم، سخت ماشي لګېږي، د هرې کلمې په لیکلو راځخه په لسګونو ماشي تاوېږي. لیك ته مې هم نه پرېږدي، مجبور یم کتابچه وترم او له دې ځایه پورته شم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جبل الثور پر لوري

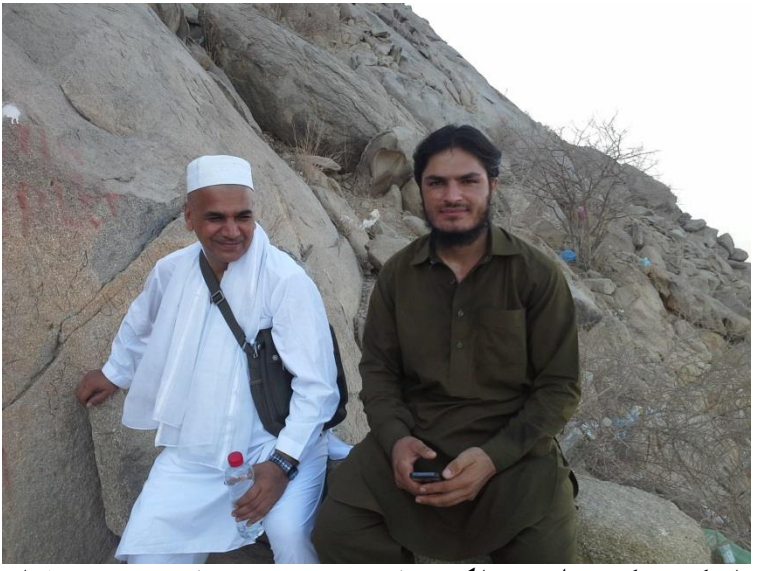
پنځه لس دقيقې تر شپږو تېرې وې چې نورالله خان ورور هم راورسېده، مستقيماً غره ته پر غځېدلې لاره وخوځېدو، لاره اواره ښکارېده، خو غر ډېر جګ و، زمونږ لومړی ځل و، نورالله هم کله نه و راغلی، سل يو نيم سل متره به چې لاړو، مونږ ويل اوس به نو نږدې شوي يو، خو څومره چې تلو غر لوړېده، زمونږ ملګری عزت الله خان هم چې جبل النور ته د ختلو تجربه ورسره وه، دا ځل ورو ورو خته، دمې مو ډېرې وکړې، سپين ږيري، مېرمنې، ځوانان ټول راروان وو، څرنګه چې د ټولو اول ځل و، نو ځکه په اميد ختل، داسې زړې حاجيانې مې وليدې چې ډېرې زهيرې وې، څپلکې يې په لاس کې نيولې وې، هغوی هم ختلې، سټرې ستومانه، خولو

نيولې خو شاته يې د عقيدې زور و، لاره کې د دمې ځايونه وو، څوک چې به سټرې شول نو پر يوې تيږې به کېناستل او يا به يې کومې تيږې ته ډډه ولګوله، ما چې د غره مزلونه ډېر کړي، دا ډول مزلونه راته ډېر سخت نه وو، خو (۱۳) کاله کېږي چې د موټر

(c) ketabton.com: The Digital Library

متواتر تګ له پلي مزله ایستلی یم، یو ځل چې څوك د موټر پر نرمه څوکۍ کښاست او یا یې شا بادپکي او ایرکنډیشن ته واړوله له هغه څخه نور د غره مزلونه نه کښږي، خو زه بیا هم د کلي او ښار، د غره او کلي څه ناڅه ګډ خصوصیات لرم، ځان مې نازولی نه دی

بلد کړی، که د طبعي ملګري راسره وي، نو د خدای(ج) په فضل له کابله تر جلال اباده پورې هم پلی تللی شم. له پلي ګرځېدو سره زما مینې او لېوالتیا ماته دا ګټه ورسوله چې په جبل النور او جبل الثور کې تر نورو حاجیانو نسبتاً ښه وم، البته تر ما بیا ځینې نور لا ښه وو، داسې افغان حاجیان مې ولیدل چې په دوو دمو او یو نیم لا یوازې په یوه دمه پورته شول. مورږ به اوه اته دمې ایښې وي، خو ځینو شل دېرش ګامه وروسته دمه کوله. تر نږدې یو ساعت زیات پلي مزله وروسته د ثور غار ته ورسېدو. هغه ځای ته چې رسول الله مبارك پناه وروړې وه، غټ غټ ګټونه دي، له یوې خوا دخولي لاره او د کعبې طرف ته خروجي لاره ده. البته خروجي لاره داسې ښکاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

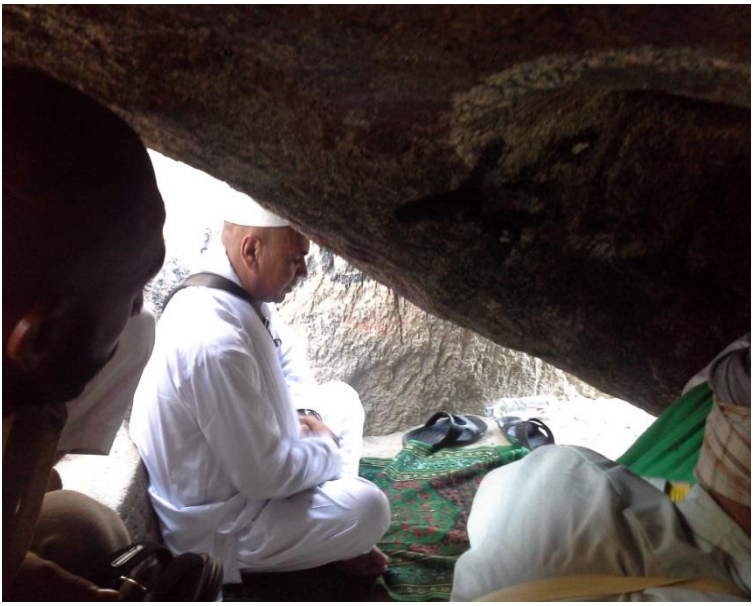
چې وروسته لږ لویه شوې وي. پنځه شپږ تنه په کې په ناسته ځایږي، دا غر ربښتیا هم د مکې تر نورو شاوخوا غرونو یو څه لوړ دی. ټولـه مکـه او د حـرم شـریف شـاوخوا ټـولې ودانـۍ ورځخـه ښکاري. دلته خلك د لنډ وخت لپاره کښني، څوك لنډ تلاوت کوي او څوك دوه رکعته نفل لمونځ کوي. یوازې دوه کسان چې څنګ په څنګ کښني نو سجده لګولای شي او په ناسته لمونځ کولای شي. څنګ ته یې یو دوه درې نور داسې ځایونه دي چې جاینماز په کې اوارېدلای شي، سړی په کې کښناستلای شي، خو د سجدې لګولو امکان په کې نه شته، مخې ته یې لپاسه د غټې تیږې برخه راتیټه شوې، ما همدلته په اشاره دوه رکعته لمونځ وکړ. موږ سره له دې

چې سهار وختي ورغلي وو، خو تر موږ لانور هم وختي ورغلي وو او موږ پسې لانور هم ډله ډله خلك راروان وو، په غار کې ګڼه ګوڼه ډېره وه، ټولو غوښتل چې د لنډ وخت لپاره دلته کښني ځکه چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نورو خلکو ته نوبت ورسېږي او د غار په خوله کې منتظرو خلکو هم غالمغال کاوه، مور به لس دولس دقیقې په غار کې پاتې شوي یو، عکسونه مو واخیستل او بیا د کعبې پر طرف له وتلې لارې چې همدا خروجي لاره ګڼل کېده ووتلو، په غار کې پاتې کېدو لږ دمه راوسته، کله چې ووتو نو همدلته غار ته ډېر ورځېرمه، یوه څپره جوړه ده، لکه د لارې د سر هوټل، سوپه ده، فرشونه په کې غوړېدلي دي، چای، شیدو چای، یخې اوبه، بسکټ او ځینې نور خوراکي توکي په کې پیداکېږي. یو زوړ کوچ هم هلته چپ لاس کې

د غره ډډې ته ایښی و، ګټ ته یې تکیه کړی و، سیوری پرې خور و، پر هغه کېناستم، خورا خوند یې وکړ، مخې ته یې یوه سوپه وه، شاته یې د څپرې د ېوالګی، ښه سیوری په کې و، دوه درې افغان حاجیان همدلته ناست وو. نورالله خان یخې اوبه راوړې، دې ځای کې یې نو ډېر خوند وکړ، بیا یې شین چای راوړ، هغه مو چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخښه نو خورا خوند يې وکړ، وجود مې ارام شو. دې وخت کې نو د سوپې پر سر د افغان حاجيانو ډله زياته شوه، وردګ ماماګان هم په کې څو تنه وو، خپل ګپ شپ او د سياست په باب بحث پيل شو، يوه ويل له خيره سره نوی حکومت به وطن جوړ کړي، اشرف غني به

فساد ورك کړي، ډېر تکړه سړی دی، دا به وکړي دا به وکړي، خو يو وردګ حاجي چې د نرخ ولسوالۍ اوسېدونکی و، هغه به ورو وويل: ((يا ره ګومان مې نه شي.)) دلته نړدې شل پنځه ويشت دقيقې ناست وو، ځينو زه وپېژندلم سترې مشي يې راسره وکړل بيا چې نورالله خان ټولو ته معرفي کړم، نو ټولو بيا له سره سترې مشي وکړل، دې ډله کې يو ملا هم و، ځينې حاجيان د هغه ترڅنګ په لمانځه ولاړ وو، زمونږ ملګري عزت الله خان له ملا صيب څخه پوښتنه وکړه چې په ثور غار کې نفل کول څه حکم لري او همدارنګه تلاوت وشي ښه ده او که ونه شي؟ ملا صيب وويل: دا ځای اصلاً د عبادت لپاره نه دی، دلته خلك په دې خاطر راځي چې خلك د رسول مقبول(ص) له زحمتونو او کړاوونو خبر شي او له هغو څخه عبرت واخلي. رسول مقبول(ص) دلته عبادت نه دی کړی، هر

(c) ketabton.com: The Digital Library

کار چې پیغمبر(ص) کړی وي هغه سنت دی. اصلي خبره داده چې اسلام د سهولت دین دی، نه د مشکلاتو، نو دلته که مورِ عبادت پیل کړو، ته لمونځ وکړې بل یې وکړي او بیا پسې بل، دا عادت دلته په عبادت بدلېږي او بیا یو دود ګرځي او دلته چې کوم په سوونو خلك راروان دي، هغوی ټول مجبور دي چې همدا عادت تکرار کړي، نوره نو دلته سخته ګڼه ګوڼه جوړېږي او خلکو ته زیات مشکلات پیداکېږي، نو دا مشکل بیا ددې سبب ګرځي چې د اسلام اساسي اصل ته چې هغه په دین کې اسانتیا او سهولت دی، هغه ته زیان اړوي. د نفلو، سنتو، فرایضو او مستحباتو ځای او

وخت معلوم دی، ولې هلته یې نه کوي چې دلته خلکو ته مزاحمت پېښوي. د غار خروجي دروازو ته مخامخ په اصطلاح په څلورو ژبو لوحې لګېدلې وې، چې ددې غار کانې او خاوره د تبرك لپاره مه کاروئ، پښتو هم په کې شامله وه. څو شېبې دلته نور هم ناست وو، بیا ټولو په ګډه د افغانستان د ابادۍ او د افغان ولس د سوکالۍ لپاره ډله ییزه دعا وکړه او له دوی څخه مو رخصت واخیست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کښته کېدو تکل مو وکړ، ببرته کښته کېدل خو اسانه دي، عزت الله او نورالله ته مې وويل، په پښو مو اوبه واچوئ، ډېره ګټه لري، ما او عزت الله په خپلو پښو اوبه واچولې ماته خو يې ډېره دمه راوسته، يوازې يوه دمه مو په لاره کې وکړه، هغه هم د عزت

الله خان په خاطر. ببرته همغه ځای ته ورسېدو چې سفر مو پيل کړی و، ساعت دا مهال نهه بجې او لس دقيقې دي. يانې زمونږ ټول سفر، پورته کېدل، کښته کېدل او هلته دمه کول، نفل دې ټول بهير پنځه دقيقې کم درې ساعته وخت ونيو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سهار چای او استراحت

د نورالله خان انډیوالاتو په خپل اتاق کې د چای بندوبست کړی و. نورالله دوی په جبل النور پورې اړوند سیمه کې اوسېږي. له دې ځایه بیا تر جبل النوره د موټر تقریباً نیم ساعت لاره ده. نورالله خپله موټر چلاوه، ښه ګړندی لاړ، نیم ساعت کې هلته ورسېدو، تشناب ته لاړم، مخ او لاس مې ووینځل، تر لږې دمې وروسته، تازه مېوه،

ترکاري، سره کړې غوښه او وچه ډوډۍ راوړل شول، دسترخوان وغوړېده، ډوډۍ مو په ډېر خوند سره وخوړه، کله چې ډوډۍ خلاصه شوه، نو د خوب ښاپېرۍ تیاري په کمین کې ناستې وې، ایرکنډیشن کوټه ښه یخه کړې وه، کمپله مې په پښو راکاږله، د خوب وزرې راباندې خورې شوې. یو وخت چې له خوبه پاڅېدم، څه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کم دوه بجې وې، عزت الله خان هم پاڅېد ، ژر لاړم تشناب ته اوبه مې پرځان تېرې کړې اودس مې وکړ اوبیا مې لمونځ وکړ. بیا (ناصر) ورور چې له فیسبوك او کمپیوټر سره زیات اشنا دی، هغه ته مې وویل چې زما له ټلیفونه او ټیبلیټ څخه ټول عکسونه په منظم ډول میموري او فلش ته انتقال کړه، خپل کمپیوټر کې یې هم خوندي کړه، دا له کابله بیا تر دې دمه د ټولو عکسونو ټولګه ده چې شمېر یې په ترتیب سره سوونو ببلابېلو عکسونو ته رسېږي او زما د ټول یونلیك هغه مصوره او حیاتي برخه ده. هغه هم ټول تصویرونه خپل کمپیوټر ته انتقال کړل، هم یې میموري ته او هم یې فلش ته، نو دري ځایه مو خوندي کړل او (۱۵) عکسونه مو ضیاءالرحمن ضیاء ورور ته په فیسبوك کې د نشر لپاره ورولېږل. دې کار ډېر وخت ونیو، مازیګر او ماښام لمونځ مو هم دلته وکړ او بیا مو له دوی څخه رخصت واخیست. نوراالله تر ټکسي پورې ورسولو او تر نږدې نیم ساعت مزله وروسته عماري ته راغلو، دلته نو زمور هوتخېلو عزیزانو حاجي خوشال، حاجي عزت الله او د هغوی تره (حاجي رسول) ماته ډوډۍ کړې وه، اصلاً یې غرمه ډوډۍ کړې وه، خو هغه مهال مور نه وو، زما برخه یې بیا ساتلې وه، په یوه غټه مجمه کې وریجې او دوه غټ غټ کبان ایښي وو، یو مولوي صیب، حاجي عزت الله او ما ډوډۍ په ګډه وخوړه، دا مهال نو دوه نور ملګري، حاجي خان پاچا او یو بل ملګری زما لیدو ته راغلي وو، ژر مو له حاجي صیب رسول څخه اجازه واخیسته، خپل اتاق ته راغلو، حاجي خان پاچا نو دومره جوسونه او خوراکي مواد له ځان سره راوړي وو، چې فکر یې کړی و، دلته په لسګونو کسان ناست وي، حاجي خان پاچا همدلته په حرم شریف کې ساختماني

(c) ketabton.com: The Digital Library

کارونه کوي، د اوبو ټانکرونه لري او دلته چې د ساختماني چارو لپاره څه اوبه په کارېږي، یوه برخه یې دی راوړي، دی له خپله کاره راضي دی او وایي چې دا دلته اسانه کار دی، خان پاچا وویل، مدیني منورې ته به زه درسره لاړ شم، دولتي موټر کې مه ځئ، زه مو خپل وړوکي ګاډي کې بیایم، په لاره کې به ببلابېل ځایونه هم

وګورو، ساعت به مو هم تېر شي، مدینه ډېر ښکلی ځای دی او دا به زما لپاره د خوشبختۍ خبره وي چې زه ستاسو عزت وکړم. زما به هم درسره ساعت تېر شي.

حاجي خان پاچا ته مې وویل د جمعې ورځې سهار به که د خدای(ج) رضا وه، حرکت کوو، خو که کومه مهمه خبره پیدا شوه چې سفر یې ځنډاوه بیا به یو بل ته احوال ورکړو. همدې خبرې سره حاجي خان پاچا او ملګري یې د خپل استوګنځي او موږ د خوب پر لوري لاړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرله پسې طوافونه

د تلې (۱۶)مه، د اکتوبر(۸)مه او د ذوالحجې (۱۴)مه د چهار شنبې ورځ ده، د سهار لمونځ مې خپل اتاق کې وکړ، تېره ورځ مې له ځان سره پرېکړه وکړه چې د عمرو د طواف په ګډون به شل طوافونه پوره کوم، شل طوافونه ځکه چې (شل) عدد په پښتو کې د مکمل شي مانا ورکوي، وايي دا دنيا چا نه ده شل کړې، خو پلانکي شل کړه. سهار چای مې په خپل اتاق کې وڅښه، تقريباً څه باندې (۹) بجې حرم شريف ته داخل شوم، طواف ته لاړم، لومړی طواف مې تر لسو بجو او لسو دقيقو پورې خلاص کړ، ډېره ګرمي او ډېر رش و، دا مې په پرله پسې ډول ديارلسم طواف و. زما د ارادې له مخې (۷) طوافونه لانور هم پاتې دي. نن مې نيت دی چې تر څلورو زيات طوافونه وکړم. سبا پنځه، د عمرې نيت هم لرم، يو طواف خو په هغې کې هم شامل دی. ننني طواف هم خوندور و او هم سخت و، هډوکي يې راته ښه نرم کړل، جامې مې تر بېخه پور پې لمدې شوې، تر طواف وروسته مې د خدای(ج) د کور (بيت الله

(c) ketabton.com: The Digital Library

شریف) دروازې ته مخامخ دوه رکعته لمونځ ادا کړ، دا طواف مې خاص د خدای د رضا لپاره وکړ، بیا راغلم په مسجد الحرام کې مې زمزم اوبه وڅښلې، لږه دمه مې ووهله، جامې مې لاهم لمدې دي، یوازې پنځه دقیقې نور هم کښنم او بیا ځم بل طواف ته!

اوس لس بجې او (۱۷) دقیقې دي. تقریباً (۲۲) دقیقې تر لسو تېرې وې چې بیا طواف ته داخل شوم، دا ځل هم سور لمر او ګڼه ګوڼه، ښه د مزې ګڼه ګوڼه وه، خو ما بیا هم د ابراهیم د مقام او کعبې شریفې ترمنځ طواف پیل کړ، دا ځای ډېر سخت او ګڼه ګوڼه په کې زیاته وي، خو سړی ژر طواف کولای شي، په ګڼه کې هم یوه دوره تر (۶-۸) دقیقو پورې چې تکړه سړی وي، وخت نیسي، دا

طواف مې درې څلور دقیقې کم یوولس بجې خلاص کړ، ډېر تږی وم، اول مې طواف لمونځ وکړ بیا مې یو ګیلاس اوبه وڅښلې او بل ګیلاس مې پر سر واړوه. پوره یوولس بجې بیا طواف ته داخل شوم،

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ځل مې ځان ښه ګړندی کړ (۲۵) کم دولس بجې تړې راووتلم اول مې د خدای کور ته مخامخ دوه رکعته طواف لمونځ وکړ، بیا مسجد الحرام ته راپورته شوم، یو ګیلاس اوبه مې وڅښلې او د ماسپښین لمانځه لپاره په مسجد کې انتظار کاړم اوس ساعت پنځه لس کم دولس بجې دي، په دې ډول مې نو نن د سهار له (۹) بجو څخه تر (۲۵) کم دولسو بجو پورې درې بشپړ طوافونه وکړل، الله(ج) دې په خپل دربار کې قبول او منظور کړي.

اوس ساعت (۲۵) کم یوه بجه ده د ماسپښین لمونځ مو په جماعت سره ادا کړ، جامې مې لاهماغسې لمدې خیشتې دي، که د مسجد کومې بلې یخې برخې ته لاړم، نو حتمي د مریضې احتمال شته، د مسجد دا برخه چې بیت اله شریف ته ډېره نږدې او مخامخ ده، ډېره یخه نه ده، دا برخه د پخوانۍ مسجد پاتې ودانۍ ده، چې په نوي پلان کې به یې نوې ودانۍ ځای نیسي. زړه مې دی چې د خلکو په کمبدو سره یوځل بیا طواف ته لاړ شم، ګرمي به وي، خو دا مهال د خلکو ګڼه ګوڼه د پخوا په انډول کمه وي، نو که د خدای(ج) رضا وه یو ځل بیا طواف ته ځم، وړې نه یم، خو تړې یم، خو که یوځل یخ ایرکنډیشن ته کښناستم د تېرو تجربو پر بنسټ فکر نه کوم بیا په اسانۍ پورته شم. دا مې د نن ورځې څلورم طواف دی پنځه لس کم یوه بجه طواف ته داخل شوم. ما ویل ځه ګرمي ډېره ده خلك به کم وي خو چې ورغلم نه د سړیو کمی و، نه د مېرمنو او نه د ګرمیو بیا مې ځان د بیت الله شریف نږدې ساحې ته ورسوه، د ابراهیم مقام او د کعبې خونې ترمنځ طواف سخت دی خو دوړې ژر ژر پوره کېږي. په هره دوره کې به مې د دسمال څنډې ته یوه غوټه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اچوله، اتلس دقیقې تر یوې تېرې وې، چې طواف مې بشپړ کړ، بیا مې د بیت الله شریف دروازې ته مخامخ د طواف له لیکو بهر دوه رکعته لمونځ وکړ، بیا پاس مسجد ته راغلم، دلته مې لومړی دوه ګیلاسه زم زم اوبه وڅښلې بیا دلته په مسجد کې د یوې ستنې ترڅنګ کېناستم، ددې ځای هوا ډېره مناسبه وه، ډېره یخه نه وه، چې سړی ناراحت کړي، نو دلته یوه شېبه کېناستم چې خولې مې لږ وچې شي او لږه دمه راشي، خدای مهربانه دی چې د بل طواف توفیق راکړي. نن مې صحت ډېر ښه دی، زما عادت دی چې کله ډوډۍ وخورم د ماسپښین لمونځ وکړم، نو خوب راته تیار په دروازه

کې ولاړ وي، خو نن نه ډوډۍ خورم او نه راته خوب راځي، خدای دې وکړي چې تر نن ماسخوتنه همداسې پاتې شم او خپل هغه طوافونه پوره کړم چې په ذهن کې مې د هغو تعهد کړی دی. اوس ساعت یوه نیمه بجه ده. لږه دمه راغله نو له دې څخه مې ګټه پورته کړه، د څو ملګرو تلېفونونو ته مې ځواب ووایه او همدارنګه کابل کې مې ډاکټر صیب خوشال روهي او ډاکټر صیب فیض محمد ځلاند ته زنګ وواهه او د هغوی د احوال پوښتنه مې وکړه، دغه راز

(c) ketabton.com: The Digital Library

مې هغوی ته وویل چې د هویت په تذکرو کې د افغان کلمې د لیکلو مخالفینو هڅه پیل کړې چې پر ډاکټر اشرف غني احمدزي باندې هم د ملي هویت د مسخه کولو پلان عملي کړي. هغوی دواړو ژمنه وکړه چې موږ به ضرور دا مسله تعقیبوو، تر دې دمخه مې د سرحدونو چارو وزیر (ډاکټر اکرم خپلواك) او د مخابراتو وزارت مرستیال (ایمل مرجان) ته هم په دې اړه جلا جلا ټلیفونونه کړي وو. اوس ساعت پنځه کم دوه بجې دي، یو ځل بیا طواف ته داخلیږم، خدای(ج) دې توفیق راکړي چې دا طواف هم په خیر سره ترسره کړم.

پنځم طواف هم په خیر ترسره شو، دا طواف نو ډېر اسانه او خورا

ارام و، تراوسه مې (۱۷) طوافه کړي، تر دې مې په کې اسانه طواف نه و کړی. له دوه رکعته لمانځه سره یې ټول نیم ساعت وخت ونیو، لمونځ مې بیا د بیت الله شریف دروازې ته مخامخ ادا کړ، بیا مسجد الحرام ته راپورته شوم، ډېر ترې هم نه وم، خو یو ګیلاس اوبه مې د ثواب لپاره وڅښلې، په مسجد کې مې لږه دمه هم ووهله

(c) ketabton.com: The Digital Library

او کابل ته مې یو دوه ټلېفونونه هم وکړل، دلته په مسجد کې ټولو سره ټلېفونونه دي، ټلېفون څه کوې چې یو زیات شمېر په کې خوبونه هم کوي، ان د لمانځه په وخت کې هم د ځینو ټلېفون چالان وي، اوس ساعت (۱۵) کم درې بجې دي، لس کم درې بجې د نن ورځې د شپږم طواف لپاره ځم، خدای دې راته قبول او منظور کړي.

شپږم طواف مې هم په ډېرې اسانۍ او ښه ډول سرته ورسوه، (۲۵) دقیقو کې، د لمونځ زمینه هم په ابراهیم مقام کې مساعده شوه، دلته لس دولس تنه نور هم پر لمانځه ولاړ وو، د لمانځه او

طواف ټول وخت تقریباً (۲۹) دقیقې شو. ډېر په ارامۍ سره تصور مې هم نه کاوه، له طوافه رابهر شوم، اوس د طواف په وروستۍ لیکه، چې څو شېبې وړاندې به خلکو طواف کاوه او اوس یې د لمانځه لپاره لیکه جوړه کړې، همدلته ناست یم، مخ مې د خدای د کور پر لوري مخامخ د کعبې شریفې پر دروازه لګي، د مازیګر

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمانځه لپاره صفونه ورو ورو په جوړېدو دي، که د مازیګر تر لمانځه وروسته قوت پاتې و، نو زړه مې دی چې تر مابنام پورې دوه طوافه نور هم وکړم. خدای دې توفیق راکړي، اوس درې نیمې بجې دي، دا شېبه خوښ پر دې یم چې خدای پاك ډېر عادل دی. درې طوافه یې له سهاره د ماسپښین تر لمانځه پورې او درې نور یې د ماسپښین له لمانځه څخه د مازیګر تر لمانځه پورې راته په نصیب کړل. د دواړو وخت یو شان و دواړو کې مې درې درې طوافه وکړل.

د مازیګر جمع مو وکړه او بیا د جنازې لمونځ، بیا مسجد ته راپورته شوم، دوه ګیلاسه اوبه مې وڅښلې، تونده مې ماته شوه، غواړم څلور بجې او لس دقیقې ببرته طواف ته کښته شم، خدای دې د نن ورځې دا اووم طواف هم راته اسانه او په خپل دربار کې قبول کړي. اوس پنځه کم څلور بجې دي. د مازیګر او مابنام ترمنځ په طواف کې ډېره ګڼه ګوڼه وي. اووم طواف هم په خیر سره پای ته ورسېد، خو په ډېر تکلیف، داخل نو ګڼه ګوڼه دومره زیاته وه چې د نن ورځې په ټول بهیر کې نه وه، هوا ښه وه خو رش ډېر زیات و، هر چا زور واهه خو هر چا بې ځایه زور واهه ما چې د طواف ښه مهارت زده کړی و، د خلکو په مخالف جهت کې هېڅ وخت حرکت نه کوم، نو ډېر نه په تکلیف کېږم، خو هغه خلك چې په مخالف جهت کې حرکت کوي او یا غواړي ځان له طوافه وباسي هغوی هر چاته مزاحمت پېښوي. دې طواف بیا لمونځ او بیا تر مسجده راتګ تقریباً (۵۰) دقیقې وخت ونیو، لمونځ مې بیا په ښه ځای کې ادا کړ، اوس چې دا یادښت لیکم درې دقیقې کم پنځه بجې دي، اوس

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو ځل بیا طواف ته کښته کښږم، خدای دی ددې طواف توفیق هم راکړي. ګڼه ګوڼه تر حده تېره ده.

دا ځل نو دومره ګڼه ګوڼه وه چې د غنم دانه دې له پاسه اچولې وای، نو د چا خبره ځمکې ته به نه وه غورځېدلې، په ډېر مهارت په مایل ډول د طواف دې بلې نقطې ته مې داسې ځان برابر کړ چې د ابراهیم مقام او د بیت الله شریف ترمنځ شوم، دلته هم د کعبې دېوال ته دري څلور لیکې خلك راځخه وړاندې وو، په همدې لیکو کې تاوېدم، ګڼه ګوڼه تر حده زیاته وه، د ټولې پښې داسې خولې او

ښویې شوې وې، لکه کب، د چا پر پښه چې به د بل چا پښه ولګېده، نو لکه د کب په شان به ښویې شوه، ټولو درودونه لوستل، د هېچا چاته پام نه و، هر سړی او هر څوك په خپل غم کې ډوب و، مېرمن له خپل خاوند سره تر پایه په یوځای نه شوه تللی، ټول شیطاني هوسونه مړه وو، هر سړي ته د خپلې تېرې ماضي نیمګړتیا او تېرې هېرې خاطرې یوه په بل پسې یادېږې، ټول د بښنې لپاره لاسونه پورته کوي، بسم الله، الله اکبر، اللهم ربنا او نورې مسنونه دعاګانې وایي، د هر چا په لاس کې د دعاګانو واړه واړه کتابونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي، دا اتم طواف مې په ډېر تکلیف خو په خیر سره خلاص کړ، طواف لمونځ مې بیا د بیت الله شریف دروازې ته مخامخ د طواف د لیکو تر شا په داسې حال کې ادا کړ چې د کعبې شریفې پر دروازې مې مخامخ سترګې لګېدې.

تر لمانځه وروسته ببرته مسجد ته پورته شوم، خو دا ځل د مسجد یوه بله څنډه کې اوس لس دقیقې کمې شپږ بجې دي. دغه یادښت مې ولیکه، اوس د مابنام لمانځه ته لږ وخت پاتې دی، تر دې ځایه خو خدای دومره توان راکړ چې زما په تصور کې هم نه ګرځېده چې په یوه ورځ به زه اته بشپړ طوافونه وکړم، کېدی شي

ډېرو کمو خلکو پر یوه ورځ دومره طوافونه کړي وي، ممکن ډېرو تر دې ډېر کړي وي، خو په داسې ګرمۍ او ګڼه ګوڼه کې کېدی شي ډېر کمو خلکو دومره طوافونه کړي وي، هغه هم د اکبر حج په موسم کې چې ویل کېږي سږ کال لږ تر لږه له بهر، عربي هېوادونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

او په خپله له سعودي څخه اته نيم ميليونه کسانو په رسمي او نارسمي ډول د حج په مراسمو کې ګډون کړی دی. سعودیان او په مجموع کې عرب چې کله هم د اکبر حج خبره واوري نو بیا ښځه او نر، ځوانان او بوډاګان حج ته راروان وي، دوی ته څوک ممانعت هم نه شي کولای او همدارنګه نور عربان او پانګوال. ماغوندې عاجز

او کمزوري انسان ته چې په دې سخته ګرمۍ کې خدای(ج) پر یوه ورځ د اتو بشپړو طوافونو توان راکړ، نو هر سړی دې په دې پوه شي چې د دې نړۍ تر شا د داسې یو ځواکمن ذات واك چلېږي چې د هرې ذرې ذرې حساب او کتاب ورسره دی. دادی ساعت شپږ بجې شو، لږه شېبه وروسته د مابنام جمع تیارېږي.

دوه دقیقې تر شپږو تېرې وې چې د مابنام جمعه تیاره شوه، تر جماعت وروسته د جنازې لمونځ و، تر هغه وروسته مو سنت ادا کړل، ساعت شپږ نیمې بجې و، یوځل بیا مې طواف ته زړه وشو، ما ویل راځه خدای به انرژي درکړي، هډوکي دې هم تیار نرم شوي، راځه یو بل طواف هم وکړه. همداسې د ملك عبدالعزیز باب له لارې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا ورداخل شوم، په ډېر مایل ډول چې هېڅ چاسره مې ټکر هم رانغی، بیا مې د ابراهیم مقام او د کعبې شریفې ترمنځ ساحې ته ځان ورسوه. طواف مې پیل کړ، دا ځل مې بین الرکین هم ښکل کړل او هم مې پرې خپل لاسونه او تندی وموښل، ګڼه ګوڼه ډېره وه، خو طواف مې په ښه ډول ترسره کړ، تر طواف وروسته مې بیا د کعبې شریفې دروازې ته مخامخ د طواف د وروستۍ لیکې ترڅنګ دوه رکعته لمونځ وکړ، تر هغه وروسته چې مې ساعت ته وکتل نو

پنځه دقیقې تر اوو ټبرې وې، یو طواف بل هم کېده، خو لږ راته حیا راغله، ما ویل خدای پاك به وایي چې څه دې غوښتل تر هغه مې درته زیات توان درکړ، ته څه د نورو عبادت ته هم پام وکړه، ګڼه ګوڼه مه جوړوه، هغوی چې کمزوري، معیوب، یا سپین ږیري او معذور دي، هغوی به څه کوي، که نه صحت مې ډېر ښه و، پرېمانه اوبه مې څښلې او پرېمانه خولې راڅخه تللې، تراوسه پورې په ټول عمر کې زه تر دې حده نه وم خولې شوی، نهه ځله طواف په یوه ورځ کې. هغو خلکو چې د حج په داسې ګڼه ګوڼه کې طواف کړی وي، هغوی پوهېږي، چې پر یوه ورځ نهه طوافونه اسانه کار نه دی. له

(c) ketabton.com: The Digital Library

سهاره بيا تر دې دمه مې جامې وچې نه شوې. په مسجد الحرام کې د عبدالعزيز باب له لارې راووتم او د مسجدالحرام بلې نوې جوړې برخې ته چې زمونږ عمارې ته هم ډېره نږدې او ښايسته يې جوړه کړې وه، راغلم دلته د ښځينه وو او نارينه وو برخه جلا ده، ډېر لوکس او ډېر ارام دی. اوس ساعت پنځه ويشت کم اته بجې دي او د ماسخوتن تر لمانځه وروسته به په خير سره خپلې عمارې ته ځم، نن له سهاره بيا تر دې دمه هېڅوك راسره نه شته، هېڅ حاجي ملګری، يوازې خدای راسره ملګری دی او پر سر مې ولاړ دی، دا

دی د ماسخوتن د لمانځه اذان يې هم وکړ، څو شېبې وروسته جمع تيارېږي او تر لمانځه وروسته به عمارې ته ځم، ټلېفون مې چارج خلاص کړی، کېدی شي ډېرو دوستانو زنګونه وهلي وي او ځينې يې عمارې ته د ليدو په خاطر هم راغلي وي، خدای دې زما دا طوافونه د ټول افغان ولس او مسلمان امت د سوکالۍ لپاره په خپل دربار کې قبول کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سوکالۍ احساس او مېلمانه

کله چې د ماسخوتن تر لمانځه وروسته عماري ته لاړم، لومړی مې ټلېفون چارج کې کېښود ، بیا مې پرځان اوبه تېرې کړې، لږه دمه راغله، تر دې دمخه په لاره کې عبدالخبیر، چې څو ورځې دمخه راسره په مسجد الحرام کې اشنا شو او څو تنه نور حاجیان هم راسره ملګري شول، د عماري مخې ته مې افغاني ډوډۍ ولیده، هغې ته ودرېدم، د عبدالخبیر ملګري ژر راته ډوډۍ راواخیستې، پیسې یې ورکړې، ښه د مزې ستړی وم، عزت الله خان هم ټلېفون په اتاق کې پرې اینبی و، حیران وم چې ډوډۍ به څنګه راوړم، حاجي رضاخان چې هر وخت راځي، نو یو پنډ ډوډۍ، مېوه او جوسان ورسره وي، کله چې مې ټلېفون روښانه کړ، نو د هغه زنګ راغی، ویل یې در روان یم څه د خوراك درورم؟ ویل یې یو بل ملګری حاجي هم راسره دی، ما ویل چې راتلې دلته یو پاکستانی هوټل دی، له هغه څخه چکن کړایي راوړه، دې کې لاڅو دقیقې نه وې وتلې چې زمور د لغمان څو تنه اوسېدونکي چې دلته له کلونو کلونو راهیسې په طایف کې اوسېږي زما لیدو ته راغلل، ښاغلی حاجي عبدالکافي او څلور تنه نور مشران ورسره وو.

تر عبدالکافي او ملګرو وروسته یې عبدالخبیر اتاق ته راغی، ډك پلاستیکونه یې لاسونو کې وو، چکن کړایي، تازه مېوه او

(c) ketabton.com: The Digital Library

جوسان يې بار کړي وو، مېلمنو او ما ورته ويل دا څه کوې؟ ده ويل ما فکر وکړ چې ته به ستړی يې نو ځکه مې دا راوړل، ما ويل ما خو چاته دمخه ويلي وو، ما عبدالخبير او نورو مېلمنو ته د ډوډۍ

ست وکړ، خو دوی ويل مونږ ډوډۍ خوړلې ده، دا وخت حاجي رضا خان او ورسره ملګری حاجي يې راننوتل، ډك پلاستيکونه، تازه مېوه، جوس پيپسي او کی اف سي (K.F.C) چرګان ورسره دي، ويل يې چکن کړايي مې پيدا نه کړه دا مې راوړل، ما ويل هغه ده چکن کړايي هم يو ملګري راوړې ده. دوی يوه هم ډوډۍ ونه خوړه مونږ مولوي صيب عبيدالله نيازی او مولوي حسيب الله راوغوښتل هغوی مړۍ نيمه وخوړه خو ما (يون) او عزت الله ځانونه ښه ماړه کړل. بيا له طايف څخه راغلو حاجي صيب عبدالکافي او نورو ملګرو اجازه واخيسته او ما ته يې بلنه راکړه چې طايف ته لاړ شم او له ټولو هېوادوالو سره هلته وګورم، هغوی وويل ستا راتګ حتمي دی او زمونږ د زړونو د خوشالۍ سبب ګرځي، دا زمونږ لپاره ويار

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی چې د مسافرۍ په ژوند کې خپل یو داسې مشر ګورو چې له کلونو کلونو مو ارمان و. زما دومره ټلوېزیوني مرکې او خبرې د حاجي عبدالکافي په یاد وې چې زما په خپله هم هغومره یاد کې نه دي پاتې، حاجي عبدالکافي وویل د ژوندون ټلوېزیون لیدل اوس زمونږ داسې عادت ګرځېدلی لکه یو عملي سړی چې نسوار اچوي او چې یو وخت یې ونه ګورو نو فکر مو خراب وي، همدا ژوندون ټلوېزیون دی چې به مجموع کې ټول افغانان او په ټبره بیا ویده پښتانه یې راویښ کړل، حاجي عبدالکافي وویل، په طایف کې ډېر افغانان او په ټبره بیا د لغمان خلك اوسېږي، ټول درته په طمع دي، نو هیله کوو چې ضرور راشي. د مدیني منورې لاړه هم له همدې ځایه ټبرېږي، غرمه به دې مورږ سره وي، بیا به په خیر سره مدیني منورې ته ځې، ما ویل که کارونه مو د جمعې تر ورځې پورې جوړ شي نو ضرور به درځو. بیا هغوی خدای پامانې وکړه، زه چې دا مهال ښه ستړی وم، د خوب پر لوري لاړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروستۍ عمره

د میزان (۱۷)مه، دذوالحجې (۱۵)مه او د اکتوبر (۹)مه نېټه د پنجشنبې ورځ وه، سهار وختي پاڅېدم، اودس مې وکړ، زه او عزت الله د سهار لمانځه لپاره حرم شریف ته لاړو، تر لمانځه وروسته ببرته اتاق ته راغلو، استراحت مو وکړ، تر استراحت وروسته مو چای وڅښه دا مهال نو، لس بجې شوې، بیا مې د انډیوالاتو ټلیفونونو ته ځواب ورکړ، کابل کې ژوندون ټلویزیون ته مې زنګ وواهه، یوه لنډه مرکه مې وکړه د ملي هویت او په برېښنایي تذکرو د اسلام او افغان کلمو د لیکلو په باب مې مرکه وکړه او د عمرې پلان مو ترتیب کړ.

د ماسپښین لمونځ او عمره: اودس مو وکړ یوولس نیمې

بجې له اتاقه رابهر شو، حاجي صیب نیازمحمد ناصري چې دا مهال مدیني منورې ته زمونږ د سفر د برابرولو پر چارو مصروف دی او په بعثه کې کار کوي، هغه راته احرام په اساسي ډول وتړه او بیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حرم شریف پر لوري وخوځېدو، ټیك د لمانځه وخت ته ورسېدو، د ماسپښین تر لمانځه وروسته د بي بي عایشې جومات ته لاړو، دا جومات چې د (تنعیم مسجد) په نامه هم یادېږي د مسجدالحرام په اوه کیلو مټرۍ کې د مکې مکرمې او مدینې منورې پر سړك چې د هجرت سړك په نامه هم مشهور دی، پروت دی او هغه ځای دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم بي بي عایشې ته هدایت وکړ چې له همدغه ځایه عمرې ته احرام وتړي، اوس حاجیان او هغه کسان چې په مکه مکرمه کې دي، له همدغه ځایه احرام تړي. احرام تړلو لپاره بل ځای (جعرانه) جومات دی، دا مسجد د مکې مکرمې او طایف ترمنځ پروت او مکې مکرمې ته نږدې دی. رسول الله صلی الله علیه وسلم چې کله د مجاهدینو ترمنځ د (هوازن) غنیمتونه وېشل، نو

همدلته مېشت شو، همدارنګه کله چې له (حنین) غزا څخه راوګرځېد، نو همدلته ته کوز شو او له همدغه ځایه یې د عمرې لپاره احرام وتړه. دا مسجد د مکې مکرمې اوسېدونکو لپاره د احرام تړلو ښه ځای دی. ټکسیوان راځخه تر بي بي عایشې جوماته

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورې (۳۰) ریاله واخیستل، مورې دري تنه وو، حاجي عزت الله او حاجي مولوي حسیب الله هم راسره وو. په احرام کې بي بي عایشې جومات ته لاړو، د عمرې نیت له همدې ځایه کړې. لومړی مو هلته په تشنابونو کې غسل وکړ، ښه وو پر تشنابونو ډېره ګڼه ګوڼه نه وه، بیا د بي بي عایشې جومات ته لاړو، لومړی مو دوه رکعته تحیة المسجد لمونځ وکړ او بیا مو دوه رکعته عمرې لمونځ ادا کړ، تر هغه وروسته ما د افغانیت، اسلامیت او انسانیت لپاره د خپلې دې عمرې نیت وتړه، له الله رب العزت څخه مې وغوښتل چې ددغو درېو سترو ارزښتونو د لوړاوي، ساتنې، پالنې او جګونې لپاره زما دغه عمره قبوله کړي او ماته یې اسانه کړي. تر هغه وروسته همغه ټکسیوان چې مورې یې بي بي عایشې مسجد ته رسولي وو، بېرته په (۳۰) ریاله حرم شریف ته راوستلو، د ملك فهد دروازې له لارې

مسجدالحرام او بیا طواف ته داخل شو. ما حاجي عزت الله او حاجي مولوي حسیب الله ته وویل چې د کعبې شریفې ترمنځ دېوال

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته نږدې به طواف کوو، دا ځای لږ سخت دی خو طواف ژر خلاصېږي، هملته دري واړه ورغلو، زه مخکې او دوی راپسې وو، عزت الله زما پر اوږو او مولوي صیب د هغه پر اوږو لاسونه ایښي وو، لومړی دور مو په دې ډول بشپړ کړ، د دویم دور په پای کې حاجي عزت الله وویل، زه مخکې کېږم، تا خلك په عزابوي، ته زما پر اوږو لاسونه کېږده، عزت الله چې د خدای په فضل وجود کې ښه دی، دمخه شو ما یې پر اوږو لاسونه کېښودل، ګڼه ګوڼه ډېره وه، خو دی لکه زغروال ټانك دمخه او ما یې پر اوږو لاسونه ایښي وو، پرواونه مو په ښه ډول ترسره کړل، په (۳۵) دقیقو کې مو ټولې دورې پوره کړې، خو مولوي صیب حسیب الله راځخه په نیمایي کې لادرکه شوی و، تر طواف وروسته ما او عزت الله خان دوه رکعته لمونځ ادا کړ، د کعبې شریفې دروازې ته مخامخ، بیا د صفا غونډې مخې ته راغلو، وعده مو داسې وه چې که هر یو د طواف پر وخت لادرکه شو، وروستی ادرس به مو دا ځای وي او بیا به ددې مقدسو ځایونو شوط پوره کوو. لږه شېبه وروسته مولوي صیب حسیب الله هم زنګ وواهه موږ خپل ادرس ورکړ، پنځه دقیقې وروسته هغه هم راورسېد، له جېبه یې کتاب راوویست له صفا غونډې څخه مو په مسنونو دعاګانو خپل عبادت پیل کړ. طبیعي خبره ده چې د حج د ټولو مراسمو او به هر ځای کې هغه اړونده دعا د ټولو حاجیانو په حافظه کې نه وي د بېلابېلو هېوادونو حاجیانو په ځانګړو پانو او وړو وړو کتابګوټو کې مسنونه دعاګانې چاپ کړې وي، ځینو سره یې د هغوی د خپلو ژبو ژباړه هم مل وي، اکثره د کاغذ له مخې دعاګانې لولي. نو زموږ مولوي صیب هم د واړه کتاب له مخې دعاګانې لوستلې، ددې لپاره چې راتلونکو حاجي

(c) ketabton.com: The Digital Library

صاحبانو ته مو یوه څه اسانتیا برابره کړې وي، ښه به وي چې دلته مسنونه دعاګانې او د هغو اړوند ځایونه راوړو چې په کومو ځایونو

کې د کومو دعاګانو لوستل په کار دي:

تلبیه:

لبَّيك اللّهمّ لبَّيك، لبَّيك لا شريك لك لبَّيك، إنّ الحمد و النّعمة لك و الملك، لا شريك لك.

جومات ته د ننوتو دعا:

اللهم افتح لی ابواب رحمتك.

د طواف د پیل دعا:

بسم الله والله أكبَرُ اللّهُمَّ إيماناً بِكَ، وَ تَصْديقاً بِكِتابِكَ، وَ وَفاءً بِعَهْدِكَ، و إتِّباعاً لِسُنَّةِ نَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ عليه الصَّلاة وَ السَّلام.

د یماني رکن دعا:

(c) ketabton.com: The Digital Library

الهم انی اسئلك العفو والعافیة فی الدنیا والاخرة، ربنا اتنا فی الدنیا حسنة و فی الاخرة حسنه و قنا عذاب النار.

د طواف پر مهال دعا:

سبحان الله والحمد لله و لااله الاالله والله اکبر، ولاحول ولاقوة الاباالله.

د رحمت میزاب دعا:

اللهم اظلنی تحت ظلك یوماً لاظل الاظلك، اللهم اسقنی بکاس محمد صلی الله علیه وسلم شربة هنیة و مرینة لااظما بعدها ابدا.

د زمزم اوبو د څښلو پرمهال دعا:

اللهم انی اسئلك علماً نافعاً ورزقاً واسعاً وشفاءً من کل داء.

د صفا او مروه دعا:

ان الصفا والمروة من شعائرالله، فمن حج البیت اوعتمر فلا جناح علیه ان یطوف بهما، ومن تطوع خیراً فان الله شاکر علیم. لا اله الاالله وحده لاشریك له، له الملك و له الحمد و هو علی کل شئ قدیر.

د صفا او مروه ترمنځ دعا:

رب اغفرلی و ارحم، انك انت الاعز الاکرم.

د شیطان ویشتلو دعا:

بسم الله الله اکبر، رغما لشیطان و رضا للرحمن، اللهم اجعله حجاً مبروراً و ذنباً مغفوراً و سعیاً مشکوراً.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عرفات میدان دعا:

اللهم لك الحمد كاالذی نقول و خيراً مما نقول، اللهم لك صلاتی و نسكی و محياى و مماتی و اليك ما بي و لك رب تراثی، اللهم انی اعوذبك من عذاب القبر، و سوسة الصدر و شتات الامر، اللهم انی اعوذبك من شر ما تجيئ به الريح، اللهم انی اسئلك من خير ما سالك به عيدك ونبيك و اغوذبك من شر ما استعاذ به نبيك، ربنا ظلمنا انفسنا و ان لم تغفرلنا و ترحمنا لنكونن من الخسرين، ربنا اتنا فی الدنيا حسنة و فی الاخرة حسنة و قنا عذاب النار. (سل ځله) . (لااله الاالله وحده لاشريك له، له الملك و له الحمد و هو على كل شئ قدير). (قل هوالله احد (سل ځله). (پر حضرت محمد (ص) درود شريف ويل.)

اوه پړاوونه مو ووهل، هر كله چې به د صفا او مروه غونډيو سرته ورسېدو، مولوي صيب حسيب الله به دعاګانې لوستلې او مورې به تكرارولې، ان يو نيم بل شخص به هم دا دعاګانې تكرارولې، په دې ډول مو خپلې سعې (هڅې) پوره كړې.

كله چې د وروستي (اووم) شوط لپاره د مروه غونډې سرته ورسېدو، دعا مو وكړه، نو يوه دقيقه وروسته د مازيګر اذان وشو، لږه شېبه چې تېره شوه، لمونځ مو په جماعت سره ادا كړ او بيا مو د جنازې لمونځ وكړ، له همدې ځايه د عماري پر لوري په دولتي موټر كې راغلو، دوی دواړو وويل، مورې خو يو بل ته سر خريو ما ويل زه خو ځم سلماني ته، زه لاړم سلماني ته، ګڼه ګوڼه نه وه، سلماني ته كېناستم همغه سلماني ته چې د اختر پر لومړۍ ورځ يې د شيطانانو تر ويشتلو وروسته ماته سر په شل ريالې خريلی وو، نن يې په لس

(c) ketabton.com: The Digital Library

ریاله کل کړ، اتاق ته راغلم، دوی لاخپل سرونه نه وو خریلي، تشناب ته ننوتم، بیا مې پر ځان اوبه تېرې کړې اودس مې وکړ او ځان مې له احرامه خلاص کړ، جامې مې واغوستې، لږ وروسته حاجي عزت الله او مولوي صیب حسیب الله دواړه سر خرییلي راښکاره شول او هغوی هم ځان له احرامه خلاص کړ.

لږه دمه مو وکړه، یخچال کې چې مې له راتګ سره سم لږه انرژي او جوس ایښي وو، تیار څښاك ته برابر وو، ما او عزت الله هغه وڅښل او بېرته د مابنام د لمانځه لپاره د حرم پر لوري راغلو. د مابنام لمونځ مو د صفا او مروه غونډې ترمنځ په دویم پوړ کې ادا کړ او بیا تر دې وروسته د حرم شریف د نوې ودانۍ پر لوري

وخوځېدو، چې دلته اکثره وخت موږ د ماسخوتن لمونځ ادا کوو او بیا د عماري پر لوري پلي ځو. د مابنام تر لمانځه وروسته نیازمحمد ناصري ورور راته زنګ وواهه چې د وزیر صیب په همکارۍ مو درته د سفر امکانات انشاالله برابر کړل، د اکتوبر پر (۲۲) به مو له مدینې څخه پرواز وي. په (فلایټ دوبۍ) الوتکه کې،

(c) ketabton.com: The Digital Library

سبا پورې به انشاالله د سفر کاغذونه درته راوړم، مدينې ته به لاړ شئ.

خپل (۴۰) لمونځه به پوره کړئ او بيا به له همغه ځايه کابل ته ځئ، دا نو ډېر ښه زېرى و، چې له څو ورځې راهيسې مې ورته انتظار درلود او هر چاته دا سهولت نه برابرېږي. د مابنام تر لمانځه

وروسته مې په مسجد کې دغه يادښت وليکه، دادى اوس ساعت (۲۵) کمې اته بجې دي د ماسخوتن د لمانځه اذان يې وکړ، څو شېبې وروسته جمع تيارېږي او تر جماعت وروسته به بيا عمارې ته ځو او پاتې کارونه به تعقيبوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حج او اوقافو وزارت له وزیر سره ملاقات

کله چې د ماسخوتن له جماعته خلاص شو، نو د عمارې پر لوري مو حرکت وکړ، نږدې شلو دقیقو کې ورسېدو، خان پاچا ورور راته زنګ ووا‌هه چې ډوډۍ ګوره رانه وړې، زه ډوډۍ راوړم، کله چې اتاق ته ورسېدو، نو خان پاچا، بیا له یو پند ډوډۍ او ډول ډول جوسونو سره اتاق ته راننوت، نیازمحمد ورور چې مې تېره شپه کتلی و او هغه وزیر صیب (یوسف نیازي) ته ویلي وو چې نن شپه به زه (یون) ورځم، نو هغه هم راته په طمع و، خو ویل، زه خپله درپسې درځم او ځان سره دې راولم، هغه ته مې زنګ ووا‌هه، ویل یې دادی پنځه لسو دقیقو کې در رسېږم ما ویل ډوډۍ به دلته موږ سره خوړې، هغه ویل نه وزیر صیب درته په طمع دی، ما هغه ته ویلي، ما ورته وویل د وزیر صیب مېلمانه زیات دي، هغه سره به چای وڅښو، نیازمحمد ورور چې راغی، نو ډېر ټینګ شو، چې ډوډۍ هلته خورو، خو موږ مجبور کړ، چې همدلته ډوډۍ وخوړي، ساعت نهه نیمې بجې وې چې د وزیر صیب د استوګنځي پر لوري مو، چې خپله د بعثې په پنځم منزل کې و، حرکت وکړ، خو مخکې تر حرکته عبدالکافي ورور چې په سعودي کې د یو زیات شمېر لغمانیو له مخورو سره دی او ماته یې وار دمخه ویلي وو، چې قومي مشرانو او سپین ږیرو سره به یو ځانګړی ملاقات کوو او هغوی به ماته یوه مېلمستیا کوي، خو دا مېلمستیا به په طایف کې وي. حاجي عبدالکافي وویل چې موږ اوس دا ښه وګڼله چې سپین ږیري د شنبې پر ورځ ټول (۷۰-۸۰) تنه دلته مکې مکرمې ته راشي، دلته به په یوه پارک کې کېنو، د سړک غاړې ته خپله

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغاني ډوډۍ او کبابونه به تیار کړو او همدلته به مجلس وکړو. ما ورته وویل دا دی د بعثي مشر دلته ناست دی، نن شپه له وزیر صیب سره غږیږم، چې مدیني ته زمونږ د تګ دقیق وخت معلوم شي، بیا تر هغه وروسته به له تاسې سره د مجلس وخت او ځای ټاکو، خو تر هغه دمخه تاسو سپین ږیرو او مشرانو ته تکلیف مه ورکوئ، ده ویل خیر نو اوس ماته اجازه راکړه چې طایف کې د وطندارانو واده دی که لاړ نه شم، نو ټول به خفه شي، ضرور باید لاړ شم، عبدالکافي ورور له مونږ څخه اجازه واخیسته، ډوډۍ یې هم ونه خوړه، ویل یې واده ته ځان رسوم او مونږ د وزیر صیب پر لوري لاړو. حاجي ډاکتر اسدالله او خان پاچا هم راسره ملګري شول، هلته چې ورسېدو، نو نیازمحمد ناصري ورور پنځم پوړ ته پورته کړو، د وزیر صیب (یوسف نیازي) د کوټې مخې ته لکه د طالبانو د وخت دفتر د رنګارنګ څپلیو ګڼه ګوڼه وه، کله چې ورننوتم نو ګڼ شمېر

خلك ناست وو، سترې مشي ته راپورته شول، په ولسي جرګه کې د هرات وکیله اغلې (جامي) خور هم په کې وه، د وزیر صیب په ګډون مو ټولو سره سترې مشي وکړل، وزیر صیب د ګڼو کاغذونو منځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې ناست و، هرې خواته لستونه او کاغذونه پراته وو، قلمونه د بالښت لپاسه ایښي وو، دا مهال نور مېلمانه له اتاقه ووتل، د وزیر صیب په ګډون مورِ څو تنه پاتې شو، ما لومړی له وزیر صیب نه مننه وکړه چې کارونه یې ښه او منظم روان دي، د افغانستان بیرغ هر چېرته رپېږي او خوند خو دا کوي چې د افغانستان بیرغونه د پاکستان تر بیرغونو ډېر او هر چېرته لوړ وو. وزیر صیب زما له راتګ څخه مننه وکړه او ویې ویل کاشکې چې ټول ستا غوندې حاجیان وای چې مورِ نه په عذابوي، نه یې په ډوډۍ جنجال وي، نه په موټر او نه په نورو شیانو، وزیر صیب وویل، تاسو د حج اوسنۍ پروسې ته له مثبت نظر کتلي، ځکه درته ښه ښکاري، خو اوس هم لاډېر کارونه نیمګړي دي، خدای(ج) دې مورِ ته توفیق راکړي چې د حاجیانو خدمت وکړو، ما ورته وویل، مورِ ته هغو حاجیانو، چې په تېرو کلونو کې راغلي وو، کیسه کوله چې سړِ د تېر کال او تېر کال د نورو کلونو په تناسب ښه وو. وزیر صیب سره څو دقیقې نور هم ناست وو، بیا مو تري اجازه واخیسته هغه چای او ډوډۍ ته ډېر ټینګ شو، ما ویل ډوډۍ مو خوړلې، له هغه مو اجازه واخیسته، بیا لاندې د نیازمحمد ناصري دفتر ته راکښته شو، هغه په دویم پوړ کې و، نیازمحمد ناصري اصلاً د لغمان د کرغیو ولسوالۍ اوسېدونکی دی او دلته په سعودي کې د یو پوهنتون محصل دی او د افغان حجاجو مشري هم پر غاړه لري، ډېر ویښ، تکړه، دلته ښه بلد او د رانه ضمیر او فکر څښتن دی. په لاره کې یې راته وویل چې ماته د ملي تحریک غړیتوب راکړئ، زما په شان دلته په سلګونو افغانان د ملي تحریک له تګلارې سره ټینګه علاقه لري، زه به دلته یوه څانګه هم پرانیزم او نور ډېر کار به وکړم. ما ورځخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مننه وکړه، امیري بیا زما د ټکټ او پاسپورت پوښتنه وکړه، هغوی ورته وویل، سبا (۸) بجې باید د (۵۸) مکتب (دفتر) مخې ته

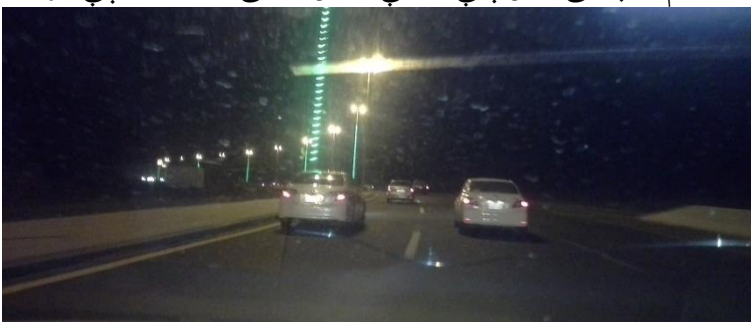

راشي، له دې ځایه یې مونږ خپل موټر کې وړو، خو پاسپورت دوی ته لاس کې نه ورکوو، نیازمحمد ورور څخه مو خدای پامانی واخیسته، ساعت تقریباً د شپې (۱۱) بجې وې. دا مهال مې خان پاچا ته وویل طایف پورې څومره لاره ده؟ هغه وویل (۹۰) کیلو متره شاوخوا ده، ما ویل ما خو عبدالکافي ورور سره د شنبې پر ورځ وعده ایښې ده چې د لغمان او ځینو نورو سیمو مشرانو سره به دلته په مکه معظمه کې ګورم، دا خو چې زمونږ سفر رالنډ شو، هغه خلك خفه نه شي، که ته ستړی نه یې نو راځه چې هلته لاړ شو، څو سپین ږیري به په همدې شپه کې وګورو بښنه به ترې وغواړو چې له مونږ څخه خفه نه شي. هغه وویل تر دې ښه خبره چېرته ده، ما باندې هسې هم د شپې خوب نه راځي، راځه چې ځو په خیر سره.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د طايف پر لوري

له خان پاچا سره تر مشورې وروسته مې فوراً حاجي عبدالکافي ته زنګ وواهه، هغه ته مې وويل کـه سـتا خوښـه وي مـوږ بـه حرکت وکړو، هلته خو تيار واده هم دی، کېدی شي يو څو تنو سپين ږيرو سره وګورو، ښښنه تـرې وغـواړو چې راڅخه خفه نـه شي، شـنبې تـه مـوږ نه پاتې کېږو، سفر مو دغسې لنډ شو، عبدالکافي سـخت خفه شو، هغه وويل د شنبې پر ورځ به دې مـوږ مـدينې منـورې تـه بوځـو، لـه بعثـې او مکتـب څخـه ښخـي تېـر شـه، مـا ورتـه وويـل چـې پاسپورتونه هغوی سره دي او هلته د عمارې غم هم دوی خوري هېڅ بله چاره نه شته، بيا عبدالکافي وويـل زه لاهم تراوسـه د واده ځای ته نه يم رسېدلی، خو چې داسې ده نـو راځئ همدا د شپې حرکت

وکړئ. خان پاچا ته مو وويل چې نـور کـش ورکـړه. هغـه اکسـلېټر تـه پښـه ورکـړه، لومړی مو حاجي ډاکتـر اسدالله د خپلې عمـارې مخـې ته کښـته کړ او بيا مو د طايف پر لوري حرکت کې شو.

خان پاچا لاره کې وويـل زمـا يـو خپلـوان تـرورزی (احمدشـاه) هـم سـتا د ليـدو سـخت ارمـانجن دی، څنګـه دې خوښـه ده چې هغـه لـه ځان سره واخلو، تيار په لاره کې دی، سـاعت بـه مـو تېـر شـي د هغـه ارمان به هم پوره شي، بيا خو تا نه شي ليـدی، مـا ويـل ښخـي سـمه ده، هغـه تـه يـې زنـګ وواهـه، تـر شـل دقيقـې مزلـه وروسـته هلتـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورسېدو، هغه نو تيار په دروازه کې ولاړ و، تر سترې مشي وروسته يې ټينګ ست وکړ، ما ويل ناوخته دی ځان رسوو، درې واړه موټر ته پورته شو، په لاره کې مو ښه ګپ ولګاوه، احمدشاه او خان پاچا دواړه ښه د ګپ ځوانان وو، دواړو دلته ډېر وخت تېر کړی، کاروبار يې هم ښه دی. په عربي ژبه او د عربو په کلتور هم ډېر ښه پوهېږي. احمدشاه د عربو کلتور په باب ډېرې جالبې او اوږدې خبرې وکړې،

د عربو بېلابېل قبايل يې مورږ ته معرفي کړل. تر يو ساعت مزله وروسته (طايف) ته ورسېدو، د طايف ښار خورا ښايسته و، د سعودي د نورو ښارونو په انډول ډېر شين او ښه تفريحي ښار و، مېوې هم په کې ډېرې کېږي، هوا يې هم يخه ده، هلته د ښار په يوه څنډه کې حاجي عبدالکافي او څو تنه نور ملګري تيار د سړک پر سر مورږ ته منتظر وو. کله چې مو وليدل نو ډېر زيات خوشاله شول حاجي عبدالکافي مورږ سره په موټر کې پورته شو، ځکه چې لاره ورته معلومه وه، تر لس پنځه لس دقيقې مزله وروسته هدف ته ورسېدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لغمانیو واده

دلته نو د یو لغماني ځوان واده و. دلته نړدې (۳۵۰) کوره لغماني اوسېږي، ټول په اتفاق دي، دا هغه لغماني دي چې له نړدې د پرشو کلونو راهیسې دلته په طایف کې اوسي. کله چې د واده ځای کې کښته شو، ټول واړه، زاړه او ځوانان زمونږ هرکلي ته ولاړ وو، پر مـا وړو او تنکیو ځوانانو ګلان شیندل او لویانو غېړه

راکوله، هر چا خپل ټلېفونونه د عکاسۍ لپاره نیولي وو، حاجي عبدالکافي په دې ترڅ کې یو یو مخور هم رامعرفي کاوه. (شاه یا زوم) هم په لیکه کې ولاړ و، ستړي مشي مې ورسره وکړه او مبارکي مې ورکړه. تر ګرم هرکلي وروسته یې بیا یو صالون ته پورته کړو چې نړدې دوه سوه تنه به په کې ځایېدل، هلته کښناستو، ځوانان او ماشومان مخې ته ولاړ وو او مشران ما سره څنګ ته کښناستل. ټولو ډېره خوشالي وکړه، هر یو ویل دا زمونږ لپاره یو خوب او خیال و، په ټلوېزیون کې مو ډېر لیدلی یې، خبرې مو دې ډېرې خوښې شوي، خو دا مو ارمان و چې کله به دې له نړدې وګورو، د لغمان

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې ځای مشرانو ویل، مورې دلته یوه شورا لرو، ټول په اتفاق یو، یو بل سره مرسته او همکاري کوو، په غم او درد کې یو بل سره شریك یو، شکر د خدای فضل دی هر څه ښه ډېر دي، خو د وطن

درد او مساپري مو کړوي. دا مهال ډوډۍ راوړل شوه، ما ورته وویل ما خو ډوډۍ خوړلې، دوی ویل چېرې کېږي چې ډوډۍ ونه خوري، مورې هم خوړلې، تاسره یې بیا خورو، پنځه لس شل کسان بیا ډوډۍ ته کېناستو، د وریجو، غوښو او تازه مېوو پرېماني وه، دلته دا رواج دی چې وریجې په لویو مجموعو کې باسي، لپاسه پرې غوښې ږدي، وچه ډوډۍ ورسره نه ږدي، خو افغانان بیا پر دې سربېره وچه ډوډۍ هم ورسره راوړي، ډوډۍ مو په خوند وخوړه، مېوه مو هم لپاسه پسې وخوړه، انګور، کېنو او نوره مېوه، خو دې منځ منځ کې مو خبرې هم کولې او ځوانانو خپل خپل عکسونه هم اخیستل. تر ډوډۍ وروسته بیا ټول راټول شول، ترڅنګ مې کېناستل، د ټولو تندي وریږن وو، په شونډو او مخونو کې یې د خندا احساس له ورایه ښکارېده یو به غږ کړ، دا ټول دې ګوره وطنداران دي، یو نیم په کې زمورې د نورو قومونو دي، هغوی هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

واده ته راغلي دي، دلته ډېر خلك راغلي وو. كله چې نور خلك لاړل، نو دا خلك پاتې وو، په دې كې ستا احوال راغی چې راځې، نو

دا خلك ځای پرځای دلته پاتې شول او دوه ساعته يې درته انتظار وويست، هغه نور خلك كه خبر شي چې ته راغلی يې او مورږ نه دي خبر كړي، نو سخت به خفه شي، مورږ خپله پنځوس شپېته كسه درتلو، خو دا چې ته راغلې پر مورږ دي ډېر ډېر غټ احسان واچوه، بيا ما ورته وويل ما خو په لغمان كې هم په يو ځايي ډول دومره لغماني نه دي ليدلي، له هغه ځايه خو دلته ډېر زيات ياست، دوی وويل مورږ دلته نږدې څلور سوه كوره يو، ټول په اتفاق يو، مشران سره كېني يوه خبره غوټه كړي، كشران يې مني، نورو خلكو سره هم مرسته كوو، ما ويل ځه خدای مو په اتفاق لره، لغماني خو په لغمان كې اتفاق نه لري، دا چې تر وطن بهر يې لري دا هم غنيمت او د شكر ځای دی. ما ورته وويل لغماني په لغمان كې سره وران دي، خو تر درونټې اخوا په جلال اباد او تر ماهيپر دېخوا په كابل كې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره جوړ دي، دوی هم سخت وخندل بيا لږه شېبه وروسته حاجي صيب عبدالکافي ورته وويل، يون صيب دادی په خير سره ځي، تاسې که څه غوښتنې لرئ، يا مشکلات نو دی يې په خپله هم او د ټلوېزيون له لارې هم حکومت ته رسولای شي، دې وخت کې يو

شمېر سپين ږيرو همغه خبره تکرار کړه چې د پاسپورتونو په باب وه، که څه هم دوی وويل چې دوی دلته ډېر مشکل نه لري، خو نور افغانان اکثره د پاسپورت او اقامو مشکل لري، بيا يو مشر پوښتنه وکړه چې دا نوی حکومت به څه وکړي او که نه دا به هم همغسې وي لکه د کرزي صيب! ما ورته ورته وويل يو څه اميدشته، يو څه به تر هغه ښه وي، خو داسې تقاضا هم بايد ونه شي او يا داسې هيله، چې ټول مشکلات به حل کړي، په ځينو برخو کې لکه د فساد د مخنيوي د ځينو خاصو ډلو د واك کمښت، اداري اصلاحاتو او ځينو نورو برخو کې به يو څه مثبت تغير راشي، خو نه په ډېره غټه کچه، بيا هم يو څه اميد په کار دی. ددې ځای (طايف) مېشتو افغانانو بيا دلته په طايف کې د يوه افغاني مکتب د جوړېدو غوښتنه هم وکړه چې درسونه يې بايد په پښتو او دري ژبو وي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوی وویل زمونږ ماشومان ټول اوس په عربي خبرې کوي، په عربي ژبه لیك لوست کولای شي، خو په پښتو او دري ژبو یې لیك لوست نه دی زده. ځوانانو وویل په ټلوېزیون کې باید مونږ ته د هندي پروګرامونو او ډرامو پرځای پښتو ډرامې نشر شي، مونږ په هندي کلتور څه کوو؟ دوی د نورو خپرونو د زیاتونې غوښتنه هم وکړه. دلته له افغان اوسېدونکو سره خبرې دومره اوږدې او خوندورې

وې، چې یو وخت مې ساعت ته کتل، څو دقیقې درېو ته پاتې وې، له دوی څخه مې په ډېر تکلیف اجازه واخیسته، په پای کې ټولو یادګاري عکسونه واخیستل، د (شاه) په ګډون ټول راسره تر موټره پورې بدرګه راغلل، له مینې او خلوصه ډکې شېبې وې او ټولو ویل د بیا لیدو په هیله دې یو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وداعي طواف

د میزان (۱۸)مه د ذوالحجې (۱۶)مه او د اکتوبر (۱۰)مه نېټه د جمعې مبارکه ورځ ده. کله چې مو د لغمانیو د خوښۍ له محفله حرکت وکړ او عمومي سړك ته برابر شو، نو ساعت پوره درې بجې و، خان پاچا اکسیلټر ته پښه ورکړه. په لاره کې احمدشاه د حضرت پیغمبر(ص) د تکلیفونو او کړاوونو خورا زیاتې کیسې وکړې، د طایف پر لاره یې یوې ډبرې ته هم اشاره وکړه چې مشرکینو پر پیغمبر(ص) د قران کریم د تلاوت پر مهال له لوړې راخوشې کړې وه، خو د خدای(ج) په حکمت او مرسته ده مبارك ته تر رارسېدو دمخه ځای پرځای ولاړه پاتې شوه. طایف ته ځکه طایف وایي چې له دې ځایه د خدای تعالی پیغمبر د عمرې او طواف احرام تړلی و او مکې معظمې کې د خدای کور ته تللی دی.

موږ تر یو ساعت مزله وروسته مکې معظمې ته ورسېدو، خان پاچا خورا ټیز راغی، څلور بجې شاوخوا وې چې حرم شریف ته نږدې راورسېدو، په لاره کې مو اودسونه تازه کړل. حرم شریف ته نږدې یوه دوکان کې مو (۱۲۰) جوړې تسبې واخیستې چې د خدای دکور پر دېوالـه یې د تبرك لپاره وموښم، دا نو د خدای له کوره زموږ وروستۍ لیدنه ده.

تسبې مو واخیستې، موټر مو په سختۍ یوځای کې ودراوه، حرم شریف ته چې داخل شو، نو یوازې یو څو دقیقې جماعت ته پاتې وې، نیت مو وکړ او د مروه او صفا غونډیو ترمنځ مو د سهار

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمونځ په جماعت سره ادا کړ. بیا د ملك فهد باب له لارې طواف ته داخل شو. زما څپلۍ احمدشاه واخیستې، له خپلو څپلیو سره یې په پلاستیك کې تاوې کړې. تسبې نیمې خان پاچا او نیمې احمدشاه واخیستې، هغوی وویل مورږ یې د بین الرکنینو ترمنځ موښو، ته خپل طواف ته ځه.

ما په ډېر مهارت سره په داسې حال کې چې تر انتها زیاته ګڼه ګوڼه وه، د ابراهیم مقام او بیت الله شریف ترمنځ طواف پیل کړ، دومره ګڼه ګوڼه وه چې له نوکانو نیولې تر وښتانو پورې ټول په

خولو کې ډوب شوم، اخري او وروستی واري طواف و، د خدای له کوره د خدای پامانۍ طواف، داسې خدای پامانې چې بیا به دې امید وي یا نه وي چې دلته به راځې او د خدای پر کور به دې سترګې لګي، اوه ځله د خدای له کوره تاو شوم، د طواف پرمهال مې یوځل بیا خپله تېره ماضي له نظره تېره کړه، ګناهونه، خطاګاني، تېروتنې، غلطۍ، هوسونه او نورو هر څه مې په ذهن کې لکه د ټلوېزیون د پردې په شان تېر شول، خپل ټول مړي او ژوندي را

(c) ketabton.com: The Digital Library

په یاد شول، مور، پلار، خویندې، خپلوان، انډیوالان، دوستان، لاسنیونکي او نور چې د عمر په ټول بهیر کې یې راسره مرسته کړې وه، یو یو مې په سترګو کې وګرځېدل، بین الرکنین ته خدای ورسولم، دواړه لاسونه مې پرې کښېودل، د ژړا بهیر رامات شو، تندی مې پرې وموښود ، لاسونه مې پر مخ راکاږل او نور نو د خلکو څپو ورو ورو د طواف له ساحې څخه څنډې ته کړم، لکه یو نېزه وړی چې د سېلاب څپې یې ورو ورو څنډې ته پورې باسي. کله چې د طواف له لیکو ووتلم، نو د خدای د کور دروازې ته مخامخ مې دوه رکعته لمونځ ادا کړ. خپل ځان، مور و پلار خپلو ټولو دوستانو، افغانانو، مسلمانانو او انسانانو ته مې د زړه له تله دعا وکړه، یو ځل بیا مې د لوی خدای(ج) له دربار څخه وغوښتل چې خدایه زما خپل وطن خپلو طبیعي حدودو ته ورسوې، داسې یو هېواد راته جوړ کړې او د داسې یو هېواد جوړولو وس راکړې چې لکه ستا د دین په شان د تور او سپین، قوم او قبیلې، لوړ او ټیټ، غریب او بډای، امیر او فقیر توپیر په کې نه وي، توپیر یې یوازې په تقوا او لیاقت پورې اړه ولري، نه پر چا ظلم وکړي او نه څوك ظلم ته پرېږدي، په داسې حال کې چې سترګې مې د خدای پر کور خښې کړې وې، ورو ورو مې اجازه واخیسته، یو ځل بیا مې پر سترګو لاسونه کښېودل، سترګې مې له اوښکو ډکې وې، اوښکې پر سپینو ډېرو تویې شوې، د تندي خوله هم پر مرمر ډېرو وځښېده، په خپلو اوښکو کې مې د خپلې ماضي د ګناهونو تصویر ولید ، انسان څومره کمزوری دی، انسان څومره بدرنګ دی، د خدای د رحمت په هیله مې ورو ورو ځان خروجي دروازې ته برابر کړ، خپل ملګري مې خان پاچا او احمدشاه چې دا مهال راته د صفا غونډۍ ترمخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

منتظر وو، د ټلېفون په لیکه پیدا کړل، دا ځای خورا یخ دی، هغو ته مې وویل چې له کومې دروازې وځو؟ ما وداعي طواف کړی، هغوی وویل پروا نه کوي، له هرې دروازې چې وځو، ما ویل په کتابونو کې راغلي چې له سلام باب یا دروازې څخه به ووځئ، خان پاچا دا مهال له یوه شیخ څخه پوښتنه وکړه هغه وویل له هرې

دروازې چې وځئ پروا نه کوي، زړه کې مې وسواس و، مولوي صیب عبیدالله نیازي ته مې زنګ ووهه، ما وویل وداعي طواف مې خلاص کړ، له کومې دروازې بهر شم، هغه وویل ماشاالله مبارك! له هرې دروازې چې وځې پروا نه کوي، که باب سلام وي که بله، دري واړه له مسجد الحرام څخه راووتلو، تر راوتو وروسته مې خان پاچا ته وویل چې ددې دروازې پوښتنه دې ونه کړه چې کومه یوه ده، هغه وویل همدا باب السلام ده، که نه! ما ویل نه به وي، ده وویل ده، زه خو همدلته کار کوم، همدغې دروازې ته باب السلام وایي، باب السلام لویه دروازه ده چې بیا څو نورې دروازې هم د

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغې مربوطې دي، همداسې د ملك فهد او عبدالعزيز دروازې هم دي چې هغه هم څو څو نورې دروازې لري، نو دا ټول باب السلام دی، لاس يې ورته ونيو، دې سره مې زړه نور هم خوشاله شو.

د حرم شريف له ساحې چې ووتو، نو اتاق ته لاړو، ساعت د سهار (۷) بجې وې او ښه د مزې سترې وو، په تبرو څلورو يشتو ساعتو کې مې سترګه هم نه ده پټه کړې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سهار چای او د مکتب پر لوري

سهار اوه بجې دي، خان پاچا او احمدشاه ډېر شله شول چې چای څښو او بیا به د مکتب پر لوري ځو، احمدشاه وویل دلته ډېر ښه (لرې) پخېږي، خان پاچا به ورپسې لاړ شي، ما ویل هېڅ چای نه څښو چې لږه دمه وکړو، دا تر هر څه ښه ده، خو خان پاچا لاړ لرې پسې، ډېر ګرځېدلی و، لرې یې نه و پیدا کړی، بیا یې ځیګر راوړ، چای مو وڅښه، تقریباً (۸) بجې او پنځه لس دقیقې شوې، غوټې مو تیارې کړې، دا مهال مې وحیدالله مومند ته زنګ وواهه، هغه ته مې وویل موږ سره خپل ګاډی شته که دا مکتب (دفتر) راپسې

پاسپورتونه راولېږي، موږ به دې خپل ګاډي کې مدینې ته لاړ شو. هغه وویل (۹) بجې راشئ، زه به خپله درسره مکتب (دفتر) ته لاړ شم، نهه بجې هلته بعثې ته ورغلو، مومند صیب تیار د دروازې په خوله کې منتظر و، څو نور هېوادوال هم هلته زموږ لیدو ته راغلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

وو ، مومند صیب راسره د مکتب پر لوري لاړ، هلته چې ورسېدو مسول کس سره مو تماس ونیو، هغه وویل هېڅ امکان نه لري چې تاسې خپل موټر کې لاړشئ، دلته لوی ګاډي منتظر دي، تاسې سره یو مسول کس ځي، هلته مو ګاډي ته پورته کوي، پاسپورتونه ډرېور ته ورکوي، تاسې ته یې نه شو درکولای. موږ وویل سمه ده پاسپورتونه دې هغه سره وي، موږ به تر هغه دمخه لاړ شو، په هغه موټر کې به نه ځو، ویل یې نه دا هم نه کېږي، موږ وویل بیکونه به

هغه موټر کې کېږدو او موږ به خپل موټر کې لاړ شو، ویل یې دا هم نه کېږي، موږ ویل نو څه کېږي؟ ده ویل تاسې کولای شئ زموږ له خوا په یوه وړوکي موټر کې لاړ شئ، خو تاسې به د هغه کرایه ورکوئ. موږ وویل څو ده کرایه یې، ویل یې (۶۳۰) ریاله، موږ وویل کمېږي نه، ده وویل نه، موږ ټوکه وکړه، ورته مې وویل داسې نه کېږي چې دوه سوه ریاله تاسو ته درکړو او نور موږ په خپل ګاډي

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې لاړ شو، ویل یې پاسپورتونه له عرب پرته بل چاته نه ورکوو، دا مهال یو افغان هم هلته ناست و، دوی سره یې کار کاوه، هغه هم ډېر بحث ورسره وکړ، خو خبره یې ونه منله، اخر هغه افغان ماته وویل زه دا څو کاله کېږي دوی سره کار کوم، دا خلك د چا خبرې ته ارزښت نه ورکوي، دا واړه موټر چې دوی پرې ټینګار کوي، دا ټول دوی سره قرارداد لري، په ګټه کې ورسره شریك دي، نو ځکه دوی

حتمي هغوی ته کار پیدا کوي. تر ډېر بحث وروسته مو پرېکړه پر دې وکړه چې لاړ به شو، د موټرو تمځي ته، هلته به وګورو که غټ ګاډی تیار و او مسترح و، هغه کې به لاړ شو او که نه بیا به وړوکی موټر ونیسو. زه او مومند صیب له دې افغان سره په موټر کې کښناستو، یو بل تور پوټکی چې زمونږ پاسپورتونه ورسره وو او د همدې مکتب (دفتر) کارکوونکی و، هغه په مخکې سیټ کې کښناست، افغان ته مې وویل ته ده ته ووایه چې تاته به څه شیرینې درکړو یو دوه سوه ریاله، مونږ پرېږده، چې خپل موټر کې لاړ شو، هغه ورته په شفر کې وویل، دده زړه او ساړه دواړه کېدل، خو د تائید سر یې ونه خوځوه، افغان ماته وویل دده زړه کېږي، خو ډارېږي، مونږ وویل څه دوه سوه یې نور، خو دی بیا هم وډار شو، تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

لس پنځه لس دقیقو مزله وروسته هډې ته ورسېدو، لوی او واړه موټر دواړه ولاړ دي.لوی موټر کې د ببلابېلو هېوادونو حاجیان خبرې، هر څوك چې مور ته ورته کیس لري هغوی ته منتظر دي، دا چې څه وخت به ډکېږي ددې نو پته نه لګي. خبره مو په دې راټوله کړه چې وړوکي ګاډي کې ځو، (کیمري) ټکسي موټر یې

راوغوښت، هغه تور پوټکي زمور کاغذونه او پاسپورتونه هغه ته ورکړل، څو دقیقو کې موټر تیار شو، خپل بیکونه او سامان مو د خان پاچا له موتره راکښته او دې کې مو ځای پرځای کړل، له مومند صیب، خان پاچا او احمدشاه څخه مو خدای پامانې واخیسته، هغوی ته مو وویل چې تاسې لاړ شئ استراحت وکړئ، هغوی ټینګار کاوه چې مور هم درپسې درځو ما وویل نه! همدومره بس دی، هغوی ټکسیوان ته وویل چې دوی په ژبه نه پوهېږي، هر چېرې چې دوی غوښتل ته به ودرېږي، هغه لږ لږ په انګرېزي هم پوهېده، ما ویل ځه مشکل حلېږي. له دوی څخه مو رخصت واخیست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مدينې منورې پر لوري

د مدينې ليدل مې د زړه يو ارمان و، حاجي عزت الله د موټر مخکې سيټ او زه په شاتني کې کښاستم، ساعت لس نيمې بجې دي، د جمعې مبارکې ورځ ده، موټر د مکې معظمې له ښاره په راوتو شو، ما تصور کاوه چې د مکې مکرمې او مدينې منورې ترمنځ پر غځېدلې لاره به لکه د نورې نړۍ د سړکونو په شان شنې ونې وي، واړه ښکلي ښارګوټي به وي، د تفريح لپاره به ښه ښه تمځايونه وي او نور تصورات مې وو، خو څومره چې د مکې معظمې له حدودو وتلو، سپېره دښته، وچ غرونه چې له تورو او سرو ډبرو او کانړو ډک وو، نور څه نه ليدل کېدل، شنه ونه خو به کله

کله داسې رابښکاره شوه، لکه د پېغلې پر تندي چې خال

(c) ketabton.com: The Digital Library

رامعلومېږي، سړکونه يې که څه هم نوي جوړ شوي وو، خو د اروپا له سړکونو سره يې سيالي نه شوه کولای، سره له دې چې سعودي عربستان تر اروپايي هېوادونو زياتې پيسې لري، خو شرقي کلتور او عامه ذهنيت لاهم د سړکونو پر فضا خور دی.

دا چې په څلورويشت ساعتونو کې مې يوه شېبه هم سترګه نه وه پټه کړې، نو کله به مې سترګه پټه کړه او چې بېرته به مې رنه کړه نو بيا به همغه غر و او هماغه کروبوړی، هر څومره چې مې چورت واهه چې دا دښتې، غرونه رغونه به څنګه اباد شي، فکر مې ورته کار نه کاوه، ځکه چې نه اوبه وې او نه يې خاورې. د ابادۍ او زرغونتيا اساسي عناصر درلودل، په ټول سعودي کې روانې

اوبه نه شته، پخوا چې کومې سيمې شنې وې هغه هم د څاه ګانو د اوبو په واسطه شنې شوې وې او اوس خو د سعودي حکومت له کلونو راهيسې د بحر تروې اوبه تصفيه کوي، هم يې څښاك ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

برابروي او هم يې کرنې ته، نو په دې وجه اوبه په سعودي کې تر هر څه قيمته دي، دوه ليتره تېل په يو ريال، خو يو وړوکی بوتل اوبه هم په يو ريال دي، په دې ډول نو تېل تر اوبو څو برابره ارزانه دي. نو ځکه خو په سعودي کې د يوه شنه بوتې پالل اسانه خبره نه ده، څومره چې د سعودي حکومت وسه کېږي تر هغې يې زياتې پيسې پرې لګولې دي، خو بيا هم شنه ځايونه ډېر کم دي. په غرونو او رغونو کې ځينې طبيعي وړې ونې او بوټي شته چې هغه هم ډېر سپېره برېښي، له مکې مکرمې څخه تر مدينې منورې پورې ټوله لاره تقريباً يو شان ده. دوه دوه نيم ساعته مزل به مو کړی وي چې ډرېور موټر يوځای کې ودراوه، سوپر مارکېټ و، لاړم د څښاک او خوراک يو څه مې راواخيستل، حاجي عزت الله خان ښه درونده خوب وکړ، هغه هم تېره شپه په طواف کې تېره کړې وه، ښه ستړی و، ډرېور سره په ژبه هم نه پوهېده، نو په داسې يو حالت کې خوب تر ټولو ښه لاره وه. کله چې مې د څښاک او خوراک شيان موټر کې کېښودل، نو ډرېور ته مې وويل: صلواة صلواة (لمونځ لمونځ) هغه اشاره وکړه ويل يې هغه مسجد دی. (مسجد عبدالستار قاسم ايمني) نومی مسجد و، اودس مې وکړ، بيا دې مسجد ته ورغلم دوه رکعته مسافرانه لمونځ مې ادا کړ، عزت الله خان هم راغی او لمونځ يې وکړ، بيا مو د مدينې منورې پر لوري حرکت وکړ. په لاره کې مو مدينې منورې ته د پاتې واټن لوحې کتلې، فاصله ورو ورو کمېدله، موږ لاخپله لاره وهله چې احمدشاه راته زنګ ووهه، موږ هم درپسې يو، حرکت مو وکړ، ما ويل ولې مو دا کار وکړ، ده وويل طاقت مو ونه شو، داسې يو يونيم سل کيلومتره شاته درپسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

روان یو، ما احمدشاه ته وویل تاسې دواړو خو خوب هم نه دی کړی، هسې نه چې موټر چېرته ټکر نه کړئ، هغه وویل مورې بل ډرېور هم ځان سره راخیستی، هغه هم ستا ډېر علاقمند و، نو ځکه مو هغه ځان سره راواخیست، مورې وویل ته په لاره کې ډرېوري کوه.

اوس خان پاچا ویده شو، د هغه خوب چې پوره شو بیا زه ویده کېږم، هملته به انشاالله سره وګورو. مورې د مدینې ښار ته ورنږدې شو، څومره چې نږدې کېدلو، شنې ونې او شنه ساحه زیاتېدله، د ښار څنډو ته چې ور داخل شو، نو ربنتیا هم د یوه پاك ښار څرکونه یې ورکول، د ښار منځ ته لاړو، اباد ښار، پراخه سړکونه او تر مناسب حده شنه ساحه، بیا د افغان حاجیانو مرکز ته ورسېدو، درې بجې وې، ډرېور مورې ته خپل پاسپورتونه راکړل او له مورې څخه

یې لاسلیك واخیسته، ما ویل چې دا مو دومره په اسانۍ راکول، نو دومره په تکلیف مو ولې کړو. بعثې ته ننوتو، پاس دویم پوړ ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

وختو، هلته مامورین ناست وو، سوړ چلند یې وکړ، مکتوب لرئ مورِ وویل دغه دی، ده وویل نه دا نه دی چا معرفي کړي یاست؟ مورِ وویل مرکز څخه نیازمحمد ورور، نه وروره مورِ ته مکتوب په کار دی. زه پوه شوم چې دا میرزا قلمي کوي، هلته مخامخ روغ

لېونی (د زابل امنیه قومندان) هم ناست دی، ټلېفون کې خبرې کوي کله چې یې ماته پام شو، نو راجګ شو ستړي مشي یې وکړل، بیا مې عطامحمد ته چې له مکې معظمې څخه نیازمحمد ناصري سره په تماس کې و، ټلېفون وکړ، هغه وویل ته دلته اوسه زه ډېر ژر درځم. په څو دقیقو کې راغی، له هغه سره په موټر کې کېناستو، روغ لېونی هم راسره موټر کې کېناست روغ لېوني ته مې د بل روغ لېوني (وزیر محمد روغ لېوني) کیسه وکړه.

هغه کیسه داسې وه چې یو شپه ظاهر الکوزي مورِ مېلمانه کړي وو، نور ګڼ شمېر مخور کسان یې هم دعوت کړي وو، وزیرمحمد روغ لېونی هم هلته و، هغه له نړدې شلو کلونو راهیسې له الکوزي شرکت سره کار کوي، ددې شرکت منشي دی. وزیرمحمد روغ

(c) ketabton.com: The Digital Library

لېوني راته وويل، يون صيب دلته يوځوك پيداشوی د لوګر د امنيې قومندان دی، ځانته روغ لېونی وايي، والله که يا روغ لېونی وي يا بل څه، روغ لېونی خو زه يم، تاته خو معلومه ده چې اصلي روغ لېونی زه يم، له دې تېرو پنځو ويشتو کلونو مې دا تخلص دی او شل شعري مجموعې مې هم چاپ شوي، په هغو ټولو کې زه روغ لېونی يم. اوس يون صيب ته راته ووايه چې زه څه وکړم ځارنوالی ته عريضه وکړم که کوم بل څه وکړم؟ ما به مجلس کې ناستو خلکو د (د وزيرمحمد روغ لېوني) په ګډون ټولو ته وويل: مورې هم عجيبه خلک يو، په نورو ځايونو کې د خلکو پر کورونو، مالونو او ملکيتونو جنجال او دعوه وي، زمورې پر لېونتوب دعوه ده، يو وايي زه لېونی يم، بل وايي زه يم، دې سره ټولو وخندل او بيا مو نور د لېونتوب بحث بند کړ. غلام سخي روغ لېوني ته مې دا کيسه وکړه، هغه هم سخت وخندل، هغه لاپه کې دا هم وويل، څو ورځې وړاندې مورې اشرف غني دعوت کړي وو، هلته چا ورته زه معرفي کړم چې دا د زابل قومندان غلام سخي روغ لېونی دی، هغه چې زه وليدم لاس يې راکړ په خندا شو راته يې وويل، ته روغ لېونی يې که زه؟ که زما لېونتوب دې وليد خپل به دې له يادە وځي. دا وخت نو ماته نوره هم خندا راغله، زړه کې مې وويل خدای دې د هغه ولس پر حال ورحمېږي، چې شاعر يې هم روغ لېونی وي، قومندان يې هم او ولسمشر يې هم. هر يو يې د پوره روغ لېونتوب دعوه کوي، له داسې يو حالت څخه دې خدای دا ولس ساتي. دا خبرې مې ټولې په زړه کې تاوې راتاوې شوې، تر يو څو دقيقو مزله وروسته، عطامحمد لومړی روغ لېونی کښته کړ او بيا يې مورې (البديي

(c) ketabton.com: The Digital Library

الیاس) عماري ته راورسولو، له رسپشن (هرکلیوال) څخه یې کیلي واخیسته (۹) پوړ کې (۱۳) کوټې ته ورغلو چې مسلسله شمېره یې (۹۱۳) وه. پنځه چپرکټه په کې اینبسي وو، اتاق کـه څـه هم لـوی و، خو دپنځو تنو د استوګنې لپاره مناسب نه و. ما عطامحمد ته وویـل که دلته دري تنه نور راشي سخته به نه شي؟ هغـه وویـل، نـور څوك نه راځي، تاسې دواړه به په کې اوسېږئ، هر څه مشکل چې و، ماتـه بـه ټلېفـون وکـړئ! څـو شـېبې وروسـته هغـه لـه مـوږ څخـه اجـازه واخیسته. مازیګر نږدې و لومړی زه تشناب ته لاړم، پرځان مې اوبـه تېرې کړې اودس مې وکړ، بیـا عـزت الله خـان لاړ اودس یـې وکـړ، هغه ته مې وویـل لـومړی بـه لاړ شـو، لمونځ بـه وکـړو او بیـا بـه خپـل کالي سره منظم کړو. کله چې لـه عمـاري څخـه کښتـه شـو، نـو ډلـې ډلې خلك د حرم شریف پر لوري روان دي، مـوږ ورسـره حرکـت وکـړ، دري څلـور دقیقـو کـې ورسـېدو، پـر نبـوي مسـجد مـو سـترګې ولګېدې، ډېر ښه یې جوړکړی په ښکلې فضـا او ارام رنـګ د سـړي زړه خلاصوي او فکر ته سکون ورکوي. د مازیګر لمونځ مو ادا کـړ، بېرته اتاق ته راغلو، کالي مو سره منظم کـړل، لـږه دمـه مـو ووهلـه د ماښام لمونځ مو په همدې ترتیب سره ادا کړ، د ماښـام او ماسـخوتن تـرمنځ مـو خپلـو دوسـتانو او انـډیوالانو تـه ټلېفونونـه وکـړل، بیـا د ماسخوتن لمانځه ته لاړو، تر لمانځه وروسته احمدشاه زنګ وواهـه چې موقعیـت مـو چېرتـه دی؟ مـوږ وویلې لمونځ مـو خـلاص کـړی، اوس پـنځم نمبـر تشـناب سـره چـې بـاب شـارع السـلام تـه مخـامخ موقعیـت لـري ولاړ یـو، هغـوی ژر راغلـل پیـدا یـې کـړو، احمدشـاه، خـان پاچـا او یـو بـل ډوډۍ پسـې لاړل، ډوډۍ یـې راوړه، ډوډۍ مـو

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخوړه. ځان مو خوب ته برابروه، دا مهال یو شمېر ملګري راغلل، د شپې (۱۲) بجې وې چې څلور تنه نور ځوان ملګري له (حایل) څخه ستړي ستومانه زمونږ لیدو ته راغلل، هغوی سره څو شېبې

کېناستو تر هغه دمخه څو تنه نور ملګري وو. کله چې مېلمانه رخصت شول، نو مونږ ته خوب تیار منتظر وو، د خوب غېږې ته مو ځان وسپاره.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حضرت رسول الله(ص) مبارکه روضه

د تلې يـا ميـزان (۱۹)مـه د ذوالحجـې (۱۷) او د اکتـوبر (۱۱) نېټـه، د شـنبې ورځ سـهار وختـي لـومړی لمانځـه تـه لاړو، د سـهار لمونځ مو په نبوي مسجد کې په جماعت سره ادا کړ، بيا بېرتـه اتـاق ته راغلو، لږه دمه مو ووهله، سهار اته بجې خان پاچا چای تيار کړ، چېرته يې (لری) پيـدا کړی و، هغـه يې ښـه خونـدور پـه هوټلي پـوخ کړی و، دلته يې راوړ، سهار چای مو په خوند وڅښه، بيا د حضرت رسـول الله مبـارکې روضـې تـه لاړو، هلتـه مـو دوه رکعتـه لمـونځ ادا

کړ، د هغه ممبر مخې ته چې حضرت پيغمبر(ص) به پرې کېناسـته، دوه رکعته لمونځ ډېر ثواب لري، دلته مې دوه رکعته لمونځ ادا کړ، دا داسې ځای دی چې يو مسـلمان ويـلای شـي چې مـا پـه جنت کـې لمـونځ ادا کـړ، ددې ځـای خـاوره د جنـت خـاوره ده، دې تـه (ريـاض الجنت) وايي. يوازې څو ګامه وړاندې چپ لاس تـه د حضـرت رسـول

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله مبارك مقبره ده، چې د پنجرې تر شا يې د وړې کړکۍ له لارې سړی لیدلای شي، همدلته خلك د خدای رسول ته سلام کوي، ښې لاس ته په دېوال کې یوه کړکۍ ښکاري چې د (وحې کړکۍ) په نامه

یادېږي، له همدې کړکۍ څخه به پر حضرت رسول اکرم(ص) وحې نازلېدله، د حضرت محمد(ص) د مقبرې تر څنګ د حضرت ابوبکر صدیق(رض) او بیا د حضرت عمر(رض) مقبرې دي، د دنیا ټول مسلمانان لومړی د خدای رسول ته سلام کوي او بیا د هغه یارانو ته او همداسې په خروجي درازه وځي، د حج په شپو ورځو کې دلته ډېره ګڼه ګوڼه وي. خلك ژر ژر دوه رکعته لمونځ کوي او بیا د خپل پیغمبر سلام او احترام کوي او همداسې له روضې مبارکې څخه خارجېږي. ساعت تقریباً لس بجې وي چې موږ له روضې مبارکې څخه بهر شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د احد غر او د شهيدانو زيارت

کله چې له روضې مبارکې څخه ووتو، نو احد غره ته لاړو. هلته د احد د شهيدانو هديره ده، دا سيمه اوس د(شهدا) په نامه يادېږي. د احد غزا کې مسلمانان د غنيمت د مال د وېش له امله د کفارو له حملې سره مخامخ شول، سره له دې چې پيغمبر(ص) مسلمانانو ته ويلي وو، چې تاسې به دغه ځای کې کېنئ، دښمن به څارئ خو هغوی د غنيمت د مال د وېش په فکر کې شول له بلې خوا پرې کفارو حمله وکړه او ډېر مسلمانان يې شهيدان کړل. د رسول الله(ص) مبارک غاښ هم په همدې غزا کې شهيد شوی و. د حضرت محمد(ص) تره (اميرحمزه) هم همدلته شهيد شوی، د حضرت اميرحمزه(رض) تر مقبرې ګرد چاپېره يو دېوال او کټاره راتاو دي. سړی د کټارې د سوريو له لارې د هغه قبر کتلای شي، پر قبر يې يوازې څو ډبرې ايښې دي، د يو ستر انسان ډېر ساده قبر چې له

ځمکې سره اوار ښکاري، که دا ډبرې نه وای، نو فکر نه کېده چې دلته به قبر وي، په زرګونو مسلمانان هره ورځ دلته راځي او د دې ځای ليدنه کوي، په څو ژبو يې مخې ته لوحې ولاړې دي، د عربو دا يو دود دی چې د قبر قدر نه کوي، د حضرت امير حمزه قبر هم له ځمکې سره اوار دی. تر دې وروسته بيا د احد غونډې ته وختو، هغه ځای مو وکوت چې د حضرت پيغمبر(ص) له خوا مسلمانانو ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ویل شوي وو چې دلته کښئ او څارنه کوئ، دا مهال ځینې یې هلته پاتې وو او ځینې نور یې د غنیمت مال پسې کښته شوي وو چې کفارو پرې حمله وکړه او هغوی یې شهیدان کړل. غرونه په ژړا

شول حرکت یې وکړ، هلته یو غر دی له نورو غرو راجلا شوی، داسې یو روایت دی چې دا د خدای(ج) د رسول د ملاتړ لپاره وخوځېد.

د احد له غره څخه څه کم دولس بجې راروان شو. خان پاچا او احمدشاه ته مو ویل چې موږ خو لمانځه ته ځو تاسو نور ځئ خپلو دندو ته موږ سره ډېر په تکلیفېږئ.

هغوی مو په زوره رخصت کړل او موږ د ماسپښین لمانځه ته لاړو. تر لمانځه وروسته اتاق ته راغلو او لږ استراحت مو وکړ، مازیګر او ماښام لمونځونه مو بیا په جماعت سره ادا کړل، د ماسخوتن تر لمانځه وروسته بیا یو زیات شمېر اندیوالان زموږ اتاق ته د لیدو په خاطر راغلل، دلته د بعثې مشر او نورو اندیوالاو، ټولو سره د شپې تر ناوخته پورې ناست وو. پر بېلابېلو مسایلو مو خبرې وکړې او بیا دوی رخصت شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مدينې منورې څو نور سپېڅلي او تاريخي ځايونه

د تلې يا ميزان (۲۰)مه د ذوالحجې (۱۸)مه او د اکتوبر (۱۲)مه نېټه د يکشنبې ورځ ده. سهار لمونځ مو ادا کړ، کله چې له جماعت څخه اتاق راغلو ته نو لږ خوب مو وکړ، (۸) بجې وې چې زمونږ د لغمان يو تن ملګری چې دلته له يو عرب سره کار کوي (عمران) تلېفون وکړ، زه درته لاندې منتظر يم، اودسونه مو وکړل،

ورکښته شو، هغه سره موټر کې کېناستو، لومړی د (قبا) مسجد ته لاړو، قبا مسجد کې دوه رکعته لمونځ د يوې عمرې په اندازه ثواب لري، د خدای رسول به هره شنبه هلته ته او لمونځ به يې کاوه. قبا هغه مسجد دی چې نبي عليه السلام يې په جوړولو کې په خپله برخه اخيستې ده او جبرائيل عليه السلام د هغه قبله ټاکلې ده، له

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدې امله ددې مسجد په باب روايت دی چې بنسټ يې په تقوا ايښودل شوی لکه چې په قران عظيم الشان کې راغلي دي: {لَمَسۡجِدٌ أُسِّسَ عَلَى التَّقۡوَى مِنۡ أَوَّلِ يَوۡمٍ أَحَقُّ أَنۡ تَقُومَ فِيهِ} همدا راز له سهيل بن احنف څخه روايت دی چې رسول الله صلی الله عليه وسلم وفرمايل: ((څوك چې خپل کور ، خپله خونه کې اودس وکړي، قبا مسجد ته راشي او دوه رکعته لمونځ وکړي د يوې عمرې په اندازه ثواب او اجر به ورته ورکول کېږي.)) هلته لاړو، دوه رکعته لمونځ مو ادا کړ. پر قبا مسجد سربېره (ميقات) يا (ذوالحليفه) مسجد هم د تاريخي جوماتونو له جملې څخه دی، دې مسجد ته تر هغه وروسته (شجره مسجد) هم وايي. دې ته ځکه شجره مسجد وايي چې دا تر هغې ونې لاندې جوړ شوی، چې نبي عليه السلام ورلاندې ناست و او لمونځ يې کړی دی. دا مسجد د ذوالحليفه په نامه هم يادېږي ځکه چې دا سيمه ذوالحليفه نومېږي. څرنګه چې دغه مسجد د مدينې خلکو لپاره ميقات دی، نو د ميقات مسجد په نامه هم يادېږي. پر ميقات مسجد سربېره جمعه مسجد هم تاريخي مسجد دی چې له قبا مسجد څخه (۵۰۰) متره واټن لري. رسول الله صلی الله عليه وسلم له قبا څخه مدينې منورې ته د راتلو پرمهال د جمعې لمونځ همدلته ترسره کړی دی، وروسته بيا صحابه کرامو همدې ځای کې مسجد جوړ کړ، دا مسجد په نورو نومونو هم ياد شوی دی، لکه وادي مسجد. په قبا جومات کې تر لمانځه وروسته (قبلتين) جومات ته لاړو، دا يو تاريخي جومات دی، چې د مدينې منورې په (بنې سلمه) منطقه کې موقعيت لري، هلته مو هم دوه رکعته لمونځ وکړ. قبلتين هغه جومات دی چې په همدې جومات کې د ماسپښين لمانځه پر وخت پر پيغمبر(ص) د خدای(ج)

(c) ketabton.com: The Digital Library

له خوا امر وشو چې قبله وګرځوه، رسول الله مبارك له بيت المقدس څخه چې تر دې وړاندې د موحدينو او مسلمانانو قبله وه، د مکې

معظمې پر لوري بيت الله شريف ته مخ وګرځاوه، ده سره (لسو تنو صحابه کرامو چې عشره مبشره ورته ويل کېږي) مخ وګرځاوه، نورو ونه ګرځاوه، پر دې کسانو پر دنيا د جنت زېرى وشو، تر دې دمخه (بيت المقدس) لومړى قبله وه، هلته په مسجد کې د لومړى قبلې د تثبيت لپاره د دېوال په دويم پور کې محراب رسم شوى او مخامخ ورته اوسنى محراب دى. تر دوه رکعته لمانځه وروسته له دې ځايه لاړو، اوو مسجدونو ته چې په عربي کې ورته (سبعه مسجد) وايي، دا د (سلع) غره په سيمه کې موقعيت لري او د خندق مشهوره غزا هم په همدې سيمه کې ترسره شوې ده. خندق ورته ځکه وايي چې رسول الله مبارك له کفارو سره د مقابلې په خاطر يو اوږد او ژور خندق وايسته چې د هغوى پلي او سواره په کې حصار شي او بيا مسلمانان پرې برید وکړي، اوس نويو ودانيو د پخواني خندق اکثره

(c) ketabton.com: The Digital Library

نبـي نبـانې لـه منځـه وړي دي. د اوو مسـجدونو لـه جملـې څخـه يوازې درې يې پر خپلو ځايونو ودان دي چې هغه هم په پخـوانۍ بڼه نه، بلکې په راوروسته بڼه. دلته د صحابه کرامـو ببلابـبـل ټولي وو، هر ټولي له خپلې سيمې دفاع کوله نو کله چې غـزا پايتـه ورسـېدله

او کفارو ماتې وخوړه، نو دوی پر هر ځای يـو جومـات جوړ کړ، اوه جوماتونه شول. په کتابونو کې راغلي، چې د هجرت پر پنځم کال د مـدينې د دفـاع لپـاره د صـحابه کرامـو او سـلمان فارسـي پـه مستقيمې مشورې په (سلع) غـره کې د دفـاعي کندو يـا خندقونو لپاره چې يو بل سره ټرلي وو، د هر خندق لپاره يو ساتونکی وټاکل شو او خندق هم د هغه په نامه ونومول شو، بيا د عمر بن عبدالعزيز د مشرۍ پر مهال په هر خندق کې يـو وړوکی مسـجد جوړ شـو او د هغـه د سـاتونکي پـه نامـه ونومـول شـو. پـه دې کـې دغـه لاندې جوماتونه شامل دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

فتح مسجد: په اووګونو یا سبعه مسجدونو کې لوی جومات دی چې د غزا پرمهال رسول اکرم صلی الله علیه وسلم په کې لمونځ کاوه او ددې غزا د بري لامل شو.

سلمان فارسي مسجد: له اووګونو مسجدونو څخه یو دی، چې اوه متره طول او عرض لري او د فتح مسجد په شل متري کې واقع دی.

ابوبکر صدیق مسجد: دا هم له اووګونو مسجدونو څخه یو دی او د سلمان فارسي مسجد د جنوب لویدیځ په پنځلس متري کې واقع دی چې اوس هم شته.

عمرفاروق مسجد: دا هم د اووګونو مسجدونو له جملې څخه دی، چې د ابو بکر صدیق مسجد په لس متري کې د یوې مستطیلي برنډې په بڼه موجود دی.

علي بن ابي طالب مسجد: د اووګونو مسجدونو له جملې څخه دی چې د بي بي فاطمې مسجد ختیځ ته پروت دی، پنځه متره مربع مساحت لري او د حضرت علي کرم الله وجهه په نامه په ډې خاطر ونومول شو، چې ده غټ کافر (عمرو بن عبدود) چې کله له خندقه راواوښت په همدې ځای کې یې وژلی و.

فاطمة الزهرا مسجد: دا په سبعه مسجدونو کې تر ټولو کوچنی مسجد دی چې درې پر څلور متر مربع مساحت لري او ځینو سرچینو دغه مسجد د (سعد بن معاذ) په نامه هم یاد کړی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې مسجدونو له جملې څخه څلور يې چې سره څنګ په څنګ وو، څو کاله وړاندې يې شهيدان کړل او پرځای يې ورته يو لوی جومات جوړ کړ، دا جومات خورا ښايسته ارام او سکون ښونکی و، دوه رکعته لمونځ مو په کې وکړ، له دې ځايه د سړي زړه نه کېږي چې په اسانۍ رخصت واخلي، ښکلي فرش او ښکلې هوا يې

د سړي زړه ته ارامي ښنې، دا چې د خندق د غزا تاريخي ځايونه ښانې اوس نه ښکاري، پر دې نو زيات خفه شوم. له دې ځايه راووتو، نږدې (۱۲) بجې وې چې اتاق ته راغلو، بيا د ماسپښين لمانځه ته لاړو، تر هغه لږ وروسته مو خوب وکړ، بيا مو د مازيګر او ماښام لمونځ وکړ او ورپسې د ماسخوتن لمونځ، ټول موږه نبوي جومات کې ادا کړل. د شپې چې کله اتاق ته راغلو، نو بيا څو تنه ملګري زمونږ ليدو ته راغلل، حاجي صيب محمد نعيم له خپله هوټله ډوډۍ راوړې وه، ډوډۍ مو په ګډه وخوړه او بيا نو د خوب پر لوري لاړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بدر پر لوري

د تلې يا ميزان (۲۱)مه د ذوالحجې (۱۹)مه او د اکتوبر (۱۳)مه نېټه د دوشنبې ورځ ده. د سهار تر لمانځه وروسته اتاق ته راغلو کله چې اتاق ته راورسېدو لږ وروسته محترم ورور (عبدالکريم) او محترم ورور (سيار) اتاق ته راغلل، تېره شپه مو حاجي صيب نعيم سره وعده کړې وه، هغه وويل سبا سهار به هلکان راشي، زما تر ځايه به مو راولي او بيا به د بدر غزا ځای ته ځو، بدر له مدينې منورې څخه تقريباً (۵۰) کيلو متره لرې دی، که خدای کول ماسپښين لمانځه ته بېرته راځو. شل کم شپږ بجې مو له اتاق څخه حرکت وکړ، د مدينې ښار په سهار او ماښام کې ښکلی ښکاري، سړکونه يې پراخه، د سړک تر غاړې زينتي ونې يې هم ښې شنې دي او د سعودي د نورو ښارونو په انډول ډېرې دي. مدينې منورې ته يې پخوا (يثرب) ويلې، حمزه بابا هم په خپل يو شعر کې د يثرب کلمه او محتوا کارولې ده:

ماحمزه ته يثربي باده خاونده

په ښاغلي پيمانه کې د افغان را

يثرب کې پخوا (تر اسلام دمخه) هم باغونه وو او دا ساحه نسبتاً زرغونه ساحه وه. د مدينې ښار سړکونه د مکې په انډول پراخ دي، خو بيا هم د ستر اسلامي مرکز په توګه هغه څه چې زما په تصور کې و چې تر اروپايي ښارونو بايد لوکس، ښکلي او پراخ وي، هر څه په کې تر کنټرول لاندې وي، لکه د زړو موټرو چلک، ځمکلاندې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاړې، شنې ساحې، پارکونه، پلې لاړې په هغه کچه نه وو چې د اوسنۍ اروپايي او پرمختللې نړۍ نور ښارونه يې لري. دلته د پيسو کمی نه شته، خو د نوي ژوند د تفکر کمی په کې محسوس و.

په مدينه منوره کې په لکونو بهرنيان چې دوی ورته اجنبيان وايي، کار کوي، د ببلابېلو کلتورونو او ببلابېلو مذهبونو، قومونو او د سيمو خلك دلته اوسي، تر داخلي اوسېدونکو ددې ډول خلکو شمېر زيات دی، مشکله هم ده چې ټول د تمدن تر يوه لوړ کلتور لاندې راوستل شي، ما سره چې په ذهن کې د مدينې منورې کوم تصور و چې دا بايد د نړۍ تر ګردو ښارونو ښايسته وي، هغه

تصور له واقعيت سره سمون نه درلود. البته په مدينه منوره کې هم د ترقۍ کارونه په ډېرې چټکۍ سره روان دي او دا هيله کېدی شي چې دا به يو وخت د نړۍ يو ستر او ښکلی ښار وي. ساعت (۷) بجې دي، عبدالکريم وويل چې دلته د عربو يوه کمزوري دا ده چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښځو ته د ټينګې نه دي، کله چې د سړک پر غاړه تور ټيکری وګوري نو دوی ورته ځان نه شي ټينګولای، خو دا کارونه اکثره هغه اجنبيان کوي، چې (۳۰-۴۰) کاله دمخه راغلي او ددې ځای تابعيت يې اخيستې وي. لس دقيقې وروسته (خضر) سيمې ته ورسېدلو، دلته يو روايت داسې دی چې دلته د خضر عليه السلام کور و، يوه کنډواله دلته شته چې د پخوانۍ دورې ښکارندويي کوي، خو نه د ډېرې پخوانۍ دورې چې خضر عليه السلام ته يې ريښه ورسي، خو دلته اوس د همغه په نامه مشهوره ده.

همدلته حاجي صيب نعيم هم مورږ ته منتظر و، د هغه په موټر کې پورته شو، زه، حاجي عزت الله او عبدالکريم او حاجي صيب نعيم، په يوه موټر کې کښناستو او سيار صيب خپلې وظيفې ته لاړ،

په لاره کې مو له حاجي صيب نعيم سره د اسلام د تاريخي ځايونو د له منځه وړلو په باب اندښنه وښوده، ده وويل دا خلك تاريخي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځايونو سره ډېره علاقه نه لري، دوی وايي مونږ نوی ژوند غواړو. په لاره کې عبدالکريم ورور د نعتونو يوه کيسټه ور واچوله.

کلي کوڅې دې په بنو جارو کومه ـ درغواړه مې ـ وګرانه حبيبه روضې ته!

له مدينې څخه مو د (هجرة) پر لويې لارې حرکت وکړ، دې لويې لارې ته ځکه (هجرت) لاره وايي چې پيغمبر(ص) له مکې څخه مدينې ته پر همدې لاره سفر کړی و. تر لس دولس دقيقو مزله وروسته (بدر) ته پر غځېدلې لارې ښي لاس ته وګرځېدو، لاره کې د تورو او وچو غرونو يو اوږد تسلسل و، کوم ځای کې چې اواره ځمکه وه، نو هلته د نويو ښارګوټو د جوړونې چارې له ورايه څرګندېدې. په لاره کې د مبلو لپاره وړې وړې خېمې په دښتو کې ولاړې وې، ځينو د لرګيو څپړې جوړې کړې وې، حاجي نعيم وويل

چې عربان راځي دلته پسونه او واړه مالونه راوړي، همدلته يې حلالوي، پخوي يې او خوري يې. شل دقيقې تر (۸) تېرې وې چې د د (دبيره طلحه) ته ورسېدو، دا هغه ځاه وه، چې پخوا يې اوبه ترخې

(c) ketabton.com: The Digital Library

وې، خو کله چې د خدای رسول هلته ورسېد ، نو په هغې کې يې خپلې لاړې توکړې، تر هغې وروسته يې اوبه خوړې شوې، دا څاه

ډېره ژوره نه ده، نږدې شل پنځه لس متره به ژوره وي، کله وچه وي، کله کله په کې اوبه وي، مور ورغلو ډولچه مو ورکښته کړه، لږې اوبه په کې راپورته شوې، اوبه مو وڅښلې رښتيا هم خوږې اوبه

وې، د څاه عزت نه کېږي، لکه د نورو تاريخي اسلامي ابداتو په شان دا څاه هم په همغه پخوانۍ بڼه پرته ده، يوازې شاوخوا يې چا

(c) ketabton.com: The Digital Library

سمنټ کړې او لپاسه يې پرې يوه پنجره غوړولې ده، د څاه داخل کې لاندې د هوالونه تر نيمايي سنګکاري شوي ښکاري او نوره برخه يې په همغه پخواني شکل ده، لږ وروسته (ديره المازيمې) کلي ته ورسېدو اوس رنګ شوی، خو ډېر پخوانی ښکاريده.

تر نيم ساعت مزله وروسته (بدر) ښارګوټي او بيا د ښار په يوه ګوټ کې د بدر د شهيدانو هديرې ته لاړو هلته مو دعا وکړه او بيا له هغه ځايه د شګو هغه ځای ته راغلو چې خدای پاك د بدر په غزا کې خپل محبوب ته د مرستې په خاطر ملايکې را نازلې کړې وې.

د رنړو شګو يو جګ غر دی، يانې تر غونډۍ لوی او جګ دی، څوك يې په اسانۍ سره سرته نه شي ورختلای، شګه يې داسې ده چې کالیو پورې نه نښلي، يو ډول موټرسايکلونه دي چې کله کله پرې عربان د مېلو پر وخت په هغو، د شګو دې غر ته خېژي. (۹)

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیمې بجې ببرته د مدینې پر لوري وخوځېدو. په لاره کې راباندې د خوب څپې څو ځله غلبه وکړه، لږ ویده شوم، ستوني مې لږ شان خاربنت او درد کاوه اواز مې هم ناست و، موټر ډېر تېز راغی، لس نیمې بجې دي چې د حاجي نعیم هوټل (مطعم تراسل بخاري) هوټل ته ورسېدو، حاجي صیب نعیم تیار د سهار چای فرمایش ورکړی و، سره کړې غوښه تیاره شوه، چای مو وڅښه او غوښه مو ښه په خوند وخوړه، دا هوټل په (النوش) سیمه کې دی، د بدر او مدینې ترمنځ ساحه ده.

اوس ساعت (۱۱) بجې او لس دقیقې دي، غواړو د مدینې پر لوري حرکت وکړو او ځان نبوي مسجد ته د لمانځه لپاره ورسوو.

یوولس نیمې بجې مو له (النوش) څخه د نبوي مسجد پر لوري حرکت وکړ (۱۲) بجې او پنځه دقیقې وې چې مسجد ته داخل شو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

لږه شېبه وروسته اذان وشو او پنځه لس کم يوه بجه لمونځ خلاص شو او د اتاق پر لوري وخوځېدو، ښه ستړی يم، د ستوني درد او زکام لپاره مې يوه ګولۍ وخوړه او نور نو غواړم لږ استراحت وکړم، ټول وجود مې هم درد نيولی دی. لږه شېبه وروسته راباندې خوب غلبه وکړه، کله چې له خوبه پاڅېدم، نو ساعت درې بجې دي، تر درې نيمو بجو مې اودس وکړ، عزت الله خان هم ښه درانه خوب وړی و، کله چې مې هغه ته وويل، جګ شه چې لمانځه ته ځو، هغه فکر وکړ چې شپه يې تېره کړې سهار لمانځه ته ځو، ماته يې وويل وخت ډېر دی پنځه بجې لمونځ کېږي، ما ويل د مازيګر لمونځ کوو، ځلور بجې شاوخوا لمونځ کېږي، هغه ويل ښه ښنه غواړم، ما فکر وکړ چې سهار دی، درې نيمې بجې له اتاقه ووتو، د مازيګر لمونځ مو ادا کړ، بيا بېرته اتاق ته راغلو، په کابل او نورو ځايونو کې مې ګڼو دوستانو ته ټلېفونونه وکړل، د کور، ژوندون ټولوېزيون او دوستانو حال و احوال مې واخيست، بيا بېرته د ماښام لمانځه ته لاړو، ماښام لمونځ مو د نبوي مسجد په بهرونۍ سوپه کې چې ښه هوا په کې لګېدله او په لسګونو زره کسان پر يوه وخت په کې لمونځ کولای شي، هلته ادا کړ او بيا بېرته د خپل اتاق پر لوري راغلو او دغه يادښت مې وليکه. اوس ساعت (۱۵) دقيقې کمې اوه بجې دي. تر دې وروسته بيا لاړم تشناب ته اودس مې تازه کړ، لږه شېبه وروسته زه او عزت الله خان دواړه د لمانځه لپاره مسجد ته لاړو، پر دې وخت حاجي فيض الله مزاري زنګونه ووهل که چېرې وخت لرئ، نو موږ سره نن ماسخوتن مېلمستيا ته لاړ شې، هغه وويل نور ملګري هم ځان سره راولئ، خو ما نور څوک پيدا نه کړل. زموږ مېلمه پالنه چې له څو ورځو راهيسې موږ پسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټینګ وو، راته ویلي وو چې لس تنه مېلمانه به ځان سره راولئ، ما

ورته ویلې چې مور دوه تنه یو، هغه راته ویلي: ((بیادر ازبك یك ګپ میزنه حالااز دهن ما برامده و درخانه ګفتیم که انجا مارا نشرمانی، ما ګفتم کتی یون صیب ده نفر است...)) نو ځکه زه یو بل مېلمه پسې ګرځېدلم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه ښه خوندوره افغاني ډوډۍ

کله چې د ماسخوتن له لمانځه څخه خلاص شو، نو حاجي صیب فیض الله مزاری راته له پخوانۍ وعدې سره سم، شارع السلام په عمومي خروجي دروازه کې ولاړ و، ستړي مشي مو وکړل ډېر خوشاله شو، ماته یې وویل: ((کجا است دیگه رفیقایت)) ما ویل همدا یو ملګری دی نور نه شته، ده وویل: ((او بابا ما گفتم که حالا چند نفر باشد ما هر شب در خانه چند نفر مهمان دارم.)) حاجي

فیض الله مزاري په خټه ازبك او ښه نر افغان دی، زما د یو ملګري مطیع الله ساپي پلار (حاجي نعیم) سره یې اندیوالي ده، هغوی ورته له کابله زنګ وهلی او زما د پالنې سپارښتنه یې کړې وه، زه لاپه مکه مکرمه کې وم چې ده څه کم شل زنګونه راته ووهل، کور ته یې لاړو، چای یې راوړ، تر ډوډۍ پورې یې د کابل او دلته د خپل مسافرانه ژوند خوږې ترخې کیسې وکړې. بیا ډوډۍ تیاره شوه،ربښتیا هم د لسو کسانو څه چې د پنځه لسو کسانو لپاره وه، قابلي پلو، منتو، غوښه، شوروا، کله و پاچه او څه نه وو چې نه وو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر څه پرېمانه وو، زمونږ يې ډېر زيات عزت وکړ، د ګپ او شپ سړی و، داسې يو سړی و چې سړی ورسره هېڅ نه تنګېده، د ځوانۍ له وخته رانيولې بيا تر دې دمه يې ټولې کيسې وکړې، زامن يې کار او لوبې يې تحصيل کوي، اوس يې هم زامن په کور کې نه وو، کار پسې تللي وو، يوازې دوه واړه زامن يې دلته په کور کې وو،

چې د مېلمنو عزت يې کاوه، حاجي مزاري راته د عربو او عجمو د اخلاقو ټولې کيسې په زور او زېر سره وکړې، ځينې يې دلته د کولو نه دي، خو خدای دې هېڅ انسان د عربو مزدورۍ ته نه مجبوروي، حاجي مزاري، د عرب کفيلانو د چلند او کلنې باج او همدارنګه د افغانانو لپاره د اقامې اوږد او غمجن داستان هم بيان کړ چې خورا ځوروونکی و. کيسې اوږدې وې، بيا يې کابل کې مطيع الله خان او د هغه پلار (حاجي صيب نعيم) ته زنګ ووا‌هه، هغوی سره مو خبرې وکړې، بيا مو له ده څخه په ډېر تکليف رخصت واخيست، مونږ يې تر عماري پورې راورسولو او دی ببرته خپل استوګنځي ته لاړ، کله چې خپل اتاق ته پورته شوم، نو د شپې (۱۲) بجې وې، يوه ستوني درد ګولۍ مې وخوړله او نور نو د خوب پر لوري لاړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پېريانو دره

د تلې (۲۲) مه، د ذوالحجې (۲۰) د اکتوبر (۱۴) مه نېټه د سه شنبې ورځ ده. د مدينې منورې مربوط يوه سيمه (وادي جن) يانې د پېريانو دره ده. ډېر خلك يې ليدو ته ورځي، وايي چې دلته ډېر عجايب او غرايب دي. حاجي صيب نعيم سره مو پرون خبره کړې وه، چې کله وزګار شوې، نو دې درې ته مو بوځه، سره له دې چې پېريان خو چاته ځان نه ښيي، خو دلته به يې له کمالاتو خبر شو. د سه شنبې ورځ چې کله د سهار له لمانځه څخه راغلو، نو هم مې ستونی سخت درد کاوه او هم ښې ګرمې تبې نيولی وم، شپه مې نارامه تېره کړه، سهار لمانځه ته هم يو ساعت دمخه پاڅېدم. کله چې اتاق ته راغلو نو عزت الله خان دې خير يوسي، اګمنټين او

پاناډول ګولۍ يې راکړې، ګرم چای يې راته ګيلاس کې واچوه، چای مې وڅښه ګولۍ مې وخوړې، ما ويل لږه دمه به ووهم، دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهال حاجي نعيم زنګ وواهه ويې ويل هلکان راغلي، وادي جن ته به لاړ شو، بيا به وخت پيدا نه کړئ، ما ويل سمه ده، دا وخت دروازه ټك ټك شوه، ښاغلی (عبدالکريم) راننوت ما ويل دومره ژر؟ ده ويل لاندې ولاړ وو، پنځه ويشت کم اوه بجې مو له هوټله حرکت وکړ، لومړی مو حاجي صيب نعيم خان سره واخيست بيا د پېريانو درې پر لوري وخوځېدو، په لاره کې ځای نيم شنه باغونه چې اکثره د خرما په ونو پوښلي وو، ښکارېدل، يوځای په کې د باران اوبه هم راټولې شوې وې، لکه يو وړوکی ډنډ، خو دا ډنډ هم په سعودي غوندې وچ ډاګ کې غنيمت ښکارېده، حاجي صيب نعيم راته وويل چې دلته ډېر ښه کبان پيدا کېږي، خلك راځي نيسي يې، ما ورته وويل کبان بېچاره ګان به له دې اوبو پرته نور چېرته لاړ شي،

سيند خو غير له هغې هم دلته نه شته، يو چا له چا څخه پوښتنه کړې وه چې دا سيند اور واخلي نو دا کبان به چېرته لاړ شي؟ هغه ورته ويلي وو چې ونې ته به وخېږي، هغه بل ورته ويلي وو څه

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوايان خو نه دي چې ونې ته په وخېږي، نو دا کبان به له دې وړوکي ډنډ پرته نور چېرته لاړ شي؟ نږدې نيم ساعت څلوېښت دقيقې مزل به مو کړی وي، چې د پېريانو درې لومړۍ برخې ته ورسېدو، تر موږ دمخه څو موټره نور هم ولاړ وو، هغوی هم ددې ځای ننداره کوله. سړك پوخ دی، دا ځای نسبتاً ژور دی نږدې (۱۰-۱۵) سانتي به د سړك له برې او کوزې برخې ژور وي، دلته چې موټر ودروې، نو بيا شاته مخ په لوړ راکاږل کېږي، موږ موټر څو ځله تجربه کړ، ربښتيا هم موټر له ژورې څخه نسبتاً برې خواته چې موږ پرې راغلي وو، کش شو. بيا مو د اوبو يو بوتل کېښود، هغه هم کش شو، سخت کولې شو، وار په وار يې سرعت زياتېده، يوځل مو موټر له ډرېور پرته ودراوه، ډرېور مو ورته شاته لږ لرې ودراوه، موږ ويل که چېرې تېز لاړ شي چې بل چا سره ټکر نه شي. سخت سپيډ (سرعت) يې واخيست، ژر عبدالکريم خان راغی، دروازه يې

خلاصه کړه، موټر ته کېناست بريك يې ونيو، څو ځله مو دا تجربه تکرار کړه، نورو خلکو هم دلته تجربې کولې، دا چې ساينس څه وايي يا يې نه وايي، خو څرنګه چې اوس دا ځای د پېريانو د درې په نوم نومول شوی موږ هم په همدې نيت او نظر دلته راغلي وو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصلاً ددې ځای نوم بل څه دی، خو څرنګه چې په دې دره کې داسې کمالات دي، نو اوس د پېريانو د درې په نامه مشهوره شوې ده. حاجي نعيم راته وويل چې مولوي صيب عبدالحق (د لغمان يو مخور شخصيت) دلته راغلی و، زه دا مهال په کابل کې وم، چې زنګ راغی راته يې وويل چې پنجشنبه ځان رارسوه کور ته ، ما ويل څه خبره ده، ويل يې ځه هلته به خبر شې، ډېر وارخطا شوم کله چې يې په تايمني کې کور ته ورغلم، نو د دوی کور څو منزله دی، په دويم منزل کې چت داسې ټکېږي، لکه څوك يې چې په تيږو ټکوي، ښځې او ماشومان ټول وارخطا دي، ټولو ويل پېريان دي، بيا ما لږ هډوکي پاس بام ته ورګوزار کړل، ټکهار غلی شو، ما حاجي صيب نعيم ته وويل مخکې به دې ويلي وو چې ما هم کور ته زنګ وهلی وای چې هلته راپيدا نه شي، هغه هم سخت وخندل، بيا

په همدې دره کې لږ نور هم پورته لاړو، هلته نور هم څو داسې ځايونه شته چې موټر کشوي، غرونه يې هم له نورو غرونو سره څه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناڅه توپير لري، تيږې يې اکثره سوري سوري دي. ځينې خلك دې غرو ته ختلي او د خپل هېواد بيرغونه يې هلته په ډبرو رسم کړي دي، د افغانستان بيرغ هم دوه ځايه د لوړ غره په لمن کې پر دوو ډبرو رسم شوی و. هلته مو هم يوه تجربه وکړه، دلته يوه هديره هم وه. تر دې هديرې چې بېرته راوځې او موټر پرېږدې، نو تر هغه لومړي ځای پورې چې مورږ لومړی تجربه په کې کړې وه، د موټر سرعت په ساعت کې (۱۲۰) کيلو مترو ته پورته کېږي. ځينو خلکو د همدې تجربو په بهير کې خپل موټر هم ټکر کړي او يو ځل خو (۷) تنه هندي مسلمانان په کې وژل شوي هم دي، له هغه ځايه بېرته د خپلې عمارې پر لوري وخوځېدو، په لاره کې مو غوښتل، د حضرت عثمان(رض) ځاه هم وګورو، خو هغه ته لکه د نورو اسلامي تاريخي

ځايونو په څېر د ورتګ اجازه نه وه، حاجي نعيم او حاجي عبدالکريم د سهار چای لپاره ډېر ټينګ شول، خو مورږ ويل ستړي هم يو، مريضان هم، ځو اتاق ته لږ خوب کوو، هغوی مورږ خپل اتاق ته راورسولو، بيا حاجي عزت الله يوه کاشوغه اګمنټين شربت او يوه پاناډول ګولۍ راکړل، چای يې راته دم کړی و، کور يې ودان لږه دمه راغله، د خوب څېه راته تياره منتظر وه، همدې سره ويده شوم، پوره يوولس بجې وې چې له خوبه پاڅېدم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ماسپښين لمونځ او پرهېزانه

کله چې له خوبه پاڅېدم، نو تشناب ته لاړم اودس مې تازه کړ، حاجي عزت الله يو کاشوغه اګمنټين شربت هم راکړ او نور نو د لمانځه لپاره نبوي مسجد ته لاړو، تر لمانځه وروسته بېرته د اتاق پر لوري راغلو. تر عماري لاندې د ترکانو يو هوټل دی حاجي عزت الله وويل زه به درته يو څه د خوراك لپاره راواخلم، چې غوړ ونه لري، ته ځه اتاق ته! زه اتاق ته پورته شوم. کله چې وره ته ورسېدم، نو ګورم چې حاجي عبدالکريم له يو پنډ ډوډۍ، نوشابې او تازه مېوې سره د اتاق په خوله کې ناست دی. وه حاجي صيب دا څه کوې! هغه وويل ته مريض يې پرهېزانه مې درته راوړې، موږ يې په

زحمت سخت خفه شو، دسترخوان يې وغوړاوه، سور کړی چرګ، وريجې او اش ته ورته غذا، تر دې دمخه چې لمانځه ته تللو، نو عزت الله خان وويل کاشکې چې اوس په خپل کور کې وای او اش يې پوخ کړی وای نو څه خوند به يې کړی وای، حاجي کريم، په

(c) ketabton.com: The Digital Library

سپینو جوش کړیو وریجو کې شړومبې ورخوشې کړې، داسې خوند یې کاوه لکه په لغمان کې چې به مو پخوا نړۍ اوګره خوړله، نانا، شینشوبی او نور شیان یې هم په کې اچولي، ګرمه نرمه مې وخوړه وجود یې راته خولې کړ، ډېره دمه یې راوسته، ډوډۍ مو په خورا خوند وخوړه، تر ډوډۍ وروسته عبدالکریم له موږه رخصت واخیست ویې ویل تاسې ستړي یاست استراحت وکړئ، خو بېګاه ته زما مېلمانه یاست چې بل چا سره وعده ونه کړئ! د هغه تر رخصت وروسته زه خپل چپرکټ ته پورته شوم او ښه سترګه خوب مې وکړ. تر دریو بجو پورې ویده وم، لږه دمه راغله، بیا لاړم اودس مې وکړ او بیا لږ وروسته زه او حاجي عزت الله د مازیګر لمانځه لپاره نبوي مسجد ته لاړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جنت البقيع

د جنت البقيع د فضيلت په باب مو په کتابونو کې ډېر څه لوستي او له ملايانو مو ډېر څه اورېدلي دي، خو په خپلو سترګو مې نه ده ليدلې، جنت البقيع هغه ځای دی، چې له ډېرو پرته نرمه خاوره لري او د مدينې منورې هديرې په نامه هم يادېږي، دا هديره د نبوي مسجد په ختيځه برخه کې موقعيت لري. دا د هر حاجي ارمان وي چې په نبوي مسجد کې تر عبادت وروسته دا هديره وګوري، دې هديرې ته هر وخت خلك نه پرېږدي، کله چې کومه

جنازه خاورو ته سپاري، نو دا مهال ډېر خلك ورځي کله چې مو د مازيګر لمونځ وکړ نو بيا ورپسې د جنازې لمونځ و، د جنازې لمونځ چې خلاص شو، نو حاجي عزت الله وويل چې جنت البقيع ته نه ځو؟ ما ويل څه چې ځو، تر دري څلورو دقيقو پلي مزله وروسته د هديرې دخولي دروازې ته ورسېدو. ورتګ ازاد و، په زرګونو خلك ور روان وو، د جنت البقيع له هديرې يو لوی دېوال راتاو و، هديره نبوي مسجد سره متصل موقعيت لري، ټوله ساحه به يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نړۍ (سل جريبه) ځمکه وي، دلته د اسلام ستر خادمان، صحابه کرام او همدارنګه تر دې دمه پورې ډېر متدين او بختور خلك دفن شوي دي، د دين عالمان وايي چې څوك په جنت البقيع کې دفن شي هغوی جنتيان دي. جنت البقيع کې تر (۱۰) زيات صحابه کرام دفن دي، تراوسه پورې دوه ځله جنت البقيع ته پراختيا ورکړل شوې، نور هم احتمالات شته چې دا مقبره لويه شي، يوازې حضرت عثمان(رض) ته منسوب قبر په کې معلوم دی، نور د هېڅا قبر معلوم نه دی او نه لوحه لري، د حضرت عثمان(رض) مقبره مخکې تر جنت البقيع بهر په باغيچه کې وه، وروسته هغه هم د جنت البقيع ساحه کې داخله شوه، دلته له نورو ځايونو خاوره راوړل کېږي او نوي قبرونه په کې جوړېږي، اوس دا ځای دومره لوړ شوی چې د

يوې غونډۍ بڼه يې خپله کړې ده. د هديرې ښلابښلو برخو ته په مشخصو خښتو پوښل شوې لارې غځېدلې دي او خلك د هديرې هرې برخې ته تګ راتګ کوي. همدلته په هديره کې وو چې په مدينه کې د افغان حاجيانو يو تن مسول ښاغلي عطامحمد زنګ راوواهه، ماته يې وويل چېرې ياست؟ ما ويل جنت البقيع کې يو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

لس دقیقې وروسته خپل اتاق ته ځو، هغه وویل زه هم لس دقیقې وروسته در رسېږم. کله چې اتاق ته لاړم، نو عطامحمد ورور هم راغی، هغه دلته په مدینه کې زمونږ ډېر عزت وکړ، هم یې راته ځانګړی اتاق ونیو او هم یې راته د الوتکې ټکټونه ژر برابر کړل. دوه ټکټونه یې را وایستل ویې ویل دادی د اماراتو په الوتکه کې

مو ټکټونه دي، ټول (۵۰) کیلو ګرامه مال ځان سره وړلای شئ، د شنبې ورځ د شپې (یوه) بجه مدینې هوایي ډګر ته لاړ شئ، بیا له هغه ځایه دوبی ته ځئ او د یکشنبې ورځ د ماسپښین یوه یوه نیمه بجه کابل ته په خیر سره رسېږئ، له عطامحمد ورور څخه مو ډېره منnه وکړه او کور ودانی مو ورته ووایه، بیا هغه وویل زما مېلمانه یاست راسره لاړ به شئ، مورږ وویل نن شپه د بل چا مېلمانه یو، بیا به فرصت کې سره وګورو، هغه خدای پامانې وکړه او ما دا مهال څو څو ټلېفونونو ته ځواب ورکړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اسلام د انحصارولو يوه بېلګه

کله چې عطامحمد ورور رخصت واخيست، نو د مانښام لمانځه ته څو دقيقې پاتې وې، زه او عزت الله لمانځه ته لاړو، تر لمانځه لږ دمخه احسان الله ورور چې همدلته په سعودي کې اوسي او په تېرو انتخاباتي کمپاينونو کې کابل ته راغلی و، راته زنګ ووا هه چې مورږ راغلي يو ته چېرته يې؟ ما ورته وويل د نبوي مسجد په بهرنۍ

برخه (انګړ) کې يم، لږه شېبه وروسته يې زه پيدا کړم، دري تنه نور ملګري: يو يې ورور بل يې هم خوريی او يو يې ماما ورسره و، راته يې وويل، ډېر خوشاله شو چې څنګه په اسانۍ مې پيدا کړې، کله چې احسان الله زما ترځنګ کېناست او همدا يې وويل يون صاحب خوشاله شوم چې ډېر ژر مې پيدا کړې، شاته صف کې يو بل شخص ناست و، هغه وويل زه هم يون صيب تاپسې ګرځېدم، زه له اتريش (ويانا) څخه راغلی يم، لږه شېبه سره ناست وو چې د مانښام جمع تيارە شوه. تر لمانځه وروسته مو دوی ټولو ته ويل چې ځو اتاق ته،

(c) ketabton.com: The Digital Library

احسان الله او خوریی یې قاري صیب وویل تاسې ځئ، موږ درپسې درځو، هغوی ته مې وویل که ډوډۍ پسې ځئ، مه ځئ، ځکه موږ مېلمانه یو، خو هغوی وویل موږ بل کار لرو، ژر ببرته راځو، دا مهال دوه تنه نور ملګري چې همدلته په مدینه کې کار کوي او زما د لیدو په خاطر راغلي وو، تر لمانځه وروسته راته زنګ وواهه چېرته یاست، ما ویل شارع السلام باب مخکې درته ولاړ یو. یو تن یې باچاخان نومېده او د بل ملګري د نامه پوښتنه مې ونه کړه، ټول راغلو اتاق ته، دلته یوه شېبه ناست وو، د احسان الله خان ماما

ښې خوندورې خبرې وکړې، ده دلته په سعودي کې ډېر وخت تېر کړی، پر عربي ژبه او ديني مسايلو ښه پوهېږي. ده وویل عربان ډېر تنګنظره خلك دي، یوه ورځ امام نه و، زه خلکو مخکې کړم او جمع مې ورکړه، ملا ناوخته راغی، یو دم پر ما په قهر شو چې تا ولې جماعت ورکړ، ما ویل ولې څه ګناه ده؟ هغه وویل تاسې حق نه لرئ چې دلته جمع ورکړئ، هېڅ اجنبي حق نه لري، ډېر زیات جنجال یې راسره وکړ، تر هغه وروسته جمع نه ورکوم دلته ټول امامان د سعودي حکومت د ارشاد د وزارت تر کنټرول لاندې دي، بهرنیانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته حق نه ورکوي، چې امامت وکړي. هر څه چې حکومت وايي، دوی مجبور دي همغه شان وکړي. ده د سعودیانو او بهرنیانو ترمنځ روابط په ډېر ښه ډول تشریح کړل، ویې ویل له افغانانو پرته چې سرزوري خلك دي، پیسې ورکوي خو د خپل کفیل غلامي نه کوي،

نور ټول بهرنیان، بنګالیان، پاکستانیان، هندیان او نور ټول د دوی د غلامانو غوندې دي، ببخي د سړي د زامنو په سترګه ورته نه ګوري، افغانان سختي پرځان مني خو د عرب غلامي نه کوي. د حاجي صیب په خبرو کې خورا جالب ټکي نور هم وو. دا مهال احسان الله او قاري صیب هم راغلل، په لاسو کې یې د ډالیو کڅوړې نیولې وې، ویل یې دا مې تاسو ته ډالۍ راوړې، هیله ده قبول یې کړې، ما ویل ګوره ښه کار دې ونه کړ، موږ څخه دې په څه پلمه اجازه واخیسته او داسې دې وکړل، احسان الله یو سیکو ۵ ساعت ماته راکړ او ویل یې چې دا به حتماً په لاس کوې، څو شېبې همدلته سره ناست وو، بیا د ماسخوتن د لمانځه وخت شو، ټول په بیړه د مسجد پر لوري لاړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانانو یوه بله صمیمانه مېلمستیا

د ماسخوتن په جمع کې احسان الله او نور ملګري یې ټول سره یوځای وو، تر هغه وروسته مو له هغو څخه اجازه واخیسته، هغوی مورې ته تر ټینګ ست وروسته رخصت شول، بیا پاچاخان او ورسره ملګري یې وویل، سبا ته چا سره وعده ونه کړئ، زمورې مېلمانه یاست، مورې ورته وویل وعده نه کوو، خو سبا مانښام به همدلته په جومات کې تر لمانځه وروسته سره وګورو، هغوی ډېر ټینګ شول، خو مورې ورته وویل، تکلیف مه کاړئ، ژمنه درسره نه کوو، که څه مشکل نه وو، همداسې درځو ګپ درسره لګوو، خو نه د ملېمستیا په بڼه، هغوی بیا وویل خیر سبا مانښام راځو، خو تاسې چا سره وعده مه کوئ، هغوی چې رخصت شول نو دوه تنه نورو ملګرو راسره سترې مشي وکړل، یون صیب له فیسبوکه خبر شوم چې مدینې ته راغلی یې، څومره ښه شو چې ژر مې پیدا کړې، ځان یې

معرفي کړ ویې ویل زما نوم عزت الله دی، سیول انجنیر یم، دلته له یو عربي شرکت سره کار کوم، ترځنګ ملګري یې هم وویل زه هم له

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه شرکت سره کار کوم، انجنیر عزت الله سملاسي وویل سبا شپې ته زما مېلمانه یاست، چا سره وعده ونه کړئ، ما ویل همدا اوس مې یو تن بل ملګري ته وویل وعده نه کوو، خو دلته د مازیګر، ماښام او ماسخوتن تر لمانځه وروسته ګڼو دوستانو سره ګورم، نو که تاسې هم راځئ، دلته به سره وګورو، هغه وویل هېڅ امکان نه لري چې ما سره لاړ نه شئ، ما ویل ژمنه نه شو کولای، هغه وویل ځه سبا لمانځه ته راځم، بیا به سره وګورو د ټلېفونونو نمبرې مو سره تبادله کړې، خپل اتاق ته پورته شو، دا مهال نو عبدالکریم زنګ وواهه چې زه درته منتظر یم زموږ هوټل ته راځئ، دده ټلېفون لا خلاص نه و چې حاجي صیب نعیم زنګ وواهه، زه لاډې د تعمیر دروازې په خوله کې درته منتظر یم راځئ چې ځو، لفت کې کښته شو، حاجي نعیم تیار په دروازه کې ولاړ و، تر څو دقیقو پلي مزله وروسته د هغه موټر کې سپاره شو، یو بل ملګری هم راسره پورته

شو، لس دقیقې مزل به مو کړی وي، چې د عبدالکریم هوټل ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورسېدو، د هغه هوټل وړوکی خو پاك او منظم دی، نهه لس تنه کارکوونکي لري، د افغاني ډوډۍ په ګډون عربي او نور ډول ډول طعامونه هم تیارولای شي، مورږ یې په ځانګړې خونه کې کښولو، ډوډۍ ډېره ژر تیاره شوه، زما لپاره یې یخني پرهېزانه تیاره کړې وه، د وریجو، غوښو او تازه مېوو هېڅ کمی نه و، ډوډۍ مو په

خوند سره وخوړه، بیا د هوټل کارکوونکي راغلل، حاجي عبدالکریم وویل، دا دې سخت علاقمندان دي، په تا سر ماتي ولاړ دي، هغوی سره مو یادګاري عکسونه واخیستل، عبدالکریم ببرته خپلې عمارې ته راورسولو او دلته مې دغه یادښت ولیکه، د ستوني درد یوه ګولۍ مې وخوړله، اوس ساعت د شپې پنځه لس کم دولس بجې دي، دغه یادښت مې ولیکه او تر دې وروسته د خوب غېږې ته پناه ور وړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادښتونه او د غزني ملګري

د میزان (۲۳) مه د ذوالحجې (۲۱) مه د اکتوبر (۱۵) مه د چهارشنبې ورځ ده، د سهار تر لمانځه وروسته ببرته اتاق ته راغلو، لږ استراحت مو وکړ، بیا مو تریخ چای وڅښه، ګولۍ مې وخوړه او د خپلو یادښتونو لیکلو ته مې دوام ورکړ، دا مهال نو بنه وخت و چې د خپلو پاتې یادښتونو لیکلو ته یې وقف کړم، له څو ورځو راهیسې چې کوم یادښتونه پاتې وو، هغه مې اکثره ولیکل. له کابله او نورو ځایونو چې کوم ټلېفونونه راغلل، هغه مې ټول ځواب کړل، خپل کور، ژوندون ټلوېزیون او نورو دوستانو ته مې ټلېفونونه وکړل، د ختم او خیرات لپاره مې ډاکتر مروان، ضیاءالرحمن ضیاء، حاجي محمد زمان، وفاالرحمن او نور انډیوالانو ته زنګونه ووهل. ضیاءالرحمن ضیاء تیار د ختم او خیرات بلنلیك لیکلی و، ورته مې وویل چې ماته په کې الحاج یا حاجي ونه لیکې، چې تظاهر په کې رانه شي، بیا د ماسپښین لمانځه ته لاړو تر لمانځه وروسته بیا اتاق ته راغلو، لږ استراحت مې وکړ، بیا مې ببلابېلو ملګرو ته ټلېفونونه وکړل، ځینو دوستانو راته د شپې د مېلمستیا وویل خو ما وویل، وروسته به پلان جوړوو. بیا مې ځینې یادښتونه بشپړ کړل، همدې کې د مازیګر د لمانځه وخت رانږدې شو، اودس مې تازه کړ او د لمانځه د ادا کولو لپاره مسجد ته لاړو.

کله چې د مازیګر له لمانځه خلاص شو، نو یو ملګري راته زنګ ووهه (احساس) یم، استاده دروازه کې درته منتظر یم. (۷)مه دروازه له شارع السلام سره متصله ده او همدا لاره زمونږ د استوګنې عمارې ته غځېدلې ده. هغوی سره مې روغبړ وکړ، حاجي

(c) ketabton.com: The Digital Library

هاشم او یو بل ملګری یې رامعرفي کړل، درې واړه د غزني اوسېدونکي او په ختې اندړ وو، اتاق ته راسره لاړل، ډېر ټینګ ست یې وکړ چې شپې ته زمونږ مېلمانه شئ، ما ویل بیا بل وخت سره ګورو، اوس مو بل چا سره وعده کړې. تر ډېره وخته هغوی سره ناست وو، د هېواد په تېره بیا د غزني ولایت د حالاتو په باب مو هغوی سره هر اړخیزې خبرې وکړې، یادګاري عکسونه مو

واخیستل، بیا هغوی له مونږ څخه رخصت واخیست، دا مهال نو حاجي رضا خان له مکې معظمې څخه مونږ ته ځان راورساوه، مونږ بیا د مابنام لمانځه ته لاړو. تر لمانځه لږ څه دمخه پاچا خان چې اصلاً د پکتیا ولایت اوسېدونکی او تېره ورځ مو ورسره کتلي وو، راته زنګ وواهه، استاده چېرته یې؟ ما ویل مسجد کې یو، لمانځه ته لاړو. ده وویل زه خو د اتاق په مخکې درته منتظر یم، لږ سامان راسره دی، ما ویل تر لمانځه وروسته درځو کله چې مو لمونځ خلاص کړ، نو بیا له څو تنو هېوادوالو سره مخ شوم، هر کلی،

(c) ketabton.com: The Digital Library

سترې مشي او ډېر ټینګ ست یې وکړ، اتاق ته لاړم، پاچاخان د اتاق مخې ته منتظر دی، ګورم چې دوه کمپلې او څه خوراکي توکي؛ زیتون او نور ورسره دي، وه پاچاخانه دا څه کوې؟ هغه وویل

زه د زیتونو په دکان کې کار کوم دا مې تاسې ته راوړي دي، درې ډوله زیتون وو، څه کلچې وې او دوه کمپلې، ما ویل دا خوراکي توکي به دې وخورو خو دا کمپلې دې بېرته ځان سره یوسه، تاځخه ډېره مننه، ما ویل کمپلې خو هلته هم شته اړتیا ورته نه شته، دادی زیتون مې درځخه واخیستل، هر څومره چې ټینګ شوم سړې کمپلې بېرته وانه خیستې، لږ ژړغونی هم شو، اخر حاجي عزت الله وویل خیر دی پرېږده یې، باچاخان وویل ما خو تاسې ته راوړي دي، هر چاته چې یې ورکوئ ور یې کړئ، بیا مو کمپلې هم دلته پر چپرکټ کېښودې، پاچاخان مورِ خفه کړو، بیا مو تړې مننه وکړه څو شېبې ناست وو، بیا یو بل ملګری انجنیر عزت الله هم راغی، هغه سره هم څو شېبې کېناستو، دا وخت د ماسخوتن لمانځه ته ډېر کم

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت پاتې شو، ټول لاړو لمانځه ته، تر لمانځه وروسته پاچاخان او انجنیر عزت الله رخصت واخیست، کله چې پر لاره راتلو نو یو څو تنه افغانان چې دلته په مدینه منوره کې اوسېدل، له هغوی سره مخامخ شو، ستړي مشي مو سره وکړل، یوه وویل زه مکې ته درپسې درتلم خو اجازه راته نه وه، دا دی دلته مې ولیدې، پرځان نه پوهېږم چې والوزم که څه وکړم؟ ځه چې اتاق ته ځو، ډوډۍ به مو ماسره وي، ما ویل ډېره مننه، دا سپین ږیری زما په لیدو دومره خوشاله شو، چې زه یې له ورایه د خوشالۍ په جذبه پوه شوم، له دوی څخه مو اجازه واخیسته په لاره کې یو بل ځوان مې څنګ ته روان و، ډېر په ځیر ځیر یې راکتل نور یې زړه تنګ شو، مخامخ

شو راته، لاس یې راکړ، یون صیب په خیر، ما ورسره هم داسې ستړي مشي وکړه چې له کلونو راهیسې یې پېژنم، مخکې تر دې چې خبرې پیل کړو، ماته یې وویل ما سره به لاړ شئ، ټلېفون یې راواخیست، خپل اتاق ته یې زنګ واهه، ما ورته وویل ته ټلېفون

(c) ketabton.com: The Digital Library

پربږده، اول ځان راته معرفي کړه، ټلېفون نمبر دې راکړه، بيا بل وخت سره وعده کوو، ويل يې نوم مې عبدالرحمن دی، د پکتيا اوسېدونکی يم، بيا مې ورسره يادګاري عکس واخيست، ورته مې وويل چې که دلته بيا وو، ضرور درسره ځو، له هغه مو په تکليف

خدای پامانی واخيسته، حاجي رضا خان له موږه ځان لادرکه کړ، لږه شېبه وروسته يې راته زنګ ووا‌هه چې زه ډوډۍ راوړم ګوره چې ډوډۍ رانه وړئ؟

څو شېبې وروسته حاجي رضاخان، وريجې، چرګان او خوراکي توکي راوړل، ډوډۍ مو په ګډه وخوړه، تر چای وروسته حاجي رضاخان بيا لاړه ماته يې د زکام ګولۍ راوړې، اوس د شپې لس بجې دي، چې زه، حاجي رضاخان او عزت الله خان په خپل اتاق کې ناست يو او ما دغه يادښت وليکه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر نبوي مسجد چاپېره دوره

د ميزان (۲۴)مه د ذوالحجې (۲۲)مه د اکتوبر (۱۶) مه نېټه او د پنجشنبې ورځ ده. سهار وختي لمانځه ته لاړو، کله چې تر لمانځه وروسته بېرته خپل اتاق ته راغلو، نو د خوب يوه څپه راباندې راغله، زما ملګرى عزت الله هم خوب وړى و او حاجي صيب رضاخان هم. اته بجې دروازه ټك ټك شوه، کله چې مو دروازه بېرته کړه، نو حاجي عبدالکريم او ورسره يو بل ملګرى يې دواړه ولاړ وو، په لاس کې يې ډوډۍ او ډبګى وو، ويل يې سهار ناشتا مې درته برابره کړې ده. ترمخ او لاس وينځلو وروسته دسترخوان اوار شو، ډېر ښه جيګر يې پوخ کړى و. عبدالکريم خان لکه څنګه چې دمخه مې يادونه کړې، خپل هوټل لري، اشپزان يې هم ښه مسلکي دي، تنکى ځيګر يې له ښې مسالې سره پوخ کړى و، سهار چاى مو په ډېر خوند سره وڅښه، ډېر خوند يې وکړ. هغوى بيا له مونږ څخه رخصت واخيست ما خپل درمل وخوړل، لږ شان استراحت مې وکړ او وروسته مې خپلو ټلېفونونو ته چې مس کړي مې وو، ځواب

ورکړ، هر يو ته مې بېرته زنګونه ووهل، د کابل او وطن احوال مې واخيست او کور ته مې ټلېفون وکړ، بيا د ماسپښين د لمانځه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت رانږدي شو، بيا لمانځه ته لاړو، تر لمانځه وروسته ببرته اتاق ته راغلو. لږه شېبه وروسته حاجي صيب رضاخان وويل زه به لاړ شم ډوډۍ به تياره کړم، خو مور ورته وويل چې هېڅ اشتها نه شته، کله چې اشتها راغله نو بيا به ډوډۍ وخورو، دا مهال څو ټلېفونونه راغلل او همدارنګه يو نيم انډيوال مو ليدنې ته راغلي. بيا د مازيګر لمانځه ته راغلو، تر لمانځه وروسته مې حاجي رضاخان او حاجي عزت الله ته وويل، راځئ د نبوي مسجد شاوخوا يو دوره ووهو، چې څومره ساحه لري. له (۷) نمبر دخولي دروازې څخه مو، چې مور پرې هر وخت داخلېږو، خپل پلى مزل پيل کړ. پنځوس شپېته متره وړاندې ښځو ته ځانګړې ساحه ښکله شوې او تقريباً د ټول مسجد يوه پر څلورمه برخه ښځو ته ځانګړې شوې، حمامونه، تشنابونه يې هم جلا دي او د لمانځه برخه يې هم، خو د مسجد دا برخه هم لکه د نورو برخو په شان ده، هېڅ توپير ورسره نه لري، يوازې په لوحو يې توپير کېږي، چې دا ښځينه برخه ده او د لرګيو

يا ټيم پرده ډېوال يې مخې ته ودرول شوی دی. ښځې په ډاډه زړه او ډېر عزت سره خپل لمونځونه کوي، نارينه دې خواته نه راځي، البته له عمومي لارو څخه ټول ګټه اخلي. هغه چا سره چې خپلې مېرمنې، خويندې يا مينډې حج ته راغلي دي، هغه هغوی تر دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځایه رسوي او بیا خپله د نرینه وو برخې ته داخلېږي، د ښځو لپاره واړه سر لوڅي بسونه چې د نړۍ په ځینو هوایي ډګرونو کې هم ګرځي راګرځي، هغه شان موټر کار کوي او مسجد ته له بېلابېلو دخولي دروازو څخه مېرمنې، د مسجد ښځینه برخې ته انتقالوي، خصوصاً هغه مېرمنې چې معذوره او کمزورې وي، نورې اکثره ښځې چې صحت یې ښه وي، په خپله د مسجد دې برخې ته ځان رسوي، مونږ چې د مسجد له (۷) دروازې څخه مزل پیل کړی و ارام ارام د مسجد چاپېره وګرځېدو، د مسجد ټولې دروازې یو شان نما ورکوي، تر شل دقیقې مزله وروسته بېرته اوومې دروازې ته ورسېدو، په دې ډول مو له مسجد څخه د ګرځېدو یوه دوره بشپړه کړه، حاجي عزت الله خان اتاق ته، زه او حاجي رضاخان سودا اخیستلو پسې لاړو، ځینې شیان مو پیدا کړل، لس لیتره اوبه مو په کار وې، خو لس لیتره بوتلونه مو پیدا نه کړل، بیا مو یو ښځینه حجاب او د خپلو خپلوانو لپاره (۱۲۰) دانې ترکي ساخت ټیکري واخیستل، درې غټې بوجۍ او ورسره مل رسۍ مو هم واخیستې

چې بیا خپل سامان په کې ځای پرځای کړو. اتاق ته لاړو دا شیان مو اتاق کې کېښودل، بیا د مابنام د لمانځه لپاره مسجد ته لاړو. کله چې مابنام لمونځ خلاص شو، نو حاجي صیب عبدالکافي او ورسره

(c) ketabton.com: The Digital Library

څو نورو ملګرو چې له طایف څخه زما د لیدو لپاره راغلي وو، راته وویل چې موږ راغلي یو، د ماسخوتن تر لمانځه وروسته به موږ سره لاړ شئ، دلته مېشت لغمانیان درته په تمه دي. ما ورته وویل چې موږ خو نن شپه د غزني ځینې ملګري دي هغوی مېلمانه کړي وو، نو هلته به تګ ونه شي، خو د ماسخوتن تر لمانځه وروسته به سره وګورو. اتاق ته لاړو او لږ وروسته بیا بهرته د ماسخوتن د لمانځه لپاره مسجد ته راغلو. کله چې لمونځ خلاص شو، نو حاجي صیب عبدالکافي او ورسره ملګري مو پیدا کړل، عبدالرحمن ورور او هغه سره بل ملګری (مبارك) مو پیدا کړل، تر

روغبړ وروسته هر یو وېل چې موږ سره لاړ شئ. ما ورته وویل چې دغسې ملګرو مېلمستیا کړې ده، له هغوی څخه مو رخصت واخیست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مدینه منوره او غزنیچی ښوروا

له دوو ورځو راهیسې د حاجي احسان الله احساس او څو نورو ملګرو دا غوښتنه وه، چې یوه شپه به زمونږ ځای ته ځئ او یوه ښوروا به راسره خورئ، دا وعده نن شپه پوره شوه، کله چې ماسخوتن تر لمانځه وروسته بېرته خپل اتاق ته لاړو، نو احسان الله احساس او انجنیر عزت الله راته منتظر وو، هغوی سره په موټر کې سواره شو، تر نږدې نیم ساعت مزله وروسته د هغوی استوګنځي ته، چې د مدینې منورې هوایي ډګر ته ورځېرمه واقع و، ورغلو. کله چې اتاق ته ورننوتو، نو ټولو مونږ سره تود هرکلی وکړ، ډېر زیات خوشاله شول، څو شېبې وروسته هر یو راته خپل ځان معرفي او د خپل کار او دلته د اوسېدو داستان بیان کړ. دا داسې داستانونه دي چې هر یو یې یو ځانګړی کرکتر او کړلېچنه لاز لري.

دا داستان د غم په تار تړلی او د کړلېچ زیاتې غوټې لري، بیا دوی د افغانستان د حالاتو په باب له ما څخه پوښتنه وکړه، ما د هېواد د

(c) ketabton.com: The Digital Library

تازه حالاتو په باب خپل نظر دوی ته څرګند کړ، سره له دې چې دوی وخت پر وخت افغاني رسنۍ تعقیبوي او همدا شپبه یې هم په اتاق کې ژوندون تلوېزیون لګېدلی و، دوی ډېر احسان منونکي خلك وو، مورې چې په تېرو څو کلونو کې د خپل هېواد لپاره ډېر واړه کارونه هم کړي وو، دوی هغو ته د سترو کارونو په سترګه کتل. دوی وویل دا زمورې یو ارمان و چې کله به یون صیب سره وګورو، زمورې اکثره ملګري وایي چې کله کابل ته لاړ شو، نو یون صیب ته

به مورې څوك پرېږدي او که نه؟ هلته به باډیګاردان وي، وسلوال به ولاړ وي او تلاشي به وي. کله چې ما ورته وویل لکه څنګه چې دلته ګورئ، همدغسې په هرځای کې یم، نه وسلوال شته، نه بندیزونه او نه هم تلاشۍ، هر کله چې کابل ته راغلئ، مولامو راوله، پر همغه ساعت سره کتلای شو، بیا ډوډۍ تیاره شوه، پرېمانه ډوډۍ، ښوروا او وریجې، غزنیچۍ ښوروا یې زما مخې ته کېښوده، ډوډۍ یې په کې تیاره میده کړې وه او ماته یې د شپاړسو کلونو مخکې هغه خاطره رایاده کړه چې د طالبانو د واکمنۍ پرمهال، زه

(c) ketabton.com: The Digital Library

(یون)، زرین انځور صیب او اسدالله غضنفر صیب کندهار ته تللي وو، هلته مو د غزني ـ کندهار په لاره کې غزني ښار ته نږدې یوه ښوروا وخوړله، ژمی و، د جدي میاشت وه، د لمر څرك سره مو ګرمه ښوروا وخوړه، خورا خوند یې وکړ. دا ښوروا مې چې وخوړه، نو همغه خاطره یې رایاده کړه.

د ډوډۍ پر مهال ګڼ شمېر ټلېفونونه راغلل، یو شمېر افغانان چې (حایل) او د سعودي له ختیزې برخې راغلي وو، موږ ته په حرم شریف کې منتظر وو او همدارنګه عبدالکافي ورور هم راته ویل چې کله د غزنیوالو ورونو له پروګرامه را اوزګار شوې، راساً به د

لغمانیو غونډې ته راځئ، هغوی درته منتظر دي.

له غزنیوالو ورونو څخه مو تر ډوډۍ وروسته خدای پامانې واخیسته، هغوی موږ ته تحفې هم برابرې کړې وې، په ډېر اخلاص یې رخصت کړو، بیا یې تر اتاقه په خپل موټر کې راورسولو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانانو اوسپلي

کله چې ناوخته د غزنيوالو وروڼو له مېلمستيا څخه راستانه او اتاق ته پورته شو، نو جميل ورور د سعودي له ختيزې برخې څخه، چې له دې ځايه نږدې يو زر کيلومتره واټن لري، راغلی و، اتاق ته راننوت، تر روغبړ وروسته يې راته وويل دغه يوه لونګۍ مې درته راوړې دا به حتماً په سروې او بل کوم رنګ دې خوښېږي چې جامې درته راوړم، جامې مې ځکه وانه خيستې چې ما ويل هغه رنګ به دې خوښ نه شي.

ما ويل جامې مې ډېرې دي، تانه مننه، اوس راته کيسه کوه چې څنګه راغلې، هغه وويل دا څو ورځې مې درته زنګ واهه، اخر مې په زنګ تونده ماته نه شوه، ما ويل چې يون صيب ونه ګورم نو دا به مې زړه کې يو ارمان وي. نو ځکه مې له کفيل سره چې هغه هم ډېخوا ته تيار راته نو زه هم ورسره ملګرى شوم، په لاره کې مو موټر ټکر کړ، خو ښه و، موټر د کفيل په نامه و، که چېرې زما په نامه واى، نو غرق وم. دلته چې افغان ټکر وکړي نو لاړ، تباه شو. جميل وويل، مخکې زما کفيل بل څوك و، هغه يې د داعش په نامه ونيو، مړى او ژوندى يې ورته ورك کړ، بيا مې چې دې بل کفيل ته ځان اړوه، نو دې کې يې راڅخه څو زره ريالـه واخيستل، همدومره پيسې پيدا کوو چې بېرته يې کفيل ته ورکوو. زه، پلار او يو ورور مې کار کوو، څو کاله مو کار وکړ چې ايله مو يو ورور ته واده وکړ، خوست کې ولور (۱۲) لکه افغانۍ دى، جميل وويل زما ډېره او بربت نه وو راغلي چې زه دلته راغلم، دا مې څلورم کال دى چې خپل وطن ته نه يم تللى. په پاکستاني پاسپورت راغلى يم، په دې پاسپورت لومړى په پاکستان کې ډېر په تکليف شوم، يوځل بندي شوم، اوس پرې نه پاکستان ته تللاى شم او نه افغانستان ته!

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدلته پراته یو د خدای هیلې ته! جمیل ګرمیو سوی و، ډېر دردونکي داستانونه یې لرل، دا مهال دوه ملګري: اخترمحمد او یو تن بل ملګری ورسره رانغوتل، هغوی له حایل څخه، چې له دې ځایه

نږدې څلورنیم سوه کیلو متره واټن لري راغلي وو، هغوی اتاق ته راغلل، تر روغبړ وروسته هغوی هم داسې د غم داستانونه درلودل.

دا مهال ما عبدالکافي ورور ته ټلېفون وکړ چې هلته نه شو درتلای، سبا د ماسپښین تر لمانځه وروسته به انشاالله وګورو، هغه وویل سمه ده اخترمحمد او جمیل سره د شپې تر یوې بجې کښاستو، هغوی بیا اجازه واخیسته او ویې ویل تاسې به نور ویده کېږئ، اخترمحمد او ملګري یې په اتاق کې یوه کڅوړه پرېښوده، په هغه کې جاینمازونه او څه دیني چاپې پاڼې وې، ویل یې دا مې تاسو ته تحفه راوړې ده، ما که هر څه ورته وویل، خو ده یې د ښېرته اخیستلو مخالفت وکړ. هغوی رخصت شول او مورږ خوب ته پناه یوړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جمعې لمونځ او د لغمانیو مېلمستیا

د تلې (۲۵) مه د ذوالحجې (۲۳)مه د اکتوبر (۱۷)مه نېټه او د جمعې مبارکه ورځ ده. د سهار تر لمانځه وروسته بېرته اتاق ته راغلو، لږ خوب مو وکړ او بیا عبدالکریم ورور یوځل بیا سهارنۍ راوړه، بل ملګري (عبدالرحمن) هم سهار ناشتا تیاره کړې وه، هغه هم سهار وختي سهارنۍ راوړې وه، لس لس نیمې بجې وې چې د سهار چای مو وڅښه، عبدالرحمن او جمیل ورونه هم په چای کې راسره ناست وو، کله چې مو چای وڅښه نو عبدالرحمن وویل چې

نن د جمعې ورځ ده، وختي به جومات ته لاړ شو، ځکه وروسته نه بهر کې ځای وي، نه په جومات کې، دلته یو شمېر داسې عربان شته چې یوه جمعه او بله جمعه د جمعې لمانځه ته راځي او بس! همدارنګه ګڼ شمېر بهرنیان چې دلته کاروبار کوي، هغوی هم د جمعې لمانځه ته ځان رارسوي ان د باندې پر سړکونو هم خلك ولاړ وي. اودس مې وکړ، جامې مې بدلې کړې او مسجد ته لاړو، یوولس بجې د نبوي مسجد په داخل کې په مناسب ځای کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښناستو، لومړی مو دوه رکعته تحیة المسجد لمونځ وکړ او بیا مې له دې موقع څخه ګټه پورته کړه د تېرې ورځې پاتې یادښتونه مې پسې ولیکل. صفونه ورو ورو بشپړېدل دا مهال یو سړي په زوره زما ترڅنګ ځان ځای کړ، ما وویل ځای خو نه شته په زوره ځان ځایوې که څنګه؟ هغه لومړی دوه رکعته لمونځ وکړ او بیا وروسته یې زما تر څنګ ملګري ته وویل یون صیب نه دی؟ بیا یې ماسره سترې مشي وکړل، ځان یې معرفي کړ. زړه کې مې وویل ښه دی چې اول کې تېز ورسره نه یم تللی. دی خو افغان و، د تخار ولایت اوسېدونکی و او دا شل پنځه ویشت کاله کېږي چې دلته په

مدینه منوره کې اوسېږي په (قبا شریف) کې د افغانانو یو ځانګړی جومات دی او دی د احنافو ملا دی. ده وویل دلته یې د احنافو لپاره ماته ځانګړي اجازه راکړې، د جمعې لمونځ مو ادا کړ، پر دې ورځ سخته ګڼه ګونه وه، کله چې اتاق ته راغلو، نو لږ وروسته عبدالکافي ورور او ورسره نور ملګري راپسې راغلل او د تېرې وعدې مطابق هغوی سره لاړو، هلته زمونږ د لغمان یو اوسېدونکی (عبدالقیوم) ورور له ډېرو کلونو راهیسې اوسېږي، د هغوی کور ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاړو، هغه ډېره لوکسه ډوډۍ تیاره کړې وه، د نړۍ شلو کسانو لپاره یې ډوډۍ کړې وه، خو مور ایله پنځه شپږ تنه وو، یو زه (یون)

او نور له عبدالکافي ورور سره له طایف څخه راغلي انډیوالان وو.ډوډۍ مو وخوړه، ډېره خوندوره او اخلاصمنده ډوډۍ وه، بیا حاجي عبدالقیوم مور خپل اتاق ته راورسولو، د مازیګر او ماښام لمونځونه مو وکړل،تر هغه وروسته د تېرې ورځې د وعدې مطابق زمور یو شمېر افغانان چې دلته د سعودي په بېلابېلو سیمو کې کار کوي او تېره ورځ په یوځایي ډول زما لیدو ته راغلي وو، هغوی راته زنګ وواهه چې ډوډۍ ستا اتاق ته راوړو او که زمور اتاق ته راځي؟ دلته زمور ډېر ملګري ستاسو انتظار دي، ما وویل نه مور به هلته درشو، دا مهال ماته پته ولګېده چې دوی په دې خوشالېږي چې مور هلته ورشو. د ماسخوتن تر لمانځه وروسته د دوی له جملې څخه یو تن مور پسې راغی، خپل موټر یې راوړ. زه (یون)، حاجي رضاخان، جمیل، عبدالرحمن او حاجي عزت الله هغه سره لاړو. اتاق یې د بدر غره سره نږدې سیمه کې موقعیت درلود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اخلاص ډوډۍ او د عزت الله لونګۍ

کله چې ددې مسافرو افغانانو استوګنځي ته ورسېدو، نو ټول ملګري افغانان سره راټول شول، لومړی يې زمونږ هرکلی وکړ او بيا يې خپل اتاق ته بوتلو، د غريبۍ، د کاريګرۍ او مسافرۍ اتاق، کله چې کېناستو، نو د اتاق څلورو دېوالونه او چت مې له نظره تېر کړل، د سختۍ، ګرمۍ، زيار او زحمت بېلابېل تصويرونه مې په ذهن کې تېر شول. دا افغانان دلته اوسي، اکثره يې موټر چلوونکي دي، ډېر سخت او سترې کوونکي کارونه ترسره کوي او اکثره يې لوی باربري موټر چلوي. د دوی په تندي کې که څه هم د زحمت نښې لېدلې ورايه ښکارېدې، خو نن زما په راتګ سره ډېر خوشاله وو، ټولو په ګډه کار کاوه، ډېر ژر يې ډوډۍ تياره کړه، دسترخوان يې وغوړاوه، څه چې د دوی په وس کې وو، ټول يې پر دسترخوان وغوړول، ډېره د اخلاص او مينې ډوډۍ وه، ډوډۍ مې د درد له تصوير او د اخلاص له خوږلنيو سره يوځای تر ستوني تېره کړه، ټولو زما دومره عزت وکړ چې زه يې هغومره

(c) ketabton.com: The Digital Library

مستحق نه یم، تر ډوډۍ وروسته چای تیار شو او بیا ټولو په ګډه یوه لونګۍ راوړه، ماته یې په سر کړه، راته یې وویل مورې خو دلته مسافر یو، ستا ډېر عزت نه شو کولای، نو دا زمورې د اخلاص او عزت نښه وګڼه، ما ورته کور ودانی ووایه او د لوی خدای(ج) له

درباره مې ورته د سوکالۍ او بېرته په خپل وطن کې د استوګنې او نښه ژوند هیله وکړه. سره له دې چې زړه مو نه کېده چې رخصت ورځخه واخلو، خو ناچار وو اجازه مو ورځخه واخیسته، دوی ټول له خپل اتاقه راووتل، مورې یې په موټر کې کېنولو او تر خپل اتاقه یې راورسولو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خدای ﷻ رسول ته وروستی سلام

او خدای پامانی

کله چې د کارګرو او مسافرو افغانانو له عزتناکې مېلمستیا راستانه شو، نو خبره د شپې تر دولسو بجو اوښتې وه، فکر مو وکړ سبا ته کېدی شي هېڅ وخت پیدا نه شي او یا هم ګڼه ګونه وي، نو ښه به وي چې همدا اوس د پیغمبر(ص) وروستي او وداعي سلام ته ورشو، بیا به دلته راشو که رانه شو، د خپل زړه دا ارمان به پوره کړو. حاجیان چې کله هم له مدینې منورې څخه رخصت اخلي، نو د حضرت محمد(ص) وروستی سلام کوي او بیا ځي. عزت الله

خان، عبدالرحمن، جمیل، رضاخان او نور ملګري چې راسره وو، ټولو زما خبره تائید کړه، ټول نبوي مسجد ته لاړو، ګڼه ګونه وه، خو دومره ډېره نه وه، ځان مو ریاض الجنت ته ورساوه، دلته لمونځ دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

مانا لري لکه په جنت کې چې حاضر يې، هلته مې دوه رکعته لمونځ وکړ، ګڼه ګوڼه ډېره وه، خو ماته عمران او نورو دوستانو د لمانځه زمينه برابره کړه، لمونځ مې ادا کړ، يو ځل بيا مې خپلې تېرې ګناوې او خطاوې په ذهن کې تېرې راتېرې شوې، له خدای(ج) څخه مې د هغه د محبوب په وساطت د مغفرت غوښتنه وکړه، خپلې مور، پلار، دوستانو ته مې د زړه له تله دعاګانې وکړې، د

خپل هېواد او خپل ولس د ابادۍ او سوکالۍ لپاره مې د دعا لاسونه پورته کړل، بيا له رياض الجنت څخه ووتم، کېنې لاس ته د حضرت پيغمبر(ص) مبارکه روضه ده، په اوسپنيزې کړکۍ کې د هغه د مبارکې مقبرې لپاره يوه ګرده دريڅه ده، چې هغې ته سر ورنږدې کړې، نو د پيغمبر(ص) پر مبارکه مقبره دې سترګې لګېدی شي، لومړی ځل مې له همدې دريڅې څخه د حضرت پيغمبر(ص) پر مبارکې مقبرې سترګې ولګېدې، خو دا ځل پوليسو کړکۍ ته څوک نږدې نه پرېښودل، له نږدې واټن څخه مو د خدای رسول ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلام او درناوی وکړ او د هغه مبارکو یارانو ته. دا مهال نو د هېڅا زړه نه کېږي چې له دې ځایه لاړ شي، خو د خلکو ګڼه ګوڼه او د پولیسو ډېر ټینګار ددې سبب ګرځي چې دلته درته د ډېر وخت لپاره د پاتې کېدو مجال در نه کړي، د پیغمبر(ص) له مبارکې روضې څخه په وتو شو، خو د خروجي دروازې په خوله کې بیا تم شو. دلته څو دقیقې ودرېدو، زړه مو نه کېده چې لاړ شو، خو د خلکو ګڼه ګوڼه خورا زیاته وه، بیا د نبوي مسجد بهرونې انګړ کې وګرځېدو، هلته مو له بېلابېلو دوستانو سره عکسونه واخیستل، ما د مسجد د بهرنۍ فضا څو انځورونه واخیستل، هوا او فضا دواړه ښایسته معلومېدل، زړه مو نه کېده چې د مسجد له ساحې ووځو، خو چاره نه وه، د اتاق پر لوري مو حرکت وکړ او پنځه شپږو دقیقو کې اتاق ته ورسېدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په مدینه منوره کې وروستۍ شپه

او د سفر تیاری

د تلې (۲۶)مه د ذوالحجې (۲۴) د اکتوبر (۱۸) مه نېټه د شنبې ورځ ده. سهار وختي لمانځه ته لاړو دا ځل مو لمونځ د نبوي مسجد په تخت بام کې ادا کړ. کله چې بېرته اتاق ته راغلو، نو لږ خوب مو وکړ، لس بجې له خوبه پاڅېدو، عبدالکریم او ملګري يې تیار سور کړی ځیګر تیار کړی و، ډېر خوندور و، د لس پنځه لسو کسانو

لپاره وو، جمیل هم سهار وختي راغلی و، چای او ناشتا يې تیاره کړې وه، چای مو په ګډه وڅښه، وروسته حمدالله (عمران) او دده ملګري اخترمحمد او يو بل ملګری له مکې معظمې څخه چې د عمرې لپاره تللي وو، هغوی هم راغلل، ټولو ته چای تیار شو، تر یوولس نیمو بجو ټول دلته ناست وو، بیا مو د ماسپښین لمانځه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لپاره تیاری ونیو. تر لمانځه دمخه اخترمحمد ورور ورسره ملګري يې، حاجي رضاخان او جميل ټولو زمونږ د غوټو په برابرولو او تړلو کې مرسته وکړه، درې غوټې مو تیارې کړې، هر چا دومره تحفې راوړې وې چې تر اصلي او قانوني وزنه زمونږ وزن ډېر زیاتېده، غوټې مو به منظم ډول سره وتړلې، هره غوټه تقریباً دېرش، اته

ویشت او اوه ویشت کیلو شوله، یوه غوټه مو لابېخي سرخلاصې پرېښوده چې تر مازیګره نور څه راځي هغه په کې ځای پرځای کړو، اوبه مې لس لیتره په کڅوړه او لس لیتره نورې په لاس کې برابرې کړې، یو یو لاسي بکس مو هم ځان سره جلا برابر کړ. بیا ماسپښین لمانځه ته لاړو، لمونځ مو په جمع ادا کړ، بیا بېرته اتاق ته راغلو، یوه سترګه خوب مو وکړ، بیا د مازیګر لمانځه ته لاړو، هلته مو بیا یو شمېر نویو افغان حاجیانو سره وکتل، یو تن چې زما ترڅنګ په صف کې ناست و،وویل: یون صیب یې؟ ما ویل هو! او څومره ارمان مې و، دلته زه اوسېږم دا څو ورځې مې هیله وه چې دلته دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیدا کړم خو امکان برابر نه شو، له ما سره مور او پلا هم حج ته راغلي دي، هغوی سره ډېر بند وم، خو خدای مې سوال قبول کړ دا دی دلته مې وکتلې، خپل ځان یې هم راته معرفي کړ، ګرمه سترې مشي یې وکړه، بیا یې جیب ته لاس کړ خپله بڅخګی یې راوایستله، پیسې راوکاږلې هه دا واخله ځانته پرې کالي وکړه، ډېر ټینګ ست یې وکړ له صمیمیت څخه ډك ست، ما وویل ماته راورسېدې، ډېره مننه پیسې مې ببرته په زوره ورته جیب کې کښېودې، ببرته اتاق ته لاړو، حاجي رضا خان راته وویل د تحریك ملګرو ته ځینې شیان اخلم، ما ویل بار خو درته خپله معلوم دی، بل تحریکوال ښه دي، بیا چې کله خپله راتللې هغه وخت به بیا پرې غور وکړې. حاجي رضاخان ویل خیر لس کیلو هجوه خرما خو درته

ضرور اخلم، ما ویل هېڅ امکان نه لري، بار مې ډېر درونـد دی. په زوره زوره مې دري کیلو ته راکښته کړ، ماته یې دري کیلو خرما او مطیع الله ساپي ته، چې نوی یې واده کړی و، عطر واخیستل، اتاق ته راغلو، بیا د مابنام د لمانځه وخت شو. د لمانځه لپاره نبوي مسجد ته لاړو مابنام او ماسخوتن لمونځونه مو هملته اداکړل، تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمانځه وروسته ببرته خپل اتاق ته راغلو، دا وخت نو عبدالرحمن هم له وظيفې څخه فارغ شوی و، اتاق ته راغی، د هغه ورور راسره له ناروې څخه هم خبرې وکړې او همدارنګه په دې منځ کې يو ګڼ شمېر هېوادوالو چې دلته په سعودي کې اوسېږي، حاجي رضاخان وويل چې نن به لاړ شو، کوم ښه افغاني کباب به چېرته پيدا کړو. دا مهال شيخ حاجي نعيم يو ځل بيا زنګ وواهه، ګوره چې چېرته لاړ نه شئ، نن شپه زما مېلمانه ياست، زه هملته اتاق ته ډوډۍ دروړم. د شپې تقريباً نهه بجې وې چې حاجي نعيم، عبدالکريم، نعمت او يو تن بل حاجي ورسره هم ملګري وو، اتاق ته راغلل، يو پنډ ډوډۍ، مېوه او نوشابه ورسره وو. دوه قسمه کباب، وريجې او نور خوراکي شيان، ډوډۍ مو وخوړه، د شپې تر (۱۲) بجو پورې مو

ګپ ولګاوه، خپلې غوټې مو ټولې پوره کړې، څلور غټې غوټې، دوه بوشکې اوبه، دوه لاسي بيکونه زمونږ ټول شيان شول، د ټولو وزن نږدې (۱۵۰) کيلو ګرامه ته رسېده، په دو کسانو، پنځه لس

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه لس کیلو مو بیکونه شول، لس لس لیتره اوبه شوې او تقریباً (۱۱۶) کیلو غوټې. تر (۱۲) بجو دمخه عمران خان (حمدالله) هم راغی، خپل موټر یې هم راوست، هغه وویل زه به مو میدان ته ورسوم. لکه وړاندې چې مې معرفي کړ عمران خان دلته یو عرب سره ډرېور دی اصلاً د لغمان دی، خورا خدمتګار سړی دی، دا څو ورځې کېږي چې موږ سره دی هم ډېر ستړی دی، هر ځای ته مو رسوي.

(۱۲) بجې له اتاقه کښته شو، غوټې مو ټولې د عمران په موټر کې بار کړې. نورو ملګرو، حاجي رضاخان، حاجي نعیم، عبدالکریم، نعمت او جمیل ټولو ویل چې موږ هم درسره میدان ته ځو، بل موټر هم تیار ولاړ دی، خو موږ وویل یوازې عبدالرحمن به راسره لاړ شي، دی هلته کوم څوك پېژني، که مرسته یې وکړای شوه، ښه ده که نه هر څومره بار چې زیات شو، د هغو محصول ورکوو.

مازیګر مهال راته چا وویل چې یو کیلو اضافه بار باندې (۷۵) ریاله اخلي، ما تیار (۳) زره ریاله جلا کړل، ما ویل هسې نه وي چې بیا وشرمېږو او مالمو کم کړي، که څه هم موږ سره ځینې داسې شیان هم وو چې قیمت یې ددې نیمایي هم نه کېده، خو که هلته څومره ټکس راته، ورته حاضر وم چې ور یې کړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هوايي ډګر

دولس بجې مو د ميدان پر طرف حرکت وکړ، (۲۰) دقيقې وروسته هلته ورسېدو، حاجي عمران او عبدالرحمن دوه لاس ګاډي راوړل، سامان يې په کې بار کړ، کونټر (شمېرونکي) ته ودرېدلو، نږدې (۴۵) دقيقې انتظار مو وکړ، دا مهال عطامحمد (د افغان حاجيانو مسول) او څو تنه نور ملګري هم راغلل، عطامحمد ته مې وويل زمونږ د هر يوه د کالیو وزن تر اصلي باره نږدې (۱۵-۲۰) کيلو زيات دی، نو اوس له خپل مهارت څخه کار واخله چې دا مال تېر کړو، کله چې يې جنجال کاوه، نو پسې ګرځه مه،

محصول ورکوو. هغه کاونټر ته ودرېد، ټکټونه برابر او پاسپورټونه چک شول، زمونږ بار تقريباً (۱۶) کيلو زيات شو، البته دې کې لاد غاړې ښکونه شامل نه وو چې هغو هر يوه خپل خپل وزن درلود. هغوی غږ ونه کړ مونږ هم ځان غلی کړ. هر څه په خير تېر شول،

(c) ketabton.com: The Digital Library

عطامحمد ته مې وویل ځان غلی کړه. واسطه دې بل چاته وساته، کله چې مو خپلې غوټې تحویل کړې، نو مونږ پاس منزل ته د ترمینل په لوري وختو، له ښاغلي عمران او عبدالرحمن څخه مو رخصت واخیست او مونږ تر امنیتي چك وروسته د ترمینل انتظار خونه کې کښناستو، تر (۴۵) دقیقو زیات و کم انتظار وروسته د بورډینګ

کارت د چکولو وخت راورسېد، د انتظار په شېبو کې یو شمېر افغان حاجیان زما لیدو ته راغلل، حاجي صیب ګلاب، حاجي زین الله او یو بل ځوان تر اوږدو خبرو او مرکو وروسته یادګاري عکسونه راسره واخیستل. د مشرانو جرګې مشر فضل هادي مسلمیار صیب مو هم دلته ولید او بیا د بورډینګ کارت تر چك وروسته لومړی موټر او بیا الوتکې ته پورته شو. د اماراتو الوتکې په نړۍ کې د سهولت له امله ښه شهرت لري، په سوونو مسافر په دې الوتکه کې ځایېدل، تقریباً اکثره څوکۍ ډکې وې، کومه یوه که په کې خالي پاتې وي، کېدی شي څو دقیقې وروسته الوتکه الوتنې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته چمتو شي. تر الوتنې وړاندې د الوتکې د ټلوېزیون پر سکرین

لیکل کېدل، چې ټوله فاصله (۱۵۸۱) کیلو متره ده او الوتکه د ځمکې له سطحې (۶۵۰) میله ارتفاع کې الوتنه کوي، اوس ساعت څلور نیمې بجې دی، تراوسه د الوتکې درك معلوم نه دی. دا دی اوس پیلوټ اعلان وکړ چې دوبی هوایي ډګر مصروف دی. الوتنه تر ټاکلي وخت وروسته هم یو څه ځنډ پرې.

دا دی اوس چې شل کم پنځه بجې دي الوتکې د ځمکې پر ځغاستلیکې خپل حرکت پیل کړ او همدارنګه یې د الوتکې ضروري معمول اعلانونه خپاره کړل، څو دقیقو کې به که خدای کول الوتکه د ځمکې له سطحې پورته شي. مدینه منوره د شپې له الوتکې څخه منوره ښکاري د ښار د هرې برخې رڼاګانو، ښار ښایسته کړی، په سکرین راغلل چې دوه ساعته او (۵) دقیقو کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

به دوبۍ ته رسېږو. دادی اوس پنځه لس کم پنځه بجې الوتکه له ځغلیکې څخه پورته شوه، د الوتکې داخلي ګروپونه هم ګل شول.

شل کم شپږ بجې یې الوتکه کې سهار چای راوړ، شپږ او لس دقیقې یې اعلان وکړ چې موږ دوبۍ ته نږدې کېدونکي یو، پنځه لس کم اوه بجې وې چې الوتکه د دوبۍ پر نړیوال هوایي ډګر راکوزه شوه، البته د سعودي پر وخت، محلي وخت اوه بجې او پنځه څلوېښت دقیقې دی. کله چې له الوتکې کوز شو، نو د ترمینل د دخولي دروازې په خوله کې د اماراتو هوایي لیکې دوه تنه ښځینه کارکوونکې ولاړې وې او «کابول کابول» نارې یې وهلې، کله چې

ټول خلك دلته راټول شول، نو دې وویل ما تعقیبوئ، یوه مخکې وه، یوه شاته، تر پنځه لس دقیقې پلي مزله وروسته امنیتي چك ته ورسېدو، تر هغه چې ټېر شو بیا څو دقیقې مزل و اخر ۳۷، ۳۸، ۳۹ نمبر انتظار خونې ته ورسېدو، تر لږ ځنډ وروسته بورډینګ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کارتونه او پاسپورتونه چك شول، بیا په یوه هال کې کښاستو، تر هغه وروسته له ترمینله ووتلو، په یوه بس ګاډي کې یې چې نږدې لس پنځه لس دقیقې مزل به یې کړی وي د الوتکې تر سینې پورې راورسولو، (۷) دقیقې لسو ته پاتې وې چې الوتکې ته پورته شو، اوس چې لس بجې او درې دقیقې دي، لاهم خلك خپلو ځایونو ته راځي، کېدی شي نیم ساعت شاوخوا کې الوتکه الوتنه وکړي. دا یادښت چې مې تر دې دمه راورساوه، نو ساعت لس بجې او پینځه دقیقې دي. لس او پنځه لس دقیقې وې چې الوتکې ځان ځغلیکې ته برابر کړ، اوس لس نیمې بجې دي، الوتکه پر عمومي لیکه ولاړه ده او ځان الوتلو ته تیاروي، لس دقیقې وروسته الوتکه والوته، دا مهال نو پر ما د خوب یوه څپه راغله، نه یوازې پرما، بلکې پر اکثرو نورو مسافرو، یوه سترګه خوب مې وکړ، کله چې مې سترګې رنې کړې، نو د ډوډۍ د وېش وخت و، ډوډۍ مو وخوړه، خو چندان ښه راباندې ونه لګېده، یو ګیلاس چای مې پسې وڅښه، هغه لابنه و خوندور و، تر چای او ډوډۍ وروسته لاره هم په لنډ بدو وه. اوس نو کابل ته ایله نیم ساعت یا څلوېښت دقیقې شاوخوا لاره پاتې ده.

پر دې مهال یې اعلان وکړ چې پر محلي وخت پر یوې بجې او څلوېښتو دقیقو کې کابل ته رسېږو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کابل کې هرکلی

د میزان یا تلې (۲۷) مه د ذوالحجې (۲۵)، د اکتوبر (۱۹) مه نېټه د یکشنبې ورځ وه. یوه بجه او څلوېښت دقیقې وې چې الوتکه د کابل پر هوایي ډګر راکښته شوه، د خپل وطن هوا مې حس کړه. له الوتکې څخه د راوتو پرمهال حاجي شېرشاه ستور چې اصلاً زمور د لغمان له یوې مخورې کورنۍ څخه دی او په اریانا افغان هوایي شرکت کې کار کوي، تر هرچا لومړی ماته هرکلی ووایه، د الوتکې له دروازې څخه چې رابهر شوم، نو د (وي ای پي) کسانو لپاره ځانګړي شوي موټر کې یې کېنولم او د وي ای پي (VIP) له لارې له

هوایي ډګره رابهر شوم، دلته ګڼ شمېر دوستان او د تحریک ملګري زما لیدو ته راغلي وو، حاجیانو ته د هرکلي له معمول سره سم یې راته ګلان غاړه کې واچول، تر روغبړ او مبارکۍ وروسته په خپل

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګاډي کې کېناستم، نور ملګري راسره څنګ ته کېناستل، کله چې له هوايي ډګره راووتو، نو د هوايي ډګر په څلور لارې کې راسره نور دوستان هم ملګري شول، څو دقيقې وروسته ټلوېزيون ته ورسېدو،

هلته راته نورو ملګرو هرکلی ووايه او په دې ډول د حج سفر دلته پايته ورسېد، خو د ختم او خيرات مراسم لاپاتې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ختم او خيرات

د حج تر مراسمو دمخه لکه چې هر حاجي د ختم و خيرات هوډ لري، ما هم دا هوډ درلود، د ژوندون ټلوېزيون مالي او اداري مسول ډاکتر مروان، ضياءالرحمن ضياء او نورو تحريکوالو ته مې ويلي وو، چې د خيرات لپاره خپل ترتيبات ونيسي، د حج د مراسمو په بهير کې مې هم څو ځله ورته د خيرات په باب وويل، دوی وويل، مور هر څه ترتيب کړي، کله چې ستا د راتلو نېټه معلومه شي، نو تر هغه يوه ورځ وروسته به ختم و خيرات ونيسو، د زمزم د اوبو په شمول، جاينمازونه، تسبې، خرما او ځينې نور ضروري شيان ما ځان سره راوړل، خو دلته دوی هم پوره شيان اخيستي وو. ضياءالرحمن ضياء او وفاالرحمن وفا کارتونه مخکې تر مخکې

چاپ او اکثرو دوستانو ته وېشلي وو، د خيرات ورځ مو په ټلېفون کې ورته ويلې وه. يانې کابل ته زما تر راتګ د يوې ورځې په واټن، همداسې وشول. د ميزان پر (۲۷) نېټه زه کابل ته راورسېدم، تر يوې ورځې وقفې وروسته، د تلې پر (۲۹) مه نېټه د (سه شنبې) پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورځ مو ختم و خیرات وکړ. په خیرات کې ټول ټاټل نړدې دري زره کسانو ګډون کړی و، امیرانو او فقیرانو ټولو ته بلنه ورکړل شوې وه، د ټولو دې کور ودان وي، په اخلاص یې په خیرات کې ګډون وکړ، ټولو خپله مینه ښکاره کړه، تر خیرات یوه ورځ دمخه چې

دوستانو د پسونو د راوړلو بهیر پیل کړ، بیا دوه دري اوونیو پورې دوام وکړ، یو وخت داسې راغی چې د ژوندون ټلوېزیون په انګړ کې د پسونو یوه لویه رمه جوړه شوه. په دې ډول د حج مبارك هغه سفر چې زما د نیت او هوډ پر بنسټ د سنبلې میاشتې پر (۲۸) نېټه پیل شوی و، په دې ختم و خیرات سره په خیر پای ته ورسېد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولیك

ګڼه	سرلیك	مخ
•	د تحریك یادښت	۱
•	ښاغلی استاد یې غوښتی و...	۲
•	د خدای(ج) تر کوره او یو څو نورې خبرې	۷
•	د حج هیله	۱۰
•	د حج پوخ نیت او تیاری	۱۴
•	له کوره تیاری	۱۶
•	دوه ساعته په کور کې	۱۸
•	یو ساعت په عیدګاه کې	۲۰
•	درې ساعته په هوایي ډګر کې	۲۲
•	په الوتکه کې د عمرې نیت	۲۵
•	د جدې هوایي ډګر	۳۲
•	د افغانانو انتظام	۳۴
•	له جدې څخه د مکې مکرمې پر لوري	۳۶
•	عماره یا استوګنځی	۴۰
•	د لومړۍ عمرې لپاره تیاری	۴۳
•	د مکې مکرمې مکرم ځایونه	۴۳
•	عمره، احرام او طواف	۵۸
•	د لومړۍ عمرې پر لوري	۶۸
•	د طوافونو پیل	۸۰
•	لمونځونه او طوافونه	۸۴
•	سعودي مېشتي افغانان	۸۷
•	عرفات ته لومړی سفر	۹۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د طوافونو دوام ۹۷
- د افغانانو مېلمستیا ۱۰۲
- جبل النور ته د تګ هوډ ۱۰۵
- جبل النور ته د ختلو تکل ۱۰۷
- د بغلان ځوانان او سهار چای ۱۱۶
- مسجدالحرام او د جماعت هیله ۱۱۸
- لمونځ، خوب او طواف ۱۲۱
- د پلار لپاره طواف ۱۲۴
- د مانښام او ماسخوتن لمونځونه او درونډ خوب ۱۲۸
- لمونځ، خپلې مور او خپلوانو لپاره طواف ۱۲۹
- اتم طواف او خپلې مېرمنې ته د روغتیا هیله ۱۳۳
- د افغانانو مېلمستیا ۱۳۵
- د جمعې لمونځ او سور لمر ۱۴۲
- تحریکوالو او ټولو افغانانو لپاره طواف ۱۴۷
- د بغلان ځوانان او د عزت پګړۍ ۱۴۹
- خپل استوګنځی او یادښتونه ۱۵۴
- طواف او یوځل بیا خپل هېواد ته دعا ۱۵۶
- خوندوره کړایي ۱۶۴
- اسلامیت او ټول بشریت ته طواف ۱۶۷
- د لغمان د حاجیانو مېلمستیا ۱۷۲
- یوځل بیا د بغلان ځوانان ۱۷۵
- ناروغي او یادښتونه ۱۷۶
- عبادت او د وطن احوال ۱۸۲
- د حاجي صابر صمیمانه مېلمستیا ۱۸۴
- د ښارونو او قومونو پرتلنه ۱۸۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

- منی شریف ته د تګ لارښوونه ۱۹۰
- د منی شریف پر لوري ۱۹۵
- منی شریف او د لومړي ماسپښین، مازیګر... ۲۰۰
- د عرفات پر لوري ۲۱۰
- عرفات او د جنت یوه وړه نندارہ ۲۱۳
- د ماسپښین لمونځ او د... ۲۱۵
- د محشر یوه بېلګه ۲۱۷
- د مزدلفې شپه ۲۲۰
- د شیطان ویشتلو تیاری ۲۲۴
- د غټ شیطان ویشتل او بیا قرباني ۲۲۶
- د ماسپښین لمونځ او فرضي طواف ۲۲۸
- ډوډۍ او خوب ۲۳۰
- منی شریف ته تګ او بېرته راتګ ۲۳۱
- له خوګیانو عزیزانو سره د ماسخوتن ډوډۍ ۲۳۳
- سعودي مېشتو افغانانو سره لنډه ناسته ۲۳۶
- ماسپښین لمونځ او بیا د شیطانانو ویشتل ۲۳۸
- د مازیګر او ماښام لمونځ او د ملاصاحب د... ۲۴۱
- په منی شریف کې وروستۍ ورځ ۲۴۶
- سهار لمونځ او جبل الثور ۲۴۹
- د جبل الثور پر لوري ۲۵۲
- د سهار چای او استراحت ۲۵۹
- پرله پسې طوافونه ۲۶۲
- د سوکالۍ احساس او مېلمانه ۲۷۴
- وروستۍ عمره ۲۷۷
- د ارشاد، حج او اوقافو وزارت له وزیر سره... ۲۸۶
- د طایف پر لوري ۲۹۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د لغمانيو واده ۲۹۲
- وداعي طواف ۲۹۷
- د سهار چای او د مکتب پر لوري ۳۰۲
- د مدينې منورې پر لوري ۳۰۶
- د حضرت رسول الله(ص) مبارکه روضه ۳۱۴
- د احد غر او د شهيدانو زيارت ۳۱۶
- د مدينې منورې څو نور سپېځلي او تاريخي... ۳۱۸
- د بدر پر لوري ۳۲۴
- يوه ښه خوندوره افغاني ډوډۍ ۳۳۳
- د پېريانو دره ۳۳۵
- د ماسپښين لمونځ او پرهېزانه ۳۴۰
- جنت البقيع ۳۴۲
- د اسلام د انحصارولو يوه بېلګه ۳۴۵
- د افغانانو يوه بله صميمانه مېلمستيا ۳۴۸
- يادښتونه او د غزني ملګري ۳۵۱
- تر نبوي مسجد چاپېره دوره ۳۵۶
- مدينه منوره او غزنيچۍ ښوروا ۳۶۰
- د افغانانو اوسېلي ۳۶۳
- د جمعې لمونځ او د لغمانيو مېلمستيا ۳۶۵
- د اخلاص ډوډۍ او د عزت لونګۍ ۳۶۸
- د خدای(ج) رسول ته وروستی سلام او... ۳۷۰
- په مدينه منوره کې وروستۍ شپه او د سفر... ۳۷۳
- هوايي ډګر ۳۷۸
- کابل کې هرکلی ۳۸۳
- ختم او خيرات ۳۸۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

مننه او کور ودانې

د افغانستان ملي تحريک د هېواد پال او فرهنګپال شخصيت ښاغلي (نثار احمد ناصري) څخه د زړه له تله مننه کوي چې د دې اثر چاپ ته يې اوږه ورکړه. ملي تحريک ويارې چې د علمي اثارو د چاپ لړۍ يې پيل کړې ده. دا لړۍ به دوام لري. موږ له ټولو درنو هېوادوالو څخه په خورا درنښت هيله کوو چې په خپل معنوي او مادي وس د کتابونو د چاپ دا لړۍ لا پسې وغځوي.

يو ځل بيا د دې اثر له ژباړونکي او چاپوونکي څخه د زړه له تله مننه کوو چې د دې اثر د ژباړلو او چاپولو جوګه شول.

په فرهنګي مينه

د افغانستان ملي تحريک

(c) ketabton.com: The Digital Library

UP TO BAITULLAH

"Hajj Travel log"

By: M.Ismael Yoon

د خپرونو لړ: ۹۲

د لیکوال د خپرونو لړ: ۳۷

د افغانستان ملي تحریک
www.melitahrik.com

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library